T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MALATYA AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ KORUMA VE KULLANIM DURUMU

Arif ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DİYARBAKIR

Ocak 2017

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Arif ÖZDEMİR tarafından yapılan **"MALATYA AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ KORUMA VE KULLANIM DURUMU"** konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

	Ünvanı	Adı Soyadı
Başkan	: Yrd. Doç. Dr.	Nurtekin ÖZEN
Üye	: Yrd. Doç. Dr.	Hava ÖZYILMAZ
Üye (Danışman)	: Yrd.Doç.Dr.	Emine DAĞTEKİN

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 25/01/2017

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../20

Doç. Dr. Sevtap SÜMER EKER

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Emine DAĞTEKİN'e arazi çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi Müdürü Nazmi KALKAN'a ve okul çalışanlarına teşekkür ederim.

Bu tez çalışmamı yardımlarını esirgemeyen, manevi destekleriyle beni yalnız bırakmayan babam Sait ÖZDEMİR'e, annem Mediha ÖZDEMİR'e ve her zaman destekçim olan eşim Senem ÖZDEMİR'e, çok sevdiğim çocuklarım Ahmet ve Berna'ya armağan ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR……I
İÇİNDEKİLER……...II
ÖZET…….…….....V
ABSTRACT…….….VI
ÇİZELGE LİSTESİ…….……VII
ŞEKİL LİSTESİ…….VIII
EK LİSTESİ……...…….…….....XV
KISALTMA VE SİMGELER…….... XVIII
1. GİRİŞ…….……1
2. KAYNAK ÖZETLERİ…….……...….7
3. MATERYAL METOT……...….13
3.1. Materyal……...…..13
3.1.1. Malatya İli Akçadağ İlçesi'nin Coğrafi Özellikleri……...….13
3.1.1.1. Akçadağ İlçesinin Konum ve Sınırları…….……..…13
3.1.1.2. Topografik Yapısı…….…….....14
3.1.1.3. İklim Özellikleri……..…..…14
3.1.1.4. Akçadağ İlçesinde Ulaşım…….…..…14
3.1.2. Akçadağ İlçesinin Tarihsel Gelişimi ve Sosyal Ekonomik Yapısı…….…....15
3.1.2.1. Tarihsel Yapısı…….…...…15
3.1.2.2. Sosyal Ekonomik Yapısı…….…...….16
3.2. Metot……..……..……..……17
4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR…….……...….21
4.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu……..…..……...21
4.1.1. Köy Enstitülerinin Kuruluş Amaçları…….…….…….…21
4.1.1.1. Köy Enstitülerinde Çalışma Programı…….…….....…27
4.1.2. Köy Enstitüleri Mimari Proje Yarışması…….…….....…31
4.1.3. Köy Enstitülerinde Yer Seçimi.…….……..…….35
4.1.4. Köy Enstitülerinde Yapılaşma…….…….....…37
4.1.5. Türkiye'de Yapılan Köy Enstitüleri Örnekleri…….……38

4.1.6. Yüksek Köy Enstitüsü……...…….....…..…55
4.1.7. Eğitmen Kursu……...…….……....58
4.1.8. Köy Enstitülerinin Kapatılması……...…...…….…...63
4.2. Akçadağ Köy Enstitüsü……..……....…65
4.2.1. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Tarihçesi……...…….....…65
4.2.2. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Yerleşimi..……...…….…....67
4.2.2.1. Akçadağ Köy Enstitüsü Yapıları İle İlgili Elde Edilen Belgeler ……....……69
4.2.3. Akçadağ Köy Enstitüsü Yapılarının Analizi…….……...…….86
4.2.3.1. 1. Dönem Yapılarında İşlev Tespiti (1940-1954)……..……...…….86
4.2.3.2. 2. Dönem Yapıları (1954-1970)…….……..…….…..115
4.2.3.3. 3. Dönem Yapıları (1970-1980)……..…….…….....…122
4.2.4. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Önemli Peyzaj Elemanları…….....…..…126
4.2.5. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarında Kullanılan Malzemeler……...128
4.2.6. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarındaki Bozulmaların Tespiti……...…129
4.2.6.1. Kullanıcı Kaynaklı Meydana Gelen Bozulmalar…….……....…130
4.2.6.2. Dış Etkenlerden Kaynaklanan Yapısal Bozulmalar…….…131
4.2.7. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Kültür Varlığı Olarak
Değerlendirilmesi…….....….....137
4.2.7.1 Boyutlar Açısından Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Değerlendirilmesi….....138
4.2.7.2. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Kültürel Değerler Açısından
Değerlendirilmesi….....141
4.2.8. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde Restorasyon Yaklaşımı ……..……..….151
4.2.8.1. Restorasyon Yaklaşımının Müdahale Ölçeği……...….....153
4.2.8.2. Restorasyon Yaklaşımının Ana İlkeleri…….…….....157
4.2.8.3. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde Kullanılan Yapı Malzemelerinin
Korunması……..…..167
4.2.9. Tarihi Yapılarda Yeni İşlev ve Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki
Binalara Yeni İşlev Verilmesi……...……..….174
4.2.9.1. Tarihi Yapılarda Yeni İşlev……..…….…...174
4.2.9.2. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarına Yeni İşlev Verilmesi…….……..….177
5. TARTIŞMA VE SONUÇ..…….…….…….....193
6. KAYNAKLAR…….....…201

EKLER……...…….....213
ÖZGEÇMİŞ……...……...…..…307

ÖZET

MALATYA AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ
KORUMA VE KULLANIM DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARİF ÖZDEMİR

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

2017

Bu çalışma Köy Enstitüleri'nin kuruluş aşaması, amacı, yer seçimleri, proje yarışmalarının da yer aldığı ve özelde Malatya İli Akçadağ İlçesinde yer alan enstitünün kuruluş aşaması, dönem yapıları, yapılarda meydana gelen bozulmaları, yapıların günümüzdeki durumları ve koruma önerilerini konu etmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun büyük çoğunluğunun köylerde yaşadığı dönemde, eğitim seviyesini yükseltmek için, eğitim seviyesi düşük olan köylerin hedef alındığı bir projedir. Ülke çapında toplam 21 adet Köy Enstitüsü açılmıştır. Enstitüler demir yolu ve ana yola yakın, ulaşımı kolay olan yerlere kurulmuştur. Bulundukları bölgelerin malzemeleri ile basit çözümlü ancak mimari yarışma projeleri ile oluşturulacak şekilde tasarımı önemseyen bir anlayış ile yapılmıştır. Köy Enstitüleri iş içinde eğitim anlayışı ve üretici yönü ile günümüz eğitim kurumlarından farklı bir eğitime sahiptir.

1940 yılında açılan yarışma projesi ürünü olan Akçadağ Köy Enstitüsü, 1940 yılından günümüze kadar 4 farklı eğitim kurumuna dönüşmüştür. Bunlar; 1940-1954 yılları arasında Akçadağ Köy Enstitüsü, 1954-1974 arası Akçadağ İlköğretmen Okulu, 1974-1990 Arası Akçadağ Öğretmen Lisesi, 1990'dan 2015'in Ocak ayına kadar Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi olarak kullanılmıştır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün yapıldığı günden itibaren eğitim binası olarak kullanımı, enstitüdeki birçok yapının özgünlüğünü ve sürekliliğini korumasını sağlamıştır.

Bu çalışma, kısıtlı belgeler ile zorlu ve duygulu bir dönemin tanığı olan Akçadağ Köy Enstitüsü'nün belgelenerek, mimari, kültürel, sosyal, politik değerleri ile bilim dünyasına kazandırılmaya çalışılmıştır. Çalışmada öz olarak, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün günümüzdeki durumunun tespiti, rölöve çalışması ile belgelenmesi, tarihi araştırması, yapıların dönemlenmesi ve koruma önerisi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Köy Enstitüsü, Akçadağ, İşlev, Rölöve, Restorasyon, Eğitim yapıları.

ABSTRACT

MALATYA AKÇADAĞ VILLAGE INSTITUTE
PROTECTION AND USE STATUS

M.Sc. THESIS

ARİF ÖZDEMİR

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLİED SCİENCES
UNIVERSITY OF DİCLE

2017

This study deals with the establishment phase, the period structures, the deterioration of the structures, the present conditions of the structures and the conservation proposals of the institute, which is located in the province of Malatya in the province of Akçadağ, where the village institutes' establishment stage, purpose, location selection and project competitions are included. It is a project aimed at villagers with a low educational level to raise the level of education in the first years of the Republic when the vast majority of the population lives in the villages. The institutional installation was established in places that are easy to access, close to the railway and main road. A total of 21 Village Institutes have been opened nationwide. The institutes were named according to the places they were founded and produced according to the characteristics of the regions they were in. The direction of the production of the Village Institutes is that the institutes differ from the other known educational institutions.

The Akçadağ Village Institute, a competition project product opened in 1940, has been transformed into four different educational institutions from 1940 to the present day. These; Akçadağ Village Institute between 1940-1954, Akçadağ Primary Education School between 1954-1974, Akçadağ Teacher High School between 1974-1990, Akçadağ Anatolian Teacher High School from 1990 until January 2015. The use of the Akçadağ Village Institute as a training building since the day it was built ensured that many of the institute's buildings retain their originality and continuity.

This work has been tried to be given to the scientific world as a witness to a difficult and emotional period with limited documents. In essence, the study of the present situation of the Akçadağ Village Institute, the documentation of the survey work, the historical research, the period of the buildings and the protection proposal have been investigated.

Key Words: Village Institute, Akçadağ, Function, Survey, Restoration, Education Buildings

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge No		Sayfa
Çizelge 3.1.	Tez kapsamında izlenen yöntem	19
Çizelge 4.1.	Köy enstitülerinde ders programı (Akyüz 2001: 355)	30
Çizelge 4.2.	Proje yarışmasında istenen birimler (Köy Enstitüleri I-II 2003: 29)	33
Çizelge 4.3.	Kaynaklara göre yapının tespiti	83
Çizelge 4.4.	Akçadağ Köy Enstitüsü'nde restorasyon müdahalesi	166

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No **Sayfa**

Şekil 3.1. Akçadağ ilçesinin Malatya ve Türkiye'de ki konumu (https://tr.wikipedia.org/wiki/Akçadağ) 13
Şekil 4.1. Öğrenciler çalışırken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:32) 31
Şekil 4.2. Kız öğrenci çalışırken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:34) 31
Şekil 4.3. Öğrenciler çatı yaparken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:53) 31
Şekil 4.4. Köy enstitülerinin yerlerini gösteren harita (Aydın 2007) 37
Şekil.4.5(a) Kurulan köy enstitüleri 39
Şekil.4.5(b) Kurulan köy enstitüleri 40
Şekil.4.5(c) Kurulan köy enstitüleri 41
Şekil.4.5(d) Kurulan Köy Enstitüleri 42
Şekil 4.6. Akçadağ Köy Enstitüsü Hamidiye Kışlası (Tonguç Vakfı Arşivi) 65
Şekil 4.7. Hamidiye Kışlası planı (Tonguç Vakfı Arşivi) 65
Şekil 4.8. Hamidiye Kışlası (Malatya Valiliği) 66
Şekil 4.9. Hamidiye Kışlası dükkan ve fırın (Malatya Valiliği) 66
Şekil 4.10. Akçadağ Köy Enstitüsü 1941 68
Şekil 4.11. Akçadağ Köy Enstitüsü 1974-1990 (Okul Arşivi) 68
Şekil 4.12. Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu döneme ait (1954-1970) 1 nolu yerleşim planı (Okul Arşivi) 70
Şekil 4.13. Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşim planı (Akçadağ Kadastro Müd.) 71
Şekil 4.14. Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu döneme ait (1974-1990) 3 nolu yerleşim planı (Okul Arşivi) 72
Şekil 4.15. Akçadağ Köy Ens. maketi (Köy Enstitüleri I-II 2003: 58) 73
Şekil 4.16. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün günümüzdeki yerleşimi (google earth) 73
Şekil 4.17. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde dönemlere göre yapılar 84
Şekil 4.18. Akçadağ Köy enstitüsündeki binalar 85
Şekil 4.19. Vaziyet planında 1 numara ile gösterilen okul binası planı 87
Şekil 4.20. 1 nolu okul güney cephe 87

Şekil 4.21. 1 nolu okul kuzey cephe 87
Şekil 4.22. 1 nolu okul güney cephe 87
Şekil 4.23. 1 nolu okul batı cephe 87
Şekil 4.24. 2 nolu okul binası planları 88
Şekil 4.25. 2 nolu okulun ön cephesi 89
Şekil 4.26. 2 nolu okulun doğu cephesi 89
Şekil 4.27. 2 nolu okulun bodrumundaki matbaa makinesi 89
Şekil 4.28. 2 nolu okulun bodrum katı 89
Şekil 4.29. PTT ve lokal binası plan şeması 90
Şekil 4.30. PTT ve lokal binası 91
Şekil 4.31. PTT ve lojman bölümü güney cephe 91
Şekil 4.32. Lokal bölümü iç kısım 91
Şekil 4.33. Lokal bölümü iç kısım 91
Şekil 4.34. Lokal bölümü bodrum girişi 91
Şekil 4.35. Lokal bodrum kat 91
Şekil 4.36. Kaynakhane planı 93
Şekil 4.37 Kaynakhane güney cephe 93
Şekil 4.38. Kaynakhane güney cephe 93
Şekil 4.39. Kaynakhane batı cephe 93
Şekil 4.40. Kaynakhane kuzey cephe 93
Şekil 4.41. Kaynakhane bodrum kat 93
Şekil 4.42. Kaynakhane zemin kat 93
Şekil 4.43. Eski idari bina zemin kat planı 94
Şekil 4.44. Eski idari bina 1. kat planı 94
Şekil 4.45. Eski idari bina güney cephe 95
Şekil 4.46. Eski idari bina kuzey cephe 95
Şekil 4.47. Eski idari bina kuzey 95
Şekil 4.48. Eski idari bina doğu cephe 95
Şekil 4.49. Eski İdari Bina Koridor 95
Şekil 4.50. Eski idari bina merdiven 95
Şekil 4.51. Hamam planı 96
Şekil 4.52. Hamamın giriş bölümü 97

Şekil 4.53. Hamamın güney cephesi 97
Şekil 4.54. Hamam batı cephesi 97
Şekil 4.55. Hamam doğu cephesi 97
Şekil 4.56. Hamam kubbesi 97
Şekil 4.57. Hamam kurnaları 97
Şekil 4.58. Hamam göbektaşı 97
Şekil 4.59. Hamam göbektaşı 97
Şekil 4.60. Revir binası planı 98
Şekil 4.61. Revir binası restitüsyonu 99
Şekil 4.62. Revir binası güney cephe 99
Şekil 4.63. Revir binası kuzey cephe 99
Şekil 4.64. Revir binası güney cephesi 99
Şekil 4.65. Revir binası batı cephe 99
Şekil 4.66. Revir binası iç kısım 100
Şekil 4.67. Revir binası iç kısım 100
Şekil 4.68. Mutfak ve fırın planı 100
Şekil 4.69. Mutfak pişirme bölümü 101
Şekil 4.70. Mutfak tezgahı 101
Şekil 4.71. Mutfak ve yeme bölümü 101
Şekil 4.72. Mutfak güney cephesi 101
Şekil 4.73. Mutfak kuzey cephe bölümü 102
Şekil 4.74. Mutfağın doğu yönünde yer alan kalıntı 102
Şekil 4.75. Fırın ve mutfak 102
Şekil 4.76. Fırının iç kısmı 102
Şekil 4.77. Fırın batı cephe 103
Şekil 4.78. Fırının pişirme kısmı 103
Şekil 4.79. Motopomp binası planı 103
Şekil 4.80. Motopomp binası batı cephesi 104
Şekil 4.81. Motopomp binası lojman bölümü 104
Şekil 4.82. Motopomp binasının su deposu 104
Şekil 4.83. Su pompasının olduğu bölüm 104
Şekil 4.84. Jeneratör binası planı 104

Şekil 4.85. Jeneratör binası güney cephe 105
Şekil 4.86. Jeneratör binasının içi 105
Şekil 4.87. Marangozhane doğu cephesi 106
Şekil 4.88. Marangozhane iç bölüm 106
Şekil 4.89. Marangozhane kuzey cephe 106
Şekil 4.90. Marangozhane batı cephesi 106
Şekil 4.91. Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki lojmanlar 107
Şekil 4.92. Vaziyet planında 1 ve 2 nolu okul binasının lojman planı 108
Şekil 4.93. 1 nolu okul lojmanı 108
Şekil 4.94. 2 nolu okul lojmanı 108
Şekil 4.95. 18a nolu lojmanın planı 109
Şekil 4.96. 18a numaralı Lojman Batı cephesi 109
Şekil 4.97. 18a nolu lojman güney cephe 109
Şekil 4.98. 18a numaralı lojman kuzey cephe 109
Şekil 4.99. 18a numaralı lojman 109
Şekil 4.100. 18a numaralı lojman 109
Şekil 4.101. 19 numaralı lojman grubu planı 110
Şekil 4.102. 19e numaralı lojman güney cephe 110
Şekil 4.103. 19e numaralı lojman batı cephesi 110
Şekil 4.104. 19e numaralı lojman doğu cephesi 110
Şekil 4.105. 19g numaralı lojman güney cephe 111
Şekil 4.106. 19g numaralı lojman batı cephesi 111
Şekil 4.107. 19d numaralı lojman kuzey cephe 111
Şekil 4.108. 19d numaralı lojman batı cephesi 111
Şekil 4.109. 20 nolu lojmanın planı 112
Şekil 4.110. 20 nolu lojman batı cephesi 112
Şekil 4.111. 20 nolu lojmanın güney cephe 112
Şekil 4.112. 20 olu lojman kuzey cephe 112
Şekil 4.113. 3 Nolu PTT ve lokal lojmanı 113
Şekil 4.114. 3 Nolu PTT ve lokal lojmanı 113
Şekil 4.115. Zemin kat PTT bölümü 113
Şekil 4.116. Revir binası lojmanları 114

Şekil 4.117. Revir binası 2 nolu lojman 114
Şekil 4.118. Revir binası 1 nolu lojman 114
Şekil 4.119. İdari bölüm ve derslikler zemin kat 115
Şekil 4.120. İdari bölüm ve derslikler 1. kat 115
Şekil 4.121. İdari kısım doğu cephe 116
Şekil 4.122. İdari kısım güney cephe 116
Şekil 4.123. Derslikler kuzey cephe 116
Şekil 4.124. Derslikler güney cephe 116
Şekil 4.125. Dersliklere çıkan merdiven 117
Şekil 4.126. Dersliklerin koridoru 117
Şekil 4.127. 37 numaralı lojman planı 117
Şekil 4.128. 37 numaralı lojman ön cephe 118
Şekil 4.129. 37 Numaralı lojman doğu cephesi 118
Şekil 4.130. Depo plan şeması 118
Şekil 4.131. Depo kuzey cephe 119
Şekil 4.132. Deponun iç kısmı 119
Şekil 4.133. Ahır plan şeması 119
Şekil 4.134. Ahır doğu cephe 120
Şekil 4.135. Ahır doğu cephe 120
Şekil 4.136. Ahır kuzey cephe 120
Şekil 4.137. Ahır iç kısmı 120
Şekil 4.138. 40 numaralı lojman planı 121
Şekil 4.139. 40 numaralı lojman güney cephesi 121
Şekil 4.140. 40 numaralı lojman batı cephesi 121
Şekil 4.141. 40 numaralı lojman 122
Şekil 4.142 40 numaralı lojman 122
Şekil 4.143. Cami zemin kat planı 122
Şekil 4.144. Cami asma kat planı 122
Şekil 4.145. Cami görünüş 123
Şekil 4.146. Cami görünüş 123
Şekil 4.147. Spor salonu planı 123
Şekil 4.148. Spor salonu güney cephe 124

Şekil 4.149. Spor salonu doğu cephesi 124
Şekil 4.150. Spor salonu iç kısmı 124
Şekil 4.151. Spor salonu fuaye 124
Şekil 4.152. Pansiyon binası planı 125
Şekil 4.153. Pansiyon binası kuzey cephesi 125
Şekil 4.154 Pansiyon binası kuzey cephesi 125
Şekil 4.155. Pansiyon binası güney cephesi 125
Şekil 4.156. Pansiyon binası doğu cephesi 125
Şekil 4.157. Peyzaj elemanları 126
Şekil 4.158. Sevgi yolu 126
Şekil 4.159. Çeşme 127
Şekil 4.160. Çeşme 127
Şekil 4.161. Heykel altlığı 127
Şekil 4.162. Heykel altlığı 127
Şekil 4.163. Heykel altlığı üst kısmı 127
Şekil 4.164. Heykel altlığı 127
Şekil 4.165. 3 kademeli havuz 128
Şekil 4.166. Havuza atlama platformu 128
Şekil 4.167. Yıpranmış kerpiç ahır 131
Şekil 4.168. Revir binasına yapılmış ek 131
Şekil 4.169. Bakımsızlıktan meydana gelmiş bozulmalar 132
Şekil 4.170. Bakımsızlıktan meydana gelmiş bozulmalar 132
Şekil 4.171. Kaynak atölyesi 133
Şekil 4.172. Yıkılmış yemek bölümü 133
Şekil 4.173(a). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi 134
Şekil 4.173(b). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi 135
Şekil 4.173(c). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi 136
Şekil 4.173(d). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi 137
Şekil 4.174. Pansiyon binası 154
Şekil 4.175. Dersliklerin olduğu bina 154
Şekil 4.176. Cami 154
Şekil 4.177. Spor salonu 154

Şekil 4.178. Revire yapılmış eklenti 155
Şekil 4.179. Revir ön cephe 155
Şekil 4.180. Revir iç kısım 156
Şekil 4.181. Depo kuzey cephe 156
Şekil 4.182. Hamam güney cephe 157
Şekil 4.183. Kaynakhane 157
Şekil 4.184. Fırın ve mutfak 157
Şekil 4.185. Lokalin iç kısmı 157
Şekil 4.186. 1 nolu okul bodrum kat 168
Şekil 4.187. Lokal binası iç kısmı 168
Şekil 4.188. Marangozhane 169
Şekil 4.189. Kaynakhane bodrum kat 169
Şekil 4.190. 40 nolu lojmanın iç kısmı 169
Şekil 4.191. Ahır iç kısım 169
Şekil 4.192. Marangozhane doğu cephesi 172
Şekil 4.193. 40 nolu lojman kuzey cephe 172
Şekil 4.194. Hamam güney cephe 172
Şekil 4.195. Fırın dış duvar 172
Şekil 4.196. Jeneratör binası batı cephesi 172
Şekil 4.197. Depo doğu cephesi 172
Şekil 4.198. Ahır giriş cephesi 173
Şekil 4.199. Ahırın samanlık bölümü 173
Şekil 4.200. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı 181
Şekil 4.201. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı 182
Şekil 4.202. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev 183
Şekil 4.203. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı 184
Şekil 4.204. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı 185
Şekil 4.205. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı 186
Şekil 4.206(a). Akçadağ Köy Enstitüsü yeni kullanım durumu 190
Şekil 4.206(b). Akçadağ Köy Enstitüsü yeni kullanım durumu 191
Şekil 5.1. Birinci dönem yapılarının genel görünümü 196
Şekil 5.2. İkinci dönem yapısının genel görünümü 196

EK LİSTESİ

Ek no

EK- Akçadağ Köy Enstitüsü mevcut durum analizi

EK-1 Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu döneme ait yerleşim planı (Okul arşivi)

EK-2 Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu döneme ait yerleşim planı (Okul arşivi)

EK-3 1970 yılına ait yerleşim haritası (Akçadağ Kadastro Müdürlüğü)

EK-4 1941 yılına ait yerleşim planı (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-5 Hamidiye kışlası (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-6 Hamidiye kışlasının planı (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-7 Arazi ve su yolları (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-8 Akçadağ Köy Enstitüsü projeleri (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-9 Akçadağ Köy Enstitüsü projeleri (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-10 Akçadağ Köy Enstitüsü projeleri (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-11 Akçadağ Köy Enstitüsü imalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-12 Akçadağ Köy Enstitüsü imalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-13 Akçadağ Köy Enstitüsü imalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-14 Hamidiye Kışlası dükkan (Malatya Valiliği)

EK-15 Hamidiye Kışlası ön görünüş (Malatya Valiliği)

EK-16 Akçadağ Köy Enstitüsü'nde bayram kutlaması (Malatya Valiliği)

EK-17 Akçadağ Köy Enstitüsü'nde bayram kutlaması (Malatya Valiliği)

EK-18 Akçadağ Köy Enstitüsü okul binası (Malatya Valiliği)

EK-19 İpek Yolu Dergisi kapak sayfası (Okul arşivi)

EK-20 İpek Yolu Dergisi 19. sayfa (Okul arşivi)

EK-21 Akçadağ Köy Enstitüsü kadastro (Okul arşivi)

EK-22 Akçadağ Köy Enstitüsü okul binası (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

EK-23 Akçadağ Köy Enstitüsü okul binası (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

EK-24 Akçadağ Köy Enstitüsü resimleri (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

EK-25 Akçadağ Köy Enstitüsü sit fişi (Okul arşivi)

EK-26 Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup

EK-27 Düziçi Köy Enstitüsü sit fişi

EK-28 Düziçi Köy Enstitüsü yerleşim planı

EK-29 Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup

EK-30 Hasanoğlan Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-31 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-32 İsparta Gönen Köy Enstitüsü Koruma Kurulu kararı
EK-33 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (Dershane)
EK-34 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (A-Yatakhane)
EK-35 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (B-Yatakhane)
EK-36 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (İdari Bina)
EK-37 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (Yemekhane-Mutfak)
EK-38 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (Resimhane)
EK-39 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (Silahlık)
EK-40 Gönen Köy Enstitüsü anıt fişi (Laboratuvar)
EK-41 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı
EK-42 Aksu Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-43 Aksu Köy Enstitüsü eski kütüphane anıt fişi
EK-44 Aksu Köy Enstitüsü eski lokal binası anıt fişi
EK-45 Aksu Köy Enstitüsü 1 ve 2 nolu dersliklerin anıt fişi
EK-46 Aksu Köy Enstitüsü yemekhane anıt fişi
EK-47 Aydın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-48 Ortaklar Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-49 Ortaklar Köy Enstitüsü'nde yer alan yapıların listesi
EK-50 Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-51 Dicle Köy Enstitüsü'nün tescil tarihinin belirtildiği enstitü listesi
EK-52 Dicle Köy Enstitüsü anıt fişi
EK-53 Dicle Köy Enstitüsü'nün yerleşim planı
EK-54 Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-55 Pazarören Köy Enstitüsü anıt fişi
EK-56 Pazarören Köy Enstitüsü fotoğraflar
EK-57 Pazarören Köy Enstitüsü yerleşimi
EK-58 Pazarören Köy Enstitüsü yerleşimi
EK-59 Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-60 Kepirtepe Köy Enstitüsü resimler

EK-61 Kepirtepe Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-62 Kepirtepe Köy Enstitüsü yerleşimi
EK-52 Kepirtepe Köy Enstitüsü kadastral planı
EK-63 Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-64 İvriz Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-65 Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-66 Ladik Köy Enstitüsü sit fişi
EK-67 Ladik Köy Enstitüsü fotoğraflar
EK-68 Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-69 Beşikdüzü Köy Enstitüsü yerleşim planı
EK-70 Van Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan gelen mektup
EK-71 Ernis Köy Enstitüsü yerleşim planı

KISALTMA VE SİMGELER

ICOMOS :Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

KEÇEV :Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı

1.GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte tüm ülkede imar, ulaşım ve eğitim faaliyetleri hızla gelişmiştir. Eğitime verilen önem her geçen gün artmış ve eğitimin gelişmesi için çalışmalar yapılmıştır. 1940'lı yıllarda eğitim seviyesini yükseltmek, öğretmen ve meslek adamı yetiştirmek amacıyla kurulan köy enstitüleri, Cumhuriyet dönemindeki en etkili ve en çok konuşulup tartışılan eğitim kurumları olmuştur. Kapatılmalarının üzerinden 63 yıl geçmesine rağmen elde ettikleri sonuçlar ile okul faaliyetleri, yapıları, sosyal çeşitlilikleri, demokratik işleyişleri ve kırsal yaşamda oluşturdukları değişim ile her dönem gündeme gelmiştir. Türkiye'de, ikinci dünya savaşının yaşandığı yıllarda ülkede yaşanan askeri ve ekonomik yetersizliklere rağmen, hayata geçirilen köy enstitüsü projeleri kısa sürede olumlu sonuçların alınmasını sağlayan bir proje olmuştur[1].

1923 yılından köy enstitülerinin kurulduğu 1940 yılına kadar enstitüye giden yolda köy muallim mektepleri, millet mektepleri ve eğitmen kursları şeklinde üç önemli eğitim hamlesi gerçekleşmiştir. Köy enstitülerinin kanun ve programlarının saptanmasında bu hamlelerin önemli etkileri bulunmaktadır (Karaismailoğlu 2013:4). Köy enstitüsü denince akla gelen ilk isim şüphesiz dönemin İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'tur. Tonguç'un bu konudaki en büyük destekçileri ise Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'dir. Yücel'in "hümanist eğitim anlayışı" Köy enstitülerinin temel yapısını oluşturmuştur (Koç, 2013:176). Devletin öğretmen yetiştirme ve okul yapma gibi durumlar için yeterli bütçesi bulunmadığından dolayı Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç tarafından köylerden seçilen çocukların öğretmen olarak yetiştirilip yine köylerde görev yapmalarının ana fikri benimsenmiş ve köy enstitülerinin kurulması seferberliği uygulamasına başlanmıştır (Karaismailoğlu 2013:7). Köy enstitüleri, gerek üretimde gerekse paylaşımda sosyal adaleti sağlamak için birer eğitim işletmesi olarak kurulmuştur (Türkoğlu 1997, Ekmekçi 1996:110).

[1] (Köy Enstitüleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Engin Tonguç, Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ant Yayınları, İstanbul, 1970; Nurgün Koç, Türk Kültür Tarihi İçerisinde Köy Enstitüleri, İdeal Yayıncılık, İstanbul, 2013; Şevket Gedikoğlu, Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, İş Matbaacılık, Ankara, 1971; Baha Mutlu Aydın, Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007; Nejdet Ekinci, Sanayileşme ve Uluslaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine (1923-1950), T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 1997; Fay Kirby, Türkiye'de Köy Enstitüleri, yay. Haz: Engin Tonguç, Güldikeni Yayınları, Ankara 2000.)

1940 yılına gelindiğinde Türkiye nüfusunun büyük bir bölümü kırsalda yaşamını sürdürmekteydi. Kırsalda yaşayan bu nüfusun eğitim ihtiyacına cevap verebilmek amacıyla köy enstitüleri kurulmuştur. 3803 sayılı köy enstitüleri kuruluş kanunu 17 Nisan 1940 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmesiyle yürürlüğe girmiş ve bu tarihten itibaren kurulan köy enstitülerinin sayısı en son 1948 yılında kurulan Van-Ernis okuluyla 21'e ulaşmıştır. 1942-1943 eğitim öğretim yılından itibaren de Köy Enstitüleri'nde ihtiyaç duyulan öğretmenleri yetiştirmek üzere Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde yüksek köy enstitüsü kurulmuştur (Duman 1991: 56). Öngörülen hedeflerden biri de 15 yıl içinde 1700-2000 civarında köye gönderilecek öğretmen yetiştirmekti. İşte bu kurumlara "Enstitü" adının verilmesi buna dayanmaktadır (Arslaner 2008:156).

Köy enstitüleri, okuma-yazma öğrenmenin yanı sıra modern tarım teknikleri, marangozluk, sağlık, müzik ve spor alanlarında eğitim vererek köyün ve köylünün kalkınması için gerekli olan öğretmenlerin yetiştirilmesini amaçlamıştır (Çağlayan 2014:119). Ülkenin ekonomik durumu göz önüne alınarak en az maliyetle bu okulların kurulması hedeflenmiştir. Okul binaları da dahil olmak üzere tüm ihtiyaçların köylü, öğretmen ve öğrenci çalışmasıyla vücuda getirilmesi amaçlanmıştır. Öğretmene az bir maaş tahsis edilmiş, kazancını tamamlaması için arazide çalışması, bağ-bahçe ekip biçerek geçimini sağlaması istenmiştir. Öğrencilerin sadece teorik dersler görüp sınıfta öğrenme yerine, derslerin önemli bir kısmını çalışarak dolayısıyla pratik yaparak öğrenmesi yoluna gidilmiştir (Yiner 2012: 307).

Köy enstitülerinin genel hedefleri arasında köylerdeki eğitim seviyesinin yükseltilmesi, eğitim verecek öğretmenlerin, sağlık elemanlarının yetiştirilmesi, köylülerin tarım ve hayvancılıkla ilgili bilgilendirilmeleri düşüncesi vardır. Köy Enstitüleri eğitim ve meslek edinmenin bir arada olduğu eğitim kurumlarıdır. Enstitülerin kurulacakları yerlerin iyi bir şekilde planlanmasının yapılması için yer yer yarışmalar yapılmıştır. Bu yarışmaların başlıca hedefi köy enstitülerinde doğru planlamaya gidilerek, işlevselliği ve mimari disiplini kullanarak en iyi çözümü içeren projeleri hayata geçirmektir.

Köy enstitüleri, kentlerin dışında, anayollara yakın bir köy kenarında, köylünün kullanmadığı ve hiç işlenmemiş geniş kamu arazileri üzerinde kurulmuştur. Geniş

bahçe, tarım alanı ve fidanlıklara sahip olmaları özellikle aranan bir özelliktir. (Keskin, 1998, s. 13). Vaziyet planlarında düzenli geometrik formlarla alana kararlı yerleşim, ızgara biçimli dik yollar, dik açılı sade yalın binalar, ustalık, işçilik ve emek gerektiren işlerin az olması, eşit aralıklı diziler halindeki pencereler, yer yer pencere denizliği ve lentosundaki vurgularla şerit çizgi uygulamaları, modern mimarinin biçim anlayışına, süsten uzak, yalın, ekonomiye önem veren tavrıyla paraleldir (Baysal, E. 2012: 157).

Köy enstitüleri mimari tasarımları süreçleri, Cumhuriyet dönemi mimarisi ve ilk eğitim yapılarından ayrı düşünülemez. Enstitü kurgusu ve görüntüsü, 1940'lı yıllarda Türkiye'de çok çeşitli sebeplerle mimarlık alanında bölgesel ve ulusal bir anlayış getirme koşulları ve dünya üzerinde de uluslararası ve evrensel normları önemsemeyen, Türkiye'de etkili olan modernizm akımından izler taşır (Baysal, E. 2012: 156).

Cumhuriyet dönemi mimarlığının modern yaşantıyı ve ilerlemeyi mimarlık eserleriyle görünür kılma düşüncesiyle birlikte, modern olanın tartışıldığı bir süreçte ve Batı kaynaklı modern mimari etkilerinin dönüşüme uğradığı dönemde Afife Batur'un bu etkileri değerlendirerek belirlediği evreler, köy enstitüleri mimarisinin dönem içindeki yerini belirlemede dikkate alınmıştır. Buna göre, tek katlı, köy ölçeğine uygun, taş, tuğla, ahşap, kiremit kaplama gibi yerel malzeme ve yerel yapım tekniklerini öne çıkaran, yerli inşaat tekniklerinde yapılan binalar bu tavırlarıyla, Batur'un dönemin ulusal ve bölgesel bir mimari arayışı için belirlediği evrelerden "popülist ve yerli tavır"[2] ile örtüşür. Enstitü görünüşü, hitap balkonu, simetrik kütle biçimlenmesi ve simetrik cephelerle, özellikle Hasanoğlan Güzel Sanatlar Binası'nda ölçek, basık kemerli pencereler, vurgulu giriş cephesi, giriş kapısı ve taş işçiliği ile yer yer Batur'un sınıflandırmasındaki "anıtsal ve akademik"[3] tavrı işaretler (Baysal, E. 2012:156, 157).

Erken Cumhuriyet Dönemi eğitim yapıları sırasıyla, Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu (1923-1930), Uluslararası Üslup (1930-1940) ve İkinci Ulusal Mimarlık Üslubunda (1940-1950) tasarlanmışlardır. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nde Türk mimarlarının daha çok eğitim yapısı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Çok sayıda eğitim binasının yapıldığı Uluslararası Mimarlık Dönemi'nde ise yabancı mimarlar daha

[2] Afife Batur, "1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, 3, haz. Oya Baydar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, s:232
[3] A.g.e.

etkilidir. İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nde Sedat Hakkı Eldem'in ve Alman mimar Paul Bonatz'ın dışında, Bayındırlık Bakanlığı'ndaki Türk mimarların okul tasarımı yaptıkları ve uyguladıkları da görülmektedir (Ülkü 2008, 41).

Makal'a göre, "….. İkinci Ulusal Mimarlık Akımı içinde yer alan mimarların düşünce ve yaklaşımlarını ortaya koyabilecekleri bir alan da köy enstitüleri olarak karşılarında durmaktadır" (Makal: 2004, s. 23). Her yörenin özellikleri göz önüne alınarak ve proje yarışmalarıyla belirlenen köy enstitülerinin mimarisi II.Ulusal Mimari Akımı'nı hızlandırır (Ülkü 2008, 42). Emin Onat, mimar Leman Tomsu ile birlikte ilk adımı "Proto- Köy Enstitüleri Dönemi" olarak adlandırılan Eğitmen Kursu / Köy Öğretmen Okulları Mahmudiye / Hamidiye (1937) ve Kepirtepe'yi (1938) yaparak atmıştır (Ülkü 2008, 42).

Enstitü oluşumunda beklenen hedef, mimarlığın Cumhuriyet'in göstergesi olması değil, mimarlığında içinde yer aldığı bütünün, ilerlemenin göstergesi olarak sunulması üzerinedir. Halkevleri ve köy enstitüleri arasındaki bu tutum farkı belki de Cumhuriyet döneminin kent/kır ikilemindeki farklı yaklaşımını örneklendirmektedir (Baysal, 2012:158).

Köy enstitüleri için açılan mimari yarışmalar Türkiye'de ilk büyük yarışma dizisidir. Hareketin kuramcısı ve eylemcisi İsmail Hakkı Tonguç'un tüm yarışmaların değişmeyen jüri üyesi olarak "programlama evresine" ne, yarışmaların açılmasından, şartnamelerin hazırlanmasına, basında duyurularak kamuoyu oluşturulmasına kadar etkisi açık olarak izlenir (Keskin, Y. 2012: 112).

Yarışma şartnamelerine yansıyan bir tutuma ise, köy enstitüleri ile üretilen "emek/değer ahlakı" açısından anlamlıdır. Yaptırılan binalara mimar adının yazılması kaydı, şartnameye İ. Hakkı Tonguç tarafından konulmuş olmalıdır. Enstitülerde "emeğe saygı" ödüllendirmesinin daha da ileri örnek ise, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kurucu müdürü Şerif Tekben, enstitüyü suya kavuşturan Fazıl Usta'nın yontusunun yapılmasını planlamış, kaidesi de hazırlanmıştır. Ancak enstitülerin kapatılmasıyla tamamlanamamıştır[4] (Keskin, Y. 2012: 133).

[4] Köy Enstitüleri defteri, 1, s:26.

Bu çalışmada köy enstitülerinin kuruluş süreçleri, amaçları, yer seçimleri, içerikleri incelenerek, mimari anlamda herhangi bir çalışmaya konu olmayan Akçadağ Köy Enstitüsü özel olarak ele alınan bir model olarak seçilmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün, kurulduğu yer, kuruluş aşaması, tarihi, iklimi, günümüze ulaşan yapıların rölöve planları, kullanım durumları ve yapılarda meydana gelen bozulmalar incelenerek, elde edilen bilgi ve belgelerle bu yapıların arşivlendirilmesi, mimari değerlerinin belirlenmesi ve yeni işlev önerileri ile geleceğe aktarımının sağlanması bu tezin amacını oluşturur.

Çalışma başlıca beş ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; konuya giriş yapılmış, çalışmanın amacı ile köy enstitülerinin kuruluş amaçları ve köy enstitüleri ile ilgili tez çalışmaları incelenmiştir.

İkinci bölümde; tezin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde; Bu çalışma kapsamında incelenen yapı grubu 1940-1954 yılları arasında ülkenin eğitim politikasının bir ürünü olan Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kurulduğu Malatya İli Akçadağ İlçesi'nin; coğrafi özellikleri, topografik yapısı, iklim özellikleri, ilçenin ulaşımı, tarihsel gelişimi, önemli tarihi mekanları, sosyal ekonomik yapısı tanıtılmış ve çalışmada izlenen metot belirtilmiştir.

Dördüncü bölüm olan "Araştırma ve Bulgularda" köy enstitülerinin kuruluşu, köy enstitülerinin amaçları, çalışma programları, köy enstitülerinin mimari proje yarışmaları, köy enstitülerinin yer seçimi ve yer seçimine örnekleri, yüksek köy enstitüsü, eğitmen kursu, köy enstitülerinin kapatılması, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün tarihçesi, yerleşimi, yarışma maketi ile bugünkü yerleşimi arasındaki farklar, enstitüdeki binaların dönemlere ayrılması, mekanların işlev tespiti, kullanılan yapı malzemeleri ve yapı malzemelerinde meydana gelen bozulmalar belgelenme ve korunma sürecine değinilmiş, Köy Enstitülerinin koruma değerleri, restorasyon yaklaşımları ve geleceğe aktarımı için bilgiler verilmiştir.

Beşinci bölüm olan "tartışma ve sonuç" bölümünde, tez sürecinde elde edilen tüm bilgiler derlenerek, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün gelecek nesillere aktarmak,

tanınırlığını ve bilinirliğini artırmak, sürekliliğini sağlamak için işlev önerisi geliştirilmiştir.

2.KAYNAK ÖZETLERİ

Ahunbay (1995) "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon"**,** kitap tez içinde koruma değer ve restorasyon yaklaşımlarında yararlanılan bir yayın olmuştur. Bu kapsamda Madran, E. 2006. "Modern Mimarlık Ürünlerinin Belgelenmesi ve Korunması Süreci İçin Bazı Notlar" ile; Madran, E. Özgönül, N. 2011. "Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması" adlı kitap çalışması Akçadağ Köy Enstitüsü için oluşturulan koruma değerleri, müdahale yaklaşımları için referans alınan kaynaklar olmuştur.

Aydoğan (2000) "Köy Enstitüleri İle İlgili Yasalar I (2000)", Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı yayınlarındandır. Mustafa Aydoğan tarafından yayına hazırlanan bu eserde Köy Eğitmenleri, Yüksek Köy Enstitüsü ve Köy Enstitüleri ile ilgili yasalara ve kanunlara değinilmiştir.

Aydoğan (2007) "Köy Enstitüleri, Amaçlar-İlkeler-Uygulamalar", Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı yayınlarındandır. Mustafa Aydoğan tarafından yayına hazırlanan bu eserde Köy Enstitüleri'ne genel bakış ve Köy Enstitüleri ile ilgili farklı kalemlerin oluşturduğu eserler derlenerek örneklendirilmiştir. Bu eserde İhsan Güvenç, Bekir Semerci, Mehmet Aydın, Mustafa Aydoğan, Fakir Baykurt, Naciye Makal, Ali Yılmaz, Yahya Özsoy, İsmail Hakkı Tonguç, Abdullah Özkuçur, Mehmet Başaran, Mahmut Makal, Halise Apaydın, M. Rahmi Dirican, Mehmet Cihangir, Nadir Gezer, Talip Apaydın, Dursun Kut ve Mehmet Cimi'nin yazılarına yer verilmiştir.

Arslan (2002) "Akçadağ İlçesinin (Malatya) coğrafyası" doktora tezinde Akçadağ İlçesinin yer şekilleri, iklimi, coğrafyası, akarsuları, yerleşimi, nüfusu, ekonomik durumu ele alınmıştır.

Asatekin (2004) "Kültür ve Doğa Varlıklarımız, Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız" adlı eserde doğa varlıklarının tanımları ve çeşitliliği, değerler ve bu değerlerin neden ve nasıl korunması gerektiğinden bahsedilmiş ve bu değerleri nasıl koruyabiliriz sorusuna yanıt aranmıştır. Sonuç bölümünde ise kamuoyunun bilinçlenmesinin üzerinde durulmuştur.

Aslanoğlu (2010) "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı (1923-1938)" adlı eserde 1923 ve 1938 yılları arasında Cumhuriyet dönemi mimarisi, yabancı mimarlar ve Türk mimarların etkisi altında kaldığı akımlar, dönemin ekonomik yapısı, sosyal ve kültürel yapısı detaylı şekilde irdelenmiştir. Eserde 1923-1938 yılları arasındaki Cumhuriyet dönemi mimarisi 1923-1932 ve 1932-1938 olarak iki kısımda incelenmiştir.

Aydın (2007) "Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması" isimli eserde köylere yönelik eğitim arayışları, Köy Enstitülerinin ve Yüksek Köy Enstitüsü'nün kuruluşu, amaçları ve Enstitülerin toplum kalkınma çabalarındaki yeri ele alınmıştır.

Bahadır (1994) "Köy Enstitülerinin Sosyolojik incelenmesi" Doktora tezinde Köy Enstitüleri ile ilgili; eğitmenler, Köy Enstitülerine ait yasalar, Köy Enstitülerinin doğuşu, tarihçesi, amaçları ve kuruldukları yerler incelenmiştir.

Baysal (2006) "Erken Cumhuriyet Döneminde Köy Mekanına Bakış ve Köy Enstitüleri'nde Mekansal Deneyimler" Yüksek lisans tezinde Erken Cumhuriyet döneminde köyleri modernleştirmek için öne sürülen birtakım proje önerileri ve köyü meydana getiren birimler, köyün canlandırılması, Enstitülerin Eğitimdeki yeri, Köy Enstitüleri'nin kuruluş aşamaları, Köy Enstitüleri'nin kapatılması, Köy Enstitüsü yarışma şartnameleri ve proje yarışmaları ve Enstitülerin dönemin mimarlık anlayışı içindeki yeri incelenmiştir.

Baysal (2012) "Köy Enstitülerinde mekan kurgusu ve mimari yapılanma" isimli çalışmasında, Köy Enstitülerinin resmi söylem ve zihinlerdeki kurgunun, mekanı oluşturan öğeleri ve mimari yapılanmasını incelemiştir. Baysal, mekanların boşluk üzerinde oluşturulan gruplara bağlı oluştuğunu, mekanın gündelik hayata dahil edilerek, meydan ve yol ile ilişkilerinden söz ederek, enstitülerin yapılaşma karakterlerini aktarmaktadır. Makale tez için mekan analizi yapılırken yararlanılmış, alıntılar ile referans edilmiştir.

Cengiz (1993) "Akçadağ Köy Enstitüsü" adlı eserde yazar Akçadağ Köy Enstitüsü'ne gelen iki yolcunun yaşadığı olayları ve günlük yaşamlarını hikaye diliyle anlatmaktadır ve Akçadağ Köy Enstitüsü hakkında bizlere önemli bilgiler sağlamaktadır. Mehmet Ali Cengiz aynı zamanda Akçadağ Köy Enstitüsü mezunudur.

Çakıcı, S. Çorakbaş, F. K. (2013) "Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesinin Tarihçesi ve Değerleri", adlı makale çalışması, kültürel varlıkların sahip olduğu mimari değerlerin enstitülere yansımasından söz ederek, Köy Enstitülerinin korunma ve geleceğe aktarımına değinerek, özel olarak Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün koruma ve işlevlendirmesini incelemişlerdir. Akçadağ Köy Enstitüsünün kültürel miras ve koruma değerleri belirlenirken makaleden yararlanılmış ve alıntılar yapılmıştır.

Esen (2007) "Kepirtepe ve Arifiye Köy Enstitüleri" Yüksek lisans tezinde 1. Bölümde Köy Enstitüleri'nin ortaya çıkışı, kuruluş amaçları, Köy Enstitüleri'nin proje yarışmaları, 2. Bölümde Arifiye Köy Enstitüsünü, 3. Bölümde Kepirtepe Köy Enstitüsünü ele alınmıştır.

Hazır (2006) "Akçadağ Öğretmen Okulları" Yüksek lisans tezinde Malatya ilinin ve Akçadağ İlçesinin tanıtımı yapılmış, Cumhuriyet öncesi Malatya'da eğitim, Malatya'da ki ve Akçadağ'daki okullar, öğrenciler, mezunlar, yasalar araştırılmıştır.

İpek Yolu Dergisi (2000) İpek Yolu Dergisinde, Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1965 yılında yapılan derslik ve idari bina ile 1975 yılında yapılan spor tesisi ve 1978 yılında yapılan pansiyon binasından bahsetmiştir. Ayrıca enstitü yerleşkesinde günümüze kadar kurulan kurumlar belirtilmiştir. Dergide enstitüyü ziyaret eden devlet büyüklerimizden, enstitüde yetişen devlet kademesinde yer almış önemli şahsiyetlerden ve enstitüde görev yapmış ünlü isimlerden bahsedilmiştir.

Kalaycı (2008) "Bir öğretmen yetiştirme modeli olarak Köy Enstitüleri'nin etkileri Eskişehir Çifteler Örneği" Yüksek lisans tezinde Eğitmen Kursları, Köy Enstitüleri'nin kuruluşu, Köy Enstitüleri'nde günlük hayat, Köy Enstitüleri'nin kapanışı ve Çifteler Köy Enstitüsü ele alınmıştır.

Keskin (1998) "Cumhuriyet'in 75. Yıldönümünde Devrim Mimarisi Olarak Köy Enstitülerine" Köy Enstitüleri ile ilgi yapılan arşiv çalışmasının derlendiği makalede, enstitü oluşumu, mimari proje yarışmaları, katılımcı mimar ve jüri üyeleri, enstitü programları, uygulama ve şartnameler ile mekânsal bilgiler aktarılmıştır.

Keskin, Y. (2012) "Köy Enstitüleri İçin Açılan Mimari Proje Yarışması ve Sonrası", makalesinde 2. Dünya savaşının daha da zorlaştırdığı ülkenin ekonomik ve sosyal yaşantısında, bilim ve sanattan ödün verilmeden, genç mimarlara yaratılan çalışma ortamı ile köy enstitüleri için yapılan ulusal mimarlık yarışmasının ülkenin sahipliliği ve değeri olarak ifade edilmektedir. Köy enstitüleri için açılan mimari yarışmalar, Türkiye'deki ilk yarışma dizisidir. Hareketin kuramcısı ve eylemcisi İsmail Hakkı Tonguç'tur. Makalede yarışma şartnameleri, yarışmacı mimar ve jüri üyeleri ile ilgili bilgiler verilerek, projelerde sunulan ürünlere değinmiştir. Tez kapsamında incelenen Akçadağ Köy Enstitüsü'de mimari proje yarışması ile yapılan enstitülerden biridir. Tezin ilgili bölümlerinde bu çalışmadan alıntılar yapılarak, proje ve uygulama durumları dile getirilmiştir.

Köşgeroğlu (2010) "Köy Enstitüleri ve Kadın Kalemler" adlı eserde Köy Enstitüsü çıkışlı kadın yazarların yapıtları incelenmiştir.

Koç (2007) "Türk Kültür Tarihi İçinde Köy Enstitüleri" Doktora tezinin 3. Bölümünde Köy Enstitüleri'nin kurulması, seçilen bölgeler, Köy Enstitüleri'nin kurulması aşamasında yer seçiminde dikkat edilen hususlar, öğrenci seçimleri, açılan Köy Enstitüleri ve Yüksek Köy Enstitüsü konularına değinilmiştir.

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı (2003) "Köy Enstitüleri I-II" eserde Köy Enstitüleri'nin kuruluşu, ders programı, Enstitülerin mimari proje yarışması ve Enstitülerin ilk müdürlerinin yazılarına yer vermiştir.

Köy Enstitüleri Dergileri Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nün yayınıdır. Köy Enstitüleri ile ilgili konular işlenmiştir. Ayrıca bu dergide öğrencilerin göndermiş olduğu şiirler, Enstitü ile ilgili yazılar yayınlanmıştır. Bu dergi 4 ayda bir çıkartılmıştır.

Madran ve Özgönül (2011) "Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması" adlı eserde koruma ile ilgili konuları detaylı olarak anlatmaktadır. Başlıca konu başlıkları kültürel ve doğal varlıkların tanımı, türleri ve bu varlıkların sorunları, korunma nedenleri, koruma ile ilgili uluslar arası ve ulusal yasal düzenlemeler, koruma uygulamalarındaki süreç, kültür varlıklarının değerlendirilmesi ve korunması işlenmiştir.

Makal (2009) "Köy Enstitüleri ve Ötesi" adlı eserde genel olarak eğitim konusu işlenmiştir. Köy Enstitüleri ve kuruluş nedenleri, köylülerin sorunları, Enstitülerin kapatılmaları gibi başlıca konular ele alınmıştır.

Önder (2012) "Toplumsal Değişim Sürecinde Düziçi Köy Enstitüsü" Yüksek lisans tezinde Köy Enstitüleri'nin kuruldukları yerler ve kuruluş ilkeleri, Köy Enstitüsü'nün kapanışı, Düziçi Köy Enstitüsü'nün, kuruluşu, çevresi ve işlevi işlenmiştir.

Saka (2010) "Köy Enstitülerinin Türkiye'nin kalkınma sürecindeki yeri" Yüksek lisans tezinin 2. Bölümünde Köy Enstitüleri'nin amacı, ilkeleri, kuruldukları yerler, kapatılması, eğitmen kursları işlenmiştir.

Şahhüseyinoğlu (2005) H. Nedim Şahhüseyinoğlu 1949 yılında Akçadağ Köy Enstitüsü'nde mezun olmuştur. "Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben" adlı eserde Köy Enstitüleri'nin kuruluş amacından, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün eski yerleşim yerinden, yeni yerleşim yerinden, enstitüde okutulan derslerden ve enstitünün ilk müdürlerinden olan Şerif Tekbenden bahsetmiştir.

Tekben (1947) "Canlandırılacak Köy Yolunda" adlı eserde eski köy öğretmeni, eğitmenler, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kuruluşu, Enstitüdeki çalışmalar ve Enstitüdeki olaylar incelenmiştir. Şerif Tekben aynı zamanda Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk müdürlerindendir.

Tonguç (1998), "Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy" adlı eserde köylerdeki sosyal yapı, eğitim, köy sorunları, eğitmenler, Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü detaylı şekilde ele alınmıştır.

Çalışmaya katkı sağlayacak Yüksek Öğretim Kurumu'nda tez taramaları yapılmıştır. Bunlar; Mimarlık alanında Ebru Baysal'ın (2006) "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Köy Mekanına Bakış ve Köy Enstitüleri'nde Mekansal Deneyimler" yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsünden Gülhan Hazır'ın (2006) "Akçadağ Öğretmen Okulları" yüksek lisans tezi, Handan Arslan'ın (2002) "Akçadağ İlçesi'nin (Malatya) Coğrafyası" doktora tezi, Gül Nihan Toprak'ın (2008) "Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim sistemi ve Köy Enstitüleri" yüksek lisans tezi, Öznur Berber'in

(2010) “Erken Cumhuriyet Dönemi Modern Mimarlık Örneklerinden Kadıköy Halkevi Binasının Restorasyon Projesi” yüksek lisans tezi, Gün Işık’ın (2010) “Kayseri’de Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları” yüksek lisans tezi, Ayşe Aktaş’ın (2006) “İvriz Köy Enstitüsü” yüksek lisans tezi, Zekeriya Esen’in (2007) “Kepirtepe ve Arifiye Köy Enstitüleri” yüksek lisans tezi, Ziynet Bahadır’ın (1994) “Köy Enstitüleri’nin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi” doktora tezi, Nurgün Koç’un (2007) “Türk Kültür Tarihi İçinde Köy Enstitüleri” doktora tezi, Özgür Aktaş’ın (2010) “Türkiye’de Ulus Devletin Oluşum Sürecinde Köy Enstitüleri’nin Rolü ve Etkisi” yüksek lisans tezi, Emrah Polat’ın (2011) “Türkiye’de Eğitimin Sekülerleşmesi Köy Enstitüleri Örneği” yüksek lisans tezi, Birgül Yılmaz’ın (2013) “Türkiye’de Köycülük ve Köy Enstitüleri” yüksek lisans tezi, Mustafa Önder’in (2012) “Toplumsal Değişim Sürecinde Düziçi Köy Enstitüsü” yüksek lisans tezi, Emel Karaismailoğlu’nun (2013) “Türk Eğitim Sisteminde Yeni Bir Eğitim Modeli Olarak Köy Enstitüleri ve Savaştepe Örneği” yüksek lisans tezi, Ayça Turan’ın (2009) “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede Akpınar Köy Enstitüsü’nün Yeri ve Önemi” yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünden Hatice Akar’ın (2011) “Türkiye’deki Köy Enstitülerinin Toplumsal Değişmedeki Yeri” yüksek lisans tezi ve Türkiyat Araştırma Enstitüsünden Neslihan Saka’nın (2010) “Köy Enstitüleri’nin Türkiye’nin Kalkınma Sürecindeki Yeri” yüksek lisans tezidir.

Ayrıca köy enstitüleri ile ilgili çok sayıda belgenin arşivlendiği, İsmail Hakkı Tonguç Vakfı arşivinden, Malatya arkeoloji müzesinden, Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi arşivinden, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları arşivlerinde ve internet ortamlarında oluşturulan sitelerden, bilgi ve belge taramaları yapılmış ve teze aktarılmıştır.

3.MATERYAL METOT

3.1. Materyal

Bu çalışma kapsamında incelenen yapı grubu 1940-1954 yılları arasında ülkenin eğitim politikasının bir ürünü olan Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kuruluşu ve bugünkü durumunun tespitidir. Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi'nin resmi kayıtlarına göre 1940 yılında Akçadağ'ın Hamidiye Kışlasında kurulan Akçadağ Köy Enstitüsü 01.01.1941 tarihinde bugünkü kurulu bulunduğu Akçadağ İlçesi Karapınar Köyüne taşınmıştır (Saydın 2000:19, Cengiz 1993:8-9).[1] 1940 yılında yapımı başlayan enstitü alanına süreç içinde yeni binalar eklenmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün alanı 2000 yılında sit alanı olarak tescillenip koruma altına alınmıştır. 2015 yılına kadar Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi olarak kullanılan yapılar okulun yerinin ilçe merkezine taşınması ile boşaltılarak terk edilmiştir.

3.1.1. Malatya İli Akçadağ İlçesi'nin Coğrafi Özellikleri

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Malatya İli Akçadağ İlçesi'nin konumu ve sınırları, topoğrafik yapısı, iklim ve özellikleri, ilçedeki ulaşımı incelenmiştir.

3.1.1.1. Akçadağ ilçesinin Konum ve Sınırları

Akçadağ İlçesi'nin bilinen ilk adı "ARGA" dır. Malatya'nın 33 km batısına düşer. Akçadağ, dağ topluluğunun hemen doğudaki etekleri önüne kurulmuştur. Önünde geniş bir ova uzanır. Bu düz yalnız tahıl ekilen toprakların ortasından "Sultansuyu" geçer ve "Tohma'ya" dökülür (Cengiz 1993:8).

Şekil 3.1. (Akçadağ İlçesinin Malatya ve Türkiye'deki konumu) (https://tr.wikipedia.org/wiki/Akçadağ)

[1] Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi arşivi

İlçenin doğusunda Malatya Merkez, güneyinde Yeşilyurt ve Doğanşehir ilçeleri, batısında Kahramanmaraş iline bağlı Elbistan, kuzeyinde Darende ve Hekimhan ilçeleri bulunmaktadır (Anonim 1989: 33).

3.1.1.2. Topoğrafik Yapısı

İlçenin yüzölçümü 1193 km² ve denizden yüksekliği 925 metredir. İlçenin ortasından geçen Sultansuyu boyunca uzanan Akçadağ Ovası Yazıhan Ovası ile birleşir. Doğusundaki dağlar dik yamaçlı olup Malatya Dağları olarak adlandırılır. Bu sıradağlar üzerinde Karadağ, Korugül Dağı, Övelek Dağı, Kartaltepe, Derbant, Kaklice gibi önemli dağları bulunmaktadır (Anonim 1989: 33).

İlçe ova ve dağlık bir yerde kurulmuştur. Başlıca düzü Erhaç Düzü, Arga Düzü ve Ören Düzü adıyla anılır. Güneydoğu Torosların kollarında Akçadağ ve Karadağ önemli yükseltilerdir. Tohma ve Sultansuyu ile onların kolu durumundaki dereler akarsuları oluşturur. Önemli yaylaları ise Başyurt, Şet, Sarılar, Sarıçiçek ve Kavurmadır (akçadag.meb.gov.tr).

3.1.1.3. İklim Özellikleri

Karadağ'ın eteklerinde kurulu Akçadağ'da karasal iklim egemen olduğu için yazlar sıcak ve kurak, kışlar kar yağışlı ve soğuk geçer (Şentürk 1989: 17). Fakat karasal iklimde kendi içinde farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklarla ilgili Tonbul "*Doğu Anadolu Bölgesinde iklim çeşitliliğinin başlıca nedenleri; deniz seviyesine göre yer yer büyük değişiklikler gösteren ve genel olarak batıdan doğuya doğru artan yükseltisi ile birbirine paralel dağlık kütleler arasına sıkışmış ve birbirinden belirgin eşiklerle ayrılan ovalar şeklinde ifade edilebilecek olan jeomorfolojik yapısında aramak gerekir*" şeklinde ifade etmiştir (Tonbul 1990: 275).

3.1.1.4. Akçadağ İlçesinde Ulaşım

Asfalt bir yolla Malatya il merkezine bağlı olan Akçadağ'ın 10 km güneyinde Fevzipaşa-Kurtalan demiryolu, 5 km uzağında Malatya-Ankara karayolu geçmektedir. Bu yolun yurdun hemen hemen her yanıyla bağlantısı vardır. Ancak bu iki yolun daha önce dışarıdan geçirilmiş olması, Akçadağ'ın gelişmesini yavaşlatmıştır (Şentürk 1989:

14-17). Ayrıca İlçede Erhaç Havaalanı da yer almaktadır. Bünyesinde hem askeri hem de sivil havacılık bulunmaktadır.

3.1.2. Akçadağ İlçesi'nin Tarihsel Gelişimi ve Sosyal Ekonomik Yapısı

Akçadağ İlçesinin tarihsel yapısı, ilçede bulunan önemli tarihi mekanlar ve ilçenin sosyal ekonomik yapısı incelenmiştir.

3.1.2.1. Tarihsel Yapısı

1185'te Türkmen aşiretleri buradan geçerken kasabayı yağmalayıp, civar köyleri yakıp yıkmışlardır. Selçuklular zamanında da defalarca savaş alanı olan Akçadağ'ın halkı tutsak edilerek başka taraflara sürülmüştür. 1378'de Mısır Memluk Sultanı Melikü'l-Eşref Şaban'ın emriyle Harput'tan gelip, Malatya üzerinden Elbistan'a yürüyen Memluk ordusunun Akçadağ civarını yağmaladığı bilinmektedir (Oğuz 2000: 162-168).

1850 yılına kadar Levent bucağına bağlı olan Akçadağ, bu tarihten itibaren Malatya sancağının kazası olmuştur. 1850 yılında Akçadağ'ın o zamanki ilçe merkezi, şimdiki Levent Kasabası'dır. Levent'in yerinin dağlık oluşu ve ulaşım zorluğu, 1870'li yıllarda ilçe merkezinin Akçadağ'a alınmasına sebep olmuştur. 1870'den beri ilçe merkezidir (Anonim 1989: 33, Işık 1998: 564).

Akçadağ İlçesi kurulduğu dönemden başlayarak birkaç kez istilaya uğramış ve aşiretler arası büyük kavgalara sahne olmuştur. Bu nedenle Akçadağ'ın huzura ve sükuna kavuşturulması için, Aziziye ve Hamidiye isimli iki kışla yaptırılmıştır. Bu kışlaların enkazı satılarak 1962 yılında yıktırılmıştır (Şentürk 1989: 17).

Akçadağ ilçe merkezinde yer alan Akçadağ (Arga) Höyük, Ören Höyük ve İkinciler höyükte yapılan yüzey çalışmaları ışığında, Akçadağ çevresinde ilk yerleşimin Eski Tunç Devrinde başladığı, bu dönemin Hitit, Geç Hitit, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde de devam ettiği anlaşılmıştır (www.akçadag.bel.tr/sayfa.asp?id=180).

- İlçede Bulunan Önemli Tarihi Mekanlar

İlçede bulunan önemli tarihi mekanlar şunlardır (Anonim 1996: 170-171).

1) Arga Tepesi: Akçadağ İlçesi merkezinde yer alan, yapılaşma ile bozulan höyük yoğun olarak eski Tunç Çağı ve Hitit kültürlerini barındırır. Büyük bir yerleşim alanı olmasına rağmen, ilçe merkezinin höyük üzerine ve hemen yanına iskan kurması sebebiyle höyük sınırları daralmış ve tahrip olmuştur.

2) Ören Höyük: Akçadağ İlçesi Ören Köyü sınırları içerisinde, 40 metre yüksekliğindedir. Höyük yoğun olarak Tunç Çağı kültürünü barındırır. Höyükte herhangi bir ilmi kazı yapılmamasına rağmen iyi korunmuştur.

3) İkinciler Höyük: Akçadağ İlçesi İkinciler Köyü'nde tarlalar arasında yer alan 2 metre yükseklikte olan höyükte yoğun tahribatlar oluşmuştur. Yoğun olarak Tunç Çağı ve Demir Çağ kültürlerini barındıran höyükte ilmi kazı yapılmamıştır.

4) Levent Vadisi- Bağköy Kaya Kabartmaları: Akçadağ ilçesi Levent Bucağının bulunduğu tabii ve gösterişli vadinin bir bölümünde yer alan, kaya mağaraları ve kaya kabartması Roma dönemini fazlaca yansıtır. Ancak geç Hitit olarak yorumlanır.

3.1.2.2. Sosyal-Ekonomik Yapısı

İlçede halk geçimini tahıl üretimi ile hayvancılıktan sağlar. Suyun ulaşabildiği kesimlerde meyveciliğe de önem verilmektedir. Kayısı ağacı ve armut ağacı geliştirilmiştir. Ovada buğday, arpa, fasulye, şeker pancarı üretimi yapılmaktadır. (Şentürk 1989: 17, Arslan 2002: 306).

Cuinet (1891: 982) eserinde Akçadağ'dan bahsederken; "*bu kazada kilim diye adlandırılan çok değerli halılar dokunur. Bunun yanı sıra kara karşı çadırların üzerine örtülen ve denkleri sarmakta kullanılan, daha kaba kilimlerde dokunur bunlara muşamba denir. El emeği gerektiren bu işlerin yapılabilmesi için yılın bazı aylarında ek bir iş gücüne ihtiyaç duyulur. İşte o zaman Hıristiyan sanatkarlarda kazançlı bir iş temin etmiş olurlar.*" şeklindeki sözleriyle eski dönemlerde ilçedeki dokumacılık faaliyetlerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

İlçede, çiftçiliğin her türlüsüyle uğraşılmakta, aile ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Eğitim ve kültürel faaliyetler ile halkın büyük şehirlerle fazla ilişki kurması, çok sayıda halkın Avrupa ülkelerine işçi olarak gitmesi, ilçenin kısıtlı olan sosyal hayatını modern hale getirmiştir. Okuma yazma oranı %98 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır (http://www.malatya.gov.tr/akcadag).

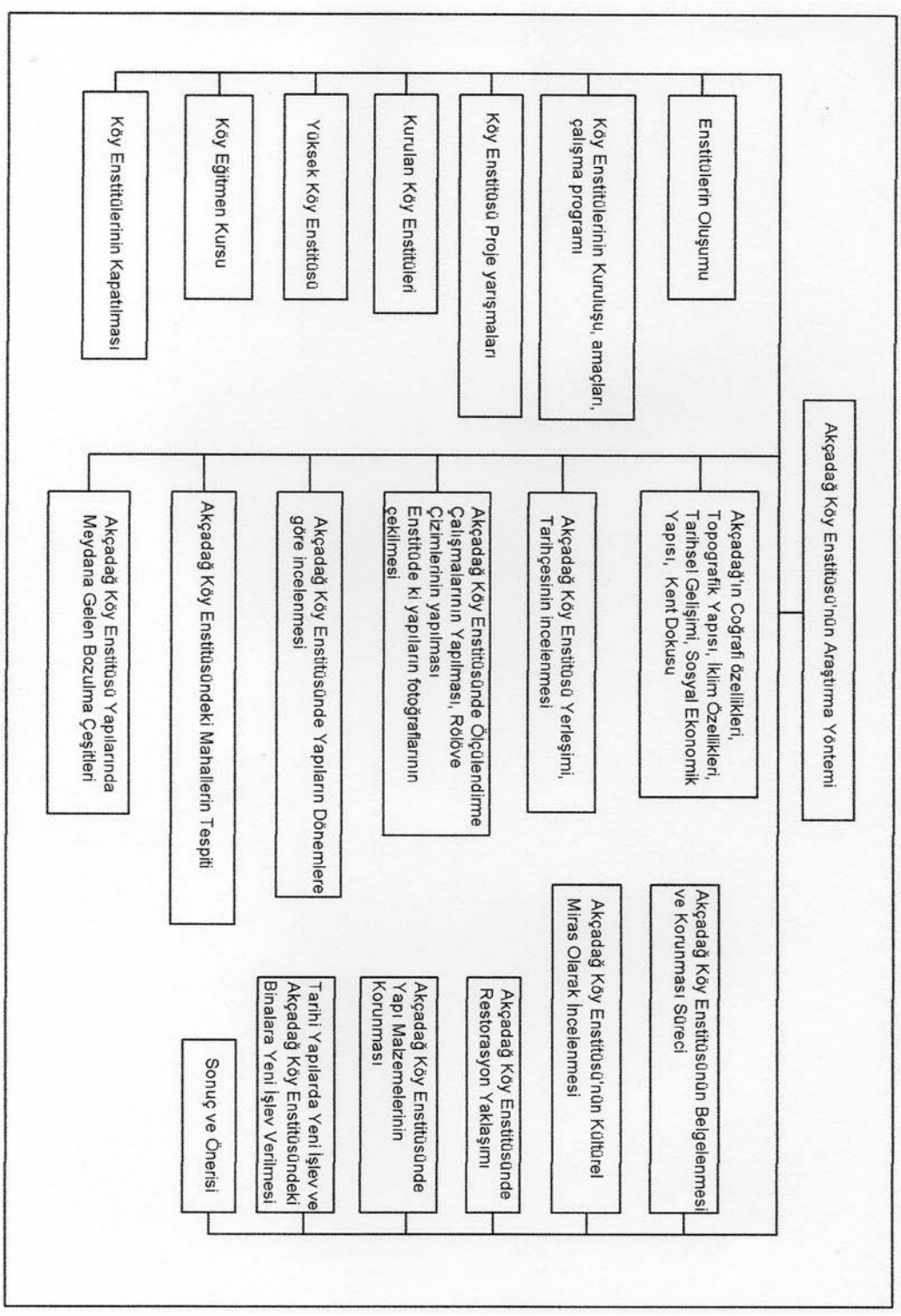
3.2. Metot

Bu çalışmanın amacı; Akçadağ Köy Enstitüsü'nde tespit çalışmaları yapılarak belgelenmesi ve geleceğe aktarılmasıdır. Bununla birlikte giderek yok olan ve bir dönemin en önemli eğitim kurumlarından olan köy enstitülerinin, kuruluş aşamasındaki yer seçimleri, proje yarışmaları ve mimari biçimlendirmelerine dikkat çekilmesidir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde kuruluş aşamasından günümüze kadar olan zaman aralığındaki mevcut, yıkılan ve harap olan yapılar incelenmiştir. Ayrıca Enstitüde meydana gelen bozulmalar dış gözlem yolu ile incelenerek fotoğraflanmıştır.

Elde edilen haritalar mevcut duruma göre düzenlenerek günümüze ulaşan yapılar için yerleşim planı yapılmıştır. Bu plan üzerinde yapılar numaralandırılmıştır. Bu yapıların tanımlanması için verilen numaralar yazılı ve sözlü bilgilerle uyumlu olması için yerinde yapılan her haritada aynı numaralar kullanılmıştır. Bilgi ve belgeler doğrultusunda yerleşim planında yapı numaralarının yanında var olup olmadıkları ile ilgili açıklama yapılmıştır.

Tez çalışmasında literatür araştırmaları yapıldıktan sonra Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Malatya Arkeoloji Müzesi'nde yer alan arşivdeki dosyasından ve okul hakkında bilgisi olan okul müdürü Nazmi Kalkan ve eski okul çalışanlarından bilgi toplanmıştır. Akçadağ Köy Enstitüsü ile ilgili yazılı ve sözlü bilgilere ulaşmak için Tonguç Vakfı, okul ve Kültür Bakanlığı arşivinden yararlanılmıştır. Gerekli belge ve dökümanlar oluşturulduktan sonra saha çalışmalarına geçilmiştir. Saha çalışmalarında yapıların röleveleri alınarak belgelenmiş ve fotoğraflanmıştır. Yapılarda kullanılan malzemeler, yapım tekniği, malzemelerde meydana gelen bozulmalar incelenip yapıların durumuna göre restorasyon yaklaşımları planlanmıştır. Köy enstitüleri yapıldıkları dönemin mimari, kültürel ve politik yapıları olarak taşıdıkları değerler ile korunmaları ve işlevlendirilmeleri için öneriler yapılmıştır.

Çizelge 3.1. de Akçadağ Köy Enstitüsü belgelenmesi, aşamaları ve izlenen yöntem belirtilmiştir. Birinci aşamada Akçadağ ilçesinin özelliklerinin çeşitli açılardan incelenmesi, kuruluş aşamasında köy enstitülerinin yer seçiminde dikkat edilen hususlar, köy enstitülerinin kuruluşu, köy eğitmen kursu, yüksek köy enstitüsünün kuruluşu ve kurulan köy enstitüleri yerleşmeleri, mimari proje yarışmaları ve köy enstitülerinin kapanması araştırılmıştır. İkinci aşamada ise Akçadağ Köy Enstitüsü'nün tarihçesi, yerleşim planı ve yapıların dönemleri incelenerek Enstitü içindeki binaların rölöveleri oluşturulmuştur. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yer alan önemli peyzaj elemanları, yapı malzemeleri ve uygulama teknikleri ile yapı malzemelerinde meydana gelen bozulmalar, hakkında araştırma yapılmıştır. Üçüncü aşamada ise Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki yapıların belgelenmesi ve korunma süreci, kültürel miras olarak incelenmesi ve geleceğe aktarılması için işlev ve restorasyon yaklaşımı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çizelge 3.1. Tez kapsamında izlenen yöntem

4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

4.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu

1937'de kurulmaya başlanan köy enstitülerinde eğitim 1954 yılına kadar devam etmiştir. Köy enstitüleri 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı yasa ile kurulmuştur (Şahhüseyinoğlu 2005: 9). Bu yasayla önceden kurulmuş olan 4 öğretmen okulunun köy enstitüsüne dönüştürülmesiyle 1948 yılına kadar köy enstitüleri sayısı 21'e ulaşmıştır (Aydın 2007: 41). Köy enstitüleri kurulduğu 1940 yılından kapatıldığı 1954 yılına kadar 17341 öğretmen ve 1348 sağlık memuru mezun vermiştir (Duman 2007: 215).

4.1.1. Köy Enstitülerinin Kuruluş Amaçları

Köy enstitülerinde verilen eğitim, Türkiye toplumunun çağdaş toplum düzeyine çıkarılmasında bir kaldıraç görevi üstlenmiştir. Bu eğitim sistemiyle, bir yandan batı uygarlığını anlama, öte yandan bu uygarlığa geçiş yollarını bulma hedefi amaçlanmıştır (Köşgeroğlu 2010: 17).

Cumhuriyetin ilk yıllarında toprak yönetimi belirli bir kesimin kontrolündeydi. Şahhüseyinoğlu (2005), toprak yönetimiyle ilgili olarak, "*Toprak belirli güçlerin elinde toplanmıştı. Böylece büyük toprak ağalığı doğmuştu. Şeriatın kurallarına dayalı medrese eğitimiyle halk "ümmet"leştirilmişti. Halk yaşadığı çağın sorunlarıyla değil, bilinmeyen dünyaların sorunlarıyla uğraşmaya yönelmişti. Emirlere uyan ve boyun eğen, kişiliklerine ve sorunlarına sahip çıkamayan, suskun ve duyarsız bir toplum yaratılmıştı*" şeklinde ifade etmiştir (Şahhüseyinoğlu 2005: 3).

1935 yılı nüfus sayımına göre Türkiye nüfusu 16 milyon olarak tespit edilmiştir. Bu nüfusun 12 milyonunun köylerde oturduğu ve 40 bin köyün olduğu saptanmıştır. Mevcut köyler aynı büyüklükte olmayıp kiminin nüfusu fazla, kiminin de çok az olduğu görülür. 1935-1936'da Türkiye'de 6123 ilkokul bulunmasına rağmen bu okulların ancak 4773'ü köylerdedir. Kısacası 40000 köyden 35227 si okulsuz ve öğretmensizdir. Köylerdeki okullar ise nüfusu 800 den fazla olan köylerde bulunuyordu. Nüfusu 400 ve daha aşağıda olan 32 bin köyde hiç okul ve öğretmen bulunmuyordu (Şahhüseyinoğlu 2005: 5). Bu nedenle özellikle köy ve köylüye dönük bir eğitim anlayışı oluşturuldu. Amaç çok kısıtlı devlet imkanlarıyla köylere okul ve öğretmen sağlamaktı. Böylece

köyleri canlandırarak onları eğiterek köy ve devlet arasındaki ilişkinin arttırılması isteniyordu (Öztürk 2012:11).

Köy enstitülerinin hareketi, 1935 yılında İsmail Hakkı Tonguç'un İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne atanmasıyla başladı (Öztürk 2012:11). Tonguç göreve başladığı 1923-1925 yılları arasında yapılanları gözden geçirmiştir. Tonguç'a göre her şeye baştan başlamak, ilköğretim çalışmalarını eskisinin dışında başlatıp hızla geliştirmek gerekiyordu (Türkoğlu 2000: 117).

Köy enstitülerinin kuruluş amacı; köylerdeki yaygın bilgisizlikle mücadele etmek, köylerin ekonomik ve sosyal yapısında eğitim kanalıyla düzelmeler ve gelişmeler sağlamaktır (Akyüz, 1989: 434). Ayrıca, yüzyıllarca unutulmuş olan kırk bin köyün insanını okuryazar, el sanatları öğrenmiş, aydın bir yurttaş, iyi bir üretici olarak yetiştirmekti. Onlara çağdaş bir davranış kazandırmaktı (Makal 2009: 73). Evren (1998: 29) olaya bir kalkınma çabası olarak bakıp "*Köy enstitüleri, yurt çapında yapılan detaylı bir incelemenin sonucu olarak çağdaş eğitim yoluyla Türkiye ulusunun kalkınması yönünde hedeflenen önemli bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır*" demiştir.

Köy enstitüleri, devlet bütçesine minimum yük olacak şekilde planlanmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında ülkede kuraklık ve kıtlığın kol gezdiği bir dönemde kurulmuştur. Ülke kaynakları her yönden kısıtlıydı ve ürünün büyük kısmı da savaş ihtimali için ayrılmıştı (Aysal 2005: 275-276). Kurtuluş Savaşı'nda verilen kayıplar sonrasında büyük çoğunluğunu çocukların oluşturduğu erkek iş gücü yeniden askere alınmış, köylerde ise kadın ve çocuklar kalmıştı. Dolayısıyla enstitüler bir anlamda *"çocuk işgücü"* ile kurulmuştu. Fakat burada önemli bir sorun enstitülere öğrenci bulma noktasında ortaya çıkıyordu. Zira köylüler, doğal olarak işgücü kaybı yaşamamak için tek dayanakları olan çocuklarını okula vermek istemiyorlar ve özellikle de enstitülerde eğitim görecek kız çocuğu çok zor bulunuyordu (Aysal 2005: 275-276).

Başaran, enstitü ve bölge okullarının amaçları ile ilgili " *öğretmen ve köye yararlı meslek erbabı yetiştirmekti. Enstitülerin bulunduğu yerlerde elverişli mevkilerde 5–10 köyün ortasında bölge okulları açılacak, bunlar da ilkokul sonrası eğitim veren birer küçük enstitü olacaktı. Dolayısıyla bu okullar bağlı köylerin merkezi olarak*

köylülerin traktör, harman makinesi gibi modern tarım araçları edinmelerine, kullanmalarına, fidan, iyi cinste tohum ve damızlık hayvan sağlamalarına öncülük edeceklerdi" şeklinde bahsetmiştir (Başaran 1974: 13).

Enstitülerin önemli bir diğer özelliği de eğitim–öğretim etkinliklerinin *"öğrenci merkezli"* ve *"çevre ve zamana uygunluk"* ilkeleri doğrultusunda yapılmasıdır. Tüm öğrencilere ilgi ve yeteneklerine göre iş bölümü yapılmış ve ne öğretilecekse çocuğun bulunduğu çevrenin ihtiyaçları ve özelliği esas alınmıştır. Örneğin Kars Cılavuz Köy Enstitüsü'nde arıcılık ve büyükbaş hayvancılığı, Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nde balıkçılık ve Savaştepe Köy Enstitüsü'nde de tarım ve ziraat işleri öne çıkmıştır (Uygun 2007: 99). Her enstitü, ürettikleriyle bin kişilik bir toplumun beslenme, giyinme, barınma vb. gereksinimlerini kendi karşılayan çağdaş bir işletme olarak gelişmiş ve devlet bütçesine yük olmamıştır. Kuruluşundan beş yıl sonra bu duruma yaklaşan enstitüler vardır (Başaran 1974:11).

Baysal köy enstitülerinin kuruluş amaçları ile ilgili "*Köylerin geliştirilmesi, köyde kalacak öğretmenin ve sağlık elemanlarının yetiştirilmesi gibi temel amaçlarla başlayarak bir dizi fikir ile kurulan oluşum içerisinde, Anadolu köylerinin canlandırılması hedeflenmiştir. Bu anlayış, yeni bir yaşama biçimi önerisini barındırır. Enstitülerin, bir oluşum olarak; kuruluşuna zemin teşkil eden olgularla birlikte, bulundukları yerler, mekanın organize edilmesi, inşaat faaliyetleri, enstitülerdeki yaşantı konularındaki birikintileri yanında; eğitim, köylerin her bakımdan modern hale getirilmesi ve köylünün Cumhuriyete sahip çıkacak bireyler olarak yetiştirilmesi gibi amaçları vardır*" şeklinde bahsetmiştir (Baysal 2006: 1).

Köy enstitüsüne alınacak öğrencilerin seçiminde de bazı ön koşullar şarttı. Bu ön koşullar öğrencilerin köy çocuğu ve köy ilkokulunu bitirmiş olmasıdır. Bu özelliklere uygun çocuklar köylerden seçiliyor ve sınavla enstitülere alınmaya başlanıyordu. Bu şarta yönelik insanların akıllarında bazı soru işaretleri oluşmuştur. "neden şehir çocuğu okutulmuyor?" ya da "köylü olupta köyde okul olmadığı için kasaba yada şehirde okuyan çocukları neden almıyorlar?" şeklinde sorular bunlardan bazısı. Halit Ağanoğlu'nun bu konudaki düşüncesi "kasaba ve köyler arasında coğrafi şartlar, geçimin yarattığı iş şartları çok farklıdır. Ayrı şartlar içinde yaşlanan çocuklar, aldıkları terbiye ile farklı karakterler kazanırlar. Bunun için köye uymak keyfiyeti ve köyde

yetişen çocukta da kasabadakinden daha fazladır" şeklinde bahsetmiştir (Öztürk 2012: 96).

Köy enstitülerinin önemli özelliklerinden biri, öğrenciler her şeye ortak edilerek, onların eğitimin gerçek insan öğesi konumuna geçirilmesidir. Böyle bir ortaklık, yetki ve sorumlulukların paylaşılmasını da içeriyor. Klasik sistemlerde, eğitim ve öğretimin insan öğesi olarak yalnızca yöneticiler ve öğretmenler önde yer alırken, köy enstitülerinde yönetici, öğretmen ve öğrencilerin yan yana, el ele çalışması enstitülerin eğitim sistemine getirdiği yeni bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım yalnızca seçkin bir öğrenci grubunun yönetime katılması, yönetene yardımcı olması kadar basit değildir. Yöneten-yönetilen, eğiten-eğitilen, öğreten-öğretilen yerine birlikte çalışmak, birlikte yönetmek anlamında bir düzenleme ve anlayış söz konusuydu. Enstitülerde, çocukların daha küçük yaşlarda bile yetki ve sorumluluk alarak etkinleşmesi, bağımsız düşünebilmesi, karar verebilmesi, kendini tanıyıp yönetmesi, kendi işlerini görebilmesi, çevreyle ilgili sorumluluklar yüklenmesi, eğitimin temel ilkeleri olarak ele alınmaktaydı. Öğrenciye yetki ve sorumluluk ilkesi, enstitülerde uygulanan biçimiyle, gerek bireyin gelişmesi ve değişmesi, gerekse çevreyi etkileme ve değiştirme yönünden özgündür. Bu ilkeyi düzenli örgütlü ve yaygın olarak yaşama geçirmeyi ülke çapında başarmış başka bir uygulama örneği yoktur (Türkoğlu, 2000:356-358).

İlköğretimi kısa sürede ve az masrafla en uzak köylere kadar götürebilmek için iki hususa dikkat edilmiştir. Birincisi, nüfusları 400 den az küçük köyler için köy öğretmenleri yetiştirmeye devam etmek, ikincisi, Köy Enstitüleri ile şimdiye kadar yapılandan farklı olarak köye öğretmen ve bu arada köye gerekli diğer elemanları yetiştirmek (Köy Enstitüleri I-II, 2003: 4-7). Başta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmak üzere, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un kararlı çabaları ve desteğiyle köy enstitüleri açılmaya, çalışmaya başlar. 3803 sayılı yasanın kabulünden sonra, ülkenin değişik bölgelerinde 21 tane köy enstitüsü açılır (Şahhüseyinoğlu 2005: 10). 3803 sayılı köy enstitüleri kanunun kabul edilmesiyle mevcut olan köy öğretmen okulları, köy enstitülerine dönüştürüldü ve hemen ardından 1940 – 1941 öğretim yılında 10 yeni enstitü daha açıldı. Daha önce, köy öğretmen okulu adıyla açılan 4 enstitü ile birlikte köy enstitülerinin sayısı 14'e yükselmiştir. Bunları, 1941 yılında Ankara-Hasanoğlan, Konya-Ereğli-İvriz, 1942

yılında Sivas-Yıldızeli, Erzurum-Pulur, 1944 yılında ise Diyarbakır-Dicle ve Aydın-Ortaklar köy enstitüleri izlemiş ve böylece enstitülerin sayısı 1944 yılında kadar 20'ye çıkarılmıştır (Bulut, 1990: 36). Köy estitüleri 1942 Eylül ayının sonunda ilk mezunlarını vermiştir (Cimi, 2001:130).

Köy enstitülerini diğer eğitim kurumlarından ayıran yönlerinden biri de enstitülerin programıydı. Kirby'e göre köy enstitüleri programlarının üç yönü mevcuttu: birincisi öğretim programı, ikincisi yeni deneylerin yaşanması, üçüncüsü ise sorun çözümleme yöntemlerinde alışkanlıkların kurulması idi (Kirby 2010: 314). Köy enstitülerinin bilimselliği, gerçekçiliği ve dünyadaki ilk oluşu, Pestalozzi, Kerschensteiner ve J. Dewey gibi dünya çapındaki eğitimcilerin denemelerini aşan bir kurum olmasını sağlamıştır. Toplumun % 80'ni kapsayacak örgütlenmesi ve uygulamalarıyla eğitimin gerçek niteliğini kapsadığı görülür (Arman, 1969: 400). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, eğitim reformu konusunda Amerikalı büyük eğitimci John Dewey'nin düşüncelerine başvurulmuş ve verdiği raporlar köy enstitüleri hareketi üzerinde etkili olmuştu. Onun "*Bir iş yaparak öğrenmek*" diye özetlediği, pratiğe ve deneye dayanan eğitim görüşleri biçimsel ve soyut tutumu sona erdirmeyi amaçlıyordu. Bu amaç köy enstitülerinde gerçekleşmişti. Türk eğitim sistemine ilgi duyan yabancı danışmanların hepsi de köy enstitüleri modelini söz birliğiyle olumlu karşılamaktaydı. John Dewey "*Benim düşlediğim okullar Türkiye'de gerçekleşti*." diyordu, öbür danışmanlar da köy enstitüleri modelini Türkiye'ye özgü bir eser olarak değerlendiriyordu (Erichsen, 1991: 3).

Köy enstitüleri ile ilgili, Aydın (2007: 22) de "*Köy enstitüleri denildiğinde çoğu zaman köye öğretmen yetiştiren kurumlar akla gelmektedir. Oysa gerçekte köy enstitüleri, köylüyü bütünüyle bilinçlendirme, aydınlatma çabasıdır. Köylü bilinçlenirse, kalkınma yollarını kendisi bulabilir. Bu yönüyle köy enstitüleri hareketi bir toplumun kalkınma projesidir.*" sözleri Dewey'i desteklemektedir.

Köy enstitülerinin hedefleri, kapsamları ve kurulacak yerlerle ilgili H. Nedim Şahhüseyinoğlu (2005:7-8) yayınlamış olduğu eserde aşağıdaki şekilde belirtmiştir.

1)- Köy enstitüleri şehir ve kasabaların dışında, köyün ve köylülerin yakınında kurulacak.

2)- Tarıma uygun yeterince arazi sağlanacak.

3)- Öğretmen adaylarının tümü köyden alınacak.

4)- Köyden alınan çocuklar, köy yaşamından uzaklaştırılmadan tarımla ilgili, çağdaş bilgiler verilecek ve deneyimler kazandırılacak.

5)- Sanat (Demircilik, yapıcılık, dülgerlik, kooperatifçilik, kız öğrenciler için çocuk bakımı, dikiş, ev idaresi, tarım sanatları) öğretilecek

6)- Kültürel yönde (yörenin, bölgenin folkloru, öykü söylence, müzik) bilgilendirilecek.

7)- Öğretmen adayları yöre halkıyla kaynaştırılacak.

8)- Köyde çalışacak sağlık personelini de Köy Enstitüleri'nde yetiştirmek.

Cengiz (1993: 4) Köy enstitüsü ve eğitmen kursunun karşılaştırmasını kısaca "*eğitmen kursları, askerliğini yapmış okur-yazar gençleri alıp, yaz aylarında açtığı kurslarla 3 yıllık köy okullarına eğitmen yetiştirirken, Köy enstitüleri de köy ilkokullarını bitirmiş çocukları beş yıllık bir eğitime tabi tutarak yine köy için öğretmen yetiştiriyordu*" şeklinde ifade etmiştir.

Köy enstitüleri sistemi, kuruluş aşamasında, Türkiye'de eğitim öğretimde fırsat ve olanak eşitliğinin yaratılamamış olması gerçeğinden hareket etmiş ve bu eşitsizliğinin giderilmesini amaçlamıştır (Aydoğan, 2007: 44). Köy enstitülerinin yetiştirdiği öğretmenlerin geneli, var olan durağan yapıyı değiştiren; okuyan, üreten, açık fikirleriyle ve çalışkan olmalarıyla çevrelerine örnek olan kişilerdir. Zaman içinde enstitüler, kuruluş amaçlarını aşmış, köyün ve kırsal alanda yaşayanların sorunlarını ortaya koyan yenilikçi bir kuşağın yetişmesine öncülük etmiştir (Çavdar 2008: 420). Tonguç'un öğrencileri, kendilerini, enstitülerini, çevrelerini, köyleri, ülkeyi değiştirmeye yönelik gerçek yetki ve sorumluluklar almışlar, bunun alışkanlıklarını kazanmışlardır. Özünde, halkın kendi ilerlemesinde ve değişmesinde doğrudan sorumluluk alarak katılması anlamını taşıyan bu ilkenin, enstitü çıkışlı öğretmenler köylere dağıldıklarında gerek okullarında, gerekse halk arasında etkisini gösterdiği bir gerçektir (Türkoğlu, 2000:358).

4.1.1.1. Köy Enstitüleri'nde Çalışma Programı

Kuruluş yılları diye adlandırılabilecek bu dönemde eğitim ve öğretim işleri İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün genelgeleriyle düzenlenmekteydi. Çıkarılan genelgeler arasında 1 Temmuz 1940 tarih ve 435 sayılı genelge enstitülerin ilk aylarında ne gibi eğitim ve öğretim etkinliklerine yer verildiğini göstermesi bakımından çok önemlidir. Genelgenin yapılacak işler bölümünde, enstitü arazisinin ağaçlandırılması, bataklık yerlerin kurutulması, yol yapımı, işlenmemiş toprakların verimli hale getirilmesi yer alıyordu. Ayrıca öğrencilere hayvanlara ve bitkilere zarar veren çeşitli hastalık ve etkenlerden korunmaları için gerekli önlemlerin alınması öğretiliyordu (Oğuzkan 1990:14). Çünkü köy enstitülerinin izlencelerini ve buna uygun ders kitaplarını yazmak bir inceleme işiydi ancak dönemin pedagog ve yazarlarında böyle bir imkan yoktur (Evren 1998:39).

Enstitülerin kuruluş döneminde uygulamaya konulan 1943 yılı öğretim programı Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in onayı ile yürürlüğe girmiştir. Programdaki ders alanları ve pedagolojik bazı ilkeler şunlardır (Erçelebi 1993: 104).

1) Öğrenim süresi 5 yıl olan enstitülerde bu sürenin 114 haftası kültür derslerine, 58 haftası ziraat dersleri ve çalışmalarına, 58 haftası teknik dersler ve çalışmalarına ayrılır.

2) Enstitüler haftalık, aylık, mevsimlik, çalışma planlarını, kendi özelliklerine, işlerin durumuna, öğrencilerin düzeyine, ve sayısına, öğretmenlerin özelliklerine, iş araçlarının çeşitliliğine, hayvanların cins ve sayılarına göre düzenler.

3) Enstitüler, öğretim ve uygulama çalışmalarını "kültür" "tarım" ve teknik alanlarla ilgili dersleri yarım gün, tam gün veya hafta esasına göre düzenlemekte serbesttirler.

4) Bina, yol, köprü yapımı veya su arkı açılması veya bitirilmesi yahut ekin yapılması veya hasat kaldırılması gibi önemli işler çıktığı zaman bütün çalışmalar o iş üzerinde yoğunlaştırılır. Önceden planlanan ders ve uygulama kayıplarının uygun bir zamanda teflisi yoluna gidilir.

Bu programların belirlenmesinde enstitülerin bulunduğu yerler tarım ve hayvancılıkla ilgili özelliklerin dışında öğretmenlerin mezun oldukları zaman yapacakları işlerde etkili olmuştur. İleride enstitü mezunu olacak öğretmen adaylarının köylerde yapacakları işlere göre çeşitli uygulama okulları açılmıştır. Uygulama okulları ve öğretmenlerin görevleriyle ilgili Tonguç (1998:532) "*4274 sayılı kanunun 10'cu maddesinde, enstitü mezunu öğretmenlerin görevleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının kanunla saptanmış görevlerini başarabilmeleri için, daha öğrenci iken, türlü işler üzerinden bol bol tatbikat görmeleri gerekiyordu. Onun için 1944-1945 yılından itibaren her enstitüde bir uygulama okulu yapılmaya başlandı. Bunlar öğretmen adayları köye gidince karşılaşacakları okulların aynısıydı. Uygulama okullarında bir öğretmen evi, bir derslik, bir işlik, ahır, kümes, ziraat işlerine elverişli bahçe, korkuluk ve oyun alanı vardır. Köy Enstitüleri öğrencileri bu okullar sayesinde köylerde karşılaşabilecekleri işlerin hemen hepsiyle temas etme fırsatına kavuşurlar*" şeklinde belirtmiştir.

Köy enstitülerinde eğitim faaliyetleri, bilgiyi bilince dönüştüren, bilgiyi hayat için veren, çevreye uygunluk, kendi kendini yönetme, iş içinde kendi kendine karar vererek çalışma esaslarına göre düzenlenmiştir. (Sakaoğlu 2003:244). Köy Enstitüsü programları sadece ders saatlerine sıkıştırılmış etkinliklerden ibaret değildi. Ders dışı etkinlikler, eğlentiler, geziler, kültür ve sanat etkinlikleri de programa dahildi. Derslerin islenişinde, öğrencinin öğretmen rehberliğinde bireysel etkinlik, ekip çalışması, araştırma, deneme, gözleme, sonuç çıkarma, bulguları rapor ya da sözle belirtme, yazılı ve canlı kaynaklara başvurma gibi yöntem ve teknikler uygulanırdı. Kısacası, Köy Enstitüsü programlarının hazırlanma, deneme, içerik düzeni ve uygulama biçimi, bugün bile geçerli program geliştirme tekniklerinin örneği olabilecek niteliktedir (Altunya, 2005:47), (İnan, 1977:249).

Köy enstitülerinde uygulanan öğretim programları, kademeli olarak geliştirilmiş ve Eğitmen Kursları ve Köy Öğretmen Okulları programlarının adaptasyon ve geliştirilmesi ile ortaya çıkmıştır. Köy enstitüsü denemesinin ilk aşaması olan eğitmen kurslarında, 1936'da uygulamaya başlanan köy eğitmeni yetiştirme kursları müfredat programı taslağı 1938'de yürürlüğe konmuş ve çeşitli değişiklerle 1948'e kadar uygulanmıştır. Bu programda Türkçe, aritmetik ve geometri, yurt ve yaşama bilgisi,

atölye dersleri, ziraat dersleri ve eğitim bilgisi dersleri yer alıyordu. 1937-38 öğretim yılında açılan Çifteler ve Kızılçullu Köy Öğretmen Okulları'nda, 1927'de hazırlanıp 1933'te bu okulların kapatılmasıyla uygulamadan kaldırılan Köy Muallimi Mektebi Müfredat Programı; iş ve tarım etkinlikleri uygulanmıştır. Köy Enstitüleri'nin kuruluşundan 1943'e kadar enstitüler, ortaokul ve ortaöğretim programlarından (özellikle ilköğretmen okulları, mesleki ve teknik okullar) da yararlanarak kendi programlarını kendileri hazırlamışlardır. Bu sebeple uygulamada farklılıklar ortaya çıkmıştır. Köy Enstitüleri için hazırlanan ilk resmi program 4 Mayıs 1943 tarihlidir. Bu programın hazırlanışında 24.6.1940 tarih ve 6/7318 sayılı Bakanlık genelgesi ile 1942'de çıkarılan köy okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu "izahnamesi" esas alınmış ve programa Hasan Âli Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'un görüş ve anlayışı egemen olmuştur (Altunya 2009: 46-47).

Köy enstitülerinde ilk dönemlerde uygulanan öğretim programı, yürürlükteki müfredat programlarının karışımından oluşmaktaydı. Ancak 1943'te köy enstitülerine münhasır bir program hazırlandı. Söz konusu programa göre, köy enstitülerinde kültür, ziraat ve teknik olmak üzere üç başlıktan oluşan bir müfredat söz konusuydu. Derslerin % 50'si kültür dersleri ve genel bilgi dersleri diye tanımlanan Türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, yabancı dil, öğretmenlik bilgisi, müzik, resim, kitap okuma, tartışma, piyes, gezi, araştırma vb. derslerdir. Derslerin % 25'i ziraat dersleri ve uygulamaları olarak ifade edilen tarla tarımı, bahçe tarımı, zootekni, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği, balıkçılık, su ürünleri vb. derslerdir. Derslerin diğer ve % 25'i de teknik dersler ve uygulamalardan mürekkep, demircilik, tenekecilik, ev ve el sanatları vb. derslerden oluşmaktadır. Haftalık toplam kırk dört saat olan derslerin yirmi ikisi kültür, on biri ziraat ve on biri de teknik derslerden oluşmaktaydı. Bir anlamda, köyde tarım dışı gelir getirici faaliyetlere önem veriliyor ve bu işleri yapacak insanlar yetiştiriliyordu. "Teknik dersler" kızlar ve erkekler için farklıydı (Taluğ, 2009: 3).

Köy enstitüleri programı'na göre dersler, Kültür Dersleri, Tarım Dersi Ve Çalışmaları, Teknik Dersler Ve Çalışmalar olmak üzere üç gruba ayrılırdı (Özsoy 1997: 66), (Akyüz 2001:355).

KÜLTÜR DERSLERİ	ZİRAAT DERSLERİ VE ÇALIŞMALARI	TEKNİK DERSLER VE ÇALIŞMALAR
Türkçe, Tarih, Coğrafya	Tarla ziraati	Köy demirciliği
Yurttaşlık bilgisi	Bahçe ziraati	-Nalbantçılık
Matematik, Fizik, Kimya	-Fidancılık	-Motorculuk
Tabiat ve okul sağlığı	-Meyvecilik	Köy dülgerliği
Yabancı dil	-Bağcılık	-Marangozculuk
El yazısı	-Sebzecilik	Köy yapıcılığı
Resim-iş, Müzik	Sanayi bitkileri ziraati	-Tuğla ve kiremitçilik
Beden eğitimi ve ulusal oyunlar	Zootekni	-Taşcılık
Askerlik	Kümes hayvanları bilgisi	-Kireççilik
Ev idaresi ve çocuk bakımı	Arıcılık ve ipek böcekçiliği	-Duvarcılık, sıvacılık
Öğretmenlik bilgisi	Balıkçılık ve su ürünleri	-Betonculuk
-Toplumbilim	Ziraat sanatları	Köy ve el sanatları
-İş eğitimi tarihi		-Dikiş, biçki, nakış
Öğretim metodu ve tatbikatı		-Örgü ve dokumacılık
Zirai işletmeler ekonomisi ve kooperatifçilik		-Ziraat sanatları

Çizelge 4.1. Köy Enstitülerinde Ders Programı (Akyüz 2001: 355).

Köy enstitülerinde dersler, çevrenin özellikleri dikkate alınarak işleniyordu. Öğrenciler her gün, sabah akşam etüt yapıyor bunun dışında 4 saat genel bilgi, 2 saat tarım, 2 saat teknik bilgisi dersi görüyor ve uygulamalara katılıyordu. Çalışma süresi günde 8 haftada 44 saatti. Çevresel konular arasında bisiklet kullanma, yüzme, ata binme, dağa tırmanma, mandolin ve flüt çalma, köy gezilerine çıkma, inceleme yapma, kitap dergi okuma, kitaplık, müze kurma, eğlence düzenleme, temsiller verme , türkü söyleme gibi çeşitli etkinlikler yer alıyordu (Kaplan, 2002:93-94).

Ziraat dersleri programı ile öğrencilere verilmek istenen temel beceri, köy okulu toprağının köylüye örnek olacak biçimde işletilmesidir. Ziraat programı yönergesinde belirtilen bu amaçtan hareketle öğrenciler, enstitüde ziraat dersi ve çalışmalarına konu olan bitki ve hayvanların bakımını, yetiştirilmesini, toprağın işlenmesini vb. iş içinde öğreneceklerdir. Öğrencileri işleri planlayarak yapabilecek duruma getirmek, modern tarım araçlarını kullanmalarını sağlamak, bu alandaki değişiklikleri izleyebilecek beceriler kazandırmak, doğa olaylarının canlıların yaşamındaki etkisini kavrayacak bilgilerle donatmak ziraat programının asıl amacıdır (Türkoğlu, 1997:209).

Şekil 4.1. **Şekil 4.2.** **Şekil 4.3.**

Şekil 4.1. Öğrenciler çalışırken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:32)
Şekil 4.2. Kız Öğrenci çalışırken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:34)
Şekil 4.3. Öğrenciler çatı yaparken (Köy Enstitüleri I-II, 2003:53)

Köy enstitüleri parasız, yatılı ve karma eğitim yapılması bakımından Türkiye'de yeni eğitim anlayışını yansıtıyordu. Enstitülerde 1952'ye kadar öğretim süresi, 5 yıllık ilkokul üzerine 5 yıldı. Enstitülere beş sınıflı köy okulunu bitiren sağlıklı ve yetenekli köy çocukları alınıyordu. Üç yıllık ilkokul mezunları, 5 yıllık ilkokulu, enstitülerde açılan hazırlık sınıflarında ya da uygulama ilkokullarında tamamlıyorlardı. 1946'dan sonra enstitüler üç yıllık eğitmenli okul mezunlarını almadılar, ancak hazırlık sınıfları, beş yıllık okullardan gelen zayıf öğrencileri yetiştirmek üzere işlevini sürdürdü (Altunya 2009: 48).

Öğrenciler her yaz 1.5 ay köylerine izinli giderlerdi. Bu onlara hem dinlence olur, hem de evlerindeki yaz işlerinde yardım olanağı sağlardı. Bu gidişte köylerini kendi kendilerine inceleyip yazarak, çizerek bir köy dosyası hazırlamaları ödev olarak verilir, nasıl yapacakları neleri inceleyecekleri konusunda herhangi bir açıklama yapılmaz, yol yöntem gösterilmezdi. Kendi anlayışlarına bırakılırdı. Her sınıf geçtikçe daha gelişmiş olarak köylerine gittiklerinden, incelemeleri de gelişir, genişlerdi. Derslerinde bunların incelenmesi ve görüşülmesi, öğrencilere gelecek yaz köylerinde nasıl daha gelişmiş inceleme yapabilecekleri konusunda onlara bakış açısı kazandırırdı (İnan, 1988:193).

4.1.2. Köy Enstitüleri Mimari Proje Yarışması

Milli Eğitim Bakanlığı her enstitünün iklim ve gelişim koşullarını, yetiştirecekleri eleman sayısını hesaba katarak, yapılacak binaların planları için mimarlar arasında yarışma açmıştır. Yarışmayı kazanan planlardan bazıları, yerin iklim

koşullarına uygun düşmemesi, özellikle savaş yıllarında demir, portel gibi gereçlerin kolaylıkla bulunmaması, pahalıya mal oluşu, ayrıca kullanılış bakımından görünen sakıncalar yüzünden yer yer değiştirilerek uygulanmış, bazı enstitüler için yeniden planlar hazırlanmıştır. İlke olarak Köy enstitülerinde 3-4 katlı büyük binalar yerine tek yada iki katlı binaların yapılması uygun görülmüştür (Gedikoğlu 1949: 51).

Baysal (2006: 114) Köy enstitülerinin yarışma şartnameleri ile ilgili olarak yüksek lisans tezinde programın üç yarışma şartnamesini içerdiğini, 12 köy enstitüsü için şartname 1 (1940), Hasanoğlan Köy Enstitüsü için şartname 2 (1941), Sivas Yıldızeli ve Konya İvriz Köy Enstitüleri için şartname 3 (1943)'ten oluştuğunu, oluşumun gerektirdiği bir takım ek kullanımlarla şekillendiğini belirtmiştir.

Şartname 1 de yer alan, Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü'nün yarışma bitim tarihi 10 Ağustos 1940 olarak belirtilmiştir (Baysal 2006: 105). 21 köy enstitüsünden 15 tanesi 1940-1943 yılları arasında ulusal mimarlık yarışmaları ile elde edilmiştir. (Baysal 2006:102, Keskin Y. 2012: 112).

Bu yarışmalar için 3 tane şartname yayınlanmıştır. 12 Köy enstitüsü için açılan proje yarışmasında esas şartlar, Köy Enstitüleri I-II (2003: 25-33) adlı eserde maddeler halinde belirtilmiştir. Bu maddeler:

1) Yarışmaya iştirak edecek mimarlar, projesini yapmak istedikleri enstitünün bulunduğu yerde en az 3 gün kalarak arazinin genel durumunu, mahalli inşaat tarzlarını, inşaat malzemesinin cinslerini ve mahiyetini etüt edeceklerdir. Mimarların ne kadar kaldıkları enstitü idaresince tespit edilerek Vekilliğe bildirilecektir.

2) Yapılacak projelerde mahalli hususiyetlerin, manzara karakteristik durumunun, köy evlerinin vaziyet ve stillerinin, orman ve deniz gibi esaslı unsurların göz önünde tutulması; projelerin özellikle vaziyet planlarının hem maksada yarayıcı olma ve hem de bu bakımlardan işlenmiş olması şarttır.

3) Yarışmaya katılacak mimarlar, enstitülerin mevcut esaslı binalarını olduğu gibi kabul edecekler ve projelerinde bunların yerlerini ayrı bir renkle gösterecekler, bunları yıktırmayı teklif etmeyeceklerdir.

4) Yarışmaya girecek binaların, 1/200 ölçeğinde kat planları, cephe resimleri, maketini veya kuşbakışı (perspektif) manzara resmini ve ayrıca 1/1000 ölçeğinde vaziyet planı ve inşaatın teknik açıklamasını yapacaklardır.

Her resmin sol köşesine teklif sahibi kendisine ait beş rakamlı bir sayı yazacak ve resimleri rulo halinde vererek teklifini yapacaktır. Adını, teklifte kullandığı rumuzu ve adresini şeffaf olmayan beyaz zarf içinde verecektir. Bütün binaların yalnız avan projeleri yapılacak, keşifleri yapılmayacaktır. Hususi şartnamesinde tasrih edilmeyen binalar tek katlı olacaktır. Toprak hafriyatı teklif edilmeyecek, projeler arazinin tabii durumuna uygun gelecek bir şekilde hazırlanacaktır. Vaziyet planında, kuş bakışı resimde veya makette esas yollar mevcut ve yapılması gereken önemli köprüler, önemli su mecraları, fosseptik çukurlarının yerleri gösterilecektir. Isıtılması gereken binalarda soba yakılacağı göz önünde tutularak ona göre gereken teklifler yapılacaktır.

5) Bir mimar ancak (3) enstitü yarışmasında birincilik kazanabilecektir. yarışmaya girenlerden yalnız birincilik ve ikincilik kazananların projeleri, birinciye 2000 lira, ikinciye 1000 lira bedel ödemek suretiyle Maarif Vekilliğince satın alınacaktır. 3. ve 4.'lere 150'şer lira masraf ödenecektir.

Yarışmaya katılanların projeleri:

a) Vaziyet ve şartnameye uygunluk,
b) Plan tekniği ve kullanış
c) Mimarlık, şehircilik, idari, iktisadi bakımlardan amaca elverişlilik,
d) Mahalli malzeme ve inşaat imkanları noktalarından tetkik edilecektir.

PLANLARI YAPILACAK BİNALAR
Okul binası
Toplantı binası
Atölye binası
Mutfak, çamaşırhane, banyo
İdare binası
Tavla, ahır, kümesler
Depolar
Revir
Umumi helalar ve yüz yıkama yerleri
Öğretmen evleri

Çizelge 4.2. Proje yarışmasında istenen birimler (Köy Enstitüleri I-II 2003: 29)

Projesi birincilik kazanan mimar, proje tatbik edilsin veya edilmesin bu projeden dolayı hiçbir hak iddia edemeyecektir.

6) Mahallinde etüt için kalmak isteyecek mimarlara çalışma ve yatma yeri temin edilecektir.

7) Yarışmada birinciliği kazanan mimarın projeleri tamamen veya pek az değişikliklerle uygulandığı yaptırılan binalara mimarların ismi yazılacaktır.

8) Yarışmaya girenlerin eserleri Maarif Vekilliğince yarışmaya iştirak etmeyenler arasında seçilecek mimarların da bulunacakları bir jüri tarafından tetkik edilecek ve jüri üyelerinin verecekleri puanlara göre birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü seçilecektir.

Her enstitüde (600) öğrencinin oyun ihtiyacına yetecek miktarda oyun alanı bulunacak, bu yerler vaziyet planında gösterilecektir. Her enstitünün öğrenci kadrosuna göre ihtiyaç görülen bina sayıları şartnamede tespit edilmiş bulunmaktadır. Projeleri hazırlayan mimarlar şartnameleri de göz önünü alarak enstitülerin kurulacağı alanlarda incelemelerde bulunduktan sonra etütleri hazırlamışlardır.

Köy enstitüleri yarışmalarına katılan yirmi yedi mimar ismi saptanmıştır. Ancak, yarışmalara seksen beş proje teslim edildiğine bakarak, mimar sayısının daha fazla olacağı düşünülebilir. Yarışmalara katılan mimarlar, alfabetik sırayla , şunlardır: Adnan Kuruyazıcı, Ahsen Yapanar, Ali Saim Ülgen, Asım Mutlu, Behçet Ünsal, Bekir İhsan Ünal, Berç Zartar, Celal Biçer, Emin Necip Uzman, Emin Onat, Eyüp Kömürcüoğlu, Fazıl Aysu, Kemal Ahmet Aru, Kemali Söylemezoğlu, Leman Tomsu, Leyla Asım Turgut, Mehmet Ali Handan, Muhittin Güreli, Mukbil Gökdoğan, Necmi Ateş, Neriman Birce, Orhan Safa, Sedat Hakkı Eldem, Seyfi Arkan, Şinasi Şahingiray, Recai Akçay, Tahir Tuğ. Yarışmaya çıkarılmış on beş enstitüden beşinin (Akçadağ, Beşikdüzü, Pazarören, Aksu, Gölköy) ortak mimari müellifleri Asım Mutlu ile Ahsen Yapanar'dır. İsimleri saptanan yirmiyedi mimar içinde, köy enstitüleri yarışmalarınan en çok katılan üç isim, her biri yedişer yarışma ile, Ahsen Yapanar, Asım Mutlu ve Bekir İhsan Ünal'dır. Yarışmalara katılan kadın mimar sayısı üçtür: L. A. Turgut, Leman Tomsu, Neriman Birce (Keskin, 2012: 119, 120).

Yarışmaya çıkarılmış on beş enstitüden on dördünde jüri üyeliği yapmış isimler toplamda yedi kişidir.[1] MEB İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, MEB

[1] Hasanoğlan Köy Enstitüsü yarışma jüri kaydına rastlanmamıştır.

Başmüfettişi Dr. Celal Otman, MEB Doktoru Dr. Emir Atakam, MEB müfettişi Hayrullah Örs, Talim ve Terbiye Üyesi Enver Ziya Karal, Talim ve Terbiye Üyesi Sabahattin Eyüboğlu, Akçadağ Köy Enstitüsü Müdürü Şinasi Tamer, Arifiye Köy Enstitüsü Müdürü Süleyman Edip Balkır, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Suut Kemal Yetkin, Bayındırlık Bakanlığı Temsilcisi mimar üyeler: Sinan Mimaroğlu, Erip Erbilen, Hüseyin Kara; Türk Yüksek Mimarla Birliği Temsilcisi üyeler: Hüsnü Tümer, Recai Akçay, Affan Lügal, Adil Denktaş, Bedri Tümay. Bu isimlerden İ.H. Tonguç ve H. Örs tüm yarışmalarda ortak jüri üyesidir. Köy Enstitüleri ile doğrudan ilişkili diğer üç isimden Sabahattin Eyüboğlu ve Ş. Tamer Beşikdüzü ve Akçadağ Köy Enstitüleri; S.E. Balkır Arifiye ve Savaştepe Köy Enstitüleri yarışmalarında jürilik yapmıştır (Keskin, Y. 2012: 121-122).

Malatya Akçadağ köy enstitüsü için, proje yarışmasında birincilik kazanan Yüksek Mimar Ahsen Yapaner'dir. Kut (2000: 35) "*Bu enstitü mimarın projesine tahakkuk ettirildiği gün ıssız, durgun Akçadağ istasyonunda hayat birdenbire değişecek, hareket ve faaliyet başlayacak genç ve dinamik nesillerin göklere çarpan gür sesi duyulacaktır*" diye söz eder.

4.1.3. Köy Enstitülerinde Yer Seçimi

Köy enstitülerinin hiçbiri rastgele seçim yapılarak bulunan yerlerde kurulmamıştır. Yer seçimleri enstitülerin kuruluş amaçları ile bağdaşıktır. Kurulacak yerlerin tespiti aşamasında iklim ve ziraat şartları göz önüne alınmış, ziraat bakanlığı ile ortak çalışılmıştır. (Bulut 1990:60). Enstitülerin hepsi, şehir ve kasabaların dışında, tren veya şoseye yakın, köy ve köylerin, bucak merkezlerinin ortasında ya da bir köyün hemen yanında kurulmuştur. Enstitülerin kuruluş yerlerinin tarım işlerine elverişli ve aynı zamanda devlete ait olması gerekmektedir. Bununla birlikte, bu arazinin çok verimli olması, işlenmesinin kolay olması, bağ ve bahçelerle zenginleştirilmiş olması en önemli ölçüt değildir. Asıl önemli olan kuruluş yerinin 2–3 il için merkez teşkil edebilmesidir (Gedikoğlu, 1971: 40–41). Köy enstitüleri için seçilecek yerlerde su bulunması, işe yarayacak yapıların ve arazilerin bulunması, az çok taşıt araçlarının bulunması, hastane, pazar ve resmi dairelerle bir açıdan ulaşım olanaklarının bulunması gerekiyordu (Kırby, 2000: 217).

Enstitülerin kuruluşundaki başlıca sorun toprak (tarla) sorunuydu. Köy yaşamını tam anlamıyla uygulayabilecek toprakların bulunmasında birtakım sıkıntılar yaşanmıştı. Uygun hazine arazisi olan yerlerde bu sıkıntı fazla yaşanmamıştı. Hazine toprağı olmayan yerlerde zorunlu olarak köylüden toprak alınmıştır. Her enstitünün kurulduğu coğrafi özellik aynı değildi. Bu durum enstitülerin uygun yerlerde kurulmasını zorlaştırıyordu. Köylünün toprağını kamulaştırmak, mali yönden iyi durumda olmayan devlet bütçesi için de yeni bir yük olmuştu. Köylülerden alınan yerlerin çoğu köylü tarafından ekilip biçilmeyen, elverişsiz topraklardı. Bundan dolayı bazı enstitüler verimsiz görülen topraklar üzerinde kurulmak zorunda kalmıştır (Evren, 1998: 30).

Köy Enstitüleri'ne, kuruldukları yerler açısından yapılan en önemli eleştiri, enstitülerin kırsal alanda şehirden uzak yerlerde kurulmaları ile ilgilidir. Topluluğun tüm ihtiyaçlarını ve inşaat araç gereçlerinin köyde temin etmeleri konusunda güçlükler olacağını, şehirde ise kendiliğinden eğiten bir ortam olduğunu savunmuşlardır (Arman 1969: 260). Ancak, köy enstitüleri bilinen okullar gibi şehir ve kasaba içinde tek bir binadan oluşmuyordu. Amacı öğrencileri köy koşullarına uygun bir ortam içinde yetiştirerek, köye öğretmen göndermekti. Bu yüzden şehir ve kasabalara uzak, doğada çeşitli iş alanlarına yönelik irili ufaklı binalardan, geniş kıraç toprakların bulunduğu ve yakının da köyler olan birkaç ilin ortasında kurulmuşlardır (Kaplan 2002: 49).

Türkiye coğrafyası 22 bölgeye ayrılarak enstitüler kurulmuştur. Ortalama her on köy arasında orta ölçekli köy enstitüsü olarak kurulmaya başlanan bölge okulu yerleşkeleri ise alt merkezler olmakta; son noktada ise, her köyde mini ölçekli köy enstitüsü olarak kurulmaya başlanan köy okulu yerleşkeleri yer almaktadır Köy enstitüsü yerleşkelerinin demokratik, kültürel, mekânsal örgütlendirilmesinde, küme yapıları, meydan ve açıkhava tiyatrosunun özel bir yeri vardır. (Keskin, 2012:129, 130).

Şekil 4.4. Köy Enstitüleri'nin yerlerini gösteren harita (Baha Mutlu Aydın, Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması, sf, 83, haritanın aslı Evren(1998:320)'de yer almaktadır).

Enstitüler yapılırken öğrenciler birbirlerinin yardımına koştular. Nerede yeni bir enstitünün temeli atılırsa, oraya diğer köy enstitülerindeki çocuklar arılar gibi toplanıyorlardı. Böylece Edirne'den Kars'a, Diyarbakır'dan Aydın'a Trabzon'dan Antalya'ya, Malatya'dan Kastamonu'ya kadar uzanan bölgelerin içindeki en ıssız köylerde, her biri bin yatılı öğrenci alacak genişlikte 20 enstitü kuruldu. 1945-1946 ders yılında buralara 16.400 öğretmen adayı alınmıştı. Köy eğitmeni yetiştirme kursları da bu enstitülerde açılıyordu. 4.459 sayılı kanuna göre bazı enstitülerde köy sağlık memuru yetiştirmek üzere sağlık kolları da açılmaya başlandı (Tonguç 1998: 530-531).

4.1.4. Köy Enstitülerinde Yapılaşma

Yer seçimlerinden itibaren yapılaşma, yerleşme, gündelik hayat, gündelik olmayan yaşantının katılımı ve zihindeki kurgu ile enstitü mekanı bir bütün olarak var olur. Mekanı kuran ana eksenlerden biri ulaşımdır. İstasyon, tren, enstitünün içinden geçen yol, heykel, bayrak direği demokrasi alanı, ağaçlar ve bahçelerle birlikte kırmızı kiremitli yapılar, müzik sesleri, bir yaşam belirtisi olarak atölyelerden duyulan ritim ve alet sesleriyle oluşan enstitü kurgusu ile benimseme, ait olma, sahip çıkma anlayışı, zihindeki enstitü yaşantısını yapılandırır (Baysal, E. 2012: 138- 140).

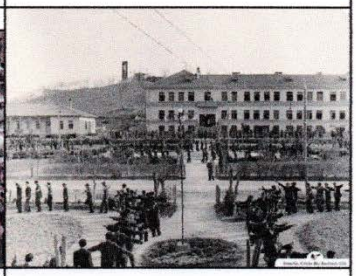
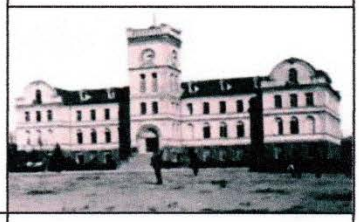
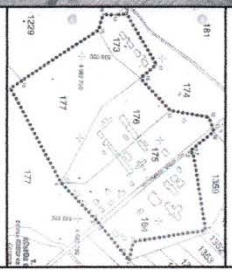
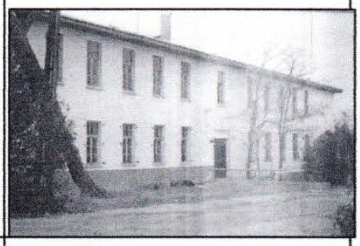
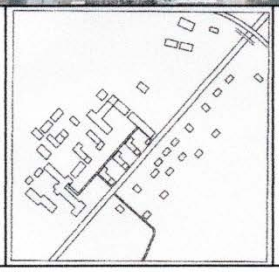
Programda, gündelik hayat ile mimari kurguyu bütünleştiren küme kavramı öne çıkar. Temel bir birim olarak kümeler, kalabalık bir nüfusun gruplar halinde iş ve eğitim programına bölünmesidir. Büyük ölçekli binalar yerine aynı işleve sahip çok sayıda küçük ölçekli bina kurgusu, kümelerin mimari karşılığıdır. Genel olarak mimari

programa göre enstitülerde yaşantı, gruplar halinde paylaşılır ve iç mekanda daha çok okul binasında şekillenir (Baysal, 2012: 143-144).

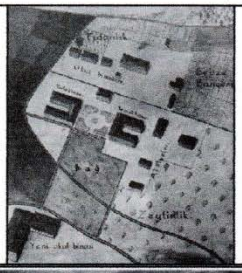
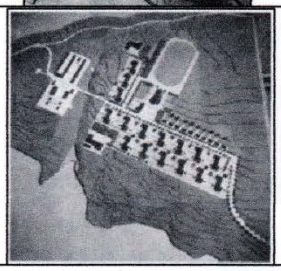
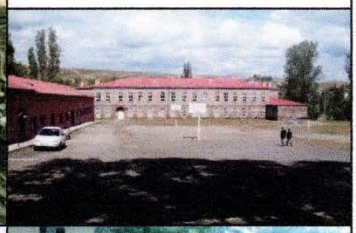
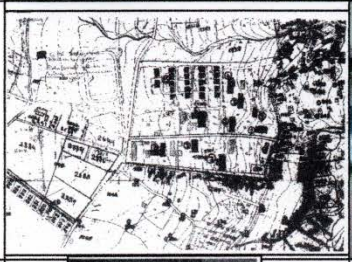
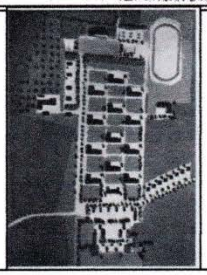
Binalar; yerel malzeme ve inşaa tekniği ile kolay, çabuk ve ekonomiktir. Taş, ahşap, tuğla malzeme ve yığma yapı ön plandadır. Çabukluk gereği yer yer kerpiç, büyük binalarda ise betonarme gözlenir. Malzeme ve tekniğe göre bazı yerlerde taş işçiliği ve kemerli kapılar, pencereler görülebilir. Çatılar genelde ahşap konstrüksiyon ile kırma yada beşik çatı biçiminde yapılır ve kiremit kaplanır. Teras çatıya rastlanmaz. Binalar genel olarak dik açılı formlarda, belirli bir ölçeği gözeterek, düz ve sade cephelerle yapılmıştır. Cephelerde ölçekli tutarlı kütle parçalanmaları görülebilir. Kübik formlarda bazen açık merdivenler, sade fakat vurgulu girişler, yatay denizlikler ve pencerelerde şeritler gözlenir. Az sayıda binada ise simetrik biçimlenme, vurgulu giriş, kemerli pencere, hitap balkonu ya da cephe boyunca şerit balkon görülmüştür. Tek ya da iki katlı, köy ölçeğine yakın, yerel malzeme ve yığma binalar birbirine benzer biçimlenir. Taş duvarların arasında tuğla hatıllar, pencerelerin üzerinde de ahşap ya da kesme taş lentolar dikkati çeker. Bodrum katlara bol ışık alınmasına özen gösterilmiştir (Baysal, E. 2012: 148- 151).

4.1.5. Türkiye'de Yapılan Köy Enstitüleri Örnekleri

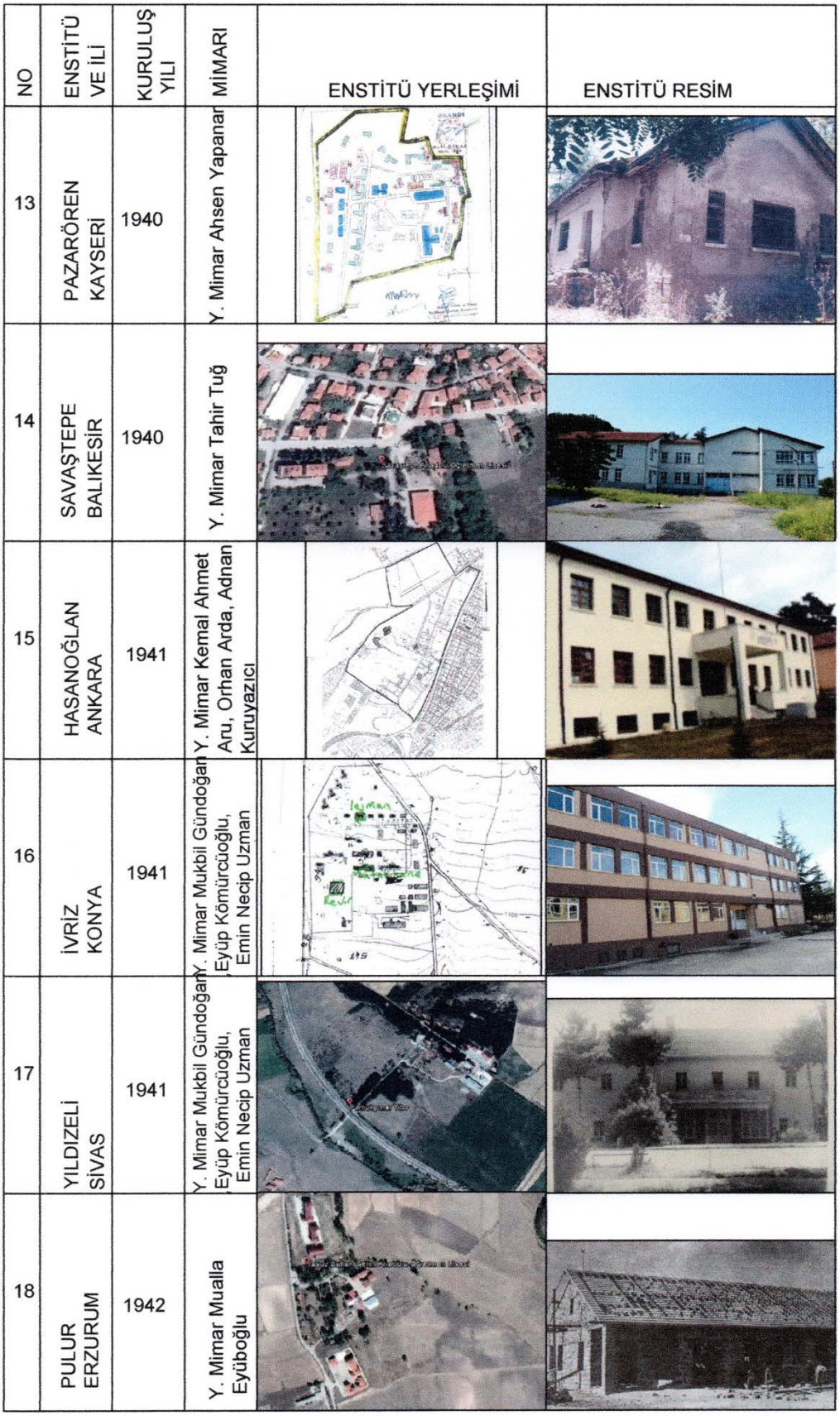
Köy enstitüleri, bölgelere göre homojen dağılarak ülkenin her tarafında eşit şekilde herkesin eğitim alması önemsenerek yerleştirilmiştir. Köy enstitüleri isimlerini; kendi kuruldukları yerden, oradaki dağın veya ırmağın adından almışlardır (Aydın 2007: 83). Köy Enstitüleri köylere yakın yerlerde, şehir merkezine uzak mahallerde kurulduğu için ulaşım olarak, tren yoluna ve karayoluna yakın olması tercih edilmiştir. Aşağıda Türkiye'de yapılan köy enstitülerinin kuruluş ve konumlarına değinilmiştir. Yer seçimlerinden itibaren yapılaşma, yerleşme, gündelik hayat, gündelik olmayan yaşantının katılımı ve zihindeki kurgu ile enstitü mekanı bir bütün olarak var olur.

NO	ENSTİTÜ VE İLİ	KURULUŞ YILI	MİMARI	ENSTİTÜ YERLEŞİMİ	ENSTİTÜ RESİM
1	ÇİFTELER ESKİŞEHİR	1937	Y. Mimar Emin Onat ve Leman Tomsu		
2	KIZILÇULLU İZMİR	1937	-		
3	KEPİRTEPE KIRKLARELİ	1938	Y. Mimar Emin Onat ve Leman Tomsu		
4	GÖLKÖY KASTAMONU	1939	Y. Mimar Asım Mutlu		
5	AKÇADAĞ MALATYA	1940	Y. Mimar Ahsen Yapanar		
6	LADİK-AKPINAR SAMSUN	1940	Y. Mimar Leyla A. Turgut		

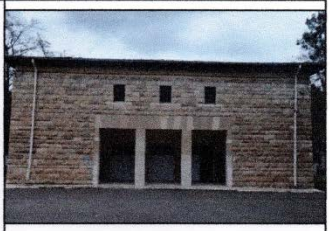
Şekil 4.5(a). Kurulan köy enstitüleri

NO	ENSTİTÜ VE İLİ	KURULUŞ YILI	MİMARI	ENSTİTÜ YERLEŞİMİ	ENSTİTÜ RESİM
7	AKSU ANTALYA	1940	Y. Mimar Asım Mutlu		
8	ARİFİYE KOCAELİ	1940	Y. Mimar Recai Akçay		
9	BEŞİKDÜZÜ TRABZON	1940	Y. Mimar Ahsen Yapanar		
10	CILAVUZ KARS	1940	-		
11	DÜZİÇİ OSMANİYE / ADANA	1940	Y. Mimar Recai Akçay		
12	GÖNEN İSPARTA	1940	Y. Mimar Celal Biçer		

Şekil 4.5(b). Kurulan köy enstitüleri

Şekil 4.5(c). Kurulan köy enstitüleri

NO	ENSTİTÜ VE İLİ	KURULUŞ YILI	MİMARI	ENSTİTÜ YERLEŞİMİ	ENSTİTÜ RESİM
19	DİCLE ERGANİ / DİYARBAKIR	1944	-		
20	ORTAKLAR AYDIN	1944	Y. Mimar Mualla Eyüboğlu		
21	VAN ERNİS	1948	-		

Şekil 4.5(d). Kurulan köy enstitüleri

-Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü

Enstitü Eskişehir, Konya, Afyon, Ankara'ya giden yol üzerinde Mahmudiye ve Hamidiye köylerinde kurulmuştur (İnan 2003: 212). Çifteler Köy Enstitüsü de bugün kurulmuş ve kurulmakta olan bütün Köy Enstitüleri gibi, çadırda, barakalarda yer azlıkları ve yer sıkıntılarıyla pençeleşerek doğmuştur (İnan 2003: 213-214). Arazisi bol ancak toprak kıraçlaşmış durumdadır. Çeşitli tarım çalışmalarına ve hayvancılığa elverişlidir. Kışların kurak ve sert geçtiği bir bölgedir. Enstitünün yakınından geçen Seydisuyu önce temizlenmiş, sonra içme ve kullanma suyu olarak kullanılmıştır. Burada daha önce kurulan Mahmudiye Eğitmen Kursunun yapmış olduğu bina ve Tarım Bakanlığı'na ait harada işe başlanmıştır. Daha sonra gereksinimler arttıkça bina sayısı da artmıştır (Gedikoğlu,1971: 41–42). 6 okul binası, 14 öğretmenevi, 6 işlik binası, ahır, ağıl, tavla binaları, hamamlar, helalar, motorhaneler, arıhaneler, kooperatif binaları, ürün ambarları, elektrik, su, telefon tesisatları, su depoları, kuyular, büyük su kanalları, santral ve değirmen, uzun bent ve köprü, yollar, Mahmudiye ve Hamidiye

köylülerinin emekleri katılarak yapılmıştır. Bu köylüler Türkiye'ye ilk ileri ziraat tekniklerini sokanlardan oldukları gibi Cumhuriyetin köyü canlandırma, onun adamını yetiştirme teşebbüsünü destekleme bakımından başta ve önde gelen vatansever insanlardır. Önlerinde daha hiçbir insan yokken mezarlıklarını, arazilerini, tarlalarını, hayvanlarını, malzemelerini, aletlerini, zamanlarını, kuvvetlerini bu işin ve eserin gerçekleşmesi için verdiler. Bu hareketin bir gün yazılacak olan tarihi bu köyleri bilhassa bu işlerde hizmeti görülenleri överek anacaktır (İnan 2003: 215).

-İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü

1937 yılında köy öğretmen okulu olarak, İzmir ile Buca arasındaki Kızılçullu İstasyonu'nda, eski Amerikan Koleji binalarında kurulmuştur. Başlangıçta 200 öğrenciyle açılan enstitü, öğrenci sayısı 600 olana kadar yer sıkıntısı çekmemiştir. Ancak 1940–1941 yıllarında öğrenci sayısının 1000'i bulmasıyla, bir saat mesafede bulunan Emrez ve Karaağaç'ta kullanılmayan arazi ve zeytinlikler de katılarak, yerleşim alanı 1500 dönüme çıkarılmıştır. Arazi boldur ve çeşitli tarım çalışmalarına ve hayvancılığa elverişlidir. Çevre bağ ve bahçelerden oluşmaktadır. Bölgede tütüncülük, bağcılık ve zeytincilik en önemli geçim kaynağıdır. İzmir'e olan yakınlığı ve başlangıçta bina sıkıntısı çekilmemiş olması nedeniyle kuruluş aşamasında en rahat olan Enstitüdür (Bulut, 1990: 60).

-Trakya Kepirtepe Köy Enstitüsü

Enstitü 1938 yılında, ilk olarak Trakya öğretmen okulu adıyla Edirne yakınında bulunan Küçük Zabit Okulu'nda açılmış daha sonra savaş nedeniyle bina askeri birliklere devredilince okul Alpullu'ya taşınmıştır. Ancak yerleşme koşullarının uygun olmaması nedeniyle enstitü tekrar buradan da Lüleburgaz ilçesine 5 km. uzaklıkta, İstanbul- Edirne asfalt yolu üzerinde binasız, susuz, ağaçsız, terk edilmiş bir çiftliğe yerleşmiştir. Kepirtepe Köy Enstitüsü savaş yıllarının en çok etkisinde kalmış ve en çok sıkıntı çekmiş enstitüdür. Savaş nedeniyle enstitünün tüm öğrenci ve öğretmenleri Ankara – Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne nakledilmiş, 9–10 aylık bir süreden sonra kendi okullarına dönebilmişlerdir (Kalabay, 1944: 194). Enstitünün en önemli sorunları elverişsiz doğa koşullarından kaynaklanmaktadır. Artezyenler açarak sulama yapmalarına rağmen verim alamamışlar arazinin kıraç olmasından dolayı ektikleri

fidanlar tutmamış, su yeterli gelmemiştir. Ama Kepirtepe Köy Enstitülüler, azim ve inançla, tüm olumsuz koşullara rağmen, enstitüyü binaya, suya ve yeşile kavuşturabilmişlerdir (Gedikoğlu, 1971: 42).

Kepirtepe Köy Enstitüsü Müdürü İhsan Kalabay enstitüye yapılan binaları 3 kısma ayırıyor. Bunlardan birincisi enstitünün vaziyet planında mevcut vekillikten gönderilen planlara göre yapılan yapılar. İkincisi ise vaziyet planında olmayan ihtiyaçtan dolayı zorunlu olarak yapılan yapılar. Diğeri ise artan malzeme ve ucuza temin edilen kerestelerle yapılan binalardır (Kalabay 2003:260-261). Enstitüdeki küçük yapılarla yaklaşık 23binayapılmıştır. Bunlar, Okul binası (Ana Bina), Ahır binası, Yatakhane binası, Yemekhane binası geçici (2 Adet), Çamaşırhane binası, Mutfak, Öğretmenevi (3 Adet), Atölye (3 adet), İşlik, Santral, Değirmen, Kümes, Büyük yemekhanedir (Menekşe 1990: 124).

-Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü

Enstitü Kastamonu - İnebolu ve Kastamonu - Daday şoseleri arasında merkeze 10km. uzaklıktaki Gölköy'de öğretmen okulu olarak kurulmuştur. Burada öğretmen okulundan önce 1938'de iki devre eğitmen kursu açılmış ve öğretmen okulu için hazırlıklar yapılmıştır. Enstitünün burada açılırken, burada tarım Bakanlığı'na ait bir fidanlığın, iş görebilecek boş binaların olması ve aynı zamanda şehir merkezine yakın olması göz önünde bulundurulmuştur. Bunun yanında iklim ve ekonomik koşullar bakımından da çok elverişlidir. Aynı zamanda çevrede, meyvecilik, fidancılık, kendircilik, sebzecilik gibi tarım faaliyetleri sürdürülmektedir. Bu nedenle bu köy enstitüsü diğer birçok enstitüye göre daha avantajlıdır (Gedikoğlu,1971: 42–43). Enstitüsü müdürü Torman enstitünün Gölköy'de açılması ile ilgili olarak; Gölköy'ünde Kastamonu'nun meyveciliğini temsil eden, ziraata ait iki bin dekara yakın bir fidanlık olduğunu, Enstitünün burada kurulmasıyla meyvecilik ve fidancılık için büyük yardım olanağı ve tatbikat sahası elde edildiğini belirtmiştir. Ayrıca Torman fidanlık sahasının yanında yani Enstitünün kurulduğu yerin yanında büyük binaların mevcut olduğunu, ilk yıllar böyle uygun binaların bulunuşunun iyi bir fırsat olduğunu belirtmiştir (Torman 2003: 228).

-Samsun Akpınar (Ladik) Köy Enstitüsü

Enstitü, 1940 yılında Ladik ilçesinden 4 km uzaktadır. Şose ve demir yolu bağlantısı Ladik istasyonundan sağlanmaktadır (Bulut, 1990: 62). Ladik'teki ilk hazırlıklarda en çok zorluk çektiğimiz nokta kabul edilen 34 öğrenci için yatakhane binası bulmak oldu. Bir kere Ladik'te boş ev yoktu. Dar, küçük ve az gelirli Ladik kasabasında kiralık ev bulunmuyordu. Bir çok teşebbüsten, bir çok alın teri döktükten sonra eski okul binasının ve çeşmesinin karşısında köşe başındaki evi çocuklarımıza yatakhane olarak tutabildik. Enstitü böylece Merkez İlk Okulunda, eski okul binasında, eski maliye dairesinde, öğrenciye yatakhane olan evde, Akpınar'da inşaat yerindeki çadırda olmak üzere beş yere sığınmış bulunuyordu (Biriz, 2003: 175).

Ladik Köy Enstitüsü Samsun İli, Ladik İlçesinde, şehre 1 km mesafede yer almaktadır. Enstitünün bulunduğu alanda bugün Akpınar Anadolu Öğretmen Lisesi binaları vardır ve Milli Eğitime tahsislidir. Köy Enstitüsü'nün kuruluşu 1940'lı yıllara gitmektedir. Bir çok binadan oluşan kompleks, bir yolun iki tarafına dizilmiş derslik, atölye, idare binası, yemekhane, marangozhane yapılarını içermektedir. Bu yapıların gerisinde hamam, lojman ve başka derslikler bulunmaktadır. Enstitü binalarının tümü toprak seviyesine kadar boya-badana yapılarak depo, işlik vs. olarak halen kullanılmaktadır. Fakat çoğu bakımsız ve viran haldedir. Köy Enstitüsü kompleksinin güneybatısında yeni öğretmen lisesine ait binalar bulunmaktadır[2].

-Antalya Aksu Köy Enstitüsü

Enstitü, 1940 yılında, il merkezine 16 km uzaklıkta, Antalya – Manavgat şosesi üzerinde, Perge harabeleri yanında, içinden Aksu ve Sarısu geçen geniş ve zengin bir ova ve bucak merkezi olan Aksu'da kurulmuştur. İlk açıldığında, büyük bir ilkokul binası ve eğitmen kursundaki eğitmenlerin yaptığı bir kaç tahta barakada faaliyete başlandı. Enstitüye 4 km uzaklıkta "Sıcak İklim Nebatları Islah istasyonu" da vardı. Arazinin zengin ve suyunun bol olması ile merkeze yakın olması, Enstitünün burada kurulmasında en önemli faktörler olmuştur (Gedikoğlu, 1971: 43).

Lokal Binası Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin kuzeydoğu yönünde bulunmaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı taş, dolgu tuğla yapı malzemeli, tek

[2] Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivindeki anıt fişi bilgisi (EK-66).

katlı, beşik çatılı, dışa taşkın saçaklı, marsilya kiremit örtülüdür. Oturma ve servis olmak üzere iki bölümlü güney yönünde önü ahşap revaklıdır. Revakı ahşap kolonlar taşımaktadır. Güneyden 10 basamaklı merdiven ile çıkılır. Giriş kapısı güneydedir. Pencereleri kare şeklinde ahşap kanatlıdır. İçerisinde tavanı ahşap, yer döşemesi betondur. Revakın tavanı ahşap yer döşemesi karo mozaiktir. Kuzey cephesine sonradan 3 metre eninde ve bina boyunca tuvalet ve bir derslik eklenmiştir (Ek-44). Eski kütüphane binası, lisesinin kuzeydoğu yönünde Lokal binasının arkasında ve kuzeyinde bulunmaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı taş, dolgu tuğla yapı malzemeli, tek katlı, giriş ve okuma salonu olmak üzere 2 bölümlü, güney yönünde önü ahşap revaklı, kırma çatılı, marsilya kiremit örtülüdür. Güneyden 10 basamaklı merdiven çıkışlı ve çift kanatlı iki ahşap kapı girişlidir. Pencereleri kareye yakın dikdörtgen şeklinde ahşap kanatlıdır. Revakı 6 ahşap kolon taşır. Bunların etrafını ahşap kafes korkuluklar çevreler. Binanın içerisi ve revakının yer döşemesi beton tavanları ahşaptır (Ek-43). Yemekhane binası, lisesinin kuzeyinde bulunmaktadır. İnce uzun dikdörtgen planlı, taş dolgu yapı malzemeli, tek katlı, beşik çatılı marsilya kiremit örtülüdür. Salon ve mutfak olmak üzere 2 bölümlüdür. Salon kültürel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Salonun batı kısmında sahne ve kulis, doğu tarafta mutfak bölümünün üst katında beton merdivenle çıkılan film odası vardır. Taban döşemesi yerinde dökme mozaiktir. Tavanı ahşap kaplamalı ahşap makas sistemidir. Güney cephesinin doğu ve batı tarafında olmak üzere çift kanatlı demir kapı girişlidir. Güney ve kuzey cephede dikdörtgen şeklinde ahşap çerçeveli pencerelidir. Binanın dört yönünde çıkıntı yapan ahşap saçak vardır (Ek-46). 1 ve 2 nolu derslik binaları, Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin batı tarafında bulunmaktadırlar. Taş dolgu yapı malzemeli, tek katlı, kırma çatılı, marsilya kiremit örtülüdürler. Dersliklere doğu yönünden dört basamaklı çift kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir. Pencereleri dikdörtgen şeklinde ahşap kanatlıdır. Tavanları ahşap çatkı üzerine kıtık sıvalı ve dairesel bitki motiflidir. Yer döşemeleri karo fayanstır. Dersliklerin içerisinde sınıflar, idareci, hizmetli odaları bulunmaktadır. Sınıflarda ders görülmektedir[3](Ek-45).

[3] Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivindeki anıt fişi bilgisi

-Kocaeli Arifiye Köy Enstitüsü

Enstitü 1940 yılında, Arifiye istasyonu yakınlarında büyük bir ilkokul binasında açılmıştır. Tren yolu üzerinde olan enstitünün İstanbul'la ulaşımı kolaydır. Enstitüye 14 dönümlük bir arazi sağlanabilmiş, aynı yıl kiralamak, daha sonraları satın almak ve fundalıklardan yararlanmak suretiyle Enstitü arazisi genişletilmiştir. Yakında bulunan Sapanca gölünden yararlanılarak balıkçılıkla ilgili çalışmalar da yapılmıştır (Gedikoğlu, 1971: 44).

1940 yılında bir yemekhane, bir mutfak, 120 kişilik 2 yatakhane, 4 öğretmenevi, bir kooperatif evi, bir resim-iş atölyesi, bir demirhane, bir marangozluk atölyesi, bir çamaşır sundurması, iki kümes, iki hela, iki güvercinlik ve 850 metre kaldırım çalışması yapıldı. Bu ilk yılın çalışmalarını bir toplama bağlarsak irili ufaklı binalarla toplamı 20 adet diyebiliriz. 1941 yılında 42 metre uzunluğunda, 18 metre genişliğinde bir okul binası, iki sundurma, bir ahır, bir küme, bir el yıkama yeri, bir işçi evi 800 metre su künkü işi bitirildi. Toplam 8 inşaat ve tesis demektir. 1942 yılında ise gene büyük bir okul binası, iki öğretmenevi, bir balıkhane, bir fotoğraf atölyesi, üç köprü bir köy çeşmesi, 600 metrelik su künkü döşemesi, 350 metrelik şose tamamlandı. Buda 11 inşa ve tesistir. Şimdiye kadar yapılan inşa ve tesis toplamı 39'dur (Köy Enstitüleri I-II, 2003).

-Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü

Enstitü, 1940 yılında Trabzon'a uzaklığı 64 km. olan Vakfıkebir civarındaki Beşikdüzü'nde kurulmuştur. Sahil kenarında, Trabzon ve Giresun şosesi üzerindedir. Köylü ve il özel idaresinin işbirliği ile inşa edilmiş büyük bir binada faaliyetine başlamıştır. Başlangıçta denizden başka toprak ve tarla yoktur. Bu nedenle balıkçılık yoğunlukla yapılırken, tarım faaliyetlerine başlanamamış, üç yıl içinde enstitüye 70 hektar arazi sağlanarak, karada da çalışmalar yürütülmüştür. Arazi darlığı, enstitü için önemli bir sıkıntı olmuştur. Çevrede sıtma önemli bir sorundur çünkü bataklık ve durgun sulu alanlar çoğunluktadır (Arman, 1969:271).

Beşikdüzü eski müdürü Hürrem Arman kuruluş aşaması ile ilgili olarak "*Verilen emirlere göre: Beşikdüzü Köy Enstitüsü'nün son mevcudu 800 olacak, orada geniş*

inşaat yapılacak, bu kadar insanın çalışmasına, geçimine yetecek yeterli arazi temin olunacaktı. Ben bu yaşıma kadar bir kilo kireç almış, herhangi bir inşaati karşıdan bile seyretmiş değildim. Yatacağım yeri, yiyeceklerimi daima hazır bulmuştum. Beşikdüzü ile ilgili bana anlatılan, bu yerde bir karış toprak için adam öldürüldüğünü, zehirli sıtmanın her gün bir çok insanı kırdığını, kan gütme geleneği dolayısı ile cinayetlerin eksik olmadığını söylemişlerdi. Enstitünün en karakteristik cephesi balıkçılık olacaktır." şeklinde belirtmiştir (Arman 2003:194).

-Kars Cılavuz Köy Enstitüsü

Enstitü Kars'tan 30 km. uzaklıkta, Kars ve Ardahan şosesi üzerindedir. Enstitü Ruslar tarafından askeri garnizon olarak yapılmış, boş ve bakımsız durumda olan binalarda kurulmuştur (Gedikoğlu, 1971: 44). 1940 yılında kurulan Cılavuz Köy Enstitüsü'nün hizmet alanı; Ağrı, Erzurum, Kars ve Çoruh vilayetlerinin köyleridir. Arazi çıplak dağ ve ovalardan oluşmaktadır (Ağanoğlu, 1944: 140–141).

Cılavuz Köy Enstitüsü Ağrı, Erzurum, Kars, Çoruh vilayetlerini köylerini bölgesine almıştır. Bu bölgede kuzeyden güneye doğru, sınır vilayetlerimizden dördünü teşkil eder, arazi çoğunlukla çıplak dağ ve ovalardan oluşmaktadır. Kış ayları içinde şiddetli tipili fırtınalar olur. Köyden köye, hatta köy içinden evden eve geçilmek imkanı kalmaz. Karın 2 metreye kadar yağdığı yıllar olur. Köylerin çoğu soğuktan saklanmak için kuyulara, ova kıyılarına yerleşmişlerdir. Yapı malzemeleri taş çoğunlukla kerpiçtir. Evlerin üzerleri toprakla örtülüdür. Yapıların yerleşmelerinde gerek araziye ve gerek birbirine göre bir hesap ve plan mevcut değildir. Köy evleri özellikle penceresiz, badanasız, ahırlarla iç içe, sağlık şartlarından uzak bir durumdadır. Dinlenme odaları, mutfak, yemek yeme yeri gibi bölümler iç içedir. Evler dış görünüşleriyle bir güzellik taşımazlar (Ağanoğlu 2003:204).

-Adana (Osmaniye) Düziçi Köy Enstitüsü

Enstitü 1940 yılında, Adana – Bahçe tren yolu üzerinde, Yarbaşı durağına 11 km uzaklıkta Haruniye bucağına Almanların Ermeni çocukları için yaptığı, harap olmuş üç katlı bir binada kurulmuştur. Enstitü su ve arazi bakımından zengin ve gelişmeye elverişlidir (Gedikoğlu, 1971: 44).

Seyhan Vilayetinin bahçe kazasına bağlı Haruniye Nahiyesinde, Almanlar tarafından Ermeni çocuklarını okutmak düşüncesiyle bir tepe üzerine yapılmış ve zamanla harap olmuş üç katlı bir okul binası da açılmıştır. Bu binayı onarmaya 1940 yılında başlanıldı. Aynı tarihte burada köy eğitmeni yetiştirme kursu açıldı. 25 Temmuz 1940'da öğrenci alınmaya başlanıldı. 3803 sayılı Köy Enstitüleri kanununun 6'ıncı maddesi köy eğitmenlerinin köyde eğitim ve öğretim işleri ile birlikte örnek tarla, bahçe, bağ yapmalarını ve bir işlik kurarak köylüye faydalı olmalarını emrediyordu. Bu durumda bu öğretmenlerin yetiştirilecekleri enstitülerin bünyeleri bildiğimiz, gördüğümüz ve içinde yetiştiğimiz okullardan başka türlü olacaktı (Dağlar 2003: 222)[4]. Sit fişinde Düziçi Köy Enstitüsü ile ilgili olarak "Söz konusu parseller üzerinde 8 adet Köy Enstitü binası mevcut olup 1 ve 2 katlı yapılardır. Kabayonu taş üzeri sıvalı, kırma çatılı ve marsilya kiremit kaplamalı beşik çatılıdır." şeklinde belirtmektedir.

-Isparta Gönen Köy Enstitüsü

Enstitü 1940 yılında, Isparta – Baladız tren yolu üzerinde, tren istasyonuna 3,5 km uzaklıkta bulunan Gönen'de kurulmuştur. Isparta'ya 24 km. mesafede bulunan Gönen, Isparta'nın kuzey batısında ve yılın her mevsimi karla örtülü bulunan Davraz dağının karşısında 2000 nüfuslu, çamlık, havası temiz, suyu güzel bir köydür. Burada bir yıl önce eğitmen kursu açılmıştır. Enstitü köy ilkokulu, köy binası, köy camii ve eğitmenler tarafından yapılmış üç barakada 372 dönümlük bir arazide kurulmuştur (Gedikoğlu, 1971: 44). Daha sonraları kamulaştırma yoluyla arazi 671 dönüme çıkarılmıştır. Suyu ve arazisi bakımından uygundur. Tam teşkilatlı yatılı bir okulu bulunması ve şehre ulaşımın kolay olmasından dolayı tercih edilmiştir (Özgil, 1944: 174).

-Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü

Pazarören Köy Enstitüsü 1940 yılında, Kayseri'ye 81, Pınarbaşı'na 27 km. mesafedeki Kayseri - Bünyan - Pınarbaşı şosesi üzerindeki Pazarören nahiye merkezinde kurulmuştur. İl ve ilçe merkezlerine en uzak olan enstitülerin başında gelir. Kışların çok karlı ve fırtınalı olduğu yıllarda 2–2,5 ay yolları kapanan, bu aylarda ancak

[4] Lütfi Dağlar, Düziçi Köy Enstitüsü Müdürü

kızakla, atla il ve ilçe merkezine ulaşılabilen enstitü en zor koşullarla baş etmek zorunda kalan enstitü olmuştur. Burada enstitüden önce 1938 yılında eğitmen kursu açılmıştır. Bu kurs köylüler tarafından yapılan yatılı okulda açılmış, eğitmenlerin yaptıkları ile birlikte bina sayısı sekizi bulmuştur (Gedikoğlu, 1944: 221).

Enstitünün bölgesine giren Kayseri, Yozgat illerinin yanında, ilk yıllar Niğde, Sivas ve Kırşehir illerinden de öğrenci kabul edilmişti. Enstitüye gelen öğrencilerin geldiği bölgelerin farklılıkları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sebze ve meyveciliğe iklim, toprak ve su bakımından daha elverişli olan Sarımsaklı semtinden Efkere Manastırı'na ait olup özel idareye geçen 400 dönümlük arazi Enstitüye alınmıştır. Böylece enstitünün kuruluş yeri olan Pazaröre n'in sebze ve meyvecilikteki eksiği de giderilmiştir (Gedikoğlu, 1971: 45). Enstitü arazisi 6000–7000 dönüm olup, içinde meralar, otlaklar, çayırlar vardır. Bu bakımdan hayvancılık çalışmaları açısından çok elverişlidir (Biriz, 1944: 107).

Enstitü açılırken, il merkezinde bulunan ilkokuldan, maliye dairesinden, öğrenci yatakhanesi olarak kiralanan bir evden ve Akpınar'da bina yapım işlerinde kullanılan çadırlardan yararlanılmıştır. Enstitü, su ve arazi bakımından iyi durumadır. Sebze ve meyvecilik yanında dokumacılık işine de önem verilmiştir. Ancak 1943 yılında yaşanan depremden çok zarar görmüş, başlanılan noktaya dönülmüştür. Enstitüler arasında kurulan iş birliği, yardım ve dayanışma ruhu sayesinde enstitü kısa zamanda tekrar normal düzenini alabilmiştir (Gedikoğlu, 1971: 43) .

Kayseri Pazaröre n Köy Enstitüsü ile ilgili anıt fişinde, Pazaröre n Köy Enstitüsü binaları, Kayseri İli, Pınarbaşı İlçesi, Pazaröre n Kasabası, Barbaros Mahallesinde bulunan ana bina, mescit, laboratuar, kızlar yatakhanesi, öğretmenler lokali, çamaşırhane, fırın, tuvaletler, hamam, okul tamirhanesi, sinema salonu, spor salonu, garajlar, jenaratör (motor evi) ve lojmanlardan oluşmaktadır[5]. Pazaröre n Köy Enstitüsü binalarından ana bina ve Gülcemal Yatakhanesi dönemin kültürünü yansıtması nedeniyle oldukça dikkat çekicidir. Bu iki binadan Ana bina, bodrum +1 kat, kırma çatılı, pencereler kemerli, düzgün moloztaş örgülüdür. Gülcemal yatakhanesi 2 katlı,

[5] Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivindeki anıt fişi bilgisi

düzgün moloztaş örgülüdür. Diğer binalar genel olarak düzgün moloztaş örgülü, tek katlı kırma çatılıdır" bilgileri yer almaktadır[6].

-Balıkesir Savaştepe Köy Enstitüsü

Enstitü, Balıkesir iline bağlı Savaştepe köyünde 1940 yılında kurulmuştur. Savaştepe, Balıkesir ilinin güneydoğusunda İzmir - Bandırma demiryolu üzerinde, Balıkesir'e uzaklığı 57 km. olan bir istasyondur. Önceleri arazi yetersiz olsa da sonra enstitü arazisi genişletilmiştir. İklim ve su kaynakları bakımından da elverişli bir bölgededir.(Akay, 1944: 206). Savaştepe Köy Enstitüsü'ne, Balıkesir, Çanakkale, Kütahya illerinden öğrenci alınmıştır. Öğrenci kadrosu 290'dır. 1939-1940 yılında açılan bu enstitüde 200 kişilik yatakhane ve dershane binası, 300 kişilik yemekhane, 1 idari bina, 2 depo yapılmıştır. Enstitünün ziraat işlerine uygun arazisi vardır ve suyu boldur (Köy Enstitüleri I-II, 2003: 55).

Savaştepe Köy Enstitüsü'nün mimarı, proje yarışmasını kazanan Tahir Tuğ'dur. O'nun projelerine göre ikinci kısım olan Çakmak Bölgesi binaları yapılmıştır. Enstitü yapımında gerekli olan tuğla, taş, kiremit ve kireç gibi malzemeler de kendileri tarafından karşılanmıştır. Bir yılda 280 bin tuğla, 120 bin kiremit dökülmüştür. İnşaat için gerekli olan kum da manda arabalarıyla 40 kilometre öteden çekilmiştir. Köy Enstitülü öğrenciler, kendi okullarını kendileri yaparak eğitim içinde uygulamayı, uygulama sırasında da öğrenmeyi gerçekleştirmişlerdir (Kaya 2001: 321).

-Konya İvriz Köy Enstitüsü

Enstitü 1941 yılında önce Zanapa Bucağında tamamlanmamış bir yatılı okul binasında işe başlamış, binanın eksikleri Düziçi Köy Enstitüsü'nden gelen bir öğrenci ekibinin yardımıyla tamamlanmıştır. Bir yıl kadar burada kaldıktan sonra 1942–1943 öğretim yılının yaz aylarında inşa edilen beş binaya taşınılmıştır (Bulut, 1990: 64).

İvriz Köy Enstitüsü Müdürü R. Gürel enstitünün kurulduğu yer ile ilgili olarak "*İvriz Köy Enstitüsü Konya Ereğli'sine bağlı Zanapa nahiyesindeki tamamlanmamış yatılı bir ilkokul binasında açılmıştır. Bu binanın eksiklerini hızlı bir şekilde tamamlamak üzere Seyhan – Düziçi Köy Enstitüsü öğrencilerinden bir yardımcı ekip*

[6] Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivindeki anıt fişi bilgisi

gelerek burada çok zor şartlar içinde başarılı işler görmüştür. Bu kardeş Enstitü, Düziçi Köy Enstitüsü çocuklarının kucağında doğmuştur diyebiliriz. İvriz Köy Enstitüsü'nün esaslı şekilde kurulacağı yer, Gaybi, Durlaz, Dedeköy denilen köylerin civarında, Zanapa ile Ereğli arasında, Ereğliye 9-12 km uzaklıktadır. Burası 1) Tren yoluna yakınlığı, 2) Gerek ziraat gerek içme sularının kolayca temini, 3) Bölgesine giren valiliklere yakınlığı ve oralarla irtibatın kolaylıkla kurulması, 4) Sıtmalı sahalardan hem uzak hem yüksek oluşu ve kuzey rüzgarlarına açık bulunuşu, 5) Yakınındaki köylerin özellikle meyvecilik ve sebzecilik yönünden müsait araziye sahip olmaları, 6) İnşaat malzemesinin esasını teşkil eden taşın yakında, bol miktarda ve çok iyi cinsten oluşu, 7) İvriz elektrik santralinden Ereğli dokuma fabrikasına ve şehre giden hava hattının arazinin içinden geçmesi bakımlarından Enstitüye en elverişli yer olarak seçilmiştir." şeklinde tanımlamıştır (Gürel, 2003:254).

İvriz Köy Enstitüsü binasında 1999 yılında yapılan tespitte, okul ve İdari binasının betonarme ve modern, yakın tarihli bir yapı olduğu bu nedenle tescilinin uygun bulunmadığı, ancak İvriz Köy Enstitüsü yapı kompleksine ait dönemin özelliklerini yansıtan yapı gruplarından sağlam kalabilen Revir(misafirhane), Lojman ve Yatakhane binaları tescil edilmiştir[7].

-Sivas Yıldızeli Köy Enstitüsü

Enstitü, Yıldızeli ilçesine 5 km uzaklıkta, Sivas-Yıldızeli-Tokat şosesi üzerinde, Pamukpınar'da, 1942 yılında kurulmuştur. Enstitü'nün kurulduğu yer binasız ve ağaçsızdır, bunun yanında 3500–4000 dönümlük sulu araziye sahiptir (Bulut, 1990: 64).

-Erzurum Pulur Köy Enstitüsü

Enstitü 1942 yılında Erzurum-Ankara tren yolu üzerinde Ilıca istasyonunda kurulmuştur. Ilıca, Erzurum vilayetine bağlı bir nahiye merkezidir (Korkut 2003: 297).Ortalama altı ay kış yaşanır (Korkut 1944: 233–237). Enstitü, 200 dönüm toprak kamulaştırılarak kurulmuştur. Bu arazinin ortasından Pulur çayı geçmektedir. Su bol olduğu için enstitü kısa sürede yeşillenmiş ve hiç bina yokken binalar birbiri ardına inşa edilmiştir. Topraklar verimli, tarım ve hayvancılığa elverişlidir (Bulut, 1990: 64).

[7] Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi

-Dicle Köy Enstitüsü

Enstitü 1944 yılında Diyarbakır – Malatya tren yolu üzerinde, ekilip biçilmeyen "Hoşot Ovası" denilen 850 dönümlük bir alanda kurulmuştur. Diğer enstitüden gelen ekiplerle birlikte çalışılarak Enstitü binaları inşa edilmiş ve öğrenci alınmaya başlanmıştır (Gedikoğlu, 1971: 46). Evren (1998:30) ise Enstitü hakkında "*Diyarbakır Ergani'de kurulan Dicle Köy Enstitü'sü tren yoluna yakın, arazinin ortasında bulunan fakat yeterli olmayan bir kaynaktan yararlanılmaya çalışılmıştır. Daha sonraları ise bu kaynaktan bahçeleri bile sulayacak kadar su temin edilmiştir*" şeklinde bahsetmiştir.

Dicle Köy Enstitüsü ile ilgili olarak anıt fişinde "Dicle Öğretmen Lisesi olarak kullanılan yapı topluluğunun Diyarbakır Ergani İlçe Merkezinden yaklaşık 5 km mesafede günümüzde Şirinevler olarak bilinen yerdedir. Söz konusu yapılar 1940 ile 1950 yılları arasında yapılmışlardır. Dicle Öğretmen Lisesi olarak bilinen Köy Enstitüsü kompleksinden günümüze idari kısım ve şuan ki kullanımıyla yemekhane olan konferans binası orijinal olarak gelmiştir. İdari ve sınıfların olduğu kısım dikdörtgen formda yığma yapı tekniğinde iki katlı yöresel malzeme olan kalker taşı ile inşa edilmiş olup, üst örtüsü kırma çatılıdır. Söz konusu binaya sonradan eklemeler yapılmıştır. İlgi yapının içteki planı ortada hol ve hole açılan sınıflardan oluşmaktadır. Yemekhane binası ise tek katlı yığma yapı tekniğinde kırma çatılı, malzeme olarak ise idari binası gibi kalker taşı kullanılmıştır. Yapının dış cephesinde dikdörtgen formlu pencere ve üzerinde bulunan aydınlık pencereleri ile dikkat çekicidir. Binaya giriş arkatlı şekilde iki ayağa oturan ara bir girişten sonra sağlanmaktadır. Ayrıca bu iki yapıyla uyum içinde bulunan Cumhuriyet'in ilk dönem mimari karakterini yansıtan anıtsal bir çeşme yapılarla bütünlük sağlamaktadır." şeklinde belirtilmiştir.

-Aydın Ortaklar Köy Enstitüsü

Enstitü 1944 yılında, İzmir – Aydın tren yolu kenarında, Ortaklar tren istasyonuna 3 km uzaklıkta Kızılçullu Köy Enstitüsü'nün bir kolu olarak açılmıştır. Bir iki yıllık bir süreden sonra ayrı bir Enstitü olarak hizmet vermeye başlamıştır. Enstitü arazisi ve su durumu başlangıçta yeterli değildir (Bulut, 1990: 46).

Ortaklar Köy Enstitüsü'nün temeli 16 Ağustos 1944 tarihinde atılmıştır. Okul için ayrılan arazi 2800 dekardır. Bu arazinin önemli bir kısmı ziraata elverişli değildir. Başlangıçta 500 dekar olan ekilebilir arazi hızla çoğaltılmıştır. Bunun yanında 100 dekar zeytinlik, 50 dekar sebze bahçesi olmuştur. 250 dekar sahaya arpa, buğday, pamuk ekilmeye başlanmıştır. Okulda ilk yapılan binalar demirhane, ahır, kümes daha sonra derslik ve yatakhane olarak kullanılan binalar, Lojmanlar ve Yönetim binaları yapılmıştır. Enstitü 1945-1946 ders yılında eğitime başlamıştır. Kızılçullu Köy Enstitüsü'nden devraldığı 500 öğrenci ile beş sınıf birden çalışmaya başlamış ve 1946 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Bir yandan da gerekli bina ve tesislerin yapımına devam edilmiştir. Okulda 15 lojman, 18 gerekli bina ve tesis olmak üzere 33 bina yapılmıştır (Vural, 2003: 212-215).

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan (Ek-49)'da yer alan bilgilere göre Ortaklar Köy Enstitüsü'nde idare binası, müzik ve resim salonu, fırın ve hamam, depo kantin, sınıflar(alt yemekhane), sınıflar, lojmanlar, eski barakalar, iki katlı lojmanlar (kullanılıyor), eski revir (lojman olarak kullanılıyor), eski tuvalet ve soyunma odaları, eski lojman, eski yatakhane, demir atölyesi, jeneratör ve lojmanı, kızlar yatakhanesi, pansiyon, spor salonu, laboratuvar yapıları yer almaktadır.

Ortaklar Köy Enstitüsü'nün anıt fişinde "Aydın İli, Germencik İlçesi, Ortaklar Bucağına 2.5 km. uzaklıkta Adabelen Tepesi denilen yerde 1830 dekar arazi üzerine Köy Enstitüsü olarak temeli atılmıştır. Ortaokul ve lisesi 1945 yılında açılmıştır. Çorak ve bataklık arazi üzerine kurulan okul öğretmen ve öğrencilerin çalışmaları ile zamanında tarıma elverişli hale getirilmiştir. Eğitim ve öğretimle birlikte yeni bina ve tesisler kurulmuş, 1962 yılına kadar 15'i lojman, 18'i eğitim öğretim binası olmak üzere toplam bina sayısı 33'e ulaşmıştır. Bugün bina sayısı 56 dır. Bunlardan 35 tanesi lojman geriye kalan binalar yatakhane, dersane, laboratuar, vb. binalardır. 1830 dekar arazinin 422 dekarı Gümüşyeni Köyü'ne tahsil edilmiştir. 96 dekar zeytinlik ve incirlik 110 dekar okaliptus fidanlığı 693 dekar mera ve tarladır. 1954 yılına kadar 5 yıllık Köy Enstitü programı uygulanmıştır. Bu tarihten sonra Köy Enstitüsü ile ilköğretmen okulları birleştirilerek 6 yıllık ilköğretmen okuluna dönüştürülmüştür. 1989-1990 öğretim yılından itibaren Anadolu Öğretmen lisesi olarak hizmet vermektedir." İfadesi yer almaktadır.

-Van Ernis Köy Enstitüsü

Açılan son enstitü olan Ernis Köy Enstitüsü, 1948 yılında Erniş'te kurulmuştur. Alay karargâhından kalan, onarıma muhtaç 18 binada, bol su veren pınarların yakınında işe başlamıştır. Enstitü toprakları az olmakla birlikte oldukça verimlidir. Diyarbakır – Dicle Köy Enstitüsü'nden aktarılan öğrencilerle öğretime başlamıştır. Enstitü yakınlarında bulunan bataklıktan dolayı sıtma ve sinek vardır. Sağlık Bakanlığı'nın da yardımıyla bu bataklık kurutulmuştur (Bulut, 1990: 65).

Kuruluş yeri ile ilgili olarak Bölge Koruma Kurulu karar yazısında Van Ernis Köy Enstitüsü'nün Van İli, Muradiye İlçesi, Ünseli (Ernis) Beldesi, Başkale'de bulunmakta olduğu belirtilmektedir. Haritada ise konum olarak Ernis Köy Enstitüsü Van Gölünün Kuzeyinde yer almaktadır. Enstitünün güneyinde Van Gölü, kuzeyinde ise Erciş Van karayolu bulunmaktadır. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu haritada belirtilen 9 yapının tesciline karar vermiştir.

4.1.6. Yüksek Köy Enstitüsü

Yüksek Köy Enstitüsü, Köy Enstitüleri'ne öğretmen, bölge okullarına yönetici, gezici başöğretmen, ilköğretmen müfettişi ve kesim müfettişi yetiştirmek ayrıca köyler üzerinde bilimsel çalışmaların yürütüleceği bir araştırma merkezi olması amacıyla Ankara'da Hasanoğlan Köy Enstitüsü içinde, 1942-1943 eğitim öğretim yılında açılmıştır (Altunkaya 2005: 20-21), (Binbaşıoğlu, 1993: 41). Yüksek Köy Enstitüsü'nün öğretim süresi en az 3 yıldır. Her ders yılı dörder aylık iki sömestrden oluşmaktadır. Öğretim yılı sonunda, edinilen bilgileri pekiştirmek, kültür ve sanat merkezlerini görmek, eserleri incelemek, yurdu daha iyi tanımak gibi amaçları yerine getirmek için inceleme gezisi yapılırdı (Başaran, 1974:19). Yüksek Köy Enstitüsü öğrencilerine her yıl ders sonunda, meslekleri ile ilgili kurumlarda iki ay staj yaptırılır (Tonguç 1998:535). İlk üç yılında en yoğun ve en etkili dönemini yaşayan Yüksek Köy Enstitüsü'nün bir köy üniversitesine dönüştürülmesi planlanmıştı. 1945'te Yüksek Köy Enstitüsü ilk mezunlarını vermiştir. Bu mezunlardan bazıları Köy Enstitüsü'ne öğretmen, bazısı Köy Enstitüsü müdürü yada idareci olurken, bazısı da ilk öğretmen müfettişi olarak görev almıştır (Kirby 2000: 69). Yüksek Köy Enstitüsü üç dönem mezun vermiştir (Altunkaya, 2005:21). 1942 yılında Yüksek Köy Enstitüsü'nün ilk

öğrencileri olan Kızılçullu ve Çifteler Köy Enstitüsü öğrencilerinden istekli olanlar ve 1943 yılı mezunları Yüksek Köy Enstitüsü'ne sınavsız almışlardır. Ancak, 1944'te ve ondan sonraki yıllarda Köy Enstitüleri'nin geniş ölçüde verdikleri mezunlar arasından, Bakanlığın belirlediği aday sayısına göre, Enstitülerin öğretmen kurullarınca seçilenler ve yapılan sınavları kazananlar Yüksek Köy Enstitüsü'ne alınmıştır (Gedikoğlu, 1971: 144).

Enstitünün kuruluş aşamasında, yapılan arazi araştırmaları sonucunda, Ankara'ya 35 km. uzaklıkta yer alan Hasanoğlan Köyü seçilmiş, buraya ulaşımın da Ankara-Kayseri demiryolu hattı üzerinde kurulmuş olan Lalahan ve Lalabeli istasyonlarından sağlanacağı belirtilmiştir (Çakıcı ve Çorakbaş 2013: 66-69). Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğrencilerinden Rıza Dönmez (2005: 23) enstitünün kuruluş aşaması ile ilgili olarak " *Hasanoğlan Köyün'e enstitü kurulmaya karar verildiği zamanlarda belirtilen şartlar dahilinde mimarlar arasında bir avan proje yarışması açıldı. Bu yarışmaya girmek üzere mimarlar köye gelip incelemelerde bulundular. 04.07.1941 tarihinde jüri, Yüksek Mimar Kemal Ahmet Aru, Orhan Safa ve Adnan Kuruyazıcı'nın birleşerek hazırladıkları projeyi birinci, Mimar Sedat Hakkı Eldem'in hazırladığı projeyi 2. olarak seçti. Hasanoğlan Köy Enstitüsü kurulan 15. enstitüdür*." şeklinde değinmiştir.

Enstitü, 1941 yılında, il merkezine 32 km uzakta, Ankara – Kayseri tren yolu üzerinde açılmıştır. Köy camisinde, okulunda ve çadırlarda barınarak işe başlanmıştır. Enstitü, Kepirtepe Köy Enstitüsü ve diğer enstitülerden gelen ekiplerin yardımıyla inşa edilmiştir. Enstitünün kurulduğu yerde tek bir kulübe, tek bir ağaç bile yoktur. Diğer enstitülerin yaz aylarında buraya gönderdiği ekiplerin de katkılarıyla bu boş arazi, bağ ve bahçeleriyle, yeşilliği ve elektriği ile imrenilecek bir eser haline gelmiş, enstitülerin en gelişmişi olmayı başarabilmiştir. Hasanoğlan Köy Enstitüsü dünya eğitim literatürüne geçmiş bir enstitüdür (Gedikoğlu, 1971: 44). Keskin Hasanoğlan Köy Enstitüsü mimari yarışma projesinin yarışması yapılan 12 köy enstitüsünden önemli ayrımlarını "açık hava tiyatrosu, çok çeşitli spor alanları, sergi ve müze binalarıdır" şeklinde belirtmiştir (Keskin 2012: 117 , Keskin 1998: 13).

Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün eski müdürlerinden M. Lütfi Engin (Engin 2003:244) Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün kuruluşu ile ilgili olarak "Hasanoğlan Köy

Enstitüsü'nün ilk kuruluşu 18 Nisan 1941 de Kepirtepe Köy Enstitüsü'nün bir zorunluluk dolayısıyla Hasanoğlan Köyüne gelmesiyle başlıyor. Köy okuluna, camisine ve çadırlara yerleşen Kepirtepeliler her şeyden önce Hasanoğlan içerisine hamam, çamaşırlık binalarını yapıyor. Köyün ortasındaki memba suyunun üstünü en zarif şekilde örterek suyu toz ve pislikten koruyorlar. Böylece her işin başının temizlik olduğunu göstermiş oluyorlar. Bundan sonra enstitünün kurulacağı yere taş, kum, kireç gibi inşaat malzemesini toplamaya başlıyorlar. 10 Temmuz 1941 günü güneş ufuktan henüz doğmaya çalışırken yeni enstitünün kurulduğu durakla köy arasındaki (Hamurbasan) sırtlarında kazma kürek sesleri göklere kadar yükseliyor. Kars Cılavuz Köy Enstitüsü'nden gelen bir yardımcı ekiple Kepirtepe gurubu bugünkü atölye binalarından birinin temelini atmış bulunuyor. Hasanoğlan Köy Enstitüsü ilk binasından itibaren yarışmada birincilik kazanan projeye göre kurulmakta olan tek enstitüdür" şeklinde belirtmiştir.

Yüksek Köy Enstitüsü'nün amaçları, Yüksek Köy Enstitüsü Talimatnamesinin 2. Maddesinde belirtilmiştir. Bu talimatnamenin 2. Maddesi aşağıdaki gibidir.

Madde 2- Yüksek Köy Enstitüsünün amaçları şunlardır:

1) Köy Enstitülerinin bu talimnamede yazılı öğretmenlikleri için kız ve erkek öğretmenleri,

2) Köy Enstitüsü mezunlarının çalışacakları köy bölgeleri için gezici öğretmen, gezici başöğretmen ve ilgili maddesinde yazılı okullar için bölge ilköğretim müfettişleri,

3) Gerekli kurslara tabi tutarak Köy Enstitülerinde çalışmakta olan öğretmenleri yetiştirmek (Aydoğan 2000: 518-519).

15.10.1946 tarihine kadar Yüksek Köy Enstitüsünden diploma alanların sayısı 104 tür. Bunlardan 7 si hayvan bakımı, 3 ü kümes hayvancılığı, 17 si tarla ve bahçe ziraati, 33 ü zirai işletme ekonomisi, 11 i maden işler, 21 i güzel sanatlar, 12 si yapıcılık kolundan mezundur. Çoğu köy enstitülerinde bir kısmı da teftiş işlerinde çalışmaktadırlar (Tonguç 1998:540).

Yüksek köy enstitüsünün en önemli faaliyetlerinden biri, 1945 yılının Ocak ayında çıkarılmaya başlanan ve 3 ayda bir çıkarılması planlanan köy enstitüleri Dergisi'ydi. Sadece beş sayı çıkarılabilen bu dergi; Yüksek köy enstitüsünün ve köy

enstitülerinin çalışmaları hakkında bilgiler içermektedir. Değişik enstitülerden haberler, konferans ve derslerin özetleri ya da tam metinleri, kitap eleştirileri, İngilizce-Türkçe çeviriler ve birçok alanlarda yapılmış inceleme yazıları bu dergide bulunuyordu (Kırby, 2000: 262). Yüksek köy enstitüleri kapatılıp mezunları gezici başöğretmenliklere atanınca köy enstitüleri'nin öğretmen gereksinimi eğitim enstitülerinden karşılanmaya başlanmıştır (Cihangir 2007: 115).

4.1.7. Eğitmen Kursu

İlk eğitmen kursu 1936 yılı yaz aylarında deneme niteliğinde, Eskişehir Çifteler Bucağının Mahmudiye Köyü'ndeki ilkokulda açılmıştır. Çifteler çiftliği harasının araçlarından ve oradaki tarım elemanlarından yararlanmak amaçlanmıştır. Mahmudiye Çiftliği'nde tarım geniş arazi üzerinde modern usullerle yapılmakta, çiftliğin çayırlarında hayvan beslenmekte, tarımla ilgili her iş kolunda irili ufaklı çalışma yapma imkanı bulunabilmekteydi. Kursa eğitmen seçme noktasında farklı bir uygulamaya gidilmiştir.

Eğitmen adayları köyden seçilmesinin yanında seçimde köy halkına sorumluluk verilerek köylünün uygulamayı daha çabuk kabullenmesini sağlamak amaçlanmıştır. Kursa alınacak eğitmenlerin sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir. Aday askerliğini yapmış, onbaşı veya çavuş rütbesi almış ve okuryazar köylü gençlerden olmalıdır (Yel 2008: 36). Bu doğrultuda Ankara Mürtet Ovası köylerinden askerliklerini çavuş olarak yapmış seksen genç, o sırada yedek subay olarak askerliğini yapan ilköğretim müfettişi Emin Soysal'ın idaresinde Çifteler Harasında 8 aylık bir eğitime alınmışlardır[8] (Ergün 2008:73). Bu kurslar 11.6.1937 sayılı köy eğitmenleri kanunu ile resmileşti ve bu kursun ilk müdürü Emin Soysal oldu. Bunu takiben ertesi yıl Mahmudiye ve Hamidiye'de iki kurs daha açıldı. İş ve üretimin temel ilke olduğu bu kurslara askerliğini çavuş yada onbaşı olarak yapmış okuma-yazma bilen köy gençleri çağrılmıştır. Bu kurslar; yedi aylık kültür, tarım, teknik alanlarında günlük çalışmaların onüç saati bulduğu yoğun bir çalışma ortamıyla sürdürülmüştür (Bayram 1999: 22-23). Eskişehir Çifteler – Mahmudiye'de açılan eğitmen kursu Mahmudiye ilkokulu binasında, İzmir Kızılçullu'daki Amerikalılardan satın alınan eski kolej binasında

[8] Bkz: Ergün, Mustafa "Öğretmen yetiştirme tarihimizde Köy Eğitmeni yetiştirme kursları." Öğretmen Okullarının 160. Yılı. Ankara 2008 sf: 69-77 (mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/eğitmen.pdf) internet erişim tarihi 21.07.2016 14.00

faaliyete başlamıştır. Kursun orada açılmasının nedeni, "Çifteler Harası" olarak tabir edilen bu yerin, araçları ve tarım elemanları açısından eğitmen adaylarının yetiştirilmesine uygun olmasıydı (Türkoğlu, 1997: 118–119). Bir yerde kurslar açılırken yer ve bina bakımından her türlü ihtiyacı karşılayacak hazır bina ve bağ, bahçelerin olması şart konulmamış, aksine bu ihtiyaçların eğitmenlerin kendileri tarafından karşılanması esas alınmıştır. Bu yolla eğitmenler çalışacakları köyde yapacakları işleri, kurslarda yaparak öğreneceklerdi. Dinlenecek ağaç gölgesi bile olmayan kurs çevreleri kısa zamanda eğitmen adaylarının yetiştirdikleri fidanlıklarla doldu. Gerekli tüm işlik, derslik, yemekhane, bağ, bahçe ve yatakhaneler eğitmenler tarafından yapıldı. Hazır binalarda işe başlayan kursların bina sayıları arttırıldı (Gedikoğlu, 1949: 156–157).

Çifteler'de başlanan köy öğretmeni yetiştirme kursunda matematik, türkçe, yurt ve yaşam bilgisi gibi genel derslerin yanında; tarla ziraatı, ziraat aletleri, tohum, yem, hayvancılık, sütçülük, arıcılık, tavukçuluk gibi ziraat dersleri de verilmiştir (Yel, 2008:42). Kurslarda düzenli bir çalışma programı bulunmayıp derslere ve duruma göre haftalık programlar yapılmış ve uygulanmamıştır. Erlere her iş yaptırılarak öğretilmiştir. Ayrıca Ankara İnşaat Usta Okulu öğretmen ve öğrencileri, öğrenci erlere inşaat dersi vermişlerdir. Erler bu tip uygulama ile üç tip okul binası inşa etmişlerdir (Ergün, 2008:73). Kirby, eğitmen projesinin Türkiye'ye özgü orijinal fikir olduğunu şu sözleri ile ifade eder "….Eğitmen fikri tamamıyla millidir, hiçbir yerde kopya edilmemiştir…" (Kirby, 1962: 118)

Eğitmen adaylarının askerlik hizmetlerini yaparken onbaşı ve daha üst duruma gelmiş ve köyde yaşayan köylüler arasından seçilmesi, daha başlangıçta bu projeyi başka yerlerdeki öğretmen yetiştirme projelerinden ayırır. Ordu, Türkiye'nin ilk demokratik kurumudur. Yine Türkiye'nin erkek vatandaşlarının büyük çoğunluğu, yani köylü zaman kavramını, hareket disiplinini, alışılmamış yerleri ve durumları, çağdaş bilim ve teknolojinin eseri olan yöntemleri, araç gereçleri öğrenirler. İş başında kanıtlanmış, denenmiş özelliklerine dayanılarak erler, özel ödevler için seçilirler ve ona göre yetiştirilirler. Bu özelliklerin ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikler olduğu ortadadır (Kirby 2000).

Sekiz aylık olan eğitmen kursunun ilk dört ayını tamamlayanların diplomaları Ankara'da bir ilkokulda Başbakan dışında bütün bakanların katıldığı bir törende bir okuma yazma dersi denemesinden ve askerce yapılan kimlik yoklamasından sonra verilmiştir (Ergün, 2008:74). İlk aşamada kurstaki eğitmenler stajyer olarak Ankara'nın köylerine atanmışlardır. Bu doğrultuda Ankara merkez ilçesinin köyleri bölgelere ayrılmıştır. Her bölgede 8-10 köy vardır. Her bölgeye kursta bulunmuş, öğretmen okulu mezunu gezici başöğretmen verilmiştir (Tonguç, 1939:106). Eğitmenlerin durumları yeterli görülmezse bu süre uzatılabilirdi.

Eğitmenlerin aldıkları derslerde genel olarak ikiye ayrılırdı; kültürel dersler ve zirai dersler. Adlarında da anlaşıldığı gibi kültür dersleri normal okullarda da okutulan Türkçe, matematik gibi genel bilgileri öğrenmek amaçlı idi. Zirai işler ise köy işleri, tarım ve hayvancılık gibi derslerdi. Zirai derslerin konusu eğitmen kursunun kurulu olduğu yörede etkin olan yapıya göre değişirdi. Kimi yerde balıkçılık ön plana çıkarken kimi yerde de arıcılık ön plana çıkmakta idi. Eğitmen adaylarının her biri atandıkları köylere giderken çeşitli örnek tohum ve ağaç fidanları getiriyorlardı. Her eğitmene gittiği köyde 1 hektardan az olmamak üzere koru ve meyve bahçesi kurmak, köy meydanını ve sokakları ağaçlandırmak görevleri verilmişti. Gittikleri yerlerin ilk öğretmenleri oldukları gibi ilk modern tarımcı ve köylere rehberde oluyorlardı (Bulut 1990: 67).

İlk deneme başarılı olunca sonraki yıl kursların sayıları çoğalmış, bu uygulamaya bir süreklilik kazandırabilmek hem de yasal zemine oturtabilmek maksadıyla 11 Haziran 1937'de "*Köy Eğitmenleri Kanunu*" çıkarılmıştır. Eğitmen kurslarındaki öğrenci sayısı hızlı bir şekilde artmıştır. 1936'da deneme kursunda 79 olan öğrenci sayısı, 1937'de 650'ye, 1938'de 1.500'e, 1939'da 2.000'e çıkmıştır (Öztürk, 1996:162). Bundan sonra eğitmen kurslarının sayıları yıldan yıla çoğaltıldı ve eğitmenler memleketin her tarafına yayılmaya başladılar. Eğitmenlerin bulundukları 8-10 köyden bir bölge teşkil edilerek onların başlarına öğretmen okulu mezunu bir gezici başöğretmen veriliyordu. Bu öğretmen, idaresine verilen öğretmenleri devamlı olarak iş başındayken de yetiştirmek vazifesiyle mükellefti (Tonguç 1998: 528). Eğitmen yetiştirmenin iki önemli nedeni vardı bunlardan birincisi öğretmen açığını en kısa

yoldan kapatmak diğeri ise köye uygun öğretmen (eğitmen) yetiştirmekti (Altunya, 2006: 497).

Eğitmenlere köylere dağılmadan önce hangi yaş aralığındaki çocukları okula kabul edecekleri konusunda bilgi verilmişti. 9-14 yaş aralığındaki öğrenciler okula alınacak, alt ve üst yaşları kabul edilmeyecekti. Zaman içerisinde bu kurala tam olarak uyulmadığı gözlenmiştir. Eğitmenlerden yapılması istenen bir başka uygulama ise yetişkinler için gece dershanelerinin açılması idi. Bu doğrultuda her eğitmen gece dershanesi açmıştır. (Ergün, 2008:75).

Eğitmenler, ilk yıl okula gelen öğrencileri üç yıl okuttuktan sonra, yeniden 1. sınıfları alır ve yine onların üç yıllık eğitimlerini tamamlarlardı. Eğitmenlerin yetiştirilmelerinde kullanılan kılavuz kitaplar ile onların köylerde kullanacakları üç yıllık ders kitapları hazırlanırken, ilk deneme kursunda eğitmen adaylarının hatta köy ilkokul öğrencilerinin görüşleri alınarak taslak şekillendirilirdi. Bu özelliğinden dolayı Cumhuriyet döneminin en dikkate değer ve başarılı ilkokul programı ve ders kitapları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni denenerek ve asıl uygulayıcıların düşünceleri alınarak programın hazırlanmış olmasıdır (Tonguç 2007: 184).

Eğitmen kurslarında her sekiz on öğrenci bir "grup" olarak kabul edilip bu grupların başına bir öğretmen okulu mezunu öğretmen, bir ziraat okulu mezunu ziraat teknisyeni ve bir de Yapı Usta Okulu mezunu inşaat öğretmeni verilmekteydi. Kurs müdürlerinin, eğitim ve grup şeflerinin, kursta çalışacak ve sonra gezici başöğretmen olacak öğretmenlerin, eğitmen kurslarındaki çalışmalarında faydalı olup olmayacakları, bu işe kendilerini verip vermeyecekleri, mesleki yeterlilikleri, sağlık durumları değerlendirilir ve atamaları ondan sonra yapılırdı (Gedikoğlu, 1949: 160–161). Eğitmenlerin köylerde uygulayacağı program üç yıllık olacaktı. Yalnız okuma yazma değil, bahçe gibi tarım işlerinde de öğrencilere ve köylüye yol gösterici olacaklardı (Yel 2008: 127). Pazar(2001: 33) köy okullarında 3 yılı tamamlayan çocukların eğitimlerinin bir sonraki aşaması ile ilgili "*Çoğunlukla kendi köylerine atanan eğitmenler ilkokulu 3.sınıfa kadar okutmaktaydılar. Köy çocukları eğitimin bundan sonraki aşamasına, Köy Enstitülerinde ki uygulama okullarında devam edeceklerdi*" şeklinde belirtmiştir. Eğitmenli okullardan alınan öğrenciler köy okulunun 4 ve 5. sınıflarını Köy

Enstitülerinde açılan hazırlık sınıflarını okuduktan sonra öğrenimlerine devam etmişlerdir (Aktaş 2006: 15).

Köy eğitmenleri Kanunu'nun eğitmenlerle ilgili olarak getirdiği önemli düzenlemeler şöyledir:

1. Nüfusları dolayısıyla öğretmen gönderilmeye elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, tarım işlerinde öncülük etmek için köy eğitmenleri görevlendirilir.

2. Köy eğitmenleri, Milli eğitim ve Tarım Bakanlıkları tarafından, tarım işleri yaptırılmaya elverişli okul ya da çiftliklerde açılan kurslarda yetiştirilir. Gideri bu bakanlıklar bütçesinden ödenir.

3. Milli Eğitim Bakanlığınca seçilecek ilköğretim müfettişleri ve ilkokul öğretmenleri bu kurslarda görev alırken izinli sayılarak, hakları olan aylık ve makam ücretlerini tam olarak alacaklardır.

4. Eğitmen atanan köylerden gereği kadarı bir bölge sayılarak, kurslarda çalışan öğretmenlerden seçilenler bu bölgelere gezici başöğretmen olarak atanır. Bunlar eğitmen ve öğretmenlere görevi başında yardımcı olurlar, hizmet içi eğitim verirler.

5. Köy eğitmenlerine Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanan kadrolara uygun olarak, illerdeki bakanlığa yardım ödeneğinden ücret ödenir.

6. Tarım Bakanlığı parasız tohum, damızlık hayvan, fidan, tarım araçları verir.

7. Köy eğitmenlerinin kurslara alınmaları, yetiştirme biçimleri köydeki görevleri, işlerinin denetlenmesi, izlenmesi iki bakanlıkça birlikte kararlaştırılır. Yasa hükümlerinin yerine getirilmesinde, içişleri, Milli Eğitim, Maliye ve Tarım Bakanlıkları yetkilidir (Türkoğlu, 1997: 120).

Köy eğitmenleri kanununda 1. maddede eğitmenlerin görevleriyle ilgili 2. maddede ise kursun niteliği ile ilgili kısımlardan bahsedilmiştir.

Madde 1. Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik etmek üzere köy eğitmenleri istihdam edilir.

Madde 2. Köy eğitmenleri, Maarif ve Ziraat Vekillikleri tarafından; ziraat işleri yaptırılmaya elverişli okul veya çiftliklerde açılan kurslarda yetiştirilirler. Eğitmen yetiştirme kurslarının masrafları Maarif ve Ziraat Vekillikleri bütçelerinden ödenir (Aydoğan 2000).

Köy eğitmen kursları ile deneme safhası yaşayan, köye göre eleman yetiştirme projesi uygulamada görülen eksiklikler ve ihtiyaçlar nedeni ile bir üst aşama olan Köy Enstitüleri'nin kurulumuna sebep vermiştir demek mümkündür. Yapılmak istenen köy çocuklarını çağdaş ilmin ışığında bilgilendirerek köylere öğretmen olarak gönderebilmekti (Tütengil 1948). Kirby, Köy eğitmen projesinin amacını " Köy ve şehir toplumları arasındaki uçurumu doldurmak, köy ve şehir çocukları arasındaki farklılaşmayı kaldırmak" şeklinde belirtmiştir (Kirby, 1962:138).

Köy eğitmenleri az bir maaşla çalıştıkları için devlete de yük olmamışlardır. Bu adım, Köy Enstitüleri'nin kurulmasına basamak olmuştur(Koçer, 1973:13,14). 1945 yılında hükümetçe yürürlüğe konan ve 1946 – 1956 yılları arasını kapsayan "seferberlik" niteliğindeki on yıllık öğretim planı, 1947 yılından itibaren durdurulmuş, köylerde hızla devam eden okul yapımı yavaşlatılmıştır. 1948'de eğitmen kurslarına ve birçok köy eğitmeninin görevine son verilmiştir (Gedikoğlu, 1971: 215). Köy eğitmen kursları faaliyetlerini 1946'ya kadar başarı ile sürdürmüş ve yaklaşık on yıllık sürede 8.543 eğitmen yetiştirmiştir. Bu kurumlar bazı eksiklerine rağmen Türk eğitimine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Onların sayesinde, çoğunun nüfusu 150'den az, dağların eteklerinde, ıssız köylerde 6.598 ilkokul açılmıştır. Eğitmenler buralarda yaşayan köylüye sadece okuma yazma öğretmekle kalmamış aynı zamanda sosyo-ekonomik hayatlarına da katkıda bulunmuşlardır (Öztürk, 1996: 146–149).

4.1.8. Köy Enstitülerinin Kapatılması

Köy enstitülerinin yönelik eleştiriler, 1943'de toplanan eğitim şurasında dile getirilmeye başlandı. Eleştirilerin başlıcası, yalnızca köy çocuklarının projeye dahil edilmesi ile oluşan köylü kentli sınıf ayrımının oluşturulmasına neden olduğuydu. Ayrıca enstitüde karma eğitim ve yatılı sistemin olması ahlak açısından yadırganıyordu (Turan 1999:46-47). Köylünün okumasının "gözünün açılması " olarak ileri süren toprak ağaları da itirazları oluşturan bir gruptur (Yalman 1990:25).

Apaydın (2007: 124) Köy enstitülerinin kapatılması hakkında "*Köy Enstitüleri'nin kapatılması, halkımızın bir an önce uyanması, canlanması açısından büyük bir kayıp oldu. Tarihimiz boyunca yakalanan çok olumlu ve halkımızın yararına işleyecek bir fırsatı kaçırdık. Biz Köy Enstitüsü çıkışlılarla birlikte, yüreği ve kafası halktan yana aydınlar, bunun acısını çektik. Her fırsatta yazdık söyledik ama yararı olmadı. Köy Enstitüleri o yıllardan bu yana, elli yıldır çoğalarak ,gelişerek sürseydi ülkemiz bugün çok başka bir yerde olacaktır*" şeklinde değinmiştir. Cengiz ise "*Köy enstitüleri genelde yerleşim yerlerinin özellikleri ve yepyeni bir öğrenim metodu ile çıkışından dolayı yadırgandı. Merkezlere uzak ve kırsal yörelerde geliştirilen okullar gözden uzakta olduklarından kısa zamanda her kesimden dedikoduya konu oldu. Çok şeyler söylendi, çok çok tartışıldı*" diye söz eder (Cengiz 1993: 4).

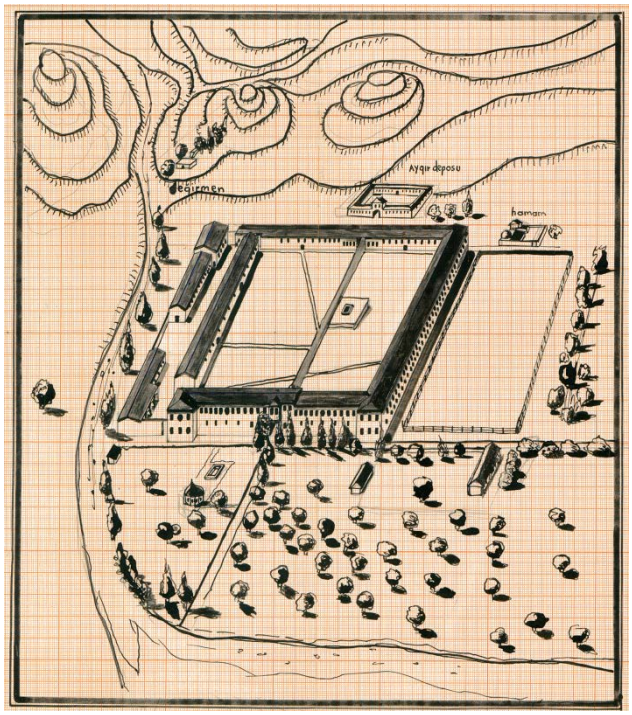
1945'te çok partili siyasal hayata geçişle enstitüler daha çok konuşulmaya başlandı. Mecliste, enstitülerin dönemin iktidarı olan CHP'nin bir politikası olduğu devlet için zarar teşkil ettiği sık sık dile getirilmiştir. 1947 Kasımında zaten kolu bacağı kırılmış olan Yüksek Köy Enstitüleri kapatılarak, üçüncü sınıfa başlayanlar dahil, tüm öğrencileri öğretmen yetiştiren diğer okulların birinci yada hazırlık sınıfına dağıtılmıştır. 27 ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 sayılı kanunla sistem tamamen yıkılarak köy enstitüleri "ilköğretmen okullarına" dönüştürülmüş ve yeni "köy okullarına %25 oranında kentlerden öğrenci alınmaya başlanmıştır (Aydın 2007: 112-113).

Bu dönemde enstitü üzerindeki en yıkıcı etkiyi bırakacak önemli bir gelişme Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nün kapatılması oldu. Burası, enstitülerin ihtiyaç duyduğu vasıfta öğretmen yetiştiren ve mezunlarının doğrudan enstitülerde istihdam edildiği bir kurumdu. Bu kurum 1947 yılında kapatıldı. Öğrencileri Ankara içinde dengi okullara dağıtıldı. Enstitülerde çalışan yüksek kısım çıkışlı öğretmenler, buralardan uzaklaştırılmak amacıyla toptan askere alındılar (Başaran 1999: 102-103).

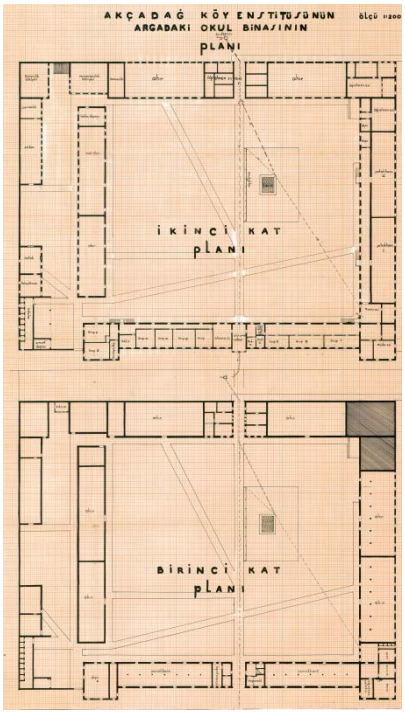
4.2. Akçadağ Köy Enstitüsü

4.2.1. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Tarihçesi

Türkiye coğrafyası içinde yapılan 21 köy enstitüsünden biri olan Akçadağ Köy Enstitüsü, başlangıçta Akçadağ merkezde, Hamidiye Kışlası'nda açılmış. Ancak Hamidiye Kışlası eğitime uygun olmadığı için Malatya Adana demiryolunun 30. km'sinde bulunan ve Akçadağ ilçesinin Karapınar Köyü'nün sınırları içerisinde bulunan alanın enstitü için kullanımına karar verilmiştir. Enstitünün yerleşim yeri olarak belirlenen arazi, Karapınar, Onatlı ve Kırlangıç Köyü'nün arazileridir. Yöre halkı düşük fiyatla arazilerini enstitü kullanımı için vermiştir. Böylece 3160 dönüm arazi istimlak edilmiş ve yerleşim çalışmalarına başlanılmıştır (Şahhüseyinoğlu 2005: 12-15).

Şekil 4.6. Akçadağ Köy Enstitüsü Hamidiye Kışlası (Tonguç Vakfı Arşivi)

Şekil 4.7. Hamidiye Kışlası Planı (Tonguç Vakfı Arşivi)

Cengiz (1993: 8-9), Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk kuruluş yeri ile ilgili olarak "*Yöredeki asayişi sağlamak için İstanbul tarafından Kurt İsmail Paşa komutasında bir alay asker gönderilmiştir. Kurt İsmail Paşa önce Akçadağ İlçesi içerisindeki kışlayı yaptırmıştır. Kışlaya yerleşen askerin barınması, yiyeceğinin sağlanması ve askere at yetiştirmek amacı ile "Sultansuyu'nun" içerisinden geçtiği verimli topraklar üzerine,*

Binbaşı Rahmi Bey tarafından bir çiftlik, bu günkü Sultansuyu Harası, birde kışla yaptırmıştır. Akçadağ ve yöresindeki bu düzensizlikler ortadan kalkınca, kışla terk edilmiş ve askerde Akçadağ'dan çekilmiştir. Böylece güvenlik amacı ile kurulan bir alayı barındıracak kadar geniş olan Hamidiye Kışlası'na verilen bu yerler harap olmadan değerlendirilmek istenmiş ve Nisan 1938 tarihinde bu binaların kapladığı alanda Akçadağ eğitmen kursu açılmıştır. Askerliği çavuş olarak tamamlayan ve okuma yazma bilen gençler bu kurslara alınarak eğitime tabi tutulmuş ve köy okullarına gönderilmiştir. Bunlara eğitmen adı verilmiştir. Temmuz 1940 senesinde Akçadağ eğitmen kursu, Akçadağ köy enstitüsüne dönüştürülmüştür. Eğitmenler üç yıllık köy okulları için yetiştirilirken, köy enstitülerine alınan ve ilkokulu bitirmiş köy çocukları, beş yıllık köy okullarına eğitmen olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır. Buradaki öğrenim süreleri 5 senedir". Hamidiye Kışlası ile ilgili ise "*Bir zamanlar yüzlerce asker barındıran, atlı ve silahlı askerlerin, önündeki geniş tarlalarda at koşturup eğitim yaptırılan Hamidiye Kışlası'nın yerinde şimdi toprak yığını bile kalmamıştır*" diye bahsetmiştir (Cengiz 1993: 10).

Şekil 4.8. Hamidiye Kışlası
(Malatya Valilik Arşivi)

Şekil 4.9. Hamidiye Kışlası dükkan ve fırın
(Malatya Valilik Arşivi)

Kültür Bakanlığının tescil fişinde Akçadağ Köy Enstitüsü'nün, 1954 yılına kadar Köy Enstitüsü olarak hizmet verdiği, 1954'den itibaren Akçadağ İlköğretmen Okulu'na, 1974 yılında Akçadağ Öğretmen Lisesi'ne, 1990 yılında ise Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi'ne dönüştürüldüğü belirtilmiştir. Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi ise Köy Enstitüsü alanından 2015-2016 eğitim, öğretim yılının 2. yarısından itibaren boşaltılmış ve Akçadağ merkeze taşınmıştır.

Okulun çıkarmış olduğu İpekyolu Dergisi'nde (İpekyolu 2000: 19) Akçadağ Köy Enstitüsü'nde eğitimin, 1965 yılına kadar Köy Enstitüsü ve İlköğretmen Okulu yıllarında öğrenciler ve öğretmenlerin yaptığı binalarda devam ettiği, 1965 yılında yeni derslik ve idari binanın, 1975 yılında spor salonu ve 1978 yılında ise pansiyon binalarının yapıldığından söz edilmektedir.

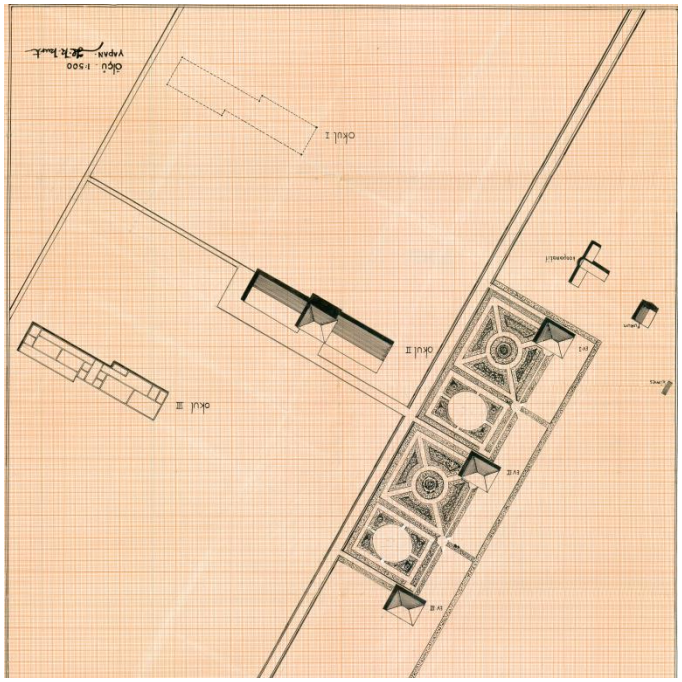
4.2.2. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Yerleşimi

Köy Enstitülerinde yer seçiminde en önemli unsuru ulaşım oluşturmaktadır. Bunun nedeni ise enstitüde eğitim görecek olan öğrencilerin sadece enstitünün bulunduğu yerden alınmayıp çevre illerden de alınmasıdır. Farklı bölgelerden öğrencilerin enstitüye kolay gelebilmesi açısından, enstitüler kurulurken karayolu bağlantısı ve demiryolu bağlantısına yakın olan yerler tercih edilmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün yerleşiminde de diğer enstitülerde olduğu gibi ulaşımın hem kara yolu, hem de demiryolu ile ulaşılabilecek bir yerde kurulumu önemsenmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kuzeyinde Malatya-Adana demiryolu, güney doğusunda ise Malatya-Adana karayolu bulunmaktadır. Malatya-Adana karayolundan başlayıp enstitüyü ikiye bölen yol tren yoluna kadar devam etmektedir. Akçadağ Köy Enstitüsü 1941 yılından itibaren Akçadağ İlçesi Karapınar Köyü'ndeki tapuda 1088 parselde, maliye hazinesine kayıtlı 2.649.300 m2 yüzölçümüne sahip arazide yer almaktadır (Sit fişi 2000) (Ek-25).

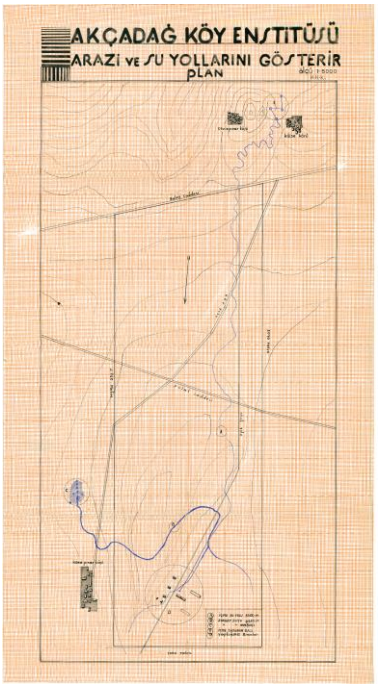
Şahhüseyinoğlu Akçadağ Köy Enstitüsü için, "*Yeni yerleşim yerinde deve dikeninden başka bir damla su yoktu. Enstitü yönetimi, bir yandan enstitünün gereksinimi olan binaları yaparken, diğer yandan içme ve sulama suyunun giderilmesini gündeme almıştır. İçme suyu enstitünün 5 km. güneyinde Kırlangıç ve Onatlı Köylerinin sınırları içerisinde bulunan üç kaynak birleştirilerek getirilmiştir. İçme suyunun 5 km'lik kanalı ve döşenen künklerin tümü enstitünün öğretmen ve öğrencileri tarafından yapılmıştır. Sulama suyu, enstitünün 2 km. doğusunda ve Karapınar Köyüne ait sulama suyunun kanalı da öğrenciler tarafından kazılarak okula getirilmiştir*" diye söz eder (Şahhüseyinoğlu 2005: 19-20).

Tekben (2005: 45-46), Akçadağ Köy Enstitüsü'nün yeni yerleşim yeri seçimi ile ilgili olarak "*Enstitü ilçe merkezine 7 kilometre uzağında bulunan demiryolu istasyonunun hemen yanına kurulacak. Bundan sonra müessese çalışmalar daha*

hareketlendi. İşler işleri kovalamaya başladı. İstimlak işine de girişildi. Ankara'dan müfettiş Hayrullah Örs ile mütehassıs Öğretmen Sili geldiler. Bunların vazifesi yeni araziyi tespit ve planını yapmaktı. Bu iş Malatya nafiasına verilmek istenmiş fakat mühimce bir masraf ve bir buçuk aylık zaman talebi karşısında vazife bizlere devredilmişti. Her gün ortalık ağarmadan başlayan iş akşam karanlığına kadar devam ediyor, zamandan kazanmak için bazen öğle yemeği de ihmal ediliyordu. Yeni sahada tek bir yeşil dal, içecek ve kullanılacak bir damla su yoktu. Çevresi 8 kilometreyi bulan üç bin dekarlık arazinin etrafı her gün iki defa devrediliyor, ölçülüyor, işaretleniyordu. Ekilmeyen bu toprakların sahiplerini bulmak güçlük çıkartıyordu. Arazinin satın alınacağını işiten köylüler bir gece içinde mevcut meşe ağaçlarını kesmişlerdi. Bir buçuk ayda yapılabileceği belirtilen iş üç günde tamamlanıyor. Hemen ilk iş olarak üç barakanın temellerinin açılmasına girişiliyordu" şeklinde belirterek, enstitünün kuruluş döneminde yer seçiminde yaşanan zorlukları anlatmıştır.

Şekil 4.10. Akçadağ Köy Enstitüsü ilk binaları 1941 (Tonguç Vakfı Arşivi)

Şekil 4.11. Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşkesi (Tonguç Vakfı Arşivi)

Tonguç vakfından elde edilen belgeler, Şahhüseyinoğlu'nun belirttiği, su kanalı ve arazinin tümü ile yapılan ilk binalar ile ilgili bilgi vermektedir. Bu belgelerde,

günümüze ancak zemin döşeme izleri ulaşan iki okul binası ile günümüze iki adet olarak ulaşan lojmanların ilk yapılan yapılar olduğu tespit edilmiştir.

4.2.2.1. Akçadağ Köy Enstitüsü Yapıları İle İlgili Elde Edilen Belgeler

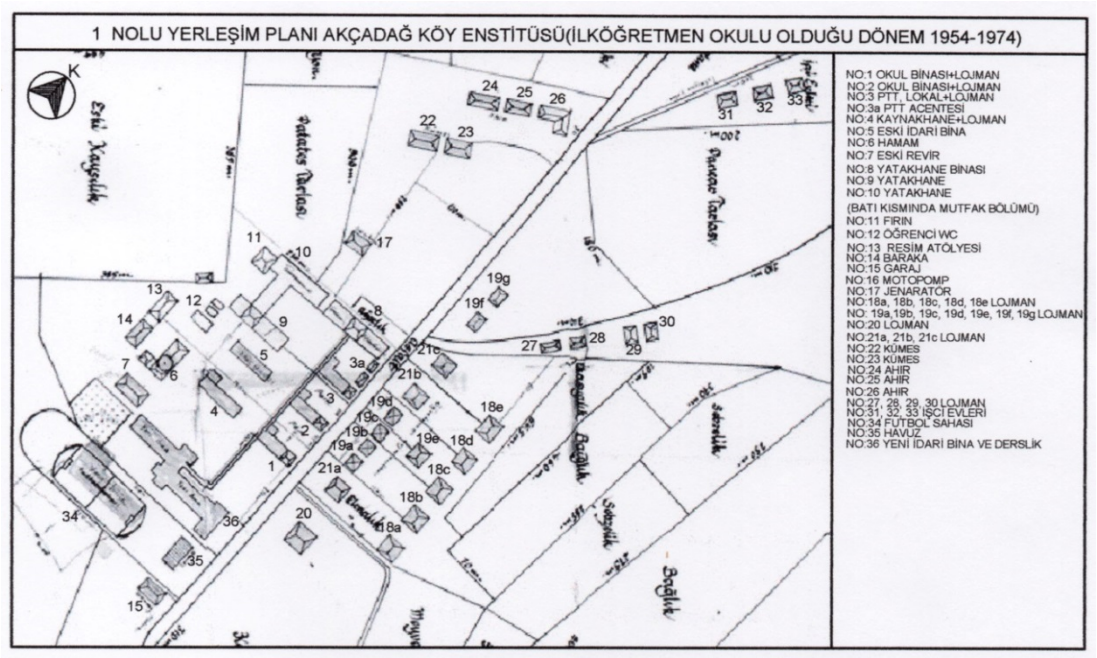
Akçadağ Köy Enstitüsü binalarının dönem ve işlev tespiti için yerinde yapılan incelemelere ek olarak, enstitü ile ilgili yazılı, çizili, görsel ve sözlü bilgiler derlenmiştir. Bu bağlamda, Akçadağ Öğretmen Lisesi ve Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu dönemde çizilmiş olan yerleşim planlarından, 1970 yılında çizilen harita kadastro müdürlüğünden alınan yerleşim planından, Tonguç Vakfı arşivinden, okulun çıkarmış olduğu İpek Yolu Dergisi'nden, enstitünün sit fişinden, Akçadağ Köy Enstitüsü mezunu Mehmet Ali Cengiz'in (1993) "Akçadağ Köy Enstitüsü" isimli eserinden, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk müdürlerinden Şerif Tekben (2005) "Canlandırılacak Köy Yolunda" eserinden, H. Nedim Şahhüseyinoğlu'nun (2005) "Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben" eserinden, Gülhan Hazır'ın (2006) "Akçadağ Öğretmen Okulları" isimli yüksek lisans tezinden, okul müdürü Nazmi Kalkan ve okulun eski çalışanlar ile, Akçadağ Köy Enstitüsü'nden 1949 yılında mezun olmuş Ali Doğan'ın bilgilerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda elde edilen bilgi ve belgeler aşağıda verilmiştir.

-Çizili Belgeler

Akçadağ Köy Enstitüsü'ne ait okul arşivinde iki adet, Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'nde ise bir adet yerleşim belgesine rastlanılmıştır. Çizili belgelerden birincisi okulun Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu (1954-1974) döneme ait (1954-1970) tarihleri arasında çizildiği düşünülen 1 nolu yerleşim planı, ikincisi Akçadağ Kadastro Müdürlüğünden alınan 1970 yılında çizilen 2 nolu yerleşim planı, üçüncüsü ise yerleşim planı ise Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu (1974-1990) döneme ait 3 nolu yerleşim planıdır. Ayrıca Tonguç Vakfı arşivinden, Akçadağ Köy Enstitüsünün ilk kuruluş yeri olan Hamidiye Kışlası'nın perspektif ve planları, 1941 yılında Enstitü yerleşim yerinde yapılan yapılar, tarlalar ve su yollarını gösteren planlarda, çizili belge olarak tespit edilmiştir.

Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu (1954-1974) dönemde çizilmiş yerleşim planında tarım alanları, (1 ve 2 nolu) okul binaları, 3 nolu PTT ve lokal binası, 4 nolu

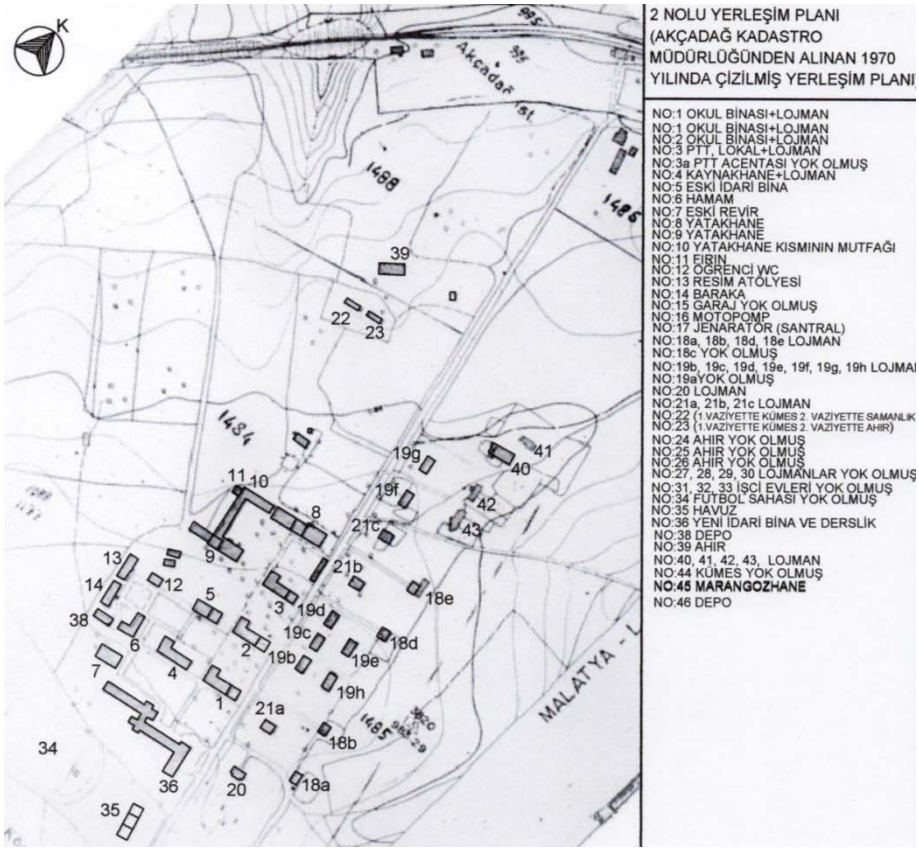
kaynakhane binası, 5 nolu eski idari bina, 6 nolu hamam, 7 nolu revir, 8 ve 9 nolu yatakhane binaları, 10 nolu mutfak, 11 nolu fırın, 12 nolu öğrenci wc, 13 nolu resim atölyesi, 14 nolu baraka, 15 nolu garaj, 16 nolu motopomp, 17 nolu santral (3. yerleşim planında jenaratör), (18 ve 19 nolu) lojman grubu (18a, 18b, 18c, 18d, 18e) ve (19a, 19b, 19c, 19d, 19e, 19f, 19g), 20 nolu lojman, 21 nolu lojman grubu (21a, 21b,21c), 22 nolu kümes (3. yerleşim planında ahır), 23 nolu kümes (3. yerleşim planında ahır), 24, 25 26 nolu ahır, 27, 28, 29, 30 nolu lojman, 31, 32, 33 nolu işçi evleri, 34 nolu futbol sahası, 35 nolu havuz ve 36 nolu yeni idare ve derslik binaları bulunmaktadır.

Şekil 4.12. Akçadağ İlköğretmen okulu olduğu döneme ait (1954-1970) 1 nolu yerleşim planı[9]

Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'nden alınan iki nolu yerleşim planı 1970 yılında çizilmiştir. 2 nolu vaziyet planında, 1965 yılında yapılan idare ve dersliklerin bulunduğu fakat 3. dönem yapılarından olan 1975 yılında yapılan spor tesisi ve caminin, 1978 yılında yapılan pansiyon binasının ve iki katlı lojman binasının yer almadığı görülmektedir. Ayrıca haritada 19e nolu lojmanın güneyinde aynı form ve planda 19h nolu lojmanının da bulunduğu tespit edilmiştir.

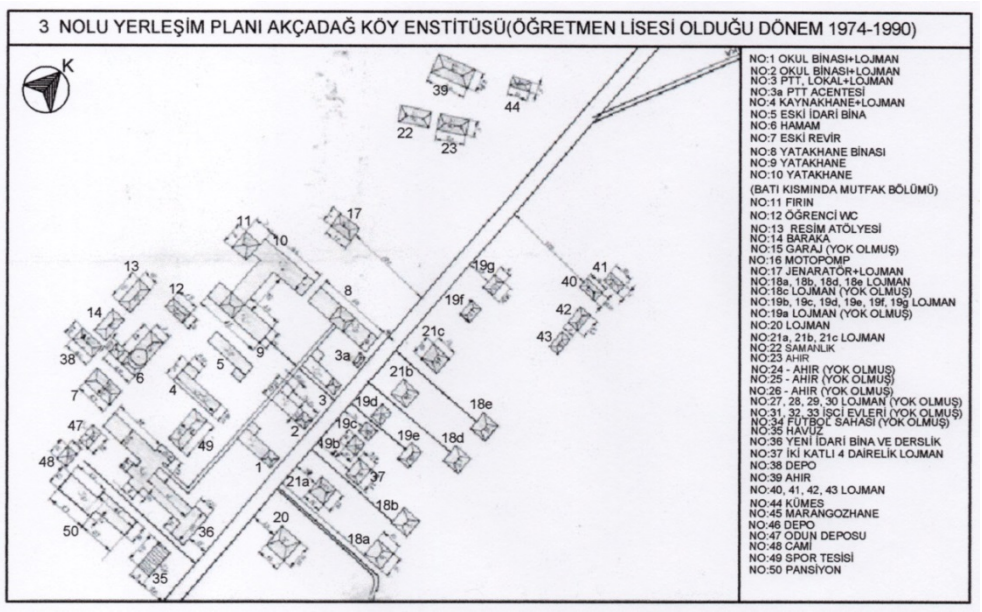
[9] Okul arşivinden alınan Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu döneme ait (1954-1970) arsaında çizildiği düşünülen 1 nolu yerleşim planıdır. Bu vaziyet planında 1. ve 2. dönem yapıları bulunmaktadır. Yerleşim planında pansiyon binası, spor tesisi, cami ve enstitüyü kuzey güney aksında bölen yolun doğusunda yer alan 2 katlı 4 dairelik lojman ve 19h nolu lojman bulunmamaktadır. Okul arşivindeki okul haritalarında ve yerinde yapılan pusulalı ölçümde enstitünün içinden geçen yolun kuzey güney doğrultusunda olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.13. Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşim planı (Kadastro planı)[10]

Okulun Akçadağ Öğretmen lisesi (1974-1990) olduğu döneme ait yerleşim planında ise bu binalara ek olarak 3 nolu yerleşim planında 37 nolu 2 katlı 4 daireli lojman, 38 nolu depo, 39 nolu ahır, 40, 41, 42, 43 nolu lojman grubu, 44 nolu kümes, 45 nolu marangozhane, 46 nolu depo, 47 odun deposu, 48 nolu cami, 49 nolu spor tesisi ve 50 nolu pansiyon bulunmaktadır. 1. vaziyet planında bulunup 2. vaziyet planında bulunmayan, yok olmuş yapılar ise 24, 25, 26 nolu ahır grubu, 18c, 19a , 27, 28, 29, 30 nolu lojmanlar, 31, 32, 33 nolu işçi evleridir.

[10] Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'nde alınan 1970 yılına ait Akçadağ Öğretmen Lisesi yerleşkesini gösteren harita.

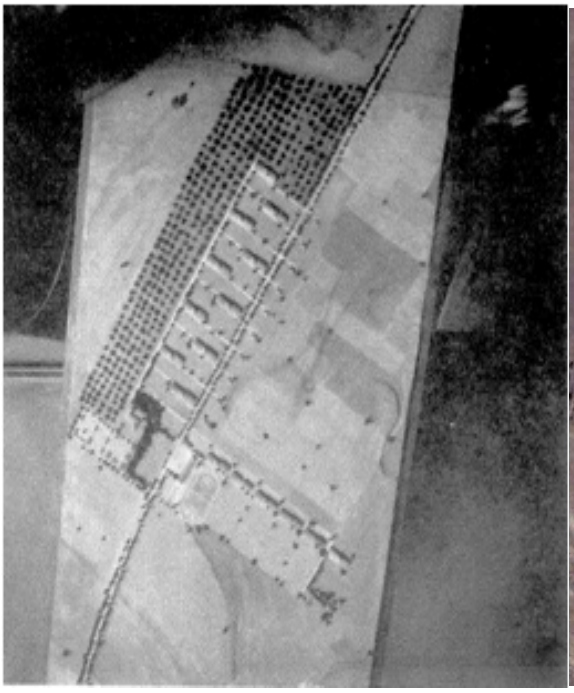
Şekil 4.14. Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu döneme ait (1974-1990) 3 nolu yerleşim planı[11] (Okul arşivi)

- Görsel Belgeler

Akçadağ Köy Enstitüsü'ne ait mimari proje yarışmasında birincilik ödülünü Yüksek Mimar Ahsen Yapanar almıştır. Yapılan araştırmalara rağmen mimari projelerin akıbetine ulaşılamamıştır. Sadece yapılan proje maketinin bir resmi Köy Enstitüleri I-II (2003: 58) isimli eserden elde edilebilmiştir.

1940 yılında yapılan mimari proje yarışmasında birincilik kazanan proje maketi ile günümüzdeki durumu karşılaştırıldığında yerleşim, yapı gruplarının oluşturduğu formlar ve yapılar arasında büyüklük ve küçüklük anlamında orantısal farklılıklar olduğu görülmüştür. Köy Enstitülerinde bu farklılıkların oluşmasıyla ilgili olarak Ilgaz (1999: 328) "*Enstitülerin kurulacakları yerleri seçmek için geziler düzenlenmiş, yapılacak enstitü binaları için ülke genelinde mimarların katılımı ile proje yarışmaları yapılmıştır, ancak ülke şartları, iklim ve ulaşım güçlükleri yüzünden bu plan bir çok enstitüde değiştirilmiştir.*" diye söz ederek değişimin nedenlerini vurgulamıştır.

[11] Okul arşivinden alınan vaziyet planıdır. Yapılar dönemlere göre numaralandırılmıştır. Günümüzdeki binaların yerleşimi ile benzerlik göstermektedir. Okulun öğretmen lisesi olduğu (1974-1990) dönemlerine ait 3 nolu vaziyet planıdır.

Şekil 4.15. Akçadağ Köy Ens. maketi
(Köy Enstitüleri I-II 2003: 58)

Şekil 4.16. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün
Günümüzdeki yerleşimi (google earth)

Köy enstitüleri için açılan mimari yarışmasında Malatya-Akçadağ Köy Enstitüsü yarışmaya çıkış sırasına göre, ilk yarışma dizisinde yer alır. Yarışma 10.8.1940 tarihinde ve elli yedi yapı ile katılım sağlanmıştır. Yarışmada, 1. ödül: Ahsen Yapanar, 2. Ödül: Bekir İhsan Ünal, 3. Ödül: Orhan Safa, Adnan Kuruyazıcı ve Behçet Ünsal, 4. Ödül: Seyfi Arkan almıştır (Keskin, Y. 2012:114). Yarışmacı mimarlarda jüri üyeliği yapan tek isim R. Akçay, Akçadağ ve Beşikdüzü Köy Enstitüleri yarışmalarında jürilik yapmıştır (Keskin, Y. 2012 :121, 122).

Malatya-Akçadağ Köy Enstitüsü mimari proje yarışması sonuç raporunda, Mimar, "Enstitünün kuruluş amaçlarını aydınlatan, açığa çıkaran"[12] kişi olarak ifade edilir. Mimarın ürünüyle "hakikate dayalı sanat eseri"[13] yaratılması, canlandırılmayla eşleştirilir. "Anadolu'daki köylerin sessiz ve ıssız görüntüsünün, mimarın projesine göre yapılacak enstitü ile değişeceği"[14] belirtilir. Mimar Ahsen Yapanar'ın birincilik aldığı Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü için raporda, "ülke gerçekleriyle temas eden, sosyal yaşantının gizli kalmış yönlerini kavramış, halkın özgün yaşantısından izler barındıran"[15] bir idrakin yer alması, böylece mimarların "içimize dönmesi ve bize

[12] Belge 1(İmzasız ve tarihsiz): "Malatya Akçadağ Köy Enstitüleri Projeleri", İsmail Hakkı Tonguç belgeliği, s:3
[13] A.g.e.s:2
[14] A.g.e., s:2
[15] Belge 1(İmzasız ve tarihsiz): "Malatya Akçadağ Köy Enstitüleri Projeleri", İsmail Hakkı Tonguç belgeliği, s:2

mahsus sanat eserleri yaratması" [16] sözü edilir. Dönemin mimarisini etkileyen yerel/bölgesel kaynaklı anlayış ve tartışma, enstitülerde böylelikle açığa çıkar (Baysal, E. 2012: 142).

Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yol, ağaçlık alan ve enstitü alanı ile küme ve örgü kurgusu belirgindir. Projenin yapıldığı dönemde yazılan ve yukarıda alıntılanan belgede; yola ve sözü edilen dokuya atıfla, " ıssız ve sessiz bu yerde halkın hazırda bekleyen iradesini harekete geçiren aksiyon" [17] vurgusu, projenin mimarı Ahsen Yapanar'ın Malatya ovasının nüanslarının dillendirilmesine bağlanır. Bu dillendirme, bozkırın sırtına uzatılan yolun demiryolunu şoseye bağlayışı, bu yolun etrafına serpiştirilen binalarla kayısı bahçelerinin hayatiyeti ifade eden halleri" [18] ile gerçekleşecektir. Yolun enstitünün dışındaki köylüleri enstitü içine ve ziraat alanları ile binalar arasına davet etmesi, yaşantıyla her açıdan temas kurulması ve köylünün enstitü ortamını gündelik hayatın kendiliğinden akış imkanı değerlidir. Dış bağlantı yolunun enstitünün içinden geçmesiyle, bir akışın da ötesinde yolun mekânsal bir nitelik kazanması sağlanmıştır (Baysal, 2012: 145, 147).

Köy enstitüleri yerleşkeleri kentsel kullanılış açısından konut, eğitim, kültür/sosyal, ekonomi/çalışma, sağlık, yeşil, teknik altyapı ve yönetim alanlarına sahiptir. Keskin 2012: 128). Akçadağ Köy Enstitüsü yarışma maketinde, yapıların belli bir gruplama içinde olduğu, konut ve eğitim yapılarının yol aksı ile ayrıldığı görülür. Enstitünün eğitim kültür ve tarım alanları böylece kümeler oluşturarak, mekanları ve yapıları oluşturmuştur.

Yapıların alana L biçiminde yerleştiği, kuzey güney aksındaki yolun doğusundaki yapıların günümüz yerleşiminde olduğu gibi yola dik konumlandığı ancak yolun doğusunda yer alan yapıların günümüze ulaşmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yola paralel güneyde bulunan kareye yakın yapı kütlelerinin günümüze ulaşan lojman yapıları olduğu düşünülmektedir.

Enstitünün günümüzdeki yerleşimi incelendiğinde, yarışma maketindeki gibi orta kısımda tarım için büyük alan oluşturulmadığı bunun yerine, lojmanların yerleştiği görülmektedir.

[16] A.g.e.
[17] A.g.e
[18] A.g.e.

Akçadağ Malatya karayolu ile tren istasyonuna bağlanan karayolu enstitüyü ikiye ayırmasına rağmen, yol ve mekanların birbirini bütünlemektedir. Bu yol aynı zamanda enstitü yolu olarak adlandırıldığından mekan ve yol birbirine geçer. Yol iki tarafında bina, açık alan, bahçe her açıdan sosyal yaşam ilişkilerini güçlü kılmaktadır.

İşlevlere göre oluşan gruplar, belli geometrik bir anlayışta, düzgün çizgiler kullanılarak oluşturulan eşit aralıklı binalar ve düzgün yaya yolları makette belirgindir.. Topografyaya uygun, herhangi bir kazı ve hafriyat belirtisi bulunmamaktadır.

Yarışma projesinin maketinde yapılar arasındaki oranlarda büyüklük açısından uyumluluk görülmektedir. Birinci dönem yapılarında bu oran kısmen yakalansa da, 1965 yılından itibaren yapılan idare, derslik, pansiyon gibi daha büyük alan kaplayan binaların bu uyumu görülmektedir.

- Yazılı Belgeler

Akçadağ Köy Enstitüsü ile ilgili, Enstitüsü'nün ilk müdürlerinden olan Şerif Tekben'in (2005) "Canlandırılacak Köy Yolunda" adlı eserinde, dönemin Milli Eğitim Genel Müdürü İ. Hakkı Tonguç'un (1998) "Eğitim Yolu ile Canlandırılacak Köy" adlı eserinden, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk öğrencilerinden Mehmet Ali Cengiz'in (1993) "Akçadağ Köy Enstitüsü" adlı eserinden ve H. Nedim Şahhüseyinoğlu'nun (2005) "Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben" adlı eserinden yararlanılmıştır. Ayrıca, köy enstitüleri dergisi, İpekyolu Dergisi, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Tescil Fişi ve Gülhan Hazır'ın "Akçadağ Öğretmen Okulları" tezinden, alan ve yapılar ile ilgili yazılı bilgilere ulaşılmıştır.

-Şerif Tekben[19]

1947 yılına kadar Akçadağ Köy Enstitüsü'nde müdür olarak çalışan Şerif Tekben (2005) "Canlandırılacak Köy Yolunda" adlı eserinde Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1940-1946 yıllarında yapılan işler ile ilgili olarak, "Akçadağ Köy Enstitüsü için müdür olarak görev yapan Şinasi Tamer ile birlikte araziyi düzenleyerek, 1940-1941 yılları arası 3 öğretmenevi, 1 okul binası bitirildi. 2.'nin temeli atıldı. 1

[19] Şerif Tekben 1940-1946 yıllarında Akçadağ Köy Enstitüsü'nde müdürlük yapmıştır.

kooperatif binası 3 baraka, su kanalları ve kayısı fidanı dikilmesi için bir bahçe oluşturulmuş. 1942 yılında 70 metre uzunluğunda bir okul, bir fırın, iki işlik, dokuz kurnalı bir hamam, bir okul binası eksikliklerini tamamlama, 65 metre uzunluğunda kerpiç yatakhane yapıldı. 1943 yılında 5 öğretmenevi, bir umumi hela, ambar, mutfak, çamaşır ve bulaşık yıkama yeri, yemekhane işini gören 105 metre uzunluğunda bir bina yapılmıştır. 1945 yılında okul binaları 5 tane olmuştu. Her sınıf ayrı bir binaya yerleştirildi. 1946 yılının başlarında basımevi kuruldu. Bir okul binası, dinlenme yeri, uygulama okulu, ahır, genel wc, yüzme havuzunun hafriyatı, bir öğretmenevi (köyde) yapıldı." şeklinde belirtmiştir (Tekben 2005:49-95).

-İ. Hakkı Tonguç

Tonguç Vakfı arşivinden[20] Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk kuruluş yeri olan Hamidiye Kışlasına ait yerleşim perspektifi, 1941 yılına ait yerleşim planı, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün proje yarışmasına ait bilgiler ve 1942 yılındaki yapılan imalatlar ile ilgili bilgi ve belgeler edinilmiştir. Tonguç (1998) Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapılan binalarla ilgili olarak "Akçadağ'dan aldığım mektuplara göre, bizden sonra şu işler yapılmış: Dokuz öğretmenevi, beş büyük okul binası, bir fırın, iki atölye, elektrik santrali, kantin, kooperatif, uygulama okulu, yüzme havuzu yapılmıştır" şeklinde bahsetmiştir[21] (Tonguç 1998: 640).

-M. Ali Cengiz

Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk öğrencilerinden olan M. Ali Cengiz[22] enstitüden 1947-1948 öğretim yılında mezun olmuştur. Akçadağ Köy Enstitüsü isimli eserinde alandaki yapılar ilgili vermiştir. Cengiz (1993) marangozhane binası ile ilgili olarak "Konuk yolcular biraz ilerideki marangoz atölyesine doğru gitmeye başlıyorlar. Burası güzel yapılmış, özel görünümlü, oldukça büyük bir atölye. Daha yaklaşmadan hızar makinelerinin tiz sesleri kulakları tırmalıyor zaten. Binanın önüne yığılan yapılmış, kesilmiş malzemeler belli ki yapılmakta olan binanın çatısı ve kapılarına ait…" şeklinde değinmiştir. Ayrıca marangozhanede çalışanlardan bir öğretici "iki marangozhane

[20] Tonguç Vakfı arşivinden alınan belgeler Bkz. Ek-4, Ek-5, Ek-6, Ek-7, Ek,8, Ek-9, Ek-10, Ek-11, Ek-12, Ek-13
[21] İsmail Hakkı Tonguç dönemin Milli Eğitim Müdürüdür ve Köy Enstitülerinin mimarlarındandır.
[22] Mehmet Ali Cengiz Akçadağ Köy Enstitüsünden 1948 yılında mezun olmuştur. Akçadağ Köy Enstitüsü eserinin basım tarihi incelenen kitapta belirtilmemiş olup, 11-12-13 Temmuz 1993'te Ege Belediyeleri imecesi tarafından hazırlanan Dikili Kültür ve Sanat Şenlikleri'nde plaketle ödüllendirilmiştir.

işliğimiz var. Birisinde makineler, ötekinde ise kollarımız çalışır. Yaz aylarında çatı, tavan ve taban işleri yaparız. Yeni kurulacak binalarımızın doğramalarını kıştan hazırlarız." diyerek marangozhane için iki binanın varlığından söz eder (Cengiz 1993: 60). M. Ali Cengiz, iki yolcunun marangozhanenin hemen yanındaki binadan, örslerde çıkan seslerin tarafına gittiklerini, bu yerin ise bir demir işliği olduğuna değinmiştir. İki yolcunun fırına gezmek için gittiğini, fırın yapısının kerpiç yapılı, çatılı bir yer olduğunu, girişin hemen solunda hamur yapma bölümü ve üst üste yığılmış beyaz un torbaları olduğunu, girişin tam karşısında ekmek tezgahının bulunduğunu, sağ tarafında ise ayrı bir bölüm olduğunu belirtmiştir (Cengiz 1993: 97).

Cengiz kız öğrencilerin pansiyonları ile ilgili olarak "kız öğrenciler erkeklerin yatakhanesi olarak kullanılan binayı ve iki binayı daha geçtikten sonra dördüncü binaya girdiler. Bu bina kızların yatakhaneleri, çamaşırhaneleri, banyo yerleri ve tuvaletleri olarak ayrılmıştı" şeklinde bahsetmiştir (Cengiz 1993: 85). 1945 yılında yapılan matbaa ile ilgili olarak "….haldur huldur" çıkan matbaa baskı makinesinin sesinin geldiği yere binanın bodrumuna indiler. Burası oldukça geniş ve bodrum olmasına karşın oldukça aydınlık bir yerdi. Yarı otomatik pedalın başında usta öğretici çalışıyor, öte yandan 4 öğrenci kompaslara harfleri diziyorlar, kalıp bağlıyorlar veya görevi biten harfleri dağıtıyorlar" diye söz eder (Cengiz 1993: 48).

-H. Nedim Şahhüseyinoğlu

Şahhüseyinoğlu (2005: 213) Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1949 yılında mezun olmuştur. Şahhüseyinoğlu Akçadağ Köy Enstitüsü döneminde, yapıların kurulduğu arazinin düzenlemesine değinerek, 1947 yılına kadar Akçadağ Köy Enstitüsü'nde müdür olarak çalışan Şerif Tekben'in yaptıklarından söz eder. Tekben'in "bu süre içerisinde bütün olanakları kullanılarak ve öğrencilerin emeğiyle bir fırın, kantin, kooperatif, revir, marangoz ve inşaat atölyesi, kütüphane, müzik ve resim salonu, öğretmen ve öğrencilerin barınabileceği kadar yemekhane, dershane, toplantı salonu, okul yönetim yeri, yatakhane için beş büyük bina yapıldı. 5 km uzaklıktan içme ve sulama suyu getirildi. Tarımda kullanılacak hayvanlar için iki ahır, bir ağılın" yapıldığını belirtir. Aynı eserde Tekben fırın için "Fırın, ekonomik zaruretlerin zorlanması yüzünden ortaya çıktı. Enstitünün 220 bin kiloluk ekmek taahhüdünü kimse

üzerine alamadı. Pazarlık yaparak aldığımız ekmek Malatya'dan nakledince kilosu 16 kuruşa fırladı" diye söz eder[23] (Şahhüseyinoğlu 2005: 29).

-Köy Enstitüleri Dergisi

Hasanoğlan Köy Enstitüsü tarafından Ocak 1945'te çıkarılmaya başlanan, Köy Enstitüleri dergisinin 5-6'ıncı sayısında (1945: 189) Akçadağ Köy Enstitüsündeki binalarla ilgili olarak "*Bu yıl yapılan iki okuldan sonra her sınıf ayrı bir binaya yerleşmiştir. Yemekhane, dershane, kütüphane, hamam ve helaları bulunan bu binalarda her sınıf birer aile birliği içinde kendi işlerini kendi başarmak suretiyle tam bir serbestliğe sahip olmuştur*" denilmektedir.

-İpekyolu Dergisi

Akçadağ Öğretmen Lisesinin çıkardığı, İpek Yolu Dergisi'nde 19. sayfasında tarih öğretmeni Cevat Saydın'ın yazısında, 1965 yılına kadar eğitim öğretimin Köy Enstitüleri binalarında yapıldığı, 1965 yılından sonra eğitim ve öğretimin yeni yapılan binalara taşındığı, 1975 yılında spor salonunun, 1978 yılında ise pansiyon binasının yapıldığı ile ilgili bilgiler vermektedir.

-Kültür Bakanlığı Tescil Fişi

Akçadağ Köy Enstitüsü'nün bulunduğu yapı alanı, 22.06.2000 tarihinde Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiştir. Tescil fişinde yapıların mevcut durumuna değinerek okulun kullanım dönemleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Buna göre Akçadağ Köy Enstitüsü olarak yapılan alanda, 1941 yılından itibaren 1954 yılına kadar Köy Enstitüsü olarak hizmet veren binalar, bu tarihten itibaren Akçadağ İlköğretmen Okuluna, 1974 yılında Akçadağ Öğretmen Lisesine, 1990 yılında ise Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştürülmüştür. Enstitü yerleşkesi içerisinde bulunan binalara süreç içerisinde özellikle 1965 yılından itibaren yeni modern binalar eklendiği, binaların bir kısmının yıkıldığı, bir kısmının da harap ve kullanılamaz durumda olduğu, eski binaların taş temel üzerine tuğla örülü ve sıvalı olduğu, örtü

[23] H. Nedim Şahhüseyinoğlu Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1949 yılında mezun olmuştur. "Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben" adlı eserde Köy Enstitüleri'nin kuruluş amacından, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün eski yerleşim yerinden, yeni yerleşim yerinden, enstitüde okutulan derslerden ve enstitünün ilk müdürlerinden olan Şerif Tekbenden bahsetmiştir.

sisteminin kırma ve beşik çatı olduğu ve üzerinin Marsilya kiremit kaplı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca tescil fişinde, yapıların tarihsel sürece tanıklık eder niteliğinden dolayı tarihsel ve kentsel sit özelliği taşıdığı vurgulanmıştır[24].

-Akçadağ Öğretmen Okulları Yüksek Lisans Tezi

Gülhan Hazır "Akçadağ Öğretmen Okulları" isimli yüksek lisans tezinde, Akçadağ Köy Enstitüsü öğrencilerinden Kazım Tatar ve İmanettin Sarıbaş ile 2006 yılında yapmış olduğu görüşmede binaların yapılma dönemleri için, atölye binasının, idari binanın, yatakhane binalarının, depoların, umumi tuvaletlerin, kooperatif binasının, öğretmen lojmanlarının, futbol sahasının, revirin Akçadağ Köy Enstitüsü döneminde, yeni idare binasının, fırının, havuzun Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu dönemde yapıldığını belirtilmiştir (Hazır 2006: 273).

Hazır (2006: 94) tezinde marangozhanenin tek katlı ve taş bir bina olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca M. Ali Cengiz ile Gülhan Hazır'ın 2006 yılında yapmış olduğu görüşmede, öğretmen lojmanlarından birisinin revir olarak kullanıldığı belirtilmiştir (Hazır 2006: 95). Ayrıca Gülhan Hazır 1 numaralı okul binasını, yemekhane ve derslik olarak içeren farklı bilgiler vermiştir (Hazır 2006: 448).

- Sözlü Bilgiler

Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi Müdürü Nazmi Kalkan ve Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1940 yılında mezun olan emekli öğretmen Ali Doğan ile görüşülerek enstitü yerleşkesi içerisinde yer alan günümüzdeki yapılar ve günümüze ulaşamayan yapılar hakkında bilgiler edinilmiştir.

-Nazmi Kalkan

Nazmi Kalkan Akçadağ Öğretmen Anadolu Lisesinin 2014 yılında müdürlük yapmıştır. Akçadağ Köy Enstitüsü ile ilgili yapılan alan çalışmasında kendisinden ve okul çalışanlarından alandaki yapıların işlevleri ile ilgili bilgiler edinilmiştir. Edinilen bu bilgilere göre enstitü yerleşkesi içerisinde düzenlenen harita üzerinde 1 ve 2 numaralı yapıların okul ve lojmanı, 3 numaralı yapının PTT ve lokal binası, 4 numaralı yapının

[24] Daha fazla bilgi için bkz. Akçadağ Köy Enstitüsü sit fişi Ek-25.

kaynakhane, 5 numaralı yapının idari , 6 numaralı yapının hamam, 7 numaralı yapının revir, 10 numaralı yapının mutfak, 11 numaralı yapının fırın, 16 numaralı yapının motopomp, 18 19, 20 ve 21 numaralı yapı gruplarının lojman, 35 numaralı mahallin havuz, 36 numaralı yapının yeni idare binası ve derslik, 37 numaralı yapının derslik, 38 numaralı yapının depo, 39 numaralı yapının ahır, 40 numaralı yapının lojman, 45 numaralı yapının marangozhane, 48 numaralı yapının cami, 49 numaralı yapının spor tesisi ve 50 numaralı yapının pansiyon olduğu tespit edilmiştir.

-Ali Doğan

Ali Doğan, Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1949 yılında mezun olmuştur. Ali Doğan enstitünün ilk kurulduğu 1940'larda, köylerden kıl çadır toplandığını, düzlükte çadırların kurulduğunu, kıl çadırlarda yeme, içme, tuvalet ve gerekli ihtiyaçların giderildiğini, tabak ve kaşıkların karavana içerisinde, üçer kişi arasında nöbetleşe kullanılarak yemek yenildiğini, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kuruluş yıllarında çok sıkıntılar çekildiğinden bahsetmiştir. Ali Doğan PTT ve lokal binasının ve devamında yer alan 1 ve 2 nolu okul binasının ve marangozhanenin yapılan ilk binalardan olduğunu, marangozhanenin yanında ayrı bir bina daha olduğunu ve buranın demircilik atölyesi olarak kullanıldığını, fırının önceden dere yatağında yapıldığını, tek katlı ve küçük bir yapı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ilk binalardan olan çamaşırhane, yatakhane ve mutfağında içinde yer aldığı binanın ise 1970'ten itibaren yıkıldığına değinmiştir.

Akçadağ Köy Enstitüsünün yerleşim planı ve mekanlarıyla ilgili, yazılı, çizili, görsel ve sözlü bilgilerden elde edilen veriler ile günümüzde tespit edilen plan ile çakıştırılarak, yok olan ve eklenen binalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için, öncelikle alanda mevcut yapı ve izler kadastral plan ve goglee eart harita yardımı ile bir yerleşim planı oluşturularak hali hazır durum tespiti yapıldı. Oluşturulan güncel yerleşimde numaralandırılan mekanlar diğer vaziyet planları içinde altlık olarak seçilmiş ve aynı numaralar bu planlara da uygulandı. Tüm yerleşim planlarında aynı yapılar aynı numara ile adlandırıldıktan sonra, yok olan ve eklenen binalar vaziyet planlarında ayrıca numaralandırılarak açıklama kısmında verilmiştir.

Yazılı, çizili, görsel ve sözlü bilgiler derlendiğinde 1940-1954 yılları arasında yapılan yapılar, enstitünün ilk binalarını oluşturmaktadır. Günümüzde bu yapılar, 1 ve 2

numaralı okul binaları ve lojmanları, 3 numaralı PTT ve lokal binası, 4 numaralı kaynakhane, lojmanlar, 5 numaralı idare binası, 6 numaralı hamam, 7 numaralı revir binası, 10 numaralı mutfak, 11 numaralı fırın, 16 numaralı motopomp, 17 numaralı jeneratör binası, 45 numaralı marangozhaneden oluşmaktadır. Vaziyet planında 45 numaralı marangozhane ise 1. yerleşim planında bulunmayıp, 2 ve 3. yerleşim planında bulunmaktadır. Marangoz atölyesi 1. vaziyet planında bulunmamasına rağmen gerek yapısal olarak incelendiğinde gerekse yazılı ve sözlü kaynaklar ışığında 1. dönem yapıları arasına alınmıştır, yapı günümüz uydu fotoğraflarında bulunmaktadır.

Tonguç Vakfı arşivinden alınan 1941 yılında çizilmiş yerleşim planında yer alan 8, 9 nolu yapılar ve 21 nolu lojman grubu birinci dönem yapıları içinde yer almaktadır. Yerleşim planında 19h numaralı lojman ise 1 nolu ve 3 nolu yerleşim planında bulunmayıp, Akçadağ Kadastro Müdürlüğünden alınan 1970 yılında çizilmiş 3. dönem yapılarının bulunmadığı 2 nolu yerleşim planında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca yapı incelendiğinde, yapı malzemesi ve plan tipi ve form olarak 1. dönem yapıları olarak düşünülen 19 nolu yapı grubu ile benzerlik gösterdiği görülmüş olup yapı 1. dönem yapısı olarak değerlendirilmiştir. 19h nolu yapı günümüzde ve uydu fotoğraflarında görülmektedir.

1954-1970 yılları arasında yapılan ikinci dönem yapıları; yerleşim planında 36 no ile gösterilen 1965 yılında yapılmış olan derslik ve idare binası, 37 nolu 2 katlı 4 daireli lojman, 38 nolu depo, 39 nolu ahır, 40 nolu lojmandır. Yerleşim planında 38 ve 39 numara ile gösterilen depo ve ahır yapıları 1 numaralı yerleşim planında bulunmamaktadır. Ayrıca bu yapılar 3. dönem yapılarının bulunmadığı Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'nden alınan yerleşim planında yer aldığından ve yapıların malzeme ve yapısal durumlarından dolayı 2. dönem yapıları olarak değerlendirilmiştir.

1 nolu yerleşim planında ayrıca tarım alanlarının sınırları ve bu alanlarda ne tür ürünler yetiştirildiği belirtilmiştir. 1974-1990 yılları arasında Akçadağ Öğretmen Lisesi dönemine ait yerleşim planında jeneratör binası olarak geçen kısım 1954-1974 yılları arasında İlköğretmen okulu olduğu yerleşim planında ise santral binası olarak

geçmektedir. Okul binaları ve lojmanları ise Akçadağ Öğretmen lisesi olduğu döneme ait 3 nolu yerleşim planında lojman ve depo olarak gösterilmiştir.[25]

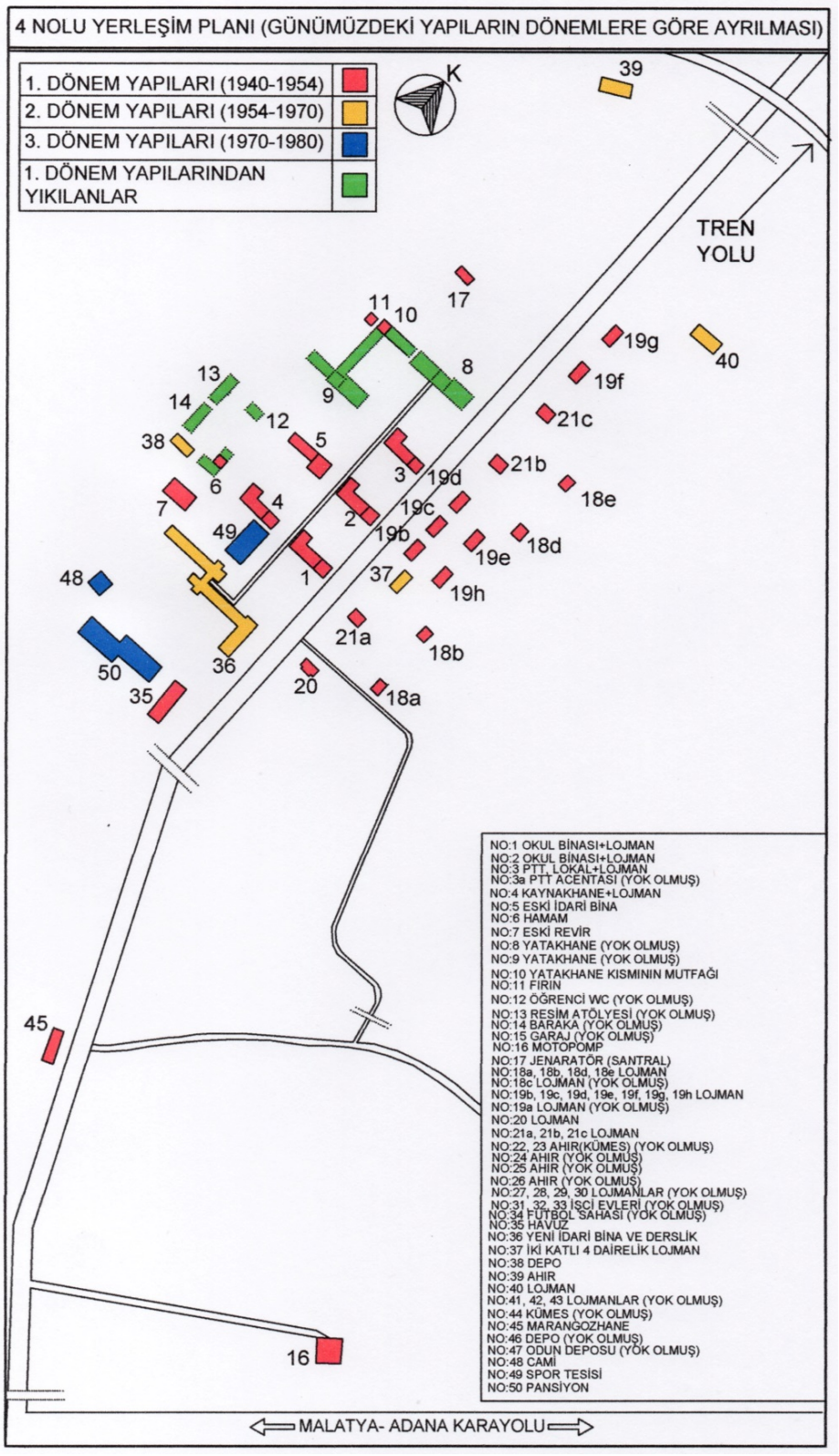
1970-1980 yılları arasında yapılan 3. dönem yapılarını İpek Yolunun 6. sayfasında belirtilen 1975 yılında yapılan cami, spor salonu ve 1978 yılında yapılan pansiyon binası oluşturmaktadır.

Tez kapsamı içinde, 2014-2016 yılında enstitü alanında incelemeler yapılarak yapılar belgelenmiştir. Bu kapsamda; Akçadağ Köy Enstitüsü'nün kuzey ve güney doğrultusunda geçen ve enstitüyü iki bölüme ayıran yolun korunduğu, yolun batısında pansiyon binası, idare ve okul binası, spor tesisi, 1 ve 2 nolu okul binaları ve lojmanları, cami, kaynak atölyesi, hamam, eski revir, PTT ve lokal binası, eski idare binası ve depo, ahır, jeneratör binası, mutfak, fırın ve eski yatakhane binası kalıntıları yer aldığı, yolun doğusunda ise lojman binalarının yerleştiği görülmektedir. Yolun doğusunda yer alan lojmanlar tek katlı binalar olup sadece 37 numaralı lojman iki katlıdır.

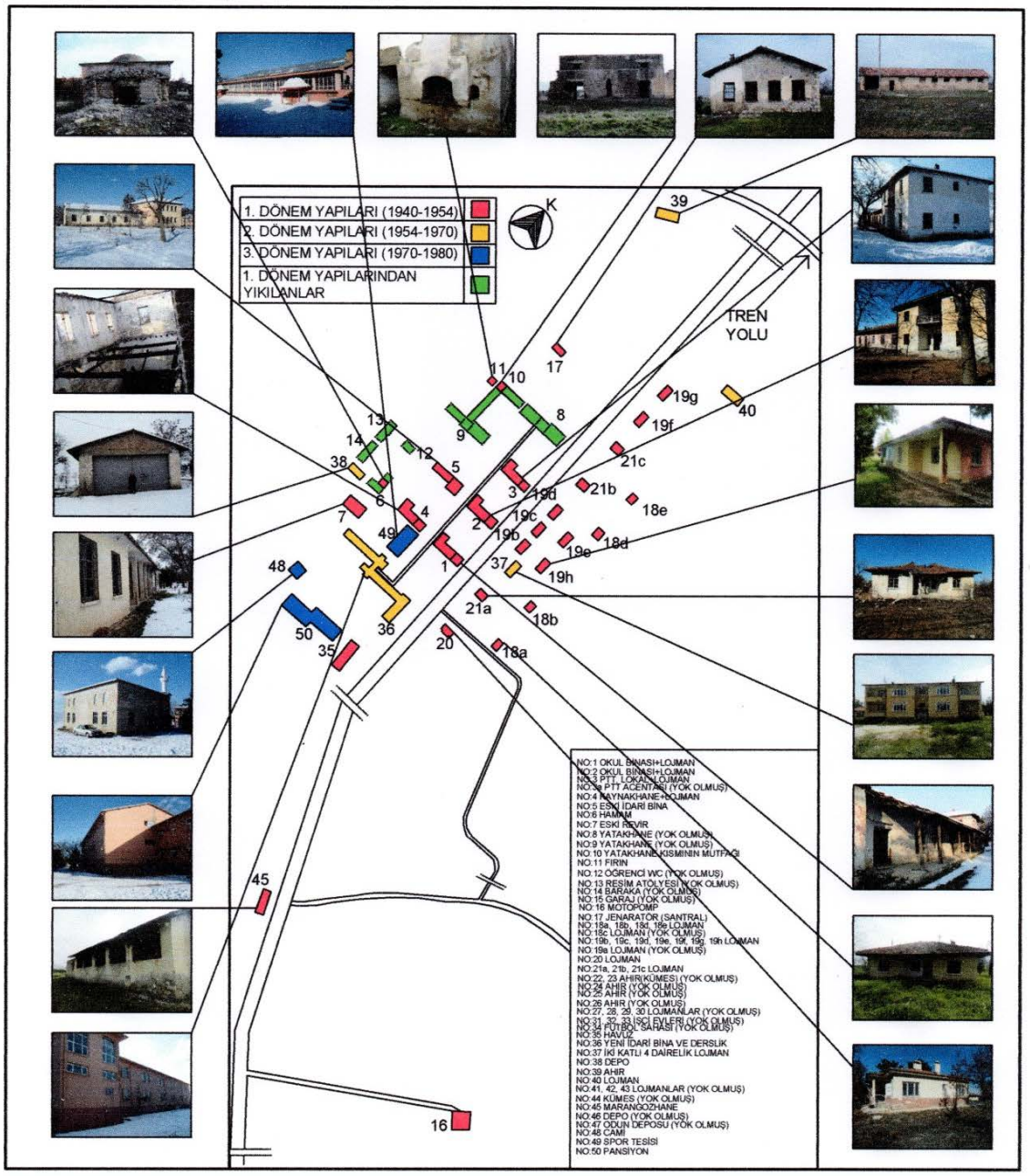
[25] 1990'da Akçadağ Anadolu Öğretmen okuluna dönüşen okulun arşivinde alınan 1954-1974 yılları arasında Akçadağ İlköğretmen Okulu dönemine ait ve 1974-1990 yılları arasında öğretmen lisesi olduğu döneme ait vaziyet planı.

YAPILAR		KAYNAKLAR									
	Vaziyet planı no	Tekben, Ş. (2005) (1942-1946)	M.Ali Cengiz (1993) (1942-1948)	Tonguç, İ. H. (1998) (1935-1946)	Hazır, G. (2006)	İpek Yolu Dergisi (2000: 19)	Tonguç, Vakfı Arşivi (1940-1941)	1. Yerleşim Planı (1954-1970)	2.Yerleşim Planı (1970) Akçadağ Kadastro Müd.	3.Yerleşim Planı (1974-1990)	Günümüz (2016)
1. DÖNEM YAPILARI (1940-1954)	No:1 Okul Binası	●	–	●	–	–	–	●	●	●	●
	No:2 Okul Binası	●	–	●	●	–	–	●	●	●	●
	No:3 PTT, lokal binası	●	–	●	–	–	–	●	●	●	●
	No:3a PTT Acentası	–	–	–	–	–	–	●	●	●	–
	No:4 Kaynakhane	●	–	●	–	–	–	●	●	●	●
	No:5 Eski İdari Bina	–	–	–	●	–	–	●	●	●	●
	No:6 Hamam	●	–	–	–	–	–	●	●	●	●
	No:7 Eski Revir	●	–	–	–	–	–	●	●	●	●
	No:8, 9 Yatakhane	●	●	–	–	–	●	●	●	●	–
	No:10 Mutfak	●	–	–	–	–	–	●	●	●	●
	No:11 Fırın	●	●	●	●	–	–	●	●	●	●
	No:12 Öğrenci Wc	●	–	–	–	–	–	●	●	●	–
	No:13 Resim Atölyesi	●	–	–	–	–	–	●	●	●	–
	No:14 Baraka	●	–	–	–	–	–	●	●	●	–
	No:15 Garaj	–	–	–	–	–	–	●	–	–	–
	No:16 Motopomp	–	–	–	–	–	–	●	●	●	●
	No:17 Jenaratör	–	–	●	–	–	–	●	●	●	●
	No:18, 19, 20, 21 Nolu Lojmanlar	●	–	●	–	–	● No:21	●	●	●	●
	No:22, 23 Ahır	–	–	–	–	–	–	●	●	●	–
	No:24, 25, 26 Ahır	–	–	–	–	–	–	●	–	–	–
	No:27, 28, 29, 30 Lomanlar	–	–	–	–	–	–	●	–	–	–
	No:31, 32, 33 İşçi Evleri	–	–	–	–	–	–	●	–	–	–
	No:34 Futbol Sahası	–	–	–	–	–	–	●	●	–	–
	No:35 Havuz	●	–	●	–	–	–	●	●	●	●
	No:45 Marangozhane	●	●	–	●	–	–	–	●	●	●
2. DÖNEM YAPILARI (1954-1970)	No:36 Yeni İdari Bina ve Derslik	–	–	–	–	●	–	●	●	●	●
	No:37 Lojman	–	–	–	–	–	–	–	–	●	●
	No:38 Depo	–	–	–	–	–	–	–	●	●	●
	No:39 Ahır (Kerpiç)	–	–	–	–	–	–	–	●	●	●
	No:40 Lojman	–	–	–	–	–	–	–	●	●	●
	No:41, 42, 43 Lojmanlar	–	–	–	–	–	–	–	●	●	–
	No:44 Kümes	–	–	–	–	–	–	–	–	●	–
	No:46 Depo	–	–	–	–	–	–	–	–	●	–
	No:47 Depo	–	–	–	–	–	–	–	●	●	–
3. DÖNEM YAPILARI (1970-1980)	No.48 Cami	–	–	–	–	–	–	–	–	●	●
	No:49 Spor Tesisi	–	–	–	–	●	–	–	–	●	●
	No:50 Pansiyon	–	–	–	–	●	–	–	–	●	●

Çizelge 4.3. Tez kapsamında incelenen yazılı, çizili, görsel ve sözlü kaynaklara göre mekan tespiti.

Şekil 4.17. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde dönemlere göre yapılar

Şekil 4.18. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde dönemlere göre yapılar[26]

[26] Yerleşim planı Anadolu Öğretmen Lisesi Müdürü Nazmi Kalkan ve okulun eski çalışanlarının bilgisi dahilinde ayrıca okul arşivinde yer alan 1954-1974 tarihleri arası Akçadağ İlköğretmen okulu ve 1974-1990 tarihleri arası Akçadağ Öğretmen Lisesi olarak eğitim verdiği dönemler ve 1970 yılında Akçadağ Kadastro Müdürlüğünde alınan harita incelenerek ayrıca yapılar yerinde tespit edilerek çizilmiştir.

4.2.3. Akçadağ Köy Enstitüsü Yapılarının Analizi

4.2.3.1. 1. Dönem Yapıları (1940-1954)

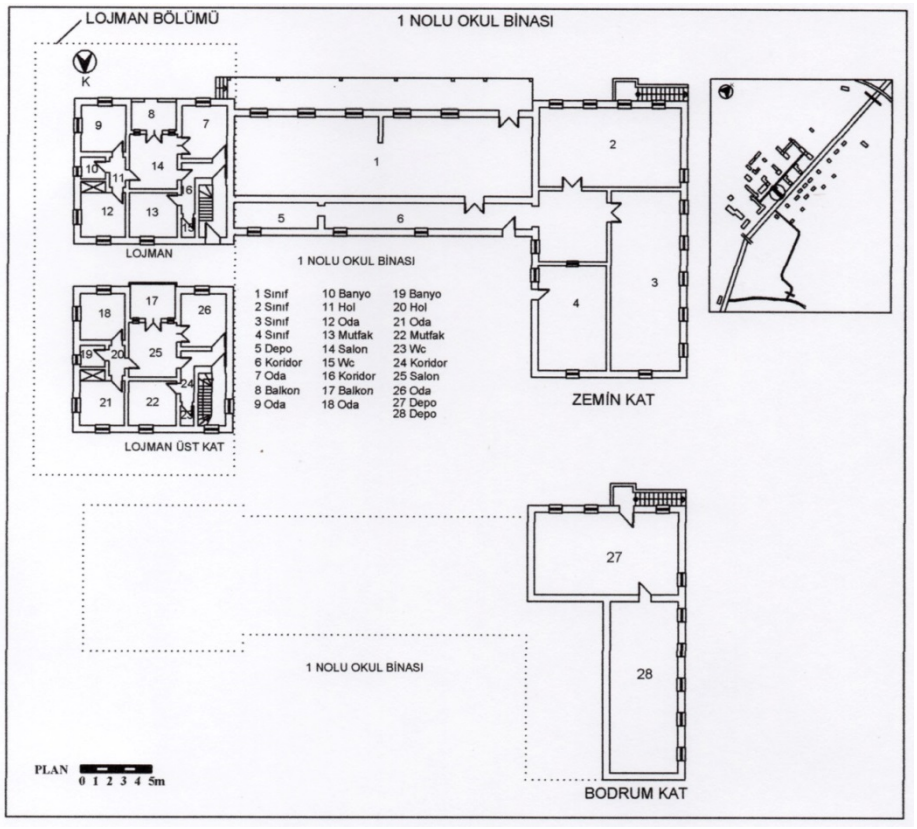
- 1 ve 2 Nolu Okul Binaları (Vzp. No: 1,2)

Okul binaları 1940'lar da[27] yapılmış binalar olup vaziyet planında 1 ve 2 numara ile gösterilmiştir. 1 ve 2 nolu yapılar "L" plan tipinde olup doğu batı yönünde konumlandırılmıştır. Yapılar tek katlı olmakla beraber kısmi olarak bodrum kata sahiptir. 1 ve 2 numaralı okul binalarına giriş güney ve kuzey cephesindedir. Doğu yönünde okula bitişik fakat girişleri bağımsız 2 katlı lojman bulunmaktadır. Lojmanının zemin kat girişi güney yönünde olup 1. kat girişi kuzey yönündedir. Yapıların çatısı kırma çatı ve çatı örtüsü marsilya kiremittir. Yapı taş temel üzerine tuğla yapılmıştır. Yapının güney yönünde idare ve derslik binası, doğu yönünde okul lojmanı yer almaktadır.

- 1 Nolu Okul Binası (Vzp. No:1)

Yerleşim planında 1 numara ile gösterilen okul binasının, kuzeyinde 2 numaralı okul binası, güneyinde derslikler ve idarenin bulunduğu bina, batısında kaynakhane, doğusunda ise lojman grupları yer almaktadır. L formunda olan okul binası birbirine bitişik olarak yapılmış dersliklerin bulunduğu kısım ve lojmanın bulunduğu kısımlardan oluşmaktadır. 1 nolu okul binası 4 tane sınıfta oluşmaktadır. Bir nolu sınıf diğer sınıflara oranla daha büyük olup 5 adet pencereye sahiptir. 1 nolu sınıfın güney cephesinde yer alan 7 ahşap ayak ile taşınan saçak güneş kırıcı olarak işlevlendirilmiştir. 1965 yılında yeni bina yapılıncaya kadar eğitim bu binalarda yapılmıştır. Okulun doğu kısmında yer alan lojman 2 katlıdır. Zemin kattaki lojmanın girişi güney cephesinde olup 1. kattaki lojmanın girişi ise kuzey yönünde yer alan merdiven ile sağlanmaktadır. 4 oda, salon gibi kullanılan orta sofa, banyo, tuvalet ve balkondan oluşmaktadır. 4 nolu sınıfın koridora açılan kapısı pencereye dönüştürülmüş ve aynı sınıfa dışarıdan kapı açılmıştır. Yapı ile ilgili okul arşivinden yer alan 9 numaralı resimde atölye ve işlik binası olarak belirtilmiştir.

[27] Bkz. Tekben, Ş. 2005. Canlandırılacak Köy Yolunda. KEÇEV Yayınları. Ankara. Şahhüseyinoğlu, N. 2005. Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben. Karatepe Yayıncılık, Ankara. Cengiz, M. Ali. 1993. Akçadağ Köy Enstitüsü. Yeni Malatya Ofset Tesisleri Yayını, Sayfa:4-97. Malatya. Köy Enstitüleri I-II. 2003. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Karatepe Yayınları, Biçem Dizgi, Ankara

Şekil 4.19. Vaziyet planında 1 numara ile gösterilen okul binası planı

Şekil 4.20. 1 nolu okul güney cephe

Şekil 4.21. 1 nolu okul kuzey cephe

Şekil 4.22. 1 nolu okul güney cephe

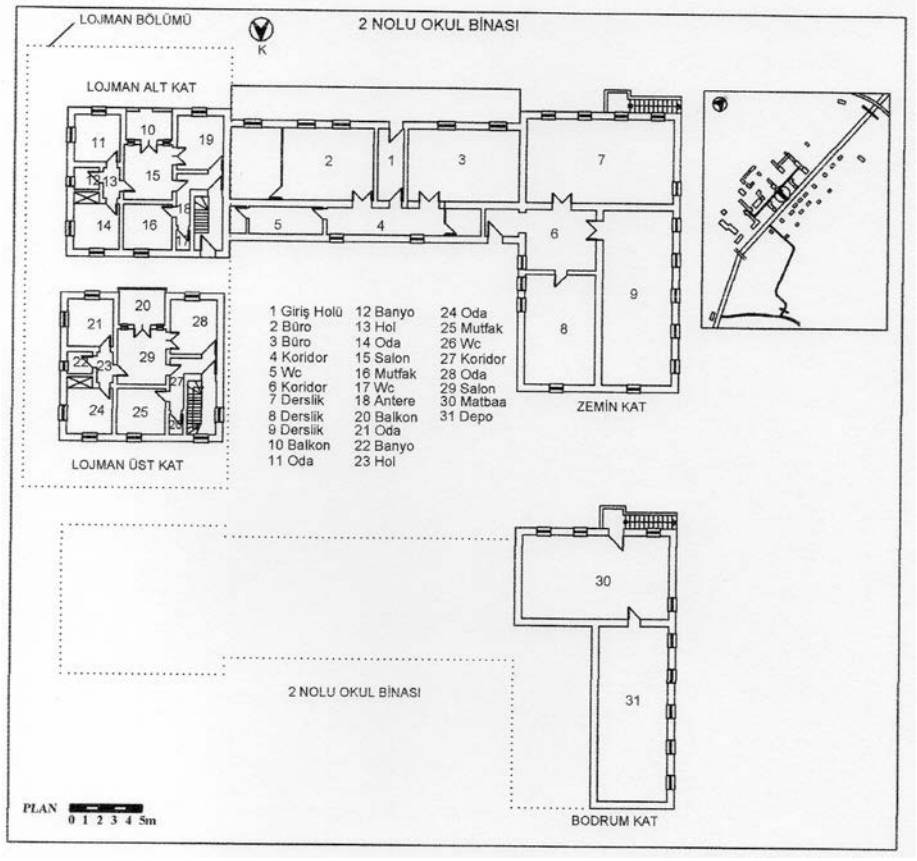

Şekil 4.23. 1 nolu okul batı cephe

- 2 Nolu Okul Binası (Vzp. No:2)

Yerleşim planında 2 numara ile gösterilen okul binası, 1 nolu okul binasının kuzeyinde yer almaktadır. Plan ve form olarak 1 nolu okul binası ile benzerlik göstermektedir. L tipinde inşa edilen yapı grubunun güneyinde 1 nolu okul binası, doğu yönünde ise lojman grupları yer almaktadır. Okul binası beş adet sınıfta oluşmaktadır. 1 nolu okulda yer alan güneş kırıcı 2 nolu okulda bulunmamaktadır. Okulun doğu kısmında yer alan lojman 2 katlıdır. Zemin kattaki lojmanın girişi güney cephesindedir. 1. Kattaki lojmanın girişi ise kuzey yönündedir. Bir nolu lojman ile aynı plana sahiptir. 1 nolu lojman binasındaki büyük olan sınıf burada daha küçük iki sınıfa ayrılmıştır. Ayrıca diğer sınıflara geçişler kuzey yönündeki başka bir giriş ile sağlanmaktadır.

2 nolu okul binasının bodrum katında matbaa makinaları bulunmaktadır. Okul müdürü Nazmi Kalkan ve okulun eski çalışanları ile yapılan görüşmede 2 nolu okulun bodrum katının matbaa olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.24. 2 nolu okul binası planları

Şekil 4.25. 2 nolu okulun ön cephesi

Şekil 4.26. 2 nolu okulun doğu cephesi

Şekil 4.27. 2 nolu okulun bodrumundaki matbaa makinesi

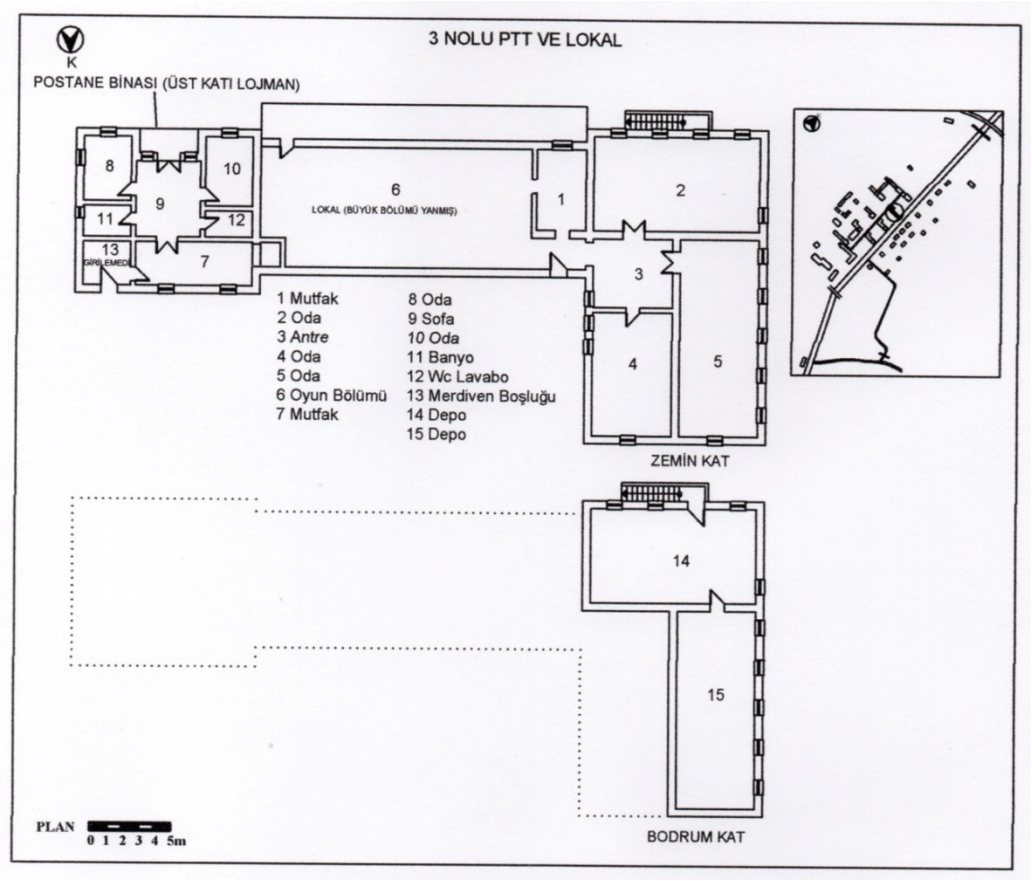
Şekil 4.28. 2 nolu okulun bodrum katı

Vaziyet planında 2 numara ile gösterilen binanın okulun eski çalışanları ve okul müdürü Nazmi Kalkan ile yapılan görüşmelerde okul binası ve lojmanı olduğu belirtilmiştir. Okul arşivindeki vaziyet planında ise lojman ve depo olarak geçmektedir. 1 nolu okul binası ile 2 nolu okul binasının dış kontur çizgileri benzer olup plan şeması olarak benzerdirler. Gülhan Hazır (2006: 93), tezinde 5 numaralı eski idari binasının bodrum katında matbaanın olduğunu belirtmiştir. Fakat yapılan arazi çalışmalarında belirtilen eski idari bölümün iki katlı olduğu bodrum katının bulunmadığı, matbaa makinelerinin ise 2 nolu okulunun bodrum katında yer aldığı tespit edildi.

- PTT ve Lokal Binası (Vzp. No:3)

PTT ve lokal binası 1940-1950 yılları arasında yapılmış bir yapı olup, yerleşim planında 3 numara ile gösterilmiştir. PTT ve lokal binası doğu batı doğrultusunda birbirlerine bitişik şekilde konumlandırılmıştır. Yapının lokal bölümünün doğusunda

zemin katı PTT olarak kullanılan 2 katlı lojman binası bulunmaktadır. PTT bölümünün ve lokal bölümünün güney ve kuzey yönünde 2'şer adet girişi bulunmaktadır. PTT bölümünün kuzey girişinde yer alan merdivenle 1. kattaki lojmana da çıkılmaktadır. Lokal binasının kuzeyinde yok olmuş yurt binası kalıntıları bulunmaktadır. Güneyinde ise 2 nolu okul binası yer almaktadır. Lokalin oturma bölümü diğer odalara göre büyük olup, lokalin kullanılmadığı dönemde çıkan yangında bir kısmı yanmıştır. Yanmamış kısımda mutfak ve 3 oda yer almaktadır. Lokal binasının hem bakımsız olması hem de yangın çıkması bu binayı kullanılamayacak duruma getirmiştir. PTT binası olarak kullanılan kısmın girişi güneydedir. PTT'nin kuzeyinde yer alan girişte, üst katında ki lojmana çıkan merdiven bulunmaktadır. Binanın ahşap döşemeleri yangında büyük zararlar görmüş, ayrıca çatısı çökmüş durumdadır. Duvarlar taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmış olup döşeme ve tavan kısmı ahşaptır. Çatı kaplaması marsilya kiremittir.

Şekil 4.29. PTT ve lokal binası plan şeması

Şekil 4.30. PTT ve lokal binası

Şekil 4.31. PTT ve lojman bölümü güney cephe

Şekil 4.32. Lokal bölümü iç kısım

Şekil 4.33. Lokal bölümü iç kısım

Şekil 4.34. Lokal bölümü bodrum girişi

Şekil 4.35. Lokal bodrum kat

Okul arşivinde alınan 13 numaralı resimde köy enstitüsüne ait PTT binası ve devamındaki kısım işlik-yatakhane olarak belirtilmiştir. Okul müdürü Nazmi Kalkan'la yapılan görüşmede yapının batı yönünde yer alan tek katlı kısmın lokal olduğu, yapının doğu yönündeki 2 katlı kısmın zemin katın PTT olduğu, üst katının ise PTT'nin lojmanı olduğu belirtilmiştir. Okulun arşivinde yer alan öğretmen lisesi (1974-1990) dönemine

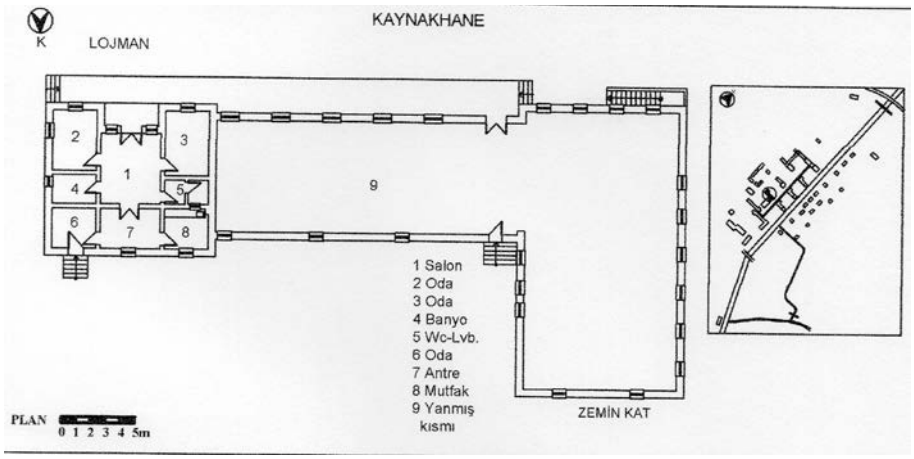
ait vaziyet planında, lokalin lojmanının kuzeyinde günümüze ulaşamayan PTT acentesinin yer aldığı görülmektedir. Zamanla bu yapının yok olup yıkılmasından veya farklı sebeplerden dolayı lokalin lojmanının zemin katı PTT'ye dönüştürülmüştür. Çıkan yangınlar sonucunda lokalde 6 numara olarak gösterilen mahal büyük zararlar görmüştür. Yapının ahşap çatı konstrüksiyon elemanları yanmış ve yapının çatısı göçmüştür.

-Kaynakhane Binası ve Lojmanı (Vzp. No:4)

Okulun müdürü Nazmi Kalkan ve çalışanları vaziyet planında 4 numara ile gösterilen yapının kaynakhane binası olduğunu belirtmişlerdir. Fakat okul arşivinde yer alan 1 nolu vaziyet planında ilköğretmen okulu olduğu, (1954-1973) dönemde işlevinin belirtilmediği, Akçadağ Öğretmen Okulu olduğu (1974-1990) döneme ait 2 nolu vaziyet planında ise lojman ve depo olarak belirtildiği tespit edilmiştir. Yerinde yapılan incelemelerde plan ve şekil olarak 1 ve 2 numaralı okulların formuna benzediği görülmektedir.

Kaynakhane binası ve lojmanı, spor tesisinin kuzeyinde yer almaktadır. Kaynakhanede çıkan bir yangında, kaynakhane bölümünün bodrum, zemin ve çatı ahşap döşemeleri yok olmuştur. Kaynakhane binasının lojmanı ise bu yangından zarar görmemiştir. Kaynakhane binasının lojmanının, PTT ve lokal binası lojmanı ile benzer olduğu, arasındaki fark tek katlı oluşu ve planda 6 numara ile gösterilen mekanın PTT ve lokal lojmanında merdiven boşluğu olması, kaynakhane lojmanında ise bu bölümün oda olmasıdır.

Kaynakhane ve lojmanının kuzey ve güney yönünde iki farklı girişi bulunmaktadır. Lojman binası kare plan tipindedir. Sofaya bağlı olarak iki oda, banyo, wc, mutfak ve depo bağlantısını sağlayan bir geçiş bölümü bulunmaktadır. Kaynakhane binası, taş temel üzerine yığma tuğla ile yapılmıştır.

Şekil 4.36. Kaynakhane planı

Şekil 4.37. Kaynakhane güney cephe

Şekil 4.38. Kaynakhane güney cephe

Şekil 4.39. Kaynakhane batı cephe

Şekil 4.40. Kaynakhane kuzey cephe

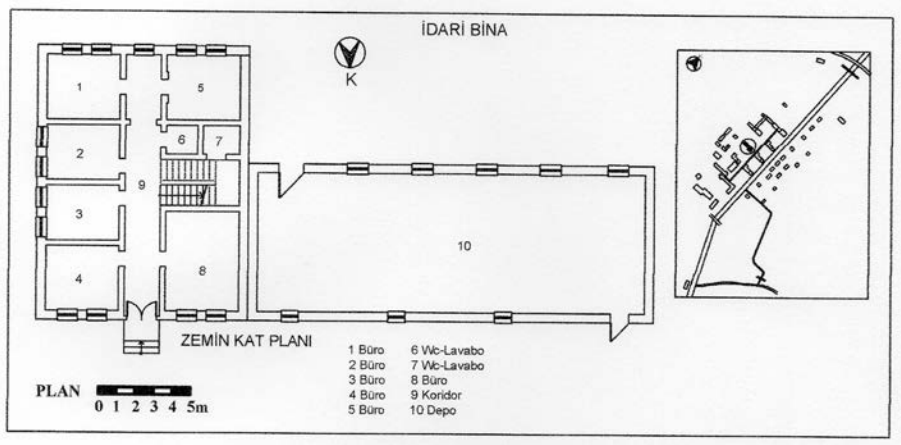
Şekil 4.41. Kaynakhane bodrum kat

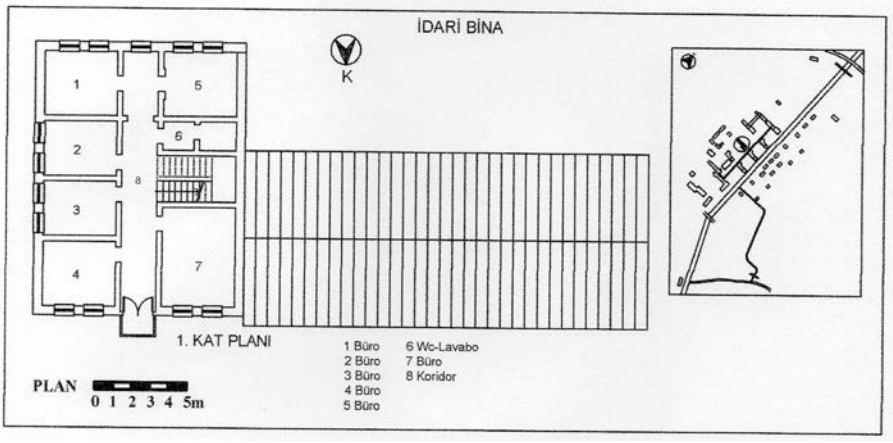
Şekil 4.42. Kaynakhane zemin kat

- Eski İdari Bina (Vzp. No:5)

Eski idare binası 1940-1955 yıllarında yapılmış bir binadır. Yerleşim planında 5 numara ile gösterilmiştir. Yapı birbirine bitişik iki bağımsız farklı binadan oluşmaktadır. Doğuda yer alan iki katlı bina idari bina olup batıda yer alan tek katlı kısım ise depo olarak kullanılmaktadır. İdare binasının girişi kuzey yönündedir ve yapıya 3 basamaklı merdiven ile girilmektedir. Dikdörtgen planlı idare binasının girişinde kuzey ve güney doğrultusunda koridor bulunmaktadır. Bu koridorun sağında ve solunda odalar, merdiven ve wc yer almaktadır. Depo bölümü idari binadan bağımsız ve tek bir boşlukta oluşmaktadır. Depo kısmında biri açık diğeri kapatılan güney ve kuzey kısmında 2 kapı bulunmaktadır. Yapının duvarları taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır. İdari kısmın çatısı kırma çatı, depo kısmın çatısı ise beşik çatıdır. Çatı örtüsü marsilya kiremitten oluşmaktadır.

Şekil 4.43. Eski idari bina zemin kat planı

Şekil 4.44. Eski idari bina 1. kat planı

Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu (1974-1990) döneme ait vaziyet planında da eski idari bina olarak belirtilen kısım, Gülhan Hazır'ın yüksek lisans tezinde de idari bina olarak belirtilmiştir. Aynı tez çalışmasında 1944 yılına kadar öğretmen lojmanlarından birinin idare binası olarak kullanıldığı daha sonra idari binasının buraya taşındığı, bu binanın bir kısmının dershane olduğu, idare binası içinde bir salonunda kütüphane olarak kullanıldığı, binanın bodrum katına matbaa açıldığı belirtilmiştir (Hazır 2006: 93) Yapının bodrum katının olmadığı arazi çalışmasında tespit edilmiştir. Ayrıca matbaa makineleri 2 nolu okulun bodrum katında yer almaktadır. İdare binası 2 katlı ve yanında tek katlı girişi bağımsız bir depo bulunmaktadır.

Şekil 4.45. Eski idari bina güney cephe

Şekil 4.46. Eski idari bina kuzey cephe

Şekil 4.47. Eski idari bina kuzey cephe

Şekil 4.48. Eski idari bina doğu cephe

Şekil 4.49. Eski idari bina koridor

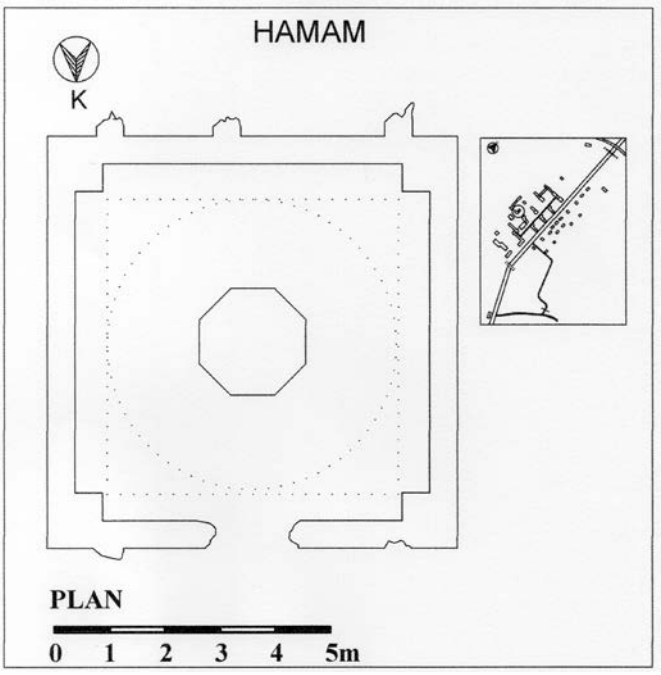

Şekil 4.50. Eski idari bina merdiven

- **Hamam (Vzp. No:6)**

Hamam 1940-1950 yılları arasında yapılmış bir binadır. Yerleşim planında 6 numara ile gösterilmiştir. Hamamın güneyinde revir binası, doğusunda 1 numaralı okul, batısında ise yıkılmış baraka yapısı bulunmaktadır. Hamamın kuzey ve güney doğrultuda kalan kısımları günümüze kadar ulaşamamıştır. Yapının kuzey yönünde giriş ve soyunma bölümü, güneyde cehennemlik ve külhan yer almaktadır. Yapı taş temel üzerine, moloz taş ve tuğladan yapılmıştır. Hamamın yıkanma bölümü kare planlıdır ve yapının iç kısmı kemerlerle genişletilmiştir. Yapının iç ve dış kısmında taş ve tuğla üzerinde çimento harçlı sıva ve boya bulunmaktadır. Yıkanma bölümünün giriş kısmındaki, yıkılan bölümün izleri incelendiğinde, yapının kuzeyinde ve güneyinde yer alan yok olmuş kısımların çatısının iki yöne eğimli çatı olduğu ve tavan kot yüksekliklerinin yıkanma bölümüne göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Hamamın okul arşivinde yer alan, okulun ilköğretmen okulu olduğu döneme (1954-1974) ait 1 nolu vaziyet planında da yer aldığı görülmektedir. Hamam yapısı moloz taş ve yığma tuğladan yapılmış, yapım tekniği olarak 1940-1954 tarihleri arasındaki taş, tuğla kullanımı ile görülen özelliklerini taşıyan bir yapıdır.

Şekil 4.51. Hamam planı

Şekil 4.52. Hamamın giriş bölümü

Şekil 4.53. Hamamın güney cephesi

Şekil 4.54. Hamam batı cephesi

Şekil 4.55. Hamam doğu cephesi

Şekil 4.56. Hamam kubbesi

Şekil 4.57. Hamam kurnaları

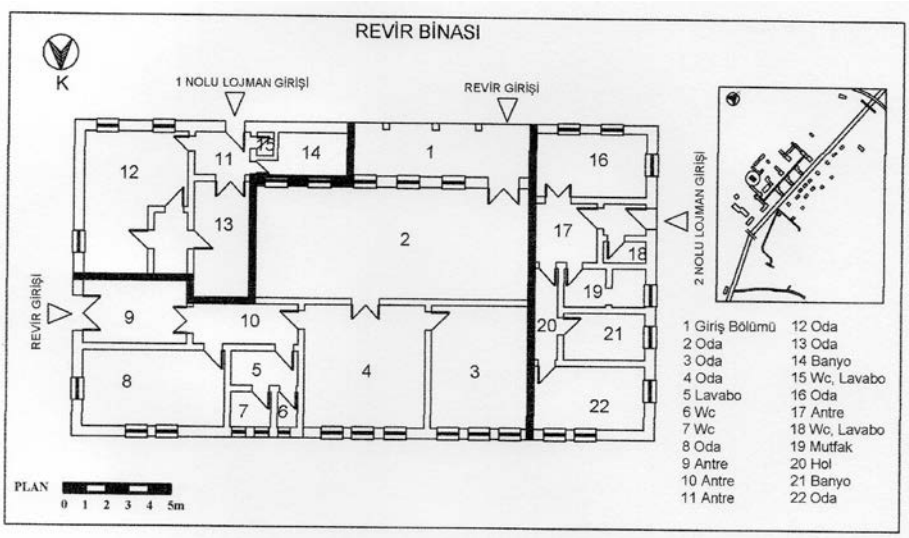
Şekil 4.58. Hamam göbektaşı

Şekil 4.59. Hamam göbektaşı

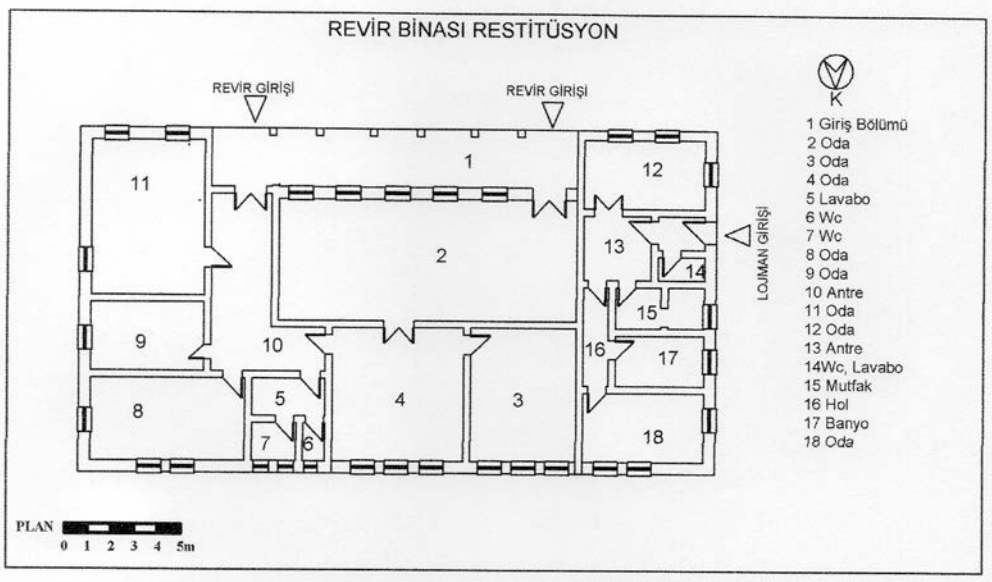
- Revir Binası (Vzp. No:7)

Revir ve lojmanı 1940-1947 yıllarında yapılmış[28] 1. dönem yapılarındandır. Yerleşim planında 7 numara ile gösterilmiştir. 2 nolu vaziyet planında[29] da bu yapı revir olarak belirtilmiştir. Yapının kuzeyinde hamam, güneydoğusunda ise dersliklerin ve idari kısmın yer aldığı bina bulunmaktadır. Yapı 2 adet lojman ve 1 adet revir bölümü olmak üzere 3 farklı bölümden oluşmaktadır. Dikdörtgen planlı olan yapının 2 girişi güneyde, 1 girişi doğuda ve bir girişi de batı yönünde olmak üzere 4 farklı girişi bulunmaktadır. Revir bölümünün ise güney ve doğuda olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Revirin güney yönünde olan revaklı girişinden büyük odaya geçiş bulunmaktadır. Doğu yönünde olan giriş ise oda ve wc grubunun bulunduğu alana açılmaktadır. Güney yönünde bulunan lojman, antre, banyo ve 2 odadan oluşmaktadır. 14 numara ile gösterilen banyo sonradan oluşturulmuş bir mekandır. Bu mekan revire ait 2 oda penceresinin kapatılması ve dış cephedeki 2 revak arasının kapatılmasıyla oluşturulmuştur. Batı yönünde girişi olan lojman ise girişte rüzgarlık bulunan bir antre, wc-lavabo, güney yönünde 1 adet oda, mutfak, hol ve hole bağlı iki adet oda bulunmaktadır. Yapının dış cephesinde dikdörtgen pencereler ve revaklı giriş görülmektedir. Cephede eklenti banyonun oluşturduğu duvar yüzeyi ise bu düzeni bozmuştur.

Şekil 4.60. Revir binası planı.

[28] Şahhüseyinoğlu, N. 2005. Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben. Karatepe Yayıncılık, Sayfa: 213 Ankara.
[29] Akçadağ Anadolu Öğretmen Okulu arşivi.

Şekil 4.61. Revir binası restitüsyonu

Revir binasının özgününde 1 adet lojman ve revirden oluşmasına rağmen 14 numaralı mekanın eklenmesi ve sonradan oluşturulan 1 nolu lojmanın revire katılmasıyla, 1 revir ve 2 lojmana dönüşmüştür.

Şekil 4.62. Revir binası güney cephe

Şekil 4.63. Revir binası kuzey cephe

Şekil 4.64. Revir binası güney cephesi

Şekil 4.65. Revir binası batı cephe

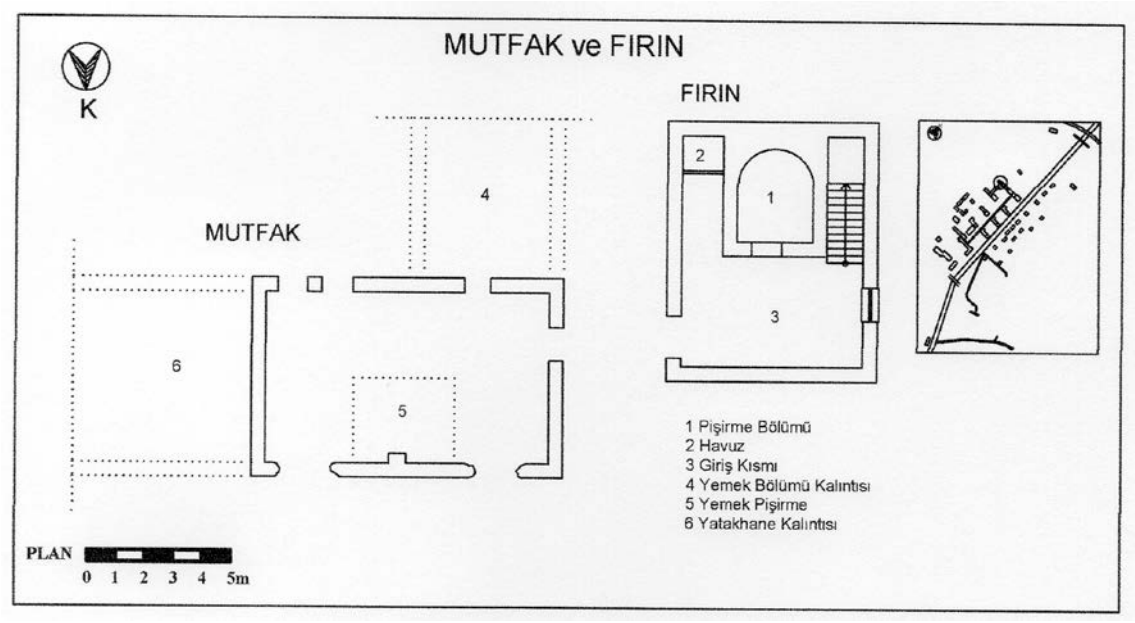
Şekil 4.66. Revir binası iç kısım

Şekil 4.67. Revir binası iç kısım

- **Mutfak (Vzp. No:10) ve Fırın (Vzp. No:11)**

Mutfak ve fırın binası 1940-1946 yıllarında yapılmış 1. dönem yapılarıdır (Tekben 2005: 102, Cengiz 2005: 97). Mutfak yerleşim planında 10 numara ile fırın ise mutfağın batısında 11 numara ile gösterilmiştir. Mutfak, 9 numara ile gösterilen yatakhane binasının kuzeyinde yer almaktadır. Fırın ile mutfak arasında 6 metrelik bir yol vardır ve mutfağın batısında yer almaktadır. Fırın, öğrencilerin ekmek ihtiyacını enstitüde çözmek ve daha ekonomik olması bakımından yapılmış bir yapıdır. Her iki yapıda taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır. Mutfağa bitişik olarak yapılmış günümüze kadar ulaşamamış yatakhane binası ve yemek bölümünün temel izleri günümüzde görülmektedir.

Şekil 4.68. Mutfak ve fırın planı

Tek kattan oluşan mutfağın batı ve güney yönünde olmak üzere 2 adet girişi bulunmaktadır. Mutfak pişirme ve yemek bölümü olmak üzere iki kısımda oluşmuştur. Dikdörtgen formlu planda pişirme bölümü 5 numara ile yemek bölümü ise 4 numara ile gösterilmiştir. Mutfak pişirme ve yemek bölümü arasında servis penceresi yer almaktadır. Mutfağın kuzey yönü duvarında ocak, güney yönü duvarında mutfak tezgahı yer alır. Ocak bölümünün ise sağında ve solunda yıkılmış birer adet pencere bulunmaktadır. Güney yönünde ise biri servis penceresi olmak üzere iki pencere ve bir kapı mevcuttur. Yapı taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmış olup yapının iç ve dış duvarlarında sıva üzerine boya bulunmaktadır. Mutfağın çatısı günümüze kadar ulaşamamıştır. Ancak aynı dönemde yapılmış olan yapılar incelendiğinde çatının ahşap konstrüksiyon üzerine yapıldığı ve çatı kaplamasının marsilya kiremitten oluştuğu mutfağında örtüsünün de aynı şekilde olduğu söylenebilir.

Şekil 4.69. Mutfak pişirme bölümü

Şekil 4.70. Mutfak tezgahı

Şekil 4.71. Mutfak ve yeme bölümü

Şekil 4.72. Mutfak güney cephesi

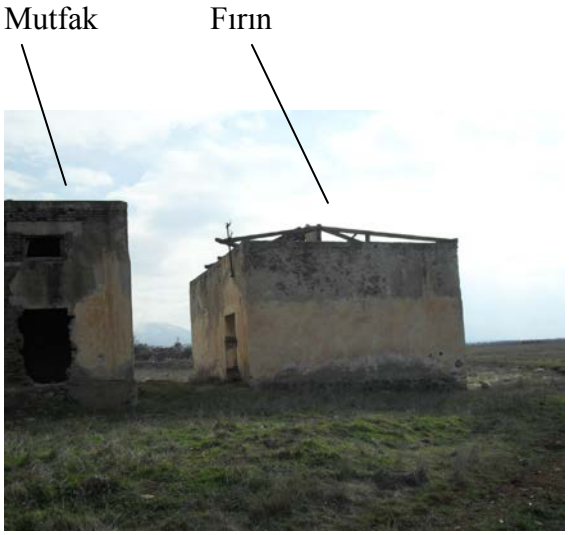

Şekil 4.73. Mutfak kuzey cephe bölümü

Şekil 4.74. Mutfağın doğu yönünde yer alan kalıntı

Fırın zemin kat ve asma kat olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Fırının doğu yönünde 1 adet girişi bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı yapının zemin katında giriş bölümü, havuz bölümü, pişirme bölümü ve asma kata çıkan tek kollu merdiven bulunmaktadır. Fırının hamur bölümü ve pişirme bölümünün üst kısmında asma kat yer almaktadır. Asma kat fırının kullanıldığı dönemlerde un torbalarının konulduğu bir mahal olarak kullanılmıştır. Asma katın güney duvarında 2 adet pencere bulunmaktadır. Yapı taş temel üzerine yığma tuğla ile yapılmıştır. Yığma duvarın üst kısmında beton hatıl geçmektedir. Yapının çatısı kırma çatı olup çatının sadece ahşap konstrüksiyonunun az bir kısmı günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Şekil 4.75. Fırın ve mutfak

Şekil 4.76. Fırının iç kısmı

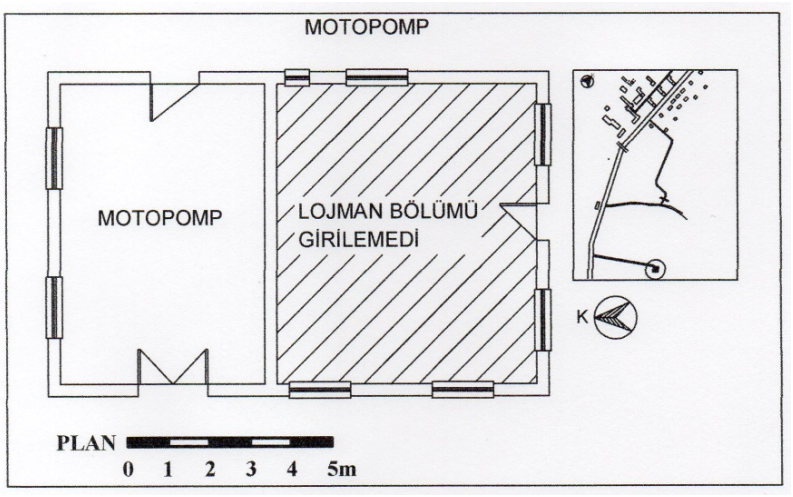
Şekil 4.77. Fırın batı cephe

Şekil 4.78. Fırının pişirme kısmı

- Motopomp (Vzp. No:16)

Motopomp binası vaziyet planında 16 numara ile gösterilmiştir. Akçadağ İlköğretmen okuluna ait (1954-1974) 1 nolu yerleşim planında, 1970 yılına ait 2 nolu yerleşim planında ve Akçadağ Öğretmen Lisesi (1974-1990) dönemine ait 3 nolu yerleşim planında bu yapı motopomp olarak belirtilmiştir. Ali Doğan [30] yapılan görüşmede bu yapının enstitü dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Motopomp enstitünün tarım arazilerinin sulamasını sağlamaktadır. Su pompası ve su pompasına ait jeneratörün bulunduğu kısmın girişi doğu ve batı yönündedir. Motopomp lojmanının girişi ise güney yönündedir. Yapının kuzey, güney, doğu ve batı yönünde ikişer adet penceresi bulunmaktadır. Çatı beşik çatı yapılmıştır ve üzeri marsilya kiremit kaplıdır. Bina taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır.

Şekil 4.79. Motopomp binası planı

[30] Ali Doğan Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1949 yılında mezun olmuştur.

Şekil 4.80. Motopomp binası batı cephesi

Şekil 4.81. Motopomp binası lojman bölümü

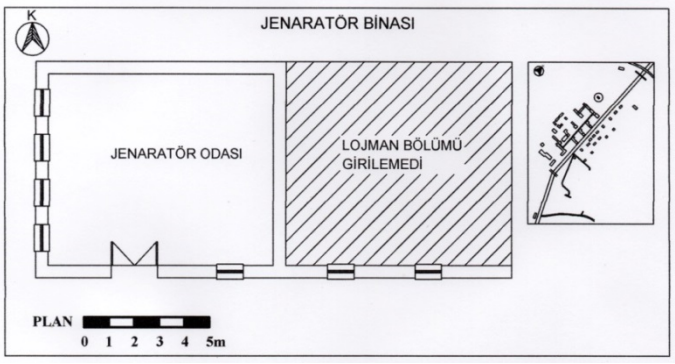
Şekil 4.82. Motopomp binasının su deposu

Şekil 4.83. Su pompasının olduğu bölüm

- Jeneratör Binası (Vzp. No:17)

Jeneratör binası yerleşim planında 17 numara ile gösterilmiştir. Akçadağ Öğretmen Lisesi (1974-1990) dönemine ait 3 nolu yerleşim planında ve okul müdürü Nazmi Kalkan'la yapılan görüşmede de bu yapının jeneratör, Akçadağ İlköğretmen okuluna ait (1954-1970) yılında çizilmiş 1 nolu yerleşim planında ise santral olarak belirtilmiştir.

Şekil 4.84. Jeneratör binası planı

Jeneratör binası 1940-1954'lü yıllar arasında yapılmış bir yapıdır. Yapıya giriş güney yönündedir. Batı yönünde 4 adet, güney yönünde ise 1 adet pencere yer almaktadır. Doğusunda ise bitişik nizamda lojmanı bulunmaktadır. Çatı beşik çatı yapılmıştır ve üzeri marsilya kiremit kaplıdır. Bina taş temel üzerine taş ve yığma tuğladan yapılmıştır.

Şekil 4.85. Jeneratör binası güney cephe

Şekil 4.86. Jeneratör binasının içi

- Marangozhane (Vzp. No:45)

Marangozhane 1940-1954 yılları arasında yapılmış ilk binalardan biridir. 1 nolu Akçadağ İlköğretmen Okulu olduğu (1954-1970) yılında çizilen yerleşim planında yer almayan yapı, 3 nolu Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu yerleşim planında ve 2 nolu Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'ne ait 1970 yılında çizilen yerleşim planında yer almaktadır. Gülhan Hazır (2006: 94) marangozhanenin tek katlı ve taş bir bina olduğundan bahsetmiştir. Vaziyet planında 45 numara ile gösterilmiştir. Kuzey güney doğrultusunda yer alan yapı iki kısımdan oluşmaktadır. Yapının kuzeyde yer alan kısmı marangozhane, güneyde kalan kısmı ise marangozhaneye bağlı fakat girişi farklı olan yıkılmış bir mahaldir. Girişi batı yönünde olan marangozhanenin doğusunda geniş pencereler bulunmaktadır. Marangozhane, Enstitüdeki diğer yapı topluluklarından uzakta kurulmuştur ve enstitüdeki diğer yapıların güneyinde yer almaktadır. Marangozhane, enstitü alanındaki binaların yapımında ve okuldaki sıra, tahta vb. ihtiyaçların sağlanmasında kullanılmıştır (Cengiz 1993: 60). Okul müdürü Nazmi Kalkan ve enstitüde 1949 yılında mezun oln Ali Doğan, 45 numara ile vaziyet planında gösterilen yapının marangozhane olduğu belirtilmiştir. Yapının duvarları moloz taştan

olup duvarlar taş temel üzerine yapılmıştır. Çatı beşik çatı yapılmıştır ve üzeri marsilya kiremit kaplıdır.

Şekil 4.87. Marangozhane doğu cephesi

Şekil 4.88. Marangozhane iç bölüm

Şekil 4.89. Marangozhane kuzey cephe

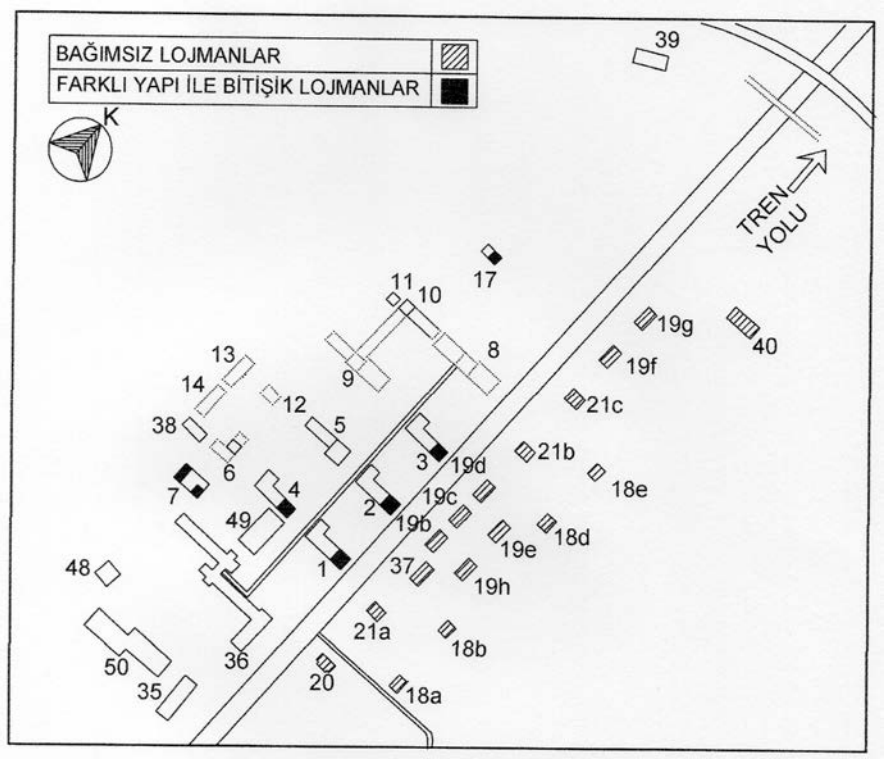

Şekil 4.90. Marangozhane batı cephesi

- Lojmanlar

Akçadağ Köy Enstitüsü içinde yer alan lojmanları başlıca iki ana gruba ayırabiliriz. Birinci grupta incelenen lojmanlar enstitüyü kuzey güney aksında ikiye bölen yolun batı kısmında 1, 2, 3, 4, 7, 17 numaralı farklı yapılara bitişik olarak yapılan lojmanlardır. İkinci grupta yer alan lojmanlar ise yolun doğu kısmında 18a, 18b, 18d, 18e, 19b, 19c ,19d, 19e, 19f, 19g, 19h, 20, 21a, 21b, 21c, 37 ve 40 numara ile gösterilen bağımsız lojmanlardır. Yolun batısında yer alan, vaziyet planında 1, 2, 3, 4, 7 ve 17 numara ile gösterilen yapılar okul binalarına, kaynakhaneye, jeneratöre ve revire bitişik olan lojmanlardır. Yolun batısındaki lojmanlardan 1, 2, 3 ve 4 numaralı lojmanlar benzer planlardan oluşmaktadır. 1, 2, 3 numaralı lojmanlar 2 katlı lojmanlar olup 4, 7 ve 17 numaralı lojmanlar ise tek katlıdır. Yolun doğusunda yer alan bağımsız yapı olarak yapılan lojmanlar, 37 numaralı lojman hariç tek katlıdır. 37 numaralı lojman ise iki katlıdır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1949 yılında mezun olan Ali Doğan İle yapılan

görüşmede 19 nolu lojman grubu, 20 nolu müdür lojmanı ve 37 nolu lojmanın 1960 yılında sonra yapıldığını belirtmiştir. 19 nolu lojman ile 20 nolu lojman 1970 yılında çizilen yerleşim planında ve 1954-1970 yılında çizilen Akçadağ İlköğretmen Okulu yerleşim planında yer aldığından, tek katlı, taş temel üzerine yığma tuğladan yapıldıklarında 19 ve 20 nolu yapılar 1. Dönem yapısı olarak düşünülmüştür. 37 ve 40 nolu lojmanlar ise 1954-1970 yılları arası çizilmiş yerleşim planında olmadığından dolayı 2. dönem yapıları olarak değerlendirilmiştir.

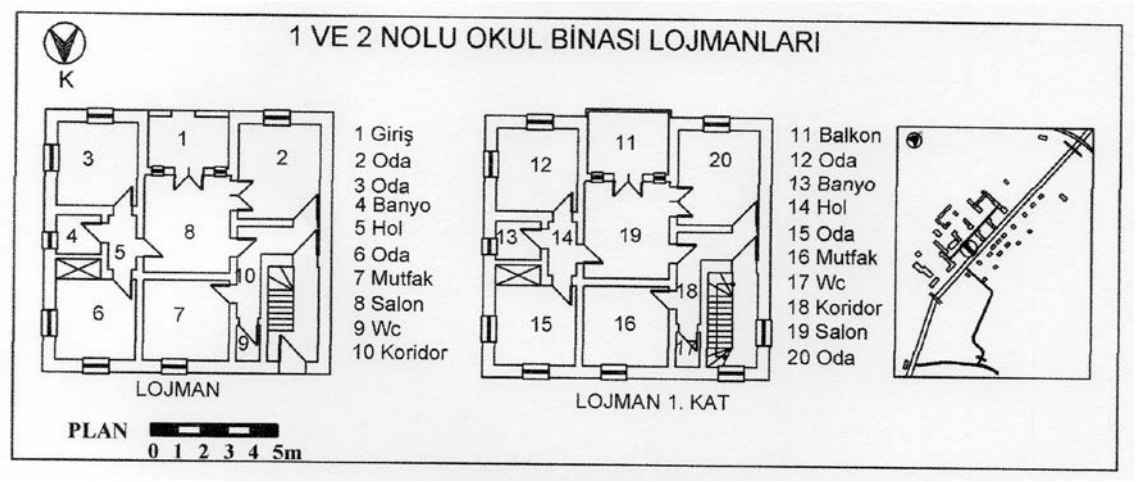

Şekil 4.91. Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki lojmanlar

-Yerleşim Planında 1 ve 2 Numara ile Gösterilen Okul Lojmanları

Yerleşim planında yolun batısında yer alan 1 ve 2 numara ile gösterilen okul binasına bitişik olarak yapılmış 2 katlı lojmanlardır. Plan olarak 1 ve 2 nolu okullarda aynı tip planlar uygulanmıştır. Yapının kuzey ve güney yönünde olmak üzere birbirinden bağımsız farklı 2 girişi bulunmaktadır. Kare planlı olan lojman binasının zemin kat girişi güney yönünde, 1. kat girişi ise kuzey yönünde bulunan merdiven ile sağlanmaktadır. Zemin kat planı ile 1. kat planı benzer planlardır. Lojmanın zemin katında iç kısma çekilen ve üzeri çatının saçağı ile kapatılan giriş kısmı 1. katta balkonu oluşturmaktadır. Bu lojmanlar taş temel üzerine tuğla duvar örülerek yapılmıştır. Kırma

çatılı, marsilya kiremitli bu lojman binalarında bakımsızlıktan dolayı sıva çatlamaları, boya dökülmeleri ve ahşap çürümeleri görülmektedir.

Şekil 4.92. Vaziyet planında 1 ve 2 nolu okul binasının lojman planı

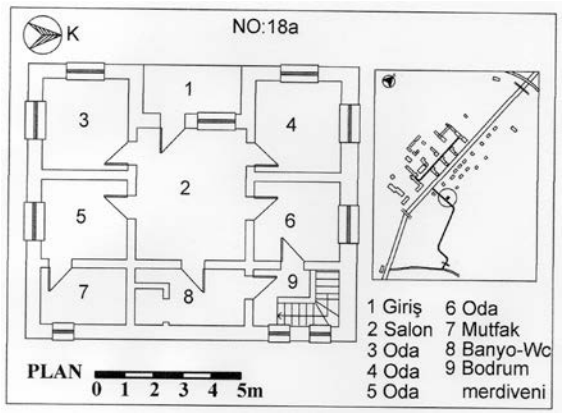
Şekil 4.93. 1 nolu okul lojmanı

Şekil 4.94. 2 nolu okul lojmanı

- **18 Nolu Lojman Grubu**

Yerleşim planında kuzey güney doğrultusundaki yolun doğusunda yer alan tek katlı lojmanlardır. 18a, 18b, 18d, 18e numaralı lojmanlarda benzer tip plan uygulanmıştır. Kare planlı yapı orta sofalı olup sofaya açılan 5 adet mekan yer alır. Giriş kısmı yaklaşık 2 metre içeriye çekilmiş çatı ile saçak yapılarak korunmuştur. Odalarda yer alan pencereler kareye yakın olup ön cephede yer alan odalarda ikişer diğer odalarda da birer pencere vardır. Yapının tavan kaplamaları ahşap kaplamadır. Yer döşemeleri odalarda ahşap döşeme, bodrum kata inen merdiven kısmının bulunduğu mahal, mutfak, banyo-wc mahallerinin yer döşemesi ise betondur. Yapı taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır. Yapı üzerinde Marsilya kiremit kaplı kırma çatı bulunmaktadır. Çatı saçakları yapı duvarında yaklaşık 50 cm. taşmıştır.

Şekil 4.95. 18a nolu lojmanın planı

Şekil 4.96. 18a numaralı lojman batı cephesi

Şekil 4.97. 18a numaralı lojman güney cephe

Şekil 4.98. 18a numaralı lojman kuzey cephe

Şekil 4.99. 18a numaralı lojman

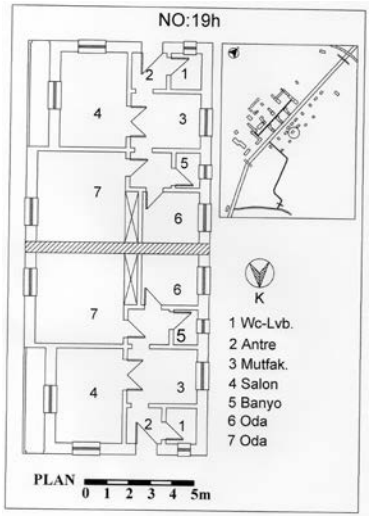

Şekil 4.100. 18a numaralı lojman

- **19 Nolu Lojman Grubu**

Yerleşim planında yolun doğusunda yer alan lojman gruplarıdır.19 numaralı plan tipine sahip 7 adet lojman bulunmaktadır. Bu lojmanlar 19b, 19c, 19d, 19e, 19f,

19g ve 19h ile gösterilmiştir. 19 nolu lojmanlar birbirlerinin simetrisi olan 2 ayrı lojmanın bitişik şekilde konumlandırılmasıyla yapılmış yapılardır. Dikdörtgen planlı yapının giriş bölümü kuzey ve güney yönlerinde yer almaktadır. Giriş bölümünde antreyle bağlantılı wc-lavabo ve planda 3 numara ile gösterilen ortak mekan bulunmaktadır. Girişte yer alan 4 nolu odada iki adet pencere diğer odalarda ise birer adet pencere bulunmaktadır. Yapının tavan döşemesi betonarme döşemedir. Yapı taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır. Yapı üzerinde marsilya kiremit kaplı kırma çatı bulunmaktadır.

Şekil 4.101. 19 numaralı lojman grubu planı

Şekil 4.102. 19e numaralı lojman güney cephe

Şekil 4.103. 19e numaralı lojman batı cephesi

Şekil 4.104. 19e numaralı lojman doğu cephesi

Şekil 4.105. 19g numaralı lojman güney

Şekil 4.106. 19g numaralı lojman batı cephesi

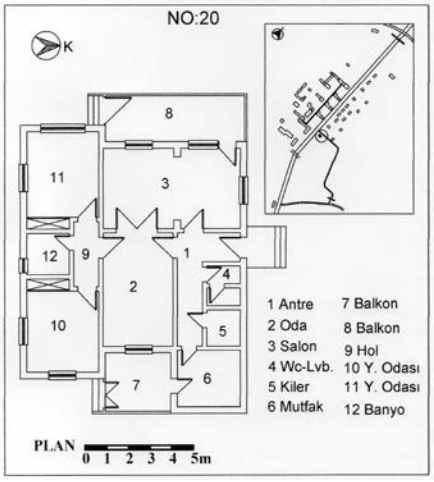
Şekil 4.107. 19d numaralı lojman kuzey cephe

Şekil 4.108. 19d numaralı lojman batı cephesi

- **20 nolu Lojman (Vzp. No:20)**

Yerleşim planında yolun doğusunda yer alan 20 numara ile gösterilen lojman, okulun müdürünün kaldığı konuttur. Kuzey yönünde girişi olan lojmanın, giriş bölümü bir antreye açılmaktadır. Antreden wc-lavabo, mutfak, salon ve evin yatak odalarına geçmeyi sağlayan mekana bağlantı vardır. Ortak mekan salon gece holü ve giriş antresi ile bağlantılıdır. Lojmanın batı yöndeki girişi güneşten korunmak için çatı saçağı altında kalan genişçe bir veranda teras yer alır. Yapı taş temel üzerine yığma tuğla ile yapılmıştır. Yapı üzerinde marsilya kiremit kaplı kırma çatı bulunmaktadır.

Şekil 4.109. 20 nolu lojmanın planı

Şekil 4.110. 20 nolu lojman batı cephesi

Şekil 4.111. 20 nolu lojmanın güney cephe

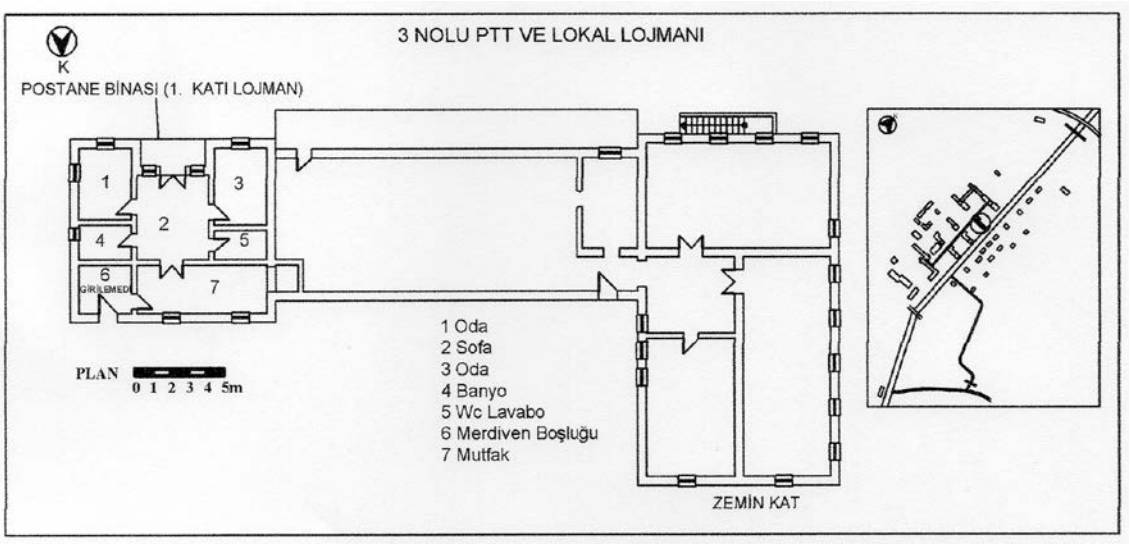

Şekil 4.112. 20 nolu lojman kuzey cephe

- **PTT ve Lokal Binasının Lojmanları (Vzp. No:3)**

Yerleşim planında yolun batısında yer alan 3 numara ile gösterilen lokal binasına bitişik olarak yapılmıştır. 2 katlı olan yapının zemin katı PTT 1. katı ise lojman olarak kullanılmıştır. Plan olarak 1 ve 2 nolu okulların planı ile benzerlik göstermektedir. Kare planlı yapının kuzey ve güney yönünde olmak üzere birbirinden bağımsız 2 girişi bulunmaktadır. Lojman binasının zemin kat girişi güney yönünde, 1. Kat girişi ise kuzey yönünde bulunan merdiven ile yapılmaktadır. 1 ve 2 numaralı uygulama okullarının lojmanında 1. kat merdiveni, kuzey batı yönünde iken lokal ve PTT binası lojmanında kuzey doğu yönündedir. Zemin kat planında kuzey yönünde geniş bir oda ile 1. kata çıkan merdiven boşluğu yer almaktadır. Zemin katta iç kısma çekilen ve üzeri çatının saçağı ile kapatılan giriş kısmı 1. katta balkonu oluşturmaktadır. İncelenen lojman taş temel üzerine yığma tuğla duvar örülerek yapılmış lojmandır. Kırma çatılı

marsilya kiremitli bu lojman binalarında bakımsızlıktan dolayı sıva çatlamaları, boya dökülmeleri ve ahşap çürümeleri görülmektedir.

Şekil 4.113. 3 nolu PTT ve lokal lojmanı

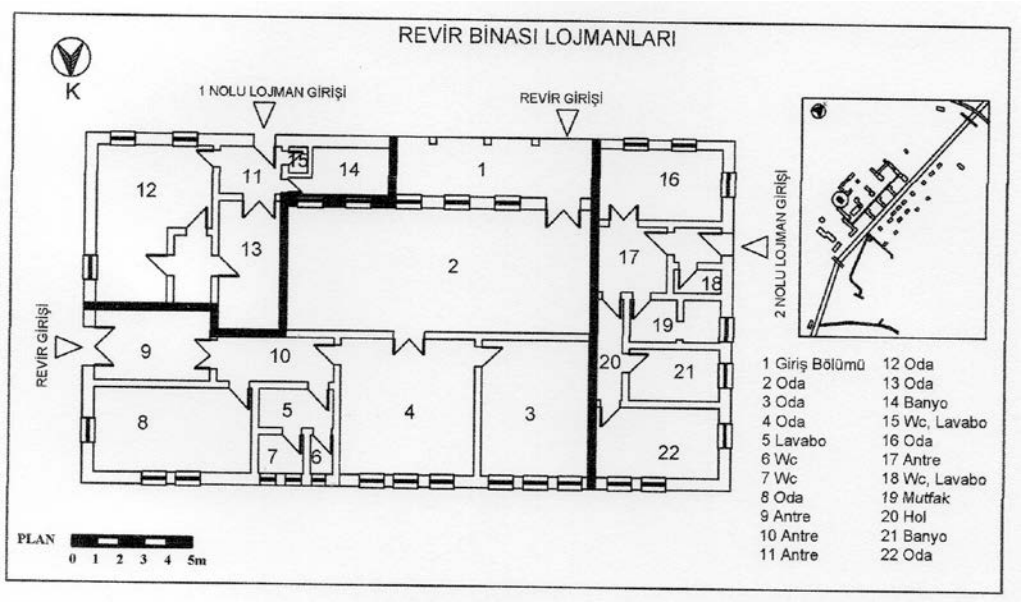
Şekil 4.114. 3 nolu PTT ve lokal lojmanı

Şekil 4.115. Zemin kat PTT bölümü

- Revir Lojmanları (Vzp. No:7)

Yerleşim planında yolun batısında yer alan 7 numara ile gösterilen revir ve lojmanları birbirlerine bitişik olarak planlanmışlardır. Yapının kuzey yönünde hamam, güney doğu yönünde ise derslik binası yer almaktadır. Yapıda dikdörtgen planlı iki adet lojman yer alır. yapının güney yönünde iki doğu yönünde 1 adet, batı yönünde 1 adet olmak üzere toplam 4 adet birbirinden bağımsız giriş bulunmaktadır.

Şekil 4.116. Revir binası lojmanları

Şekil 4.117. Revir binası 2 nolu lojman

Şekil 4.118. Revir binası 1 nolu lojman

Lojman 1' in ve revir bölümüne güney yönünde giriş yapılmaktadır. Lojman 1 de girişte bulunan 14 ve 15 nolu wc ve banyo yapının girişindeki revakların briketle örülmesiyle sonradan oluşturulmuştur. Sonradan oluşturulan bu kısımda 2 numaralı oda ve 14 numaralı banyo arasında iki adet pencere kapatılmıştır. Lojman 1'de 11 no ile gösterilen antrenin wc, banyo ve iki oda ile bağlantısı vardır. 12 ve 13 numaralı ada arasında 3 adet giriş çıkışı olan bir hol oluşturulmuştur.

Revir bölümünün girişi güney ve doğu yönündedir. Revir bölümünün ana girişinde revaklar oluşturulmuş ve giriş iç kısma çekilmiştir. 1 numara ile gösterilen giriş bölümünün bir kısmı lojman 1'e katılmıştır. Giriş bölümünden 2 nolu büyük odaya geçilmektedir. Büyük odanın kapatılan pencerelerle birlikte güneye bakan toplam 4 adet

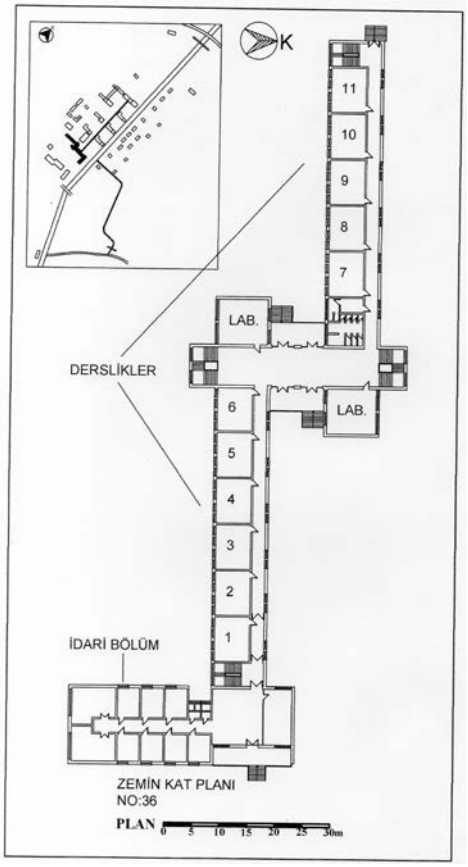
penceresi bulunmaktadır. Güney yönündeki giriş ile doğu yönündeki giriş birbiriyle bağlantılıdır. Doğu yönündeki girişle 9 nolu antre, 8 nolu oda, wc grupları, 4 nolu oda ve 3 nolu odaya geçilmektedir. 4 nolu oda ile 2 nolu odadan birbirine geçiş bulunmaktadır.

Lojman 2 nin girişi ise batı yönündedir. Antreden wc lavabo, 16 nolu oda ve 19 nolu mutfak bağlantısı vardır. 20 nolu hol ile 21 ve 22 nolu yatak odaları bağlantısı sağlanmıştır.

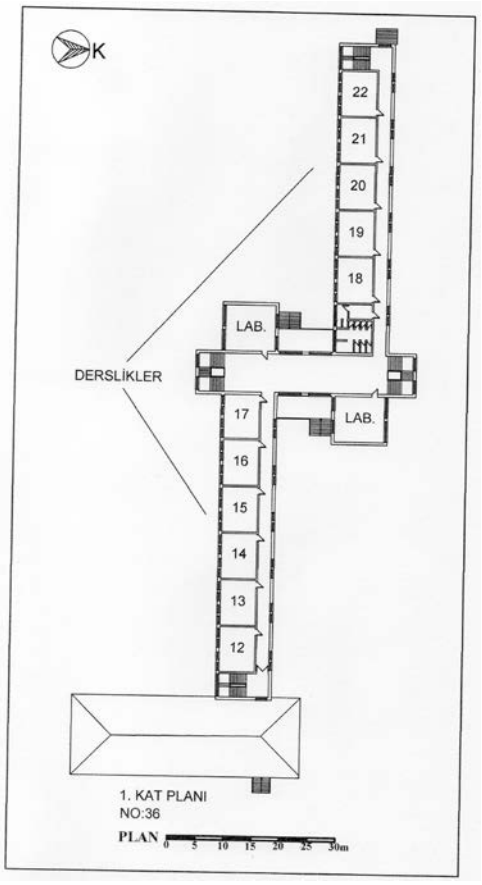
4.2.3.2. 2. Dönem Yapıları (1954-1970)

- Dersliklerin ve İdare Biriminin Bulunduğu Bina (Vzp. No:36)

1965 yılında yapılmış bir bina olup yerleşim planında 36 numara ile gösterilmiştir. Yapının kuzeyinde spor salonu, güneyinde ise pansiyon yer almaktadır. İdari kısım, dersliklerin bulunduğu kısmın doğusunda yer alıp kuzey güney doğrultusunda konumlandırılmıştır.

Şekil 4.119. İdari bölüm ve derslikler zemin kat

Şekil 4.120. İdari bölüm ve derslikler 1. kat

İdari bina bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Bodrum, zemin ve 1. kattan oluşan eğitim kısmı, doğu batı doğrultusunda simetrik iki koldan oluşmaktadır. Yapının derslik bölümlerinin yer aldığı kısımda koridorlar doğu batı doğrultusunda yer almaktadır. Derslikler bu koridorların güney kısmına tek taraflı olarak konumlandırılmıştır. Dersliklerde yönlendirme güney doğrultusunda oluşturulmuştur. Dersliklerin bulunduğu koridorların birleşim yerinde bahçeye çıkış merdivenleri, bina ana merdivenleri, lavabo wc grupları ve laboratuvar birimleri yer almaktadır. Dersliklerin bulunduğu koridorun doğu yönünde idare binası ile bir koridorla bağlantı kurulmuştur. Doğu yönünde yer alan idari bina, koridorun iki tarafına yerleştirilen mekanlardan oluşmaktadır. Doğu yönünde girişi olan idari kısımda önce merdiven ile verandaya çıkılmakta sonra iki adet çift kanatlı kapı ile idari bölüm ve dersliklere geçiş sağlanmaktadır. Öğrenci girişleri ise dersliklerin oluşturduğu iki kolun birleştiği kısımda doğu ve batı doğrultusunda yer alan geçişlerde yapılmaktadır. Yapı betonarmedir ve iç kısımda sıva üzerine boya yapılmıştır. Dış kısımda ise dersliklerin olduğu bölüm sıva üstü boya olup idari kısmın bulunduğu kuzeydoğu cephesi ise taş kaplamadır. Yapının bodrum katında kantin, kazan dairesi, depolar, kütüphane gibi birimler yer almaktadır.

Şekil 4.121. İdari kısım doğu cephe

Şekil 4.122. İdari kısım güney cephe

Şekil 4.123. Derslikler kuzey cephe

Şekil 4.124. Derslikler güney cephe

Şekil 4.125. Dersliklere çıkan merdiven

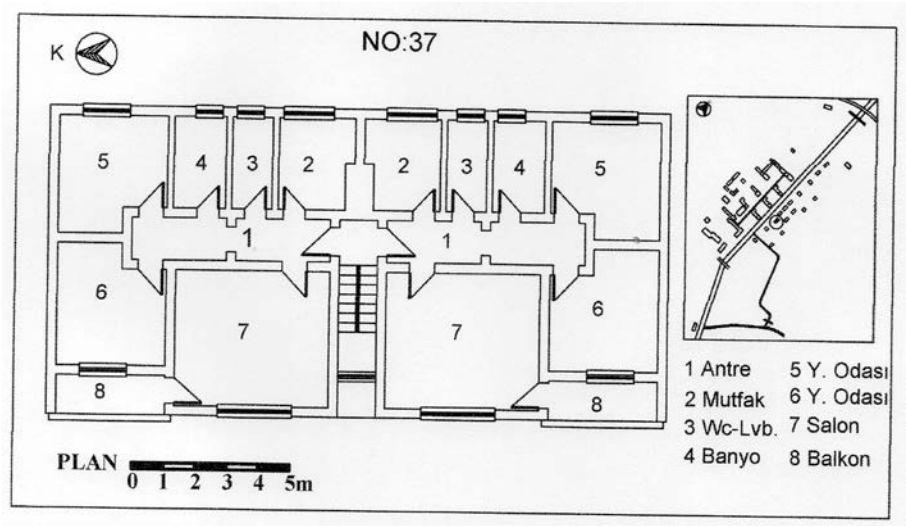

Şekil 4.126. Dersliklerin koridoru

- **37 nolu Lojman (Vzp No:37)**

Yerleşim planında yolun doğusunda bulunan 37 nolu lojman iki katlıdır. Yapının her katında 2 daire olup toplamda 4 daire bulunmaktadır. Yapının bodrum katında kömürlükler ve depo yer almaktadır. Dikdörtgen planlı yapının girişi batı yönündedir. Lojmana girişte doğu yönünde mutfak, wc, kiler ve 5 nolu yatak odası yer almaktadır. Batı yönünde ise 6 nolu yatak odası, salon ve salona bağlı olan balkon yer almaktadır. Yapının pencereleri doğu ve batı yönlerinde bulunmaktadır.

Yapı taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmıştır. Yapı üzerinde marsilya kiremit kaplı kırma çatı bulunmaktadır.

Şekil 4.127. 37 numaralı lojman planı

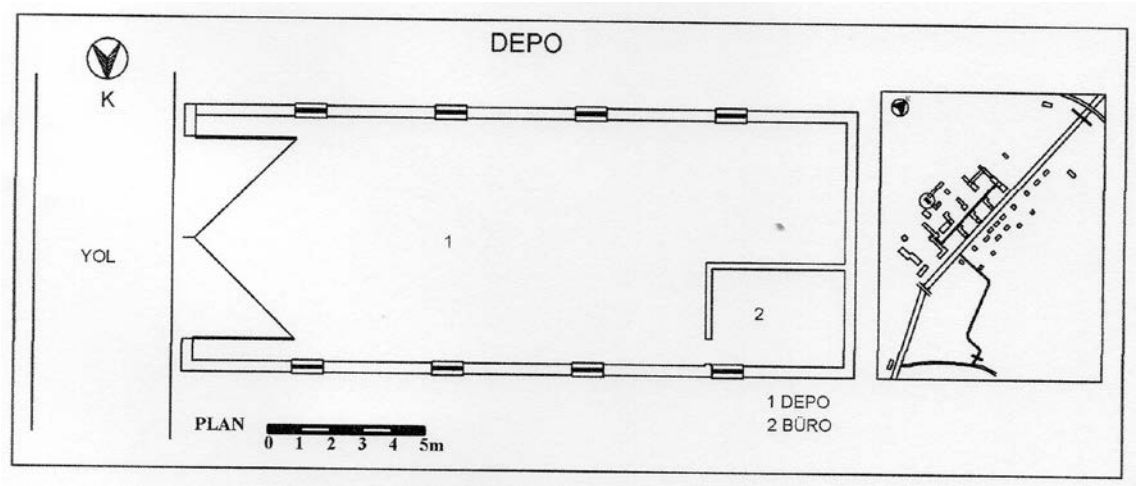
Şekil 4.128. 37 numaralı lojman ön cephe

Şekil 4.129. 37 numaralı lojman doğu cephesi

- Depo (Vzp. No:38)

Depo binası yerleşim planında 38 numara ile gösterilmiştir. Akçadağ Öğretmen Lisesi'ne ait 3 nolu vaziyet planında da bu yapı depo olarak belirtilmiştir. Yapının kuzeyinde günümüzde yıkık halde bulunan baraka binasının temel izleri yer almaktadır. Yapı tek katlı olup yığma tuğladan yapılmıştır. Dikdörtgen planlı yapının girişi doğu yönünde yer almaktadır. İçinde görevlinin kaldığı bir mekan yapılmıştır. Kuzey ve güneyde yer alan pencerelerin bir kısmı sonradan kapatılmıştır. Depo binasının iç kısmında ve dış kısmında tuğlaların üzerine sıva yapılmamıştır. Yapı üzerinde marsilya kiremit kaplı beşik çatı bulunmaktadır.

Şekil 4.130. Depo plan şeması

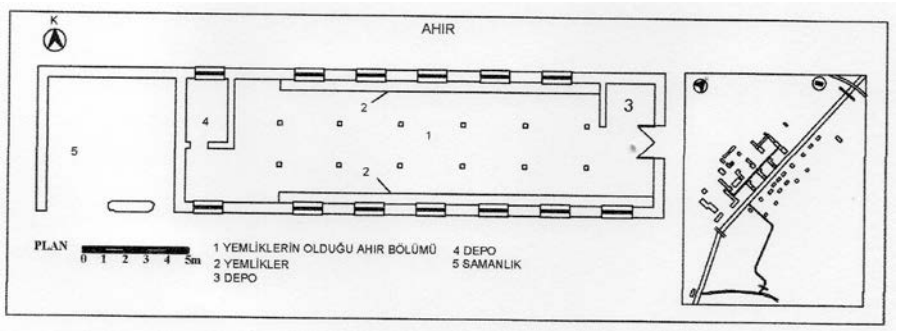
Şekil 4.131. Depo kuzey cephe

Şekil 4.132. Deponun iç kısmı

-Ahır (Vzp. No:39)

Ahır binası 1965 yılından sonra yapıltır. Yerleşim planında 39 numara ile gösterilmiştir. Yapının güneyinde jeneratör binası yer almaktadır. Yapı tek katlı olup kerpiçten yapılmıştır. Günümüzde kullanılmamakta olan dikdörtgen planlı yapı birbirine bitişik iki farklı bölümde oluşmaktadır. Yapının birbirinden bağımsız doğu ve güney yönünde 2 farklı girişi bulunmaktadır. Doğu yönünde girişle ahır kısmı, güneyde olan girişte ise samanlık kısmı yer alır. Faklı iki yapının bir araya gelmesiyle oluşan yapı, taş temel üzerine kerpiç kullanılarak yapılmıştır. Yapının iç kısmında, ortada çatıyı tutan ahşap direkler bulunmaktadır. Kullanılmadığından ve bakımsızlıktan duvarlarda çatlaklıklar olmasına rağmen ahşap çatı konstrüksiyonu ve dikmeler sağlam bir biçimde durmaktadır. Ahır kısmının kuzey ve güney cephesinde pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin büyük bir kısmı kapatılmıştır. Ahırın iç kısmında pencerelerin alt kısmına gelecek şekilde hayvanların yem yedikleri ahşap yemlikler bulunmaktadır. Ahır yapısının Akçadağ İlköğretmen Okulu (1954-1974) olduğu döneme ait yerleşim planında bulunmadığı, Akçadağ Öğretmen Lisesi (1974-1990) olduğu döneme ait yerleşim planında ve 3. dönem yapılarını içermeyen Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'ne ait 1970 yılında çizilen yerleşim planında yer almaktadır.

Şekil 4.133. Ahır plan şeması

Şekil 4.134. Ahır doğu cephe

Şekil 4.135. Ahır güney cephe

Şekil 4.136. Ahır Kuzey Cephe

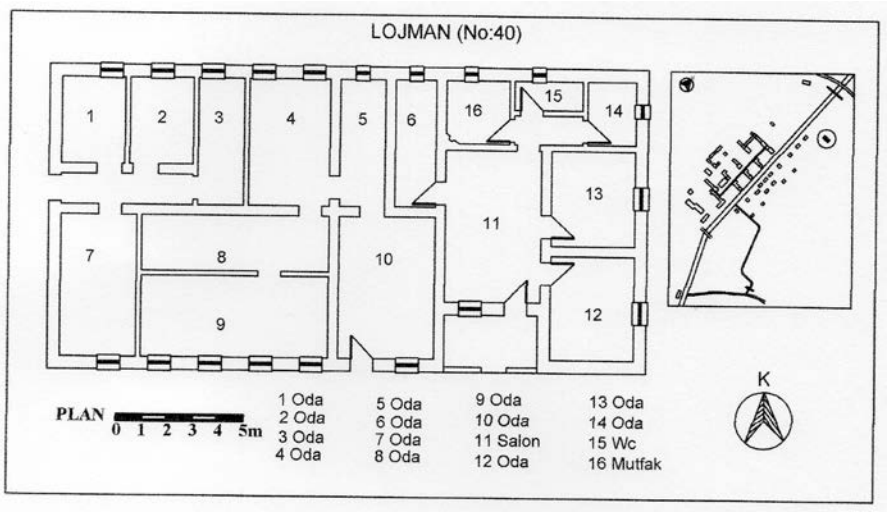

Şekil 4.137. Ahır iç kısım

- 40 nolu Lojman (Vzp. No:40)

40 nolu lojman binası 1 nolu yerleşim planında bulunmayıp 3 nolu yerleşim planında (1974-1990) ve 1970 yılında çizilen Akçadağ Kadastro Müdürlüğü'nden alınan haritada bulunmaktadır. Doğu batı ekseninde yerleştirilen yapının, doğusundaki kısmının lojman olduğu belirlenmiş ancak diğer iki bölümün fonksiyonu tespit edilememiştir. Vaziyet planında yolun doğusunda yer alan 40 nolu lojman doğu yönündeki lojman grupları içerisinde en kuzeyde olan yapıdır. Dikdörtgen planlı yapının güney yönünde 2 adet ve batı yönünde 1 adet olmak üzere birbirinden bağımsız 3 girişi bulunmaktadır. Batı yönündeki girişten 1, 2, 3 ve 7 numaralı 4 odaya, ortadaki güney girişinden 4, 8, 9 numaralı 3 oda ve 5 numaralı wc bölümüne ulaşılmaktadır. 8,9 ve 7 numaralı odalar arası 10 cm lik ahşap bölme duvar ile ayrılmıştır. Pencerelerin yerleşim şekli ve odalar arası 10 cm lik duvar göz önüne alındığında, 7, 8 ve 9 nolu odaların önceden tek oda olduğu düşünülmektedir. Diğer güney girişi ise içeriye çekilip üst kısmı çatının saçağı ile kapatılmıştır. Bu girişten 11 numaralı orta sofaya 6 numaralı

kilere, 16 numaralı mutfak, 15 numaralı wc, 14 numaralı banyoya, 12 ve 13 numaralı odalara ulaşılmaktadır. 16 numaralı mutfak biriminin içerisinde ocak bulunmaktadır.

Şekil 4.138. 40 numaralı lojman planı

Yapının taban döşemeleri 5, 16, 15, 14 ve 11 nolu birimlerin beton döşemedir. Diğerlerinin ise ahşap döşemeden oluşmaktadır. Yapının tavan döşemeleri ahşaptır. İç kısımdaki ahşap döşeme kaplamaları günümüze ulaşamamıştır. Ahşap kaplamaların altındaki ahşap kirişlerin bir kısmı günümüze ulaşabilmiştir. Ahşap tavan döşemeleri büyük ölçüde deforme olmuştur. Yapının iç ve dış kısmındaki sıvaları büyük ölçüde bozulmuş ve dökülmüştür. Taş temel üzerine taş ve tuğla duvarla yapılan yapının çatısı marsilya kiremit kaplı beşik çatıdır. Lojmana girişte antre bölümünde mutfak, wc, kiler ve salon yer almaktadır. Hol bölümünde ise yatak odası ve banyo bulunmaktadır

Şekil 4.139. 40 numaralı lojman güney cephe

Şekil 4.140. 40 numaralı lojman batı cephesi

Şekil 4.141. 40 numaralı lojman

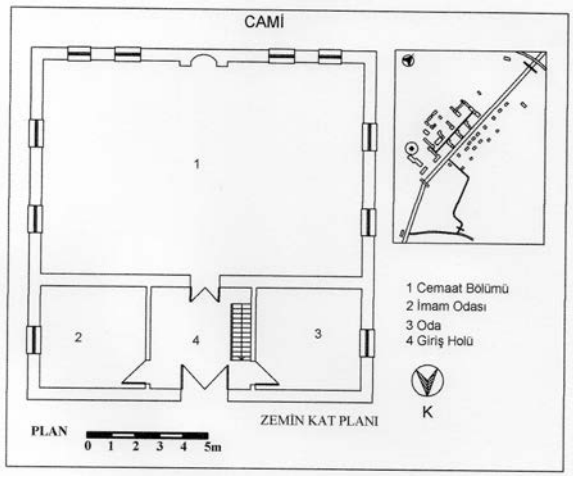

Şekil 4.142. 40 numaralı lojman

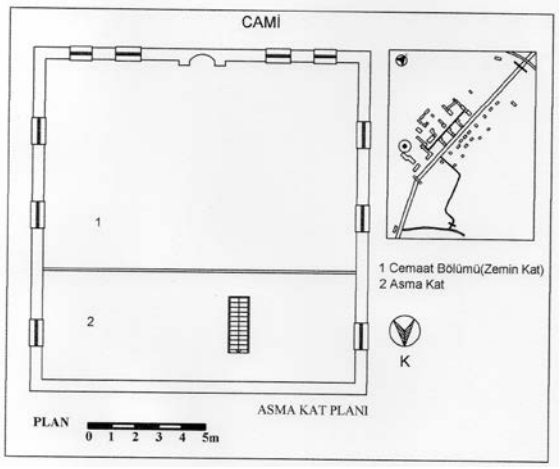
4.2.3.3. 3. Dönem Yapıları (1970-1980)

- Cami (Vzp No:48)

Cami yerlrşim planında 48 numara ile gösterilmiştir. Caminin kuzey doğusunda dersliklerin bulunduğu bina, güney doğusunda ise pansiyon binası bulunmaktadır. Kare planlı caminin girişi kuzey yönündedir. Caminin giriş kısmında yer alan giriş antresinin doğusunda ve batısında 2 oda ve asma kata kadınlar mahfiline çıkan merdiven bulunmaktadır. Giriş antresinin güney yönünde cami ibadet alanı bulunmaktadır. Caminin giriş kapısı üzerinde yapım tarihi olarak 1975 yazmaktadır. Yapı taş temel üzerine kesme taşlarla yapılmış yığma yapıdır. Yapının çatısı kırma çatıdır ve üzeri saç kaplamadır.

Şekil 4.143. Cami zemin kat planı

Şekil 4.144. Cami asma kat planı

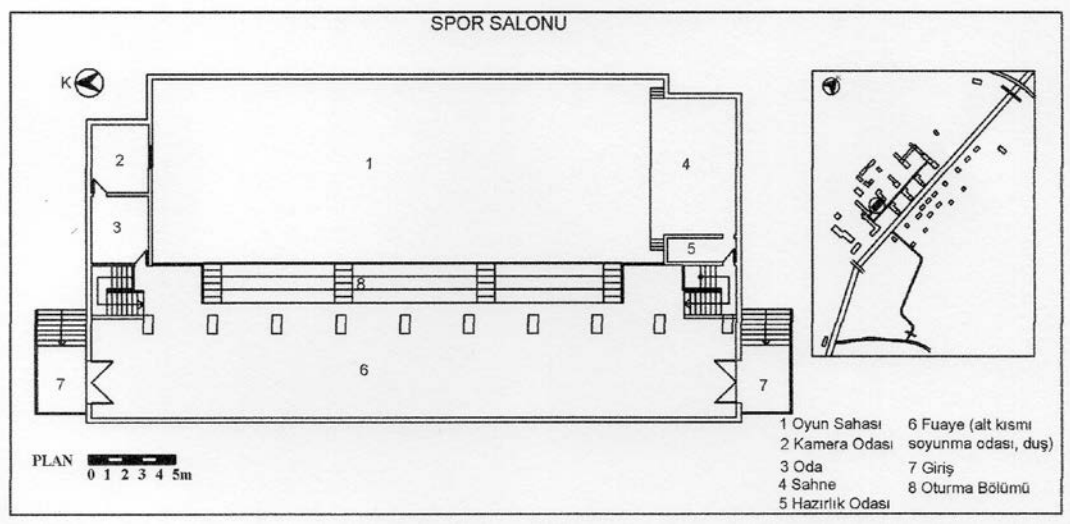
Şekil 4.145. Cami görünüş

Şekil 4.146. Cami görünüş

-Spor Tesisi (Vzp No:49)

Spor tesisi yerleşim planında 49 numara ile gösterilmiştir. Spor tesisinin kuzeyinde 4 numaralı kaynakhane binası, güneyinde ise dersliklerin bulunduğu 13 numaralı bina yer alır. Dikdörtgen planlı yapının kuzey ve güney yönünde fuayeye açılan iki giriş, ayrıca fuayenin altında batı yönünde bir giriş olmak üzere üç girişi bulunmaktadır. Fuayenin alt kısmına ve sahne arkasına kuzey ve güney yönünde yer alan fuayedeki merdivenlerle de inilmektedir. Yapıda fuaye ile bağlantılı olarak basketbol sahası, seyirci izleme bölümü, kamera bölümü, sahne ve sahne arkası yer almaktadır. Fuayenin altında ise kazan dairesi, soyunma ve duş bölümleri bulunmaktadır. İç kısımdaki geniş açıklıklar betonarme kirişlemelerle geçilmiştir. Yapı betonarme olup, çatı kaplaması beşik çatı üzeri sac kaplamadır.

Şekil 4.147. Spor salonu planı

Şekil 4.148. Spor salonu güney cephe

Şekil 4.149. Spor salonu doğu cephe

Şekil 4.150. Spor salonu iç kısım

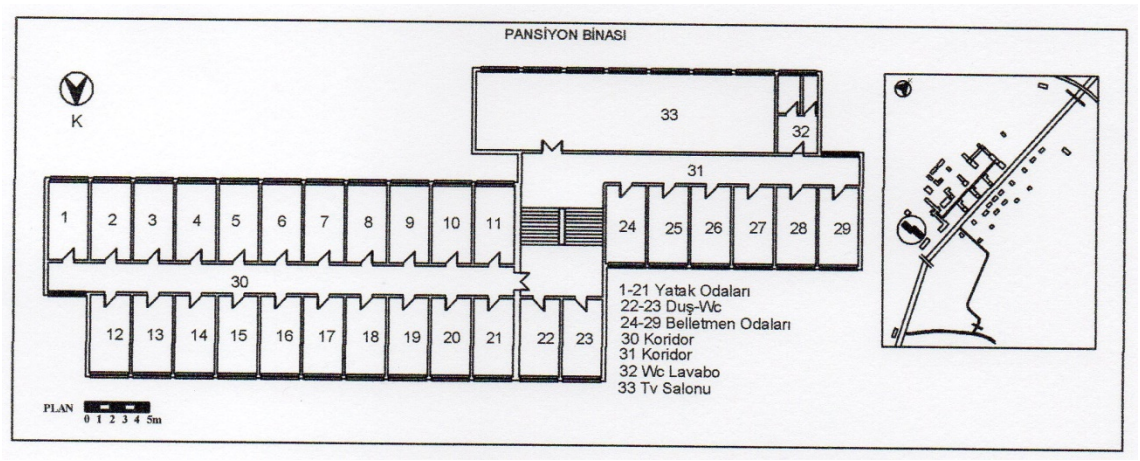
Şekil 4.151. Spor salonu fuaye

- Pansiyon Binası (Vzp No:50)

Yerleşim planında 50 numara ile gösterilen doğu batı doğrultusunda konumlandırılmış pansiyon binası, derslikler ve idari kısmın bulunduğu binanın güneyinde yer almaktadır. Kız ve erkek öğrencilerin kaldığı pansiyon binası 1978 yılında yapılmıştır.

Yapı, doğu yönünde ve batı yönünde birbiri ile yarım kot ile ilişkilendirilmiş iki faklı bloktan oluşmaktadır. Yapının doğu yönündeki bloğunun zemin katında yemekhane, diğer 2 katında ise öğrencilerin yatakhaneleri yer almaktadır. Yatakhane katlarında doğu batı doğrultusunda uzanan koridorun kuzeyinde ve güneyinde odalar yer alır. Batı yönünde yer alan blok ise doğudaki bloktan yarım kot aşağıda konumlandırılmıştır. Batıda yer alan bu bloğun altında girişi kuzey yönünde olan kazan dairesinin bulunduğu bodrum kat yer alır. Bodrum katın üstünde doğu bloğuyla yarım kat kotu ile bağlanan revir ve 1. katta ise öğretmen odaları ile tv salonu yer almaktadır.

Yapının ana girişi ve bodrum girişi kuzey yönünde, yemekhane girişi ise doğu yönündedir. Blokların birbirine bağlı olduğu yerde merdiven, wc ve çamaşır odaları yer almaktadır. Her iki bloğun çatısı beşik çatıdır ve üzeri marsilya kiremitle kaplıdır.

Şekil 4.152. Pansiyon binası planı

Şekil 4.153. Pansiyon binası kuzey cephe

Şekil 4.154. Pansiyon binası kuzey cephe

Şekil 4.155. Pansiyon binası güney cephe

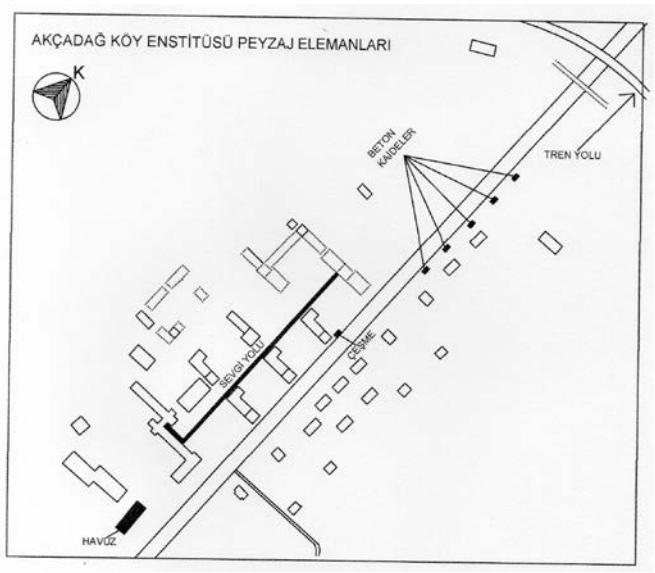
Şekil 4.156. Pansiyon binası doğu cephe

4.2.4. Akçadağ Köy Enstitüsünün Peyzaj Elemanları

Enstitü yerleşkesinin peyzaj elemanları sevgi yolu, çeşme, heykel altlığı ve yüzme havuzudur. Bunlardan sevgi yolu, çeşme ve heykel altlığı ile ilgili dönem tespiti yapılamamıştır. Ancak 1, 2, 3 nolu okul binalarının batısında geçip 8 nolu yatakhane binasına ulaşan sevgi yolunun Akçadağ Köy Enstitüsü dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Tekben (2005: 95) tarafından hafriyatının 1946 yılında yapıldığı belirtilen havuz ise 1. döneme aittir.

- Sevgi Yolu

Sevgi yolu denilen yürüme yolu, 1 ve 2 numaralı okul binasının batısında geçerek derslik bölümü ve yok olan yatakhane binasını birleştiren, 200 metre uzunluğunda taş yoldur. Farklı renklerde taşların bir arada kullanıldığı Arnavut taş döşemelidir. Yolun kenarlarına doğru yağmur sularının akması için orta kısmı yüksek yapılmıştır. Sevgi yolu bir teneffüs ve ortak yürüyüş alanıdır.

Şekil 4.157. Peyzaj elemanları

Şekil 4.158. Sevgi yolu

- Çeşme

Çeşme PTT ve lokal binasının doğusunda bulunmaktadır. Enstitüyü kuzey güney doğrultusunda ikiye ayıran karayolunun kenarındadır. İlk görüşte simgesel bir anıt görünümü veren elemanın bir çeşme olduğu görülmektedir. Üç tane taşıyıcı ayak

üzerine oturtulmuş çeşme siyah beyaz taşlardan yapılmıştır. Çeşmenin dönem tespiti yapılamamıştır.

Şekil 4.159. Çeşme

Şekil 4.160. Çeşme

- Heykel Altlığı

Enstitüyü ortadan ikiye bölen kuzey güney doğrultusundaki yol aksının doğusunda ve yolun kenarında, geçmişte üzerinde motivasyon arttırıcı sözlerin yer aldığı pano şeklinde kullanıldığı düşünülen, 5 beton kaide yer almaktadır. Kaidelerin taşıdığı panoların hiçbiri günümüze ulaşamamıştır.

Şekil 4.161. Heykel altlığı

Şekil 4.162. Heykel altlığı

Şekil 4.163. Heykel altlığı üst kısmı

Şekil 4.164. Heykel altlığı

- Yüzme Havuzu (Vzp No:35)

Yerleşim planında 35 numara ile gösterilen yüzme havuzunun batısında pansiyon binası kuzeyinde ise yeni idare binası ve derslikler bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı yüzme havuzu 3 kademeli olarak 15/50 m. ebatlarında yapılmıştır. Havuzun kuzey kısmında atlama platformu yer almaktadır. Akçadağ Köy Enstitüsü Müdürü Nazmi Kalkan ve okulun eski çalışanları havuzun yüzme amaçlı yapıldığını ve gerektiğinde sulama içinde kullanıldığını belirtmişlerdir.

Şekil 4.165. Üç kademeli havuz

Şekil 4.166. Havuza atlama platformu

4.2.5. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarında Kullanılan Malzemeler

Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yer alan yapılar yapı malzemeleri ve tekniği açısından incelendiğinde, 1940'lı yıllarda kullanılan yapı malzemeleri ve uygulanan yapım tekniği ile 1965 yılından sonra kullanılan malzeme ve yapım tekniğinin farklı olduğu görülmektedir.

1940'lı yıllarda yapılan yapılarda tuğla, taş, kerpiç malzemeleri kullanılmıştır. Günümüze 1. döneme ait (1940-1954) taş, tuğla yapıların birçoğu günümüze ulaşmasına rağmen kerpiç yapılar günümüze ulaşamadan yok olmuştur. Yok olan yapılar arasında Şerif Tekben'in belirttiği (2005: 64) 1942 yılında yapılan 65 metre uzunluğundaki kerpiç yatakhane binası da bulunmaktadır. 1965 yılından günümüze kadar olan zaman diliminde, kerpiç malzeme sadece 2. dönem yapılarında 39 numaralı ahırda kullanılmıştır. Kerpiç malzeme 3. dönem yapılarında kullanılmamıştır. 2. ve 3. dönem

yapılarını genellikle taş, tuğla ve betonarme strüktürle yapılan yapıların oluşturduğu görülmektedir.

Birinci dönemde kalan bina izleri incelendiğinde temel hatıllarının taş ile yapıldığı içlerinin ise dolgu yapılıp duvarlarının 40-60 cm kalınlığında yığma taş ve tuğlalar ile örüldüğü görülmektedir.

İkinci dönem yapısı olan 1965 yılında yapılan derslik ve idari binanın bodrum katının duvarları taş olup duvar kalınlığı yaklaşık 60 cm'dir. Zemin kat ve üst katların duvarları tuğladır ve duvar kalınlığı ise 30 cm'dir. Yapıda kolon kiriş ve betonarme döşeme bulunmaktadır. 1965 yılından sonra yapılan 39 nolu ahır binasının kerpiç malzemeden yapıldığı, 37 nolu 2 katlı lojman ile 38 nolu deponun ise yığma taş ve tuğladan yapıldığı görülmüştür. 40 nolu lojman binasının da taş ve tuğladan yapılmış olup sonradan yapılan ara bölmelerde ise kerpiç kullanılmıştır.

Üçüncü dönem yapısı olan pansiyon binası, cami ve spor tesisi yapı malzemesi olarak birbirinden farklılık göstermektedir. Pansiyon binası 1978 yılında yapılmış bir yapıdır. Malzeme ve yapım tekniği olarak 1965 yılında yapılmış olan derslik ve idari kısım ile benzer özellikler taşır. Yapının bodrum kat duvarları 60 cm kalınlığında taş malzemedir. Yapının üst kat duvarları ise 30 cm'dir. Yapının taşıyıcı sistemi betonarme kolon ve kirişlerden oluşmaktadır. Cami ise 1975 yılında yapılmış bir yapıdır. Caminin dış duvarları 60 cm'lik taş duvardır. Caminin içindeki giriş antresine bakan doğu ve batı yönündeki duvarlar 20 cm kalınlığındadır. Spor tesisi ise tuğla ve betonarme sistemle yapılmış bir yapıdır. Yapının iç kısımdaki tavan döşemesi eğimli, kirişli betonarme döşeme şeklinde geçilmiştir. Yapının batı kısmında geniş cam yüzeyler bulunmaktadır.

4.2.6. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarında Meydana Gelen Bozulmalar

Akçadağ Köy Enstitüsü'nde bulunan yapılarda dış gözlem yolu ile yapılan inceleme sonucunda insan kaynaklı bozulmalar ve doğal etkenlerden oluşan bozulmalar görülmektedir.

4.2.6.1. Kullanıcı Kaynaklı Meydana Gelen Bozulmalar

İnsan kaynaklı bozulmalar; plan düzeninde, cephe düzeninde, yapıların farklı kullanımı ile uzun süre kullanılmamasından dolayı ve yangın gibi nedenlerle oluşan bozulmalardır.

- Plan Düzeninde Oluşan Bozulmalar

Plan düzeninin bozulmalar, hem değişen ihtiyaçlara bağlı olarak mekanın içindeki bazı öğelerin kaldırılması yada yeni öğelerin eklenmesi, hem de mekanın özgün kullanımının değişmesiyle oluşmaktadır.

Gelişen yaşam şartları ve ihtiyaçlar, kullanıcı-yaşam-konfor ilişkisine bağlı olarak plan düzeninde değişmeler meydana getirmiştir. Bunlar genellikle eklentilerden kaynaklanmıştır. Eski revir binasının doğusunda yer alan lojman bölümünde banyo bölümü kerpiçle örülerek sonradan oluşturulması ve giriş teras bölümünün küçültülerek pencerelerin kapatılması plan düzeninde bozulmaya neden olmuştur. Kaynakhane ve PTT ve lokalin bulunduğu binalar, okul binaları ve lojmanlarının değişimi ile oluşturulmuştur. Doğu batı aksı üzerine konumlandırılan 40 numaralı lojmanın doğu kısmın özgününde lojman olduğu fakat diğer kısımlarının plan düzenlerinden oluşan bozulmalar neticesinde günümüzde fonksiyonu için herhangi bir tespit yapılamamıştır.

- Cephe Düzeninde Oluşan Bozulmalar

Cephe düzeninde oluşan bozulmalar, yapıların plan düzeninde veya mekanların özgün kullanımlarında meydana gelen değişimlerin dış cepheye yansımasından kaynaklanır. Depo ve ahır binalarında pencerelerin kapatılması cephenin özgünlüğünü bozmuştur. Eski revir binasından da lojmana bağlı bir bölüm olarak sonradan örülmüş olan briket banyo cephede niteliksiz eleman olarak yapının özgünlüğünü bozmaktadır.

Revir binasındaki eklentiler, ahır, depo ve 1 nolu okuldaki kısmi pencerenin kapatılması gibi unsurlar yapıların cephe düzeninin bozulmasına sebep olmuştur.

Şekil 4.167. Yıpranmış kerpiç ahır

Şekil 4.168. Revir binasına yapılmış ek

- Binaların Terk Edilmesinden Dolayı Oluşan Bozulmalar

1940 ile 1954'lü yıllar arasında yapılan okul binalarının bakımsızlıktan kaynaklı bozulmaları ve zamanla ihtiyaca cevap verememesi sonucunda 1965 yılından itibaren yeni yapılar yapılmaya başlanmıştır. Yeni okul binasının yapılması ve işlev değişiklikleri, ilk yapılan okul binalarının tamamen terk edilmelerine neden olmuştur. Kullanılmayan bu yapılar bakımsızlıktan dolayı harabeye dönüşmüştür. İşlev verilmeyen bu yapılarda çatlamalar, çatı çökmeleri, sıva ve boya dökülmeleri, ahşap çürümeleri, ıslak zeminlerde su boruları paslanması, yer yer bu boruların patlayarak biriken suların yapıya zarar verdiği görülmektedir.

4.2.6.2. Dış Etkenlerden Kaynaklanan Yapısal Bozulmalar

Dış etkenlerden kaynaklanan bozulmalar; yapının örtü sisteminden kaynaklanan bozulmalar, yangınlardan kaynaklanan bozulmalar ve yapı malzemelerinde oluşan bozulmalar olmak üzere 3 kısma ayırabilir.

- Yapının Örtü Sisteminde Kaynaklanan Bozulmalar

Bir yapıyı çevrenin olumsuz koşullarından koruyan en önemli yapı elemanlarından biri yapının örtü sistemidir. Yapıların örtü sistemi yapıları yağmur, kar, soğuk, sıcak gibi dış etkenlerden korumaktadır. Yapının örtü sisteminin zarar görmesi sonucu yapıyı gerektiği gibi koruyamaz. Yapının örtü sisteminden su alması demek, yapının ahşap elemanlarının özelliğini zamanla kaybederek çürümesi ve yok olması demektir.

1. dönem yapıları malzemeye göre kerpiç, ahşap taş ve yığma tuğlalardan yapılmıştır. Bu tür yapılarda çatıdan geçen sular önce çatı ahşap elemanlarında, ahşap tavan taşıyıcı ve kaplamalarında ve zemin ahşap kaplamalarında deformelere neden olur. Çatının ahşap elemanları suya maruz kalıp kuruduğu zaman ahşap elemanlarda şekil bozukluğu oluşmaktadır. Ayrıca kurumayan ahşap elemanlarda küflenmeler ve çürümeler görülmektedir. Çatılarda sızan sular veya patlayan borulardaki sular duvarlarda sıva ve boya kabarmalarına, taşıyıcı sistemin zayıflamasına ve şekil bozukluğuna neden olmaktadır.

Şekil 4.169. Bakımsızlıktan meydana gelmiş bozulmalar

Şekil 4.170. Bakımsızlıktan meydana gelmiş bozulmalar

- Yangınlardan Dolayı Meydana Gelen Bozulmalar

Yangınlardan dolayı bozulmalara enstitüdeki kaynakhane binasında, lokal binasında rastlanmaktadır. Kaynakhane ve lokal binalarında çıkan yangında yapılarda büyük tahribatlar oluşmuştur. Kaynak atölyesinde ahşap kısımların tamamı yanmıştır. Ayrıca kaynakhane ve lokalin taşıyıcı duvarlarında çatıdan başlayarak zemine doğru oluşan yanıklar ile strüktürel bozulma görülmektedir.

Şekil 4.171. Kaynak atölyesi

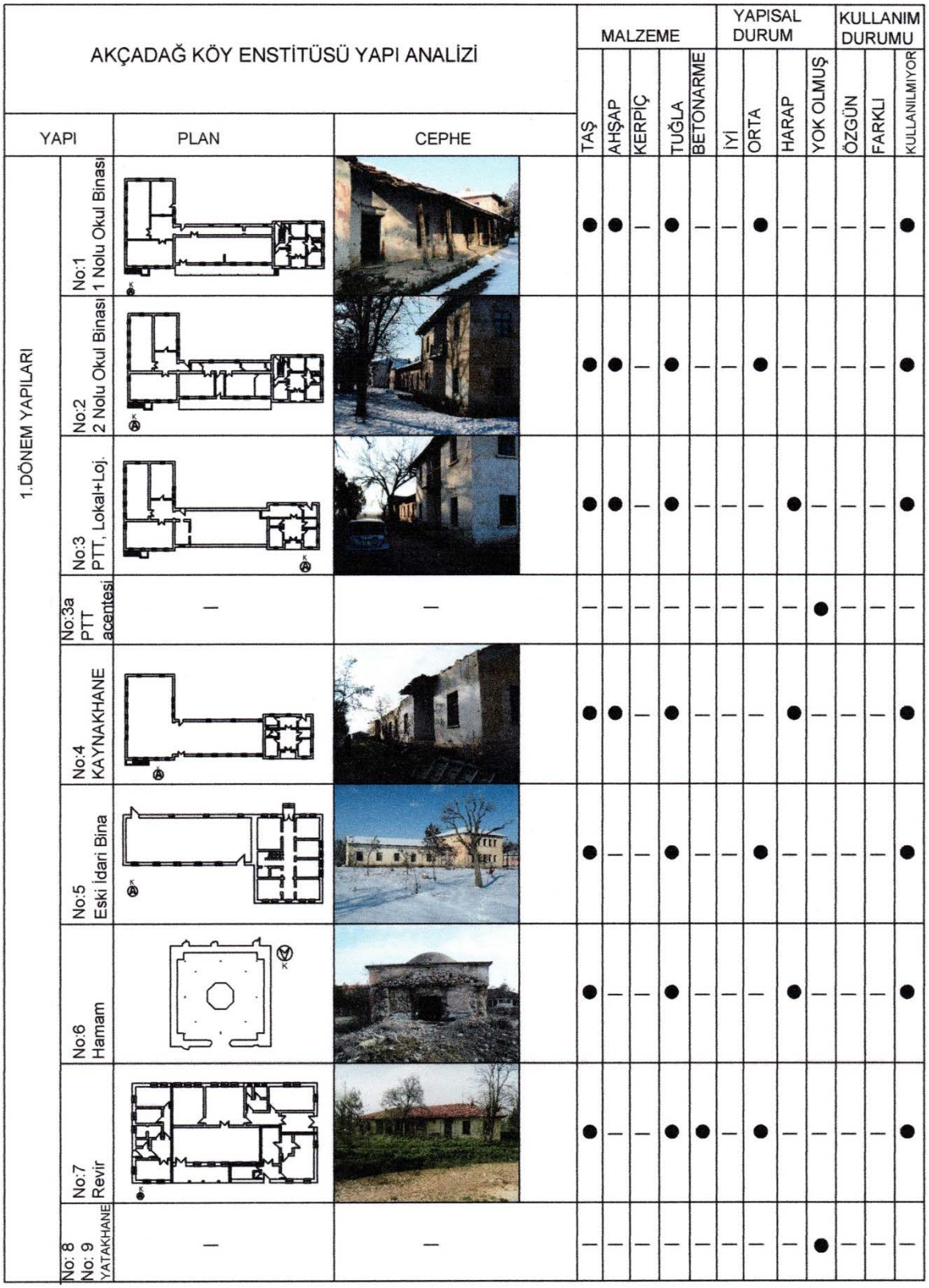

Şekil 4.172. Yıkılmış yemek bölümü

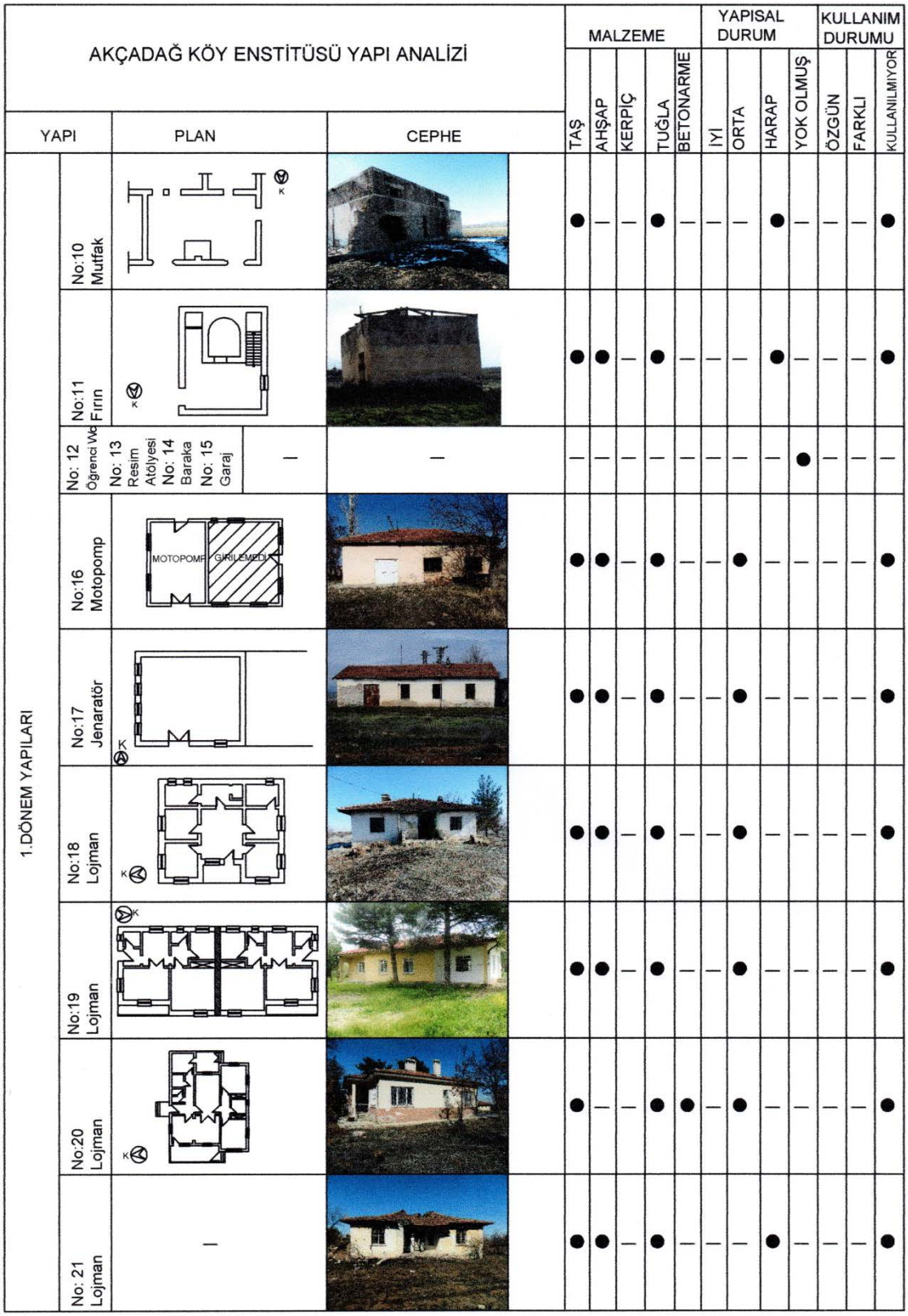
- Yapı Malzemelerinde Meydana Gelen Bozulmalar

Zamanla ihtiyaca cevap vermeyen, kullanılmayan, bakımsız kalmış yapılarda dış etkenler kullanılan yapılara göre daha fazla ve hızlı bir şekilde etki eder. Onarılmayan ve bakımı yapılmayan yapılarda, yapı malzemeleri zamanla taşıyıcı özelliklerini kaybederek yapının güçsüz düşüp harabeye dönüşmesine, yıkılmasına sebep olmaktadır. Bu tür yapılar meydana gelen deprem ve diğer doğal afetlerde daha fazla zarar görmektedir. Doğal olaylardan kaynaklı olarak yapı malzemelerinde meydana gelen bozulmalar zamanla arttıkça yapıları taşıyan duvar, kolon ve kirişlerde strüktürel bozulmalarda artmaktadır. Kaynak atölyesi, hamam, mutfak ve fırında duvarlarda oluşan yıkım ve strüktürel bozulma malzeme bozulmasına neden olmuştur.

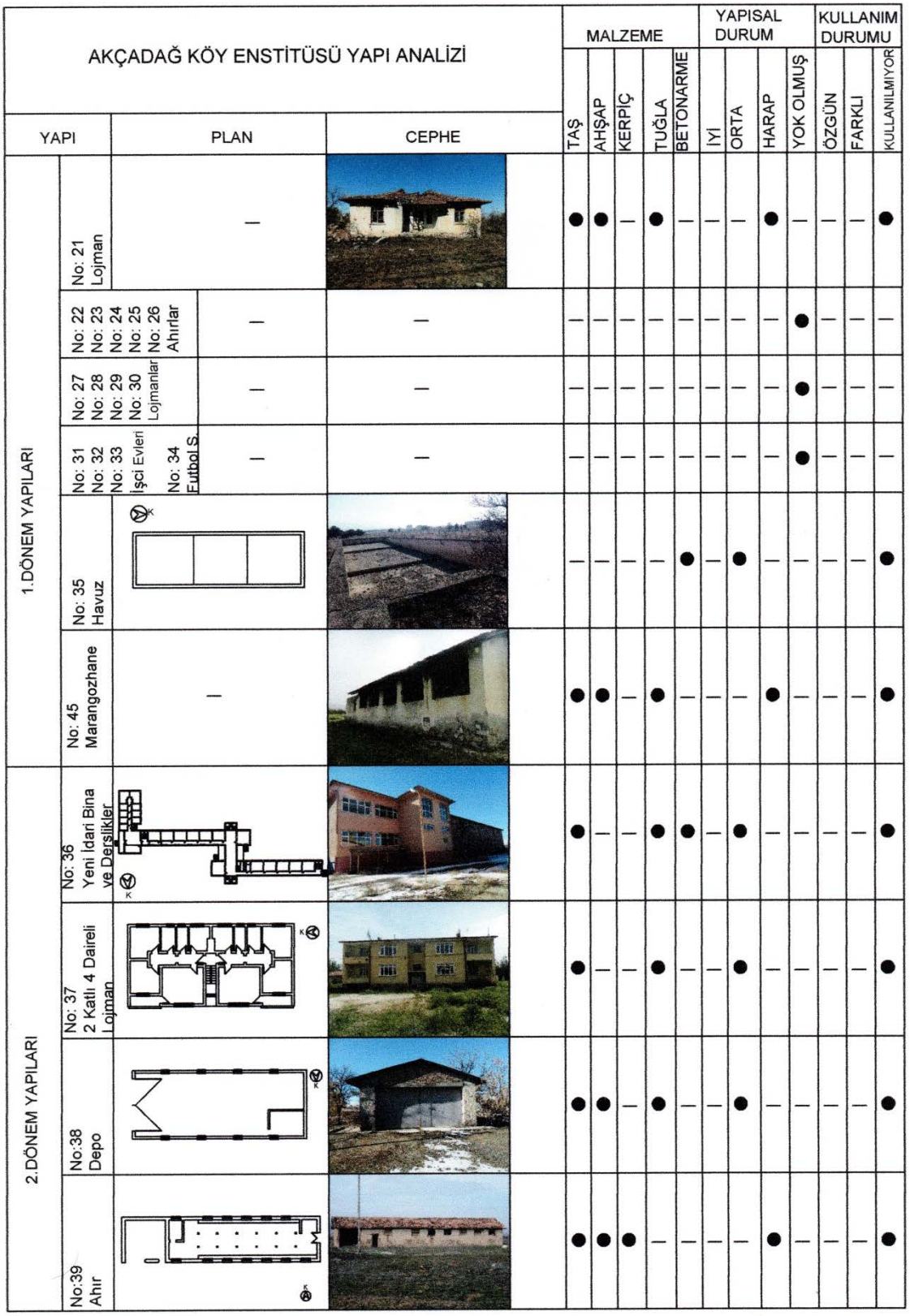
Akçadağ Köy Enstitüsü binalarında kullanılan malzeme, yapısal durum ve kullanım durumları Şekil 4.173 (a, b, c, d) de aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

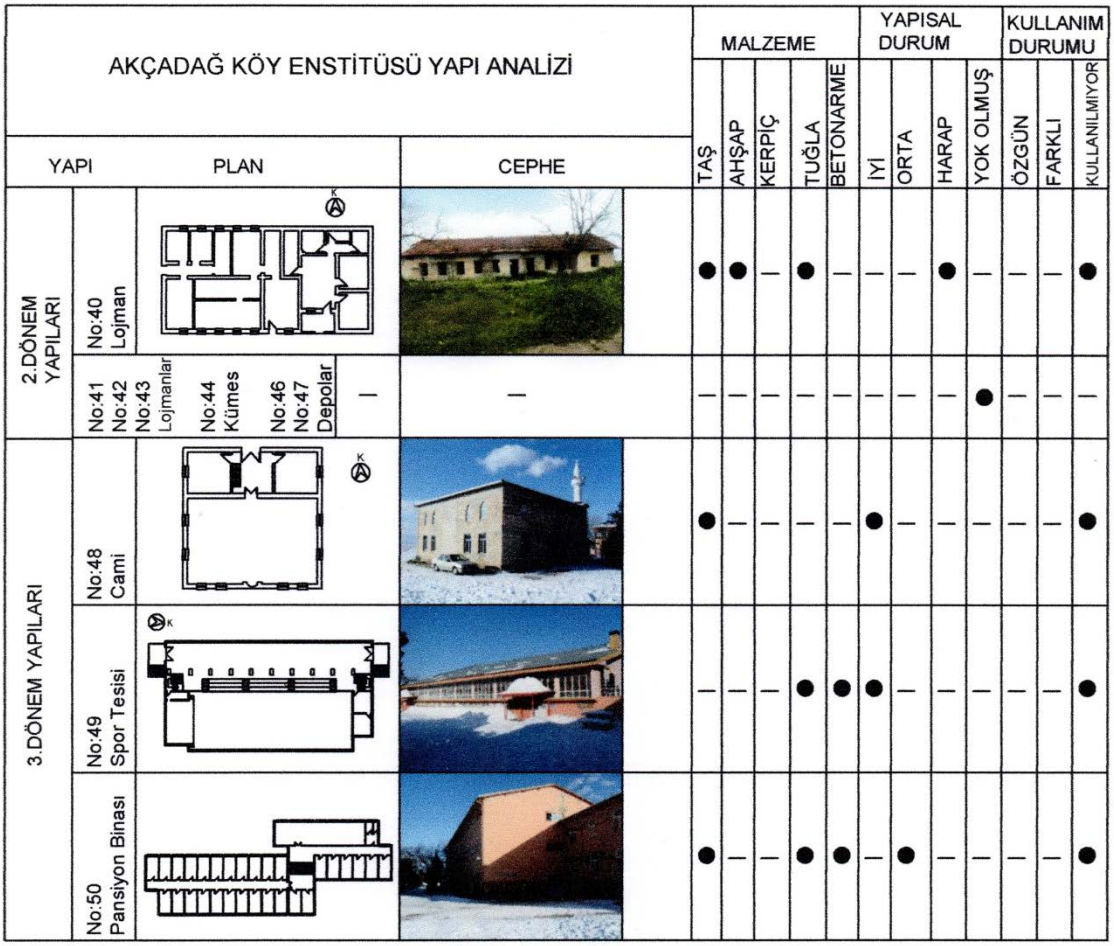
Şekil 4.173(a). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi

Şekil 4.173(b). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi

Şekil 4.173(c). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi

Şekil 4.173(d). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapı analizi

4.2.7. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Kültür Varlığı Olarak Değerlendirilmesi

Kültür varlıklarının korunması ve sürekliliğinin sağlanması için kültür varlıklarının tespitleri yapılıp belgelendirilmelidir. Belgeleme çalışmaları yapılmadan önce belgelenmesi düşünülen eser ve yapıların tescile değer olup olmadığı, kültür varlığı sayılabilmesi için gerekli şartları sağlayıp sağlamadığı araştırılmalıdır.

Kültür varlıklarının tanımı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nın 5226 sayılı yasa ile değişik 3. maddesinde "Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi yada tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır veya taşınmaz varlıklardır" şeklinde tanımlanmıştır. Taşınmaz kültür ve doğa varlıklarının (anıtlar ve sitler) saptanarak ulusal kültür varlıkları kütüğüne geçirilmesi işlemine "tescil" denmektedir.

Bu işlemle, korunması gerekli kültür varlığı yasal güvence altına alınmakta: dokunulmazlık sınırları tanımlanarak özgün niteliklerini hangi ölçüde sürdüreceği belirlenmektedir. Tescille birlikte yapılan ve onu izleyen "değerlendirme" kültür varlığının estetik, tarihi ve diğer özellikleriyle yakından ilgilidir. Anıtın önemi, evrensel veya yöresel değer taşıması, ona yapılabilecek müdahalelerin ölçüsünü belirler (Ahunbay 1999: 31-32).

Geçmişten kalan izlerin tümünün gelecek kuşaklara aktarılması olası değildir. Ülkelerin ekonomik kaynakları, böyle bir çabayı desteklemek için yeterli olmamaktadır. Çağdaş kentleşme sorunları, bakımsızlık, malzemenin yıpranması, doğal afetler, yeni yapılanma baskıları sonucu tarihi yapıların sayılarının sürekli olarak azalmaktadır. Bu nedenle uygulamada öncelikle korunması gerekli, vazgeçilmez, yada korunması rastlantılara bırakılamayacak anıtların seçimine yardımcı olabilecek ölçütlerden yararlanılmaktadır. Koruma kararları bir yapının veya yapı kümelerinin tarihi belge, niteliği, estetik özelliği ve estetik değer yönlerinden sahip olduğu öneme bağlı olarak alınmaktadır (Kuban 1970: 342-343).

Madran (2006); Bir yapının kültür varlığı olabilmesi için boyut ve değerler açısından bazı özelliklere sahip olması gerektiğine değinmiştir[31]. Madran'a göre boyutlar açısından değerlendirmede; zaman boyutu, nitelik boyutu, mekan boyutu yer almaktadır. Değerler açısından değerlendirmede ise; belge değeri, kimlik değeri, mimari değer, işlevsel ve ekonomik değer, süreklilik değeri, özgünlük değeri, anı değeri, enderlik (teklik) değeri yer alır (Madran 2006:21, Madran, Özgönül 2011: 67). Akçadağ Köy Enstitüsü'nün, koruma değerlerine bağlı koruma ve değerler açısından varlığının değerlendirilmesinde ele alınan kriterler aşağıda verilmiştir.

4.2.7.1. Boyutlar Açısından Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Değerlendirilmesi

-Zaman Boyutu

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nın 5226 sayılı yasa ile değişik 3. maddesi "tarih öncesi ve tarihi devirler" olarak belirlenen bu boyut, zaman boyutu ile ilgili herhangi bir kısıtlama getirmemektedir. Bir diğer değişle başka değerler

[31] Bkz. Mimarlık Dergisinin Kasım-Aralık 2006 tarihli 332. sayısı "Modern mimarlık ürünlerinin belgelenmesi ve korunması süreci için bazı notlar"

içermek koşuluyla, çok yakın bir geçmişte yapılmış bir yapı kültür varlığı niteliği kazanabilir. Buna karşın 6. maddede korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları sıralanır ve tanımlanırken, "a" bendinde "19. Yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar" biçiminde bir anlatımla zaman boyutuna bir kısıtlama getirilmiş, ancak bu hüküm sonucunda 19. yüzyıldan sonra yapılan taşınmazların kültür varlığı olarak değerlendirilmemesi tehlikesine karşın aynı maddenin "b" bendinde,"… belirtilen tarihten sonra yapılmış olup, önem ve özellikleri bakımından, Kültür Bakanlığınca korunmalarına gerek görülen taşınmazların da yasa kapsamına alınması öngörülmüştür (Madran 2006). Böylece günümüze yakın bir zaman içerisinde yapılmış özellikleri ve önemi bakımından korunması gerekli yapılarda koruma altına alınmıştır.

Akçadağ Köy Enstitüsü zaman boyutu kavramı içerisinde 20. yüzyıl başlarında yer almaktadır. Akçadağ Köy Enstitüsü içindeki yapılar, yapılış zaman dilimine göre 3 farklı dönemden oluşmaktadır. 1. Dönem yapıları (1940- 1954), 1940 ve 1954 yılları arasında yapılmış ülkenin eğitim tarihinde önemli yer edinmiş yapılardır. 2. ve 3. dönem yapıları ise 1965 ve 1978 yılları arasında yapılmış yapılardır. Bu yapıların tümü belli bir alanda farklı zamanlarda yapılmasına rağmen yapıldıkları dönemin mimari, sosyal ve ekonomisini yansıtmaktadır. Bu bağlamda 22.06.2000 tarihinde Akçadağ Köy Enstitüsünün tüm alanı tescillenerek koruma altına alınmıştır.

- Nitelik Boyutu

Madran'ın (2006) ele aldığı, bir taşınmazın korunacak yapı statüsü kazanması için gerekli niteliksel ölçütlerinden yararlanıldığını belirtir. Buna göre iki değişik bölümünde ele alınan niteliklerden ilki "tanımlar"ı sıralayan 3. maddedir ve bu maddede üç değişik ölçüt grubu öngörülmüştür (Madran 2006: 20).

Birinci ölçüt grubu "…bilim , kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunmaktır" Tüm mimarlık yapıtlarının bilim ve sanatla ilgisi yadsınamaz. Kültürü en geniş tanımıyla "yaşam biçimi" olarak alır, mimarlık yapıtlarını da bu yaşam biçiminin mekana yansıması olarak değerlendirirsek, mimarlık/kültür arasındaki ilişki tanımlanmış olacaktır.

Köy enstitüleri eğitimin genelde şehirlerde toplandığı bir dönemde, eğitim alanında geri kalan köylerin eğitim seviyesini yükseltmek için oluşturulmuş bir eğitim

sistemidir. Özellikle nüfusun çoğunluğunun köylerde yaşadığı düşünüldüğünde köy enstitülerinin oluşumunun önemli bir karar olduğu ortadadır. Köy enstitüleri bilim alanında, eğitim alanında ülke kalkınmasına etkisi olmuş eğitim kurumlarıdır.

İkinci ölçüt grubu "…tarih öncesi yada tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmak…"tır. Her yapının bir işlevsel değeri vardır ve toplumun bir gereksinmesini karşılamak amacıyla yapılmıştır. Toplumun gereksinmeleri dini, ekonomik, sosyal, kültürel vb. nedenlere bağlı olarak biçimlenebilir. Bu biçimlenme onun sosyal yaşamının nitelik ve düzeyi ölçüsünde olacak, buna bağlı olarak mekânsal gereksinmeyi karşılayan mimarlık yapıtları şekillenecektir.

Köy Enstitüleri bulundukları zaman dilimi içerisinde sosyal yaşama konu olmuş oluşumlardır. Enstitüdeki yeni binalar yapılırken öğrenciler ve öğretmenlerin el birliği ile çalışmaları ve yardım edilecek diğer enstitülere de gidilerek orada da inşaat yapmaları, enstitülerin hemen hemen tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanması gibi temel unsurlar Köy Enstitüleri'ni diğer eğitim kurumlarından farklı kılmaktadır. Köy Enstitüleri sadece eğitim seviyesini yükseltmekle kalmamış, köylülerle iç içe onların sorunlarını çözmeye yardımcı olmaya çalışmıştır. Enstitüde görev alan müdür, öğretmen ve okuyan öğrencilerin anılarını dile getirdiği yazılar, hikayeler, oluşan duygusal bağlar enstitüye nitelik kazandıran unsurlardır.

Üçüncü ölçüt grubu ise "…bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşımak…" olarak tanımlanmıştır. Her mimarlık yapıtının ayrı bir tasarım ürünü olmasından dolayı "özgünlük değeri" vardır. Akçadağ Köy Enstitüsü yapıldığı dönemde ülke ekonomisine yük getirmeyen tamamen yöre insanının bedensel güç ve gelişme duyusu ile oluşturulan binalardan oluşmaktadır. Köy Enstitüleri, savaştan çıkmış bir milletin Cumhuriyetin ilk dönemlerinde nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylerdeki eğitim düzeyini, çağdaş medeniyet seviyesine topyekün halk olarak yükseltmesini ilke edinmiştir. Köy Enstitüleri proje yarışmaları ile yapılan "iş içinde eğitimi" ilke edinen, kendi üretip, çevresi ile birlikte tüketen, ülkenin geleceğine yön veren bir kitlenin oluşumunu sağlayan özgün yapı grubudur.

-Mekan Boyutu

2863 Kültür ve Tabiat Varlıkları yasasında yerüstü, yeraltı ve su altı tanımlarını kullanarak, mekan boyutunda da kısıtlama getirmemiştir. Bu nedenle yeryüzünün hangi konumunda olursa olsun her türlü yapıt nitelik olarak "Bilim, kültür ve güzel sanatlarla ilgili olmak", "sosyal yaşama konu olmak", "kültürel açıdan özgün değer taşımak" ve "yapım teknoloji ve malzemesi bakımından özellik taşımak" gibi değerleri taşıyorsa, eserin mekan boyutu kısıtlayıcı bir unsur olmamaktadır. Akçadağ Köy Enstitüsü bilim kültür ve sanatlarla ilgili olmak, sosyal yaşama konu olmak, kültürel açıdan özgün değer taşımak, yapım teknolojisi ve malzemesi bakımından özgün değerleri taşımasından dolayı kültür varlığı özelliği taşır. Akçadağ Köy Enstitüsü özelliklerini işlevi ile bütünleştiren, hizmet ve minnet duygusu uyandıran, kültürel ve yapısal zenginlik uyandıran yapılardır.

4.2.7.2. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Kültürel Değerler Açısından Değerlendirilmesi

-Toplumun Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yaşamını Mekana Yansıtması Nedeniyle Taşıdığı Belge Değeri

Bir yerleşmenin ya da yapının kültürel, sosyal, ekonomik özelliklerini gösterebilen biçimlenmelerinde yer alabilen tarihsel belge değeri bazen el ile dokunulabilir bazen ise sadece duygusal ya da düşünsel olarak algılanabilir. Günümüzde, tarihsel belge değeri çok geniş bir skalada tanımlanmaktadır. Çağdaş yaklaşımlar, kentin tarihsel topoğrafyasında, kentsel dokunun mekan organizasyonunda, kentsel işlevlerde, mahalle, sokak, parsel yapılanmasında, kentsel donanımlarda, mimari mirasın tasarım özelliklerinde, malzeme ve yapım teknolojisinde, tüm yapısal ayrıntılarında somut ya da somut olmayan tüm verilerde tarihsel belge değerini aramaktadır (Alioğlu, 2013; 1).

Bir kültür varlığının en önemli değeri belgesel değeridir. O varlık, salt fiziksel bir varlık olmaktan öte, içerdiği ve günümüz toplumuna aktardığı bilgiler nedeniyle önemlidir (Asatekin 2004: 49). Bu husus, evrensel koruma söyleminde "…bulunduğu çevrenin, sosyal, kültürel, ekonomik yaşamını yansıtan ve böylece daha sonraki

nesillere bu konuda doğru ve doğrudan bilgi aktaran değerler bütünü…" olarak tanımlanmaktadır. Yapılar yaşam biçiminin mekana yansıması olduğu için, dönemlerinin yaşam biçimini yansıtan örnekler olarak belge değeri taşırlar. Modern mimarlık ürünleri de tasarlandıkları dönemin ve onu tasarlayan mimarın içinde bulunduğu toplumun anlayış, gereksinme ve ilişkilerinin somut göstergeleri olarak ait oldukları dönemin "resmini" veren belgelerdir (Madran 2006: 21). Bu değer diğer tüm değerlerle ilişkilidir. Çünkü, her yapı yada yapının avlusunda yer alan elemanlar, yapıldıkları dönemin yapı sanatı, o yapıda yaşayanların nitelikleri ve yaşam biçimini anlamamıza yarayan en nemli belgedir. Bu yapıların bir araya gelerek oluşturdukları kentsel sit alanları da, yine oluştukları dönemin şehirleşme anlayışını, yürütülen ticaret etkinliklerin niteliği ve bunların işlevsel dağılımını, komşuluk ilişkileri gibi birçok bilgiyi bize anlatabilmektedir. Bu bilgilerin yitirilmesi, kent kimliğinin yitirilmesi ile eşdeğerdir (Madran ve Özgönül 2011: 74).

Köy Enstitüleri sadece eğitimin yapıldığı okullar olmayıp, üretiminde yapıldığı okullardır. Köy Enstitüleri bu yönüyle mesleki edinme okulları ile kısmen benzerlik gösterse de hayata değil sınava hazırlayan okullardan farklı bir sisteme sahiptir. Köy Enstitüleri'nin üretim faaliyetlerini bulundukları yere göre farklılıklar göstermektedir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde hayvancılık işleri ve ağırlıklı kayısıya yönelik tarım uygulayarak ekonomi olarak kendisini dışa bağlı kılmamış ve kendine özgü bir yaşam biçimi ve sosyal çevre oluşturulmuştur. Bu bağlamda kendi gücü ile hizmet veren bir özelliğe sahiptir.

Enstitüde her öğrencinin mutlaka güzel sanatların bir kolu ile ilgilenmesi gerekirdi. Her öğrenci belirli periyotlarla kitap okur, okunan kitap üzerinde tartışılırdı. Tiyatro ve konserlerle birlikte kültürel bir yaşam söz konusuydu. Her enstitü kendi öğrenci ve öğretmenleri ile bazen de diğer enstitülerin yardımı ile inşaatı yapılırdı. Yapım malzemesi yöreye özgündü. Yapılan binalar enstitü içindeki sosyal ilişkileri yansıtacak şekilde konumlanmıştır.

Akçadağ Köy Enstitüsü çorak bir arazi üzerinde kurulmuş ancak çok kısa sürede çevrenin en belirgin yapısı olmuştur. Enstitü sadece öğrencilere eğitim verilen bir yer değil yakın köylerde ağaç ekme, budama gibi tarımsal öğretileri olan bir kurumdur.

Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü'ne ait yazılı, çizili, görsel ve sözlü belgeler tespit edilmiştir. Enstitüye ait çizili belgelerden birincisi okulun Akçadağ İlköğretmen okulu olduğu dönemem ait yerleşim planıdır. İkinci belge kadastro genel müdürlüğüne ait 1970 yılında çizilmiş fotografik yerleşim belgesidir. Üçüncüsü okulun Akçadağ Öğretmen Lisesi olduğu döneme ait yerleşim planıdır. Görsel belgelerde ise Mimar Ahsen Yapaner'e ait olduğu belirlenen Akçadağ Köy Enstitüsünün yarışma maketinin fotoğrafı (Köy Enstitüleri I-II:58) ile Tekben'in(2005) 1940-1946 yılında yapmış olduğu Köy Enstitüsündeki inşai faaliyetleri gösteren tablodur. Yazılı kaynaklar ise A.K.E'nin ilk müdürlerinden Şerif Tekben'in (2005) "Canlandırılacak Köy Yolunda" isimli eseri, Şerif Tekben'in "Akçadağ Köy Enstitüsü" isimli eseri ve A.K.E'nin ilk öğrencilerinden M.Ali Cengiz'in "Akçadağ Köy Enstitüsü" adlı eseri, 1949 yılında A.K.E'den mezun olan H.Nedim Şahhüseyinoğlu'nun "Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben" adlı eseri, Gülhan Hazır'ın "Akçadağ Öğretmen Okulları" adlı eseri ile Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesinin çıkarmış olduğu İpek Yolu Dergisi (2000) ve sit fişindeki bilgileri yapının günümüze ulaşan belgeleridir.

- Kentsel Belleğin Bir Parçası Olarak Kimlik Değeri

Yerleşmelerinde onları oluşturan insanlar gibi bellekleri vardır. Bu bellek, somut fiziki öğelerden (yollar, meydanlar, yapılar, kentsel mobilyalar vb.) yazılı, çizili, fotografik belgelerden ya da anılardan oluşabilir. Kimlikli yapılar bu belleğin önemli ve öne çıkan elemanlarıdır. Belleğin, bu dönemde kesilmeyeceği ve sürekliliği olduğu düşünüldüğünde, bu bellekte yer alan ve hatırlanan bir modern akım temsilcisi yapı yada kentsel mekanın kimlik değeri taşıdığı açıktır (Madran 2006: 21).

Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşim alanlarında uzakta kendi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde planlanmıştır. Tarım arazileri, ahır, kümes, fırın, hamam, yurt binası, spor tesisi, okul binaları, lojmanlar, depo, kaynak atölyesi, revir, pansiyon birbirleriyle bağlantılı olarak çalışan bir bütünün yapı taşlarıdır. Okul çevre il, ilçe ve köyler içerisinde tanınan bilinen yapıdır. Enstitüyü ortadan ikiye bölen kuzey güney doğrultusundaki yol ve bu yola bağlı farklı renklerde kesme taşlarla yapılmış sevgi yolu, yol üzerinde yer alan heykeller, çeşme ve havuz enstitüyü oluşturan yapılar kadar önemli elemanlardır.

Akçadağ Köy Enstitüsü ve diğer tüm enstitüler sadece bulundukları coğrafyada değil tüm ülkenin sınırlı bir tarihinde var olan ancak izleri günümüze dek ulaşan ülke belleğinin bir parçasıdır. Akçadağ Köy Enstitüsü çevre il ve köylerden eğitim ve öğretim yapısı olarak bilinen tanınan yapı grubu olarak bir değere sahiptir. Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü'nü birçok devlet adamı ziyaret etmiştir. Bunlardan bazıları eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, milli eğitim eski bakanlarından Hasan Ali Yücel ve Köy Enstitüleri'nin kurucusu İsmail Hakkı Tonguçtur (İpek Yolu Dergisi 2000: 19). Bunların dışında Köy Enstitüsü'nde yetişmiş devletin farklı kademelerinde çalışmış ünlü kişilerden bazıları ODTÜ Öğrt. Üyesi Prf. Dr. Ali Millioğlu, Ankara Hukuk Fakültesi Ceza hukuku Prf. Zeki Hafızoğulları (Özcan), İnönü Ünüversitesi Öğretim Üyesi Prf. Dr. Aslan Aksoy, İnönü Ünüversitesi Rektör Yrd. Prf. Dr. Engin Gözükara ve MEB. müsteşar yrd. Kenan Kolukısa'dır. Enstitüde görev yapanlardan ise ÖSYM. Başkanı Dr. Fethi Toker, milletvekili Ülkü Güney, Prf. Dr. Peker Açıkalın, Prf. Dr. Galip Karaözlü'dür (İpek Yolu Dergisi 2000: 19).

- İlk Tasarım İlkeleri ve Uygulama Tekniklerinin Korunması Bakımından Özgünlük Değeri

Özgünlük konusundaki en kapsamlı metin, UNESCO, ICCROM ve ICOMOS'un işbirliğiyle 1994'te Japonya'nın Nara kentinde düzenlenen konferans sonrasında kaleme alınan *Nara Özgünlük Belgesi*'dir (Ahunbay 2009;168-170). Özgünlük, kültür varlığının Dünya Mirası Listesi'ne kabulde en temel ölçütlerden biri sayılmıştır. Bu ölçüt; tasarım, malzeme, işçilik ve konum / ortam gibi bileşenlerden oluşmaktadır, ancak sanat ya da tarih değeri taşıyan dönem eklerini ya da zaman içinde ortaya çıkmış nitelikli değişiklikleri de içerdiği belirtilmektedir (Mazlum, 2014: 74).

Eğer bir yapı dönemin mimari anlayışını, süsleme anlayışını, yapı malzemesinin kullanım biçimini, bir diğer deyişle, tüm niteliklerini günümüze değin bozulmadan ve değişmeden sürdürmüşse, özgün bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Özgünlüğün artması halinde, o yapıyı ve temsil ettiği dönemi tanımamız ve gerekli bilgileri edinmemiz de giderek kolaylaşacaktır (Madran ve Özgönül 2011: 66). Nara Özgünlük belgesinin, değerler ve özgünlük kısmının 13. maddesinde özgünlüğü oluşturan kaynaklarla ilgili olarak "Bir anıtın ya da sitin doğasına ve kültürel bağlamına bağlı olarak; özgünlük

yargısı çok çeşitli bilgi kaynaklarına bağlıdır. Bu kaynaklar; tasarım ve biçimi, malzeme ve nesneyi, kullanım ve işlevi, gelenek ve teknikleri, konum ve yerleşimi, ruh ve anlatımı, ilk tasarım ve tarihsel evrimi içerir. Bilgi kaynakları yapıtın bünyesinde olabileceği gibi, dışında da olabilir. Bu kaynakların kullanımı, kültür mirasının, sanatsal, teknik, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla tanımlanmasına olanak verir " şeklinde değinilmiştir (www.icomos.org.tr).

Akçadağ Köy Enstitüsü, yapıldığı dönemin tasarım, malzeme, işçilik, çevre bileşenleri ile oluşmuş eğitim ve kültür yapılarının oluşturduğu bir kompleks yapı grubundan meydana gelmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü diğer enstitü yapıları gibi, geniş kırsal alana yerleştirilen planları ile çevre illerden gelen öğrenciler sayesinde, yerleşimler arasında sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkiler de kurmakta, sadece bulunduğu çevrede değil çok daha geniş bir etki alanında var olmaktadır (Hovardaoğlu 2014:592). Bu yaklaşım enstitü ruhu oluşturmakta, farklı kültürlerden gelen insanlar ve yapılar arasında duygusal bir bağ oluşturmaktadır. Bu ruh durumu yapılarda ve alanda özgünlük oluşturmaktadır.

Akçadağ Köy Enstitüsü alanı içinde yapıların insan ölçeğinde birbiri ile bağlantılı ama aynı zamanda bağımsız, ortak yaşam alanları oluşturan bir planlamaya sahip olması, uygulamalı birimlerde öğrenilenlerin uygulanması yapıları diğer eğitim kurumlarından ayırır. Okul binalarında yöresel malzeme kullanımı, iklimsel faktörler gözetilerek planlamada yapıların güneş ısısından koruyacak şekilde yönlendirilmesi, güneşe karşı yapıların içeri çekilerek revaklı geçişler sağlanması, lojman binalarında Anadolu konut planlarında görülen sofa gibi biçimlenen orta alandan mekanlara dağılım, yapılarda yerel mimari öğelerin kullanılmasıyla özgünlük değeri oluşturan niteliklerdir.

-Yapıldığı Dönemin Tasarım ve Mimari Anlayışını Yansıtması Açısından Mimari Değer

Köy enstitüsü içerisinde eğitim yapıları, atölyeler, lojmanlar, marangozhane, okul binaları, idari binası, spor ve zirai alanları bulunan kendine yeterli ve sürdürülebilirliği olabilecek bir yerleşkedir. Kendi arazi sınırları içerisinde insani ölçekli bir iç dolaşımı ve ulaşılabilirliği olan yerleşke, farklı işlevleri birleştiren ve ayıran bir

açık alan ve yeşil alan örgüsüne sahiptir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde, işlevsellik ve rasyonellik yapıların tümünde görülen ve çağını yansıtan ortak bir tasarım yaklaşımıdır.

Köy enstitülerinin projeleri ulusal mimarlık yarışmaları ile elde edilmiştir. Yörenin özelliklerine göre her enstitünün farklı gereksinimleri söz konusudur. Bu konuda her biri için gerekli ihtiyaç programları enstitülerden bakanlığa gönderilmiştir. Yarışma şartnamesi üzerinde durulan özelliklerden biri, mimarların projesini yapacağı enstitüde bir süre kalma zorunluluğudur (Tonguç 1997: 442). Bununla yöreyi, kuruluş yerini, yöresel mimariyi, yapı malzeme ve tekniklerini görmeleri, kurulmakta olan enstitülerin çalışmalarını yakından izleyerek projelerinde bunlardan yararlanmaları amaçlanmıştır (Türkoğlu 1997: 188-189).

Enstitülerin mimari yapılanması dönemin mimari anlayışı ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Aslanoğlu 1938 yıllarında uygulanan mimarlık üslubu ile ilgili olarak "1932-1938 döneminde yabancı mimarlar anıtsallığı temel alan biçimsel neo klasik nitelikte ve uluslar arası üslupta etkinlik göstermişlerdir. Yerli mimarlar ise, genellikle ya batı kaynaklarına dönük, uluslar arası üslupta ilkeleri temel alan rasyonel fonksiyoncu bir tutumla, ya da, Türkiye'de ki yabancı mimarların biçimsel, anıtsal yapı anlayışına paralel çalışmışlardır" şeklinde değinmiştir (Aslanoğlu 2010:54).

Yavuz 1930-1940 yıllarında uygulanan mimarlık anlayışı ile ilgili olarak "Kurtuluş Savaşı'nın etkilerinin hala hissedildiği ve dünya ekonomik krizinin yaşandığı kentlerde, 1930-1940 yılları arasında, yapılar maliyetini arttıran bezemelerden arındırılmış, yalın bir mimarlık anlayışı benimsenmiştir. Özellikle başkent Ankara'da yapılan ve renk kullanımı yok denilebilecek kadar az olan yapılarda, serpme çimento sıvanın ekonomik olmasının yanında, gri rengi ile otoriteyi de yansıttığı düşünülmektedir" şeklinde bahsetmiştir (Yavuz, 2011 : 51-69). Sayar da dönemin mimarisi ile ilgili olarak "Geleneğin katı kurallarının bırakıldığı uluslar arası etkilerle tasarlanan yapılar, süslemeden arınmış yalınlık, biçim-işlev işbirliği, iskelet sisteminin getirdiği olanaklarla, ilk ulusal mimarlık tutumundan tümüyle farklı bir anlatım bulmuştur. Simetri gibi katı bir kuralın dışına çıkamayan ulusal mimarlık üslubunda cephelerin plan gereksinimleriyle organik olmayan ilişkileri, ilk dönemin sonunda ve ikinci dönemde işlevcilik anlayışına uygun, plandan hareket eden bir gelişmeye dönüşmüştür. Bu yıllar içinde yeni tutumu benimseyen yapıların yalınlığı bu anlayışı

yansıtmaktadır. Betonarme iskelet sistemi tek katlı yapılarda bile kullanılmaya başlanmış, getirdiği olanaklardan yararlanılmıştır." şeklinde bahsetmiştir (Sayar 1939:226).

Baysal (2006: 187) bu dönemde uygulanan Köy Enstitüleri'nin dönemin mimari anlayışı ile ilgili olarak "Enstitülerin mimari yapılanmasının dönemin mimari anlayışı ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Vaziyet planı ölçeğinde düzenli ve sıra takip eden düzgün geometrik formlar, çizgisel yollarla kurulan eşit aralıklı açık alanlar ve birbirinden kopuk binalarla alana yerleşme daha çok rasyonel ve işleve yönelik modern mimari anlayışının karşılıklarından biridir. Tasarımın etaplar halinde yapıma uygun biçimlenmesi, bununla birlikte ulaşım bağlantılarına, arazinin durumuna ve iklim özelliklerine yerleşimde önem verilmesi, enstitü mekanının köy yerleşimine uygun ölçekli yapılanması, binaları ve açık hava tiyatrosu, köprü gibi diğer yapıların yerel malzeme ve inşa tekniklerini, bütçeyi, kolay yapımı öne çıkarması da bölgesel ve yerel arayışlara dönük etkilerdir" şeklinde değinmiştir (Baysal 2006: 187).

1940 yılında yapımına başlanan Akçadağ Köy Enstitüsü'nde öncelikle eğitim binası, yurt, fırın ve eğitmen evleri yapılmıştır. Marangozhane ve okul binaları, ahırlar, havuz ve spor alanları ile eğitim kompleksinin yapımı devam etmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki binalar 1940 yılından itibaren yapılan yapı grubunu oluşturmaktadır. Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki yapılar enstitülerin kapatılmasına rağmen alan içerisinde yapılaşma devam etmiştir. Enstitüdeki 1940-1954 yılları arasında yapılmış yapılar Köy Enstitüsü olduğu döneme ait olup bu yapılar 1. dönem yapıları oluşturmaktadır. 1954-1970 yılları arasında yapılmış yapılar ise Enstitünün ilköğretmen okulu olduğu 2. dönem yapılarını, 1970-1980 yılları arasında ise 1974 yılından sonra ilköğretmen okulundan Öğretmen Lisesine geçiş olduğu 3. dönem yapılarından oluşmaktadır. 1. dönem yapılarında ağırlıklı olarak yığma tuğla, kerpiç, taş ve ahşap kullanılırken, 2. ve 3. dönem yapılarını ise betonarme karkas yapılar oluşturmaktadır.

Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki yapılar süslemeden uzak, yalın, pencereler arasındaki doluluk boşluk oranları düzenli, fonksiyonelliği ve rasyonelliği ön planda tutan yapı gruplarından oluşmaktadır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün vaziyet planında gereksiz ve anlamsız unsurların olmadığı, ülke ekonomisi göz nünde tutularak yresel

malzemelerin kullanıldığı yapı grubu görülmektedir. Bu bağlamda 2. ulusal döneme ait fonksiyonelliği ön planda tutan yapılar grubunda değerlendirilebilir.

- Toplumun Gereksinmesinin Halen Karşılayabilmesi Açısından İşlevsel ve Ekonomik Değer

Kültür varlıklarının hemen tümü, bir mekanı oluşturmaları (açık yada kapalı) nedeniyle günümüz yaşamında rol alabilecek bir kullanım değerine sahiptir. Bu kullanım çok özel varlıklarda (örneğin arkeolojik alanlarda) salt "görmek" eylemiyle sınırlandırılabilir. Geleneksel konutlar ve onların oluşturduğu tarihsel çevreler söz konusu olduğunda ise var olan yapı stoku, ekonomik bir değerdir ve günlük yaşamın bir parçası olarak kentin bütünü içinde yer alabilir (Asatekin 2004: 51). Yeryüzünde doğa yada insan eliyle oluşmuş her öğenin bir işlevsel ve ekonomik değeri vardır. Bu öğeler insan eliyle düzenlenmiş, yaşamın belli gereksinmelerini karşılayacak hale gelmişse, sağladığı olanaklar çerçevesinde değeri giderek artar. Bu gereksinmeler, bir tasarım ve yapım süreci sonunda oluşan bir yapı yada yapı grubu tarafından karşılanıyorsa, değerde bu oranda artmaktadır. Ekonomik değer sadece parasal karşılığı olan, ölçülebilir bir değer olarak anlaşılmamalıdır. Yapının, kültür varlığı olmasından yada koruma eylemine konu olmasından kaynaklanan değer de bu bağlamda düşünülmelidir (Madran 2006: 21). İşlevsel değer, ekonomik değerle yakından ilgilidir. Yapı yada alanın özgün işlevinin devamı öngörülebildiği gibi, yeni bir kullanıma uyarlanması da düşünülebilir. Kimi yapılar bugün özgün işlevlerini yitirmiş görülebilir. Böylece toplumun bir gereksinmesi karşılanmakta, hem de bir kültür varlığı işlevsel değeri nedeniyle kullanılarak korunmaktadır (Madran ve Özgönül 2011: 72).

Toplum tarafından bir gereksinmesini karşılamak üzere kullanılıyor olmak, işlevsel değerin temelini oluşturur. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde işlevsel değer açısından ele alındığında 1. dönem yapılarının 1965'ten itibaren kullanılmadığı, ikinci ve üçüncü dönem yapıların ilk ve özgün işlevlerini 2015 yılına kadar devam ettirdikleri görülmüştür. 1954 yılına kadar Köy Enstitüsü olarak kullanılan birinci dönem yapılarının kurumun zaman içerisinde farklı okullara dönüşmesi, enstitüdeki okul binalarının terkedilmesine yada farklı işlevle kullanılmasına neden olmuştur. Okul binalarının işlevselliğini yitirmesi, yeni açılan revir binasından dolayı eski revirin kullanılmaması, yeni derslikleri içeren ve birçok sınıfın bir arada olduğu binanın

yapılması, marangozhanenin eskisi gibi aktif kullanılmaması gibi nedenler eski yapıların bakımsızlıktan dolayı zamanla zarar görmesine ve yıpranmasına neden olmuştur.

2. ve 3. dönemde yapılan eğitim kurumlarının pansiyon ve lojmanlarının kullanımının sağlanması ülke ekonomisi için gereklidir. Ayrıca bu okulların ülkenin ilk temel eğitim yapıları olan köy enstitüleri alanı içerisinde yer alması bu yapıların tanınırlığı ve bilinirliliğinin yeni nesillere aktarımını sağlayacaktır. Köy enstitüsü döneminde yapılan yapılarda bu eğitim kurumunun sosyal ve kültürel alanı olarak değerlendirilmesi okullara prestij ve ayrıcalık sağlayacaktır. Alanın kültürel açıdan bir müze alanına dönüşmesi, küçük çapta üretimin yapılması olanakları ek alana ziyaretçilerin gelmesini ve kültürel izlerin yenilenmesini sağlayacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü yapılarının sosyal, kültürel ve müze alanı olarak kullanımı yapıların değerlendirilmesi ve korunmasına, hem işlevsel hem de ekonomik değer olarak ülke bütünü içerisinde yer alacaktır.

- Kendisine Çağdaş Toplumda Bir Yer Bulabilmesinden Kaynaklanan Süreklilik Değeri

Süreklilik değeri, kültür varlığının kullanımının sürmesi ve kendisine çağdaş toplumda bir yer bulmasıyla ilgilidir. Böylece yapının kullanılarak korunması temel ilkesinin gereği yerine gelecek, yapı günümüzün bir etkinliğine hizmet vererek ve böylece "geçmişimiz için bir gelecek" olarak tanımlanan önemli bir koruma söyleminin gereği yerine gelmiş olacaktır. Özellikle özgün işlevini günümüzde de sürdürebilen yapılar "süreklilik" değerinin önemli temsilcileri olmaktadır (Madran, Özgönül 2011: 61). 20. Yüzyıl mimarlık ürünlerinin bu bağlamda üst düzeyde süreklilik değeri taşıdığı tartışmasızdır (Madran 2006: 21).

Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki yerleşkenin eğitimsel işlevini günümüze kadar sürdürmüş olması süreklilik değerinin göstergesidir. Özgün işlevi ile devam etmesi süreklilik değerini artırmıştır. Ancak yeni binalar ilk dönem yapılan enstitü binalarının terk edilmesine neden olmuştur. Bu yapıların güncel bakımlarının yapılmaması, gerekli konfor şartlarını yerine getirmemesi ve eğitim sisteminin değişmesi terkedilmelerine neden olmuştur. Ancak yeni binaların enstitü alanında yapılması ve kamu alanı içinde

olmaları farklı işlevle de olsa kısmen kullanımları, yapıların günümüze ulaşmasına katkı sağlamıştır.

- Belleğimizdeki Bir Olayla İlişkisi Bakımından "Anı Değeri"

Her toplumun geçmişteki olaylarla ilgili anıları vardır. Bu anılar kimi hallerde bir yapıyla özdeşleşir. Bu anı uzun bir tarihsel derinliğin ürünü de olmayabilir. Örneğin, bir kişinin doğup büyüdüğü yapı o kişi için önemli bir değer taşıyabilir. Bazı yapı yada yapı grupları da tarihteki bir olayın canlı tanıkları olduğu için o yöre veya tüm ülke halkı tarafından o olaylarla birlikte anılırlar (Madran ve Özgönül 2011: 62).

20. yüzyıl yapılarının bu bağlamda ayrı bir önemi vardır. Çünkü bu yapıları ve alanları belgelemeye ve korumaya çalışanlar ile bu platformda yer almaları gereken kişi ve kurumların, bu dönem mimarisi ile anısal bağlantıları vardır ve bu husus bu dönem yapılarına eğilmek için ayrı bir önem taşımaktadır.

Köy Enstitüleri eğitim alanında büyük başarılar elde ederek kısa sürede şehirlerdeki eğitim seviyesini yakalamıştır. 1937 de başlayıp 1954 yılına kadar devam eden 17 yıllık süreçte bir çok aydın ve yönetici Köy Enstitüleri'nde yetişmiştir. Enstitüde yapılan sosyal ve kültürel etkinliklerle birlik ve beraberlik ruhunu günümüze kadar taşımıştır. Köy Enstitüleri'nin eğitim ve öğretimleri günümüzdeki eğitim sisteminin sık sık sorgulanmasına neden olmakta, ülkeye yön veren eğitimcilerin buralarda yetişmesi ve o kültürü taşımaları Enstitülere karşı olumlu anıların oluşmasını sağlamıştır.

- Enderlik Değeri

Az bulunan, örneği az olan hemen her şey daha değerlidir. Yapılar ve sit alanları içinde bu böyledir. Örneği azalan ya da döneminde belirli özellikleriyle tek olan yapılar daha değerli olmaktadır (Madran ve Özgönül 2011: 67). Benzerleri zaman içerisinde yok olmuş yapılar ya da yapı elemanları enderlik değeri taşırlar. Türü, mimari üslubu ve tasarımcısı bağlamında benzeri olmayan ya da günümüze tekil olarak gelen yapı elemanları da teklik değeri taşırlar (Icomos 2013: 4).

Yapıldıkları dönemde ülke genelinde belli bir sayıda yapılan Köy Enstitüleri yakın çevre yerleşkesinin ulaşabileceği ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimi sürdüren bir yaşam kompleksidir. Yapım aşamaları proje yarışmaları ile yapıldıkları bölgenin iklimsel ve topografik durumuna göre şekillenen yapılardır. Enstitünün kendi ekonomisi ile yaşaması, öğrenci ve öğretmenlerle binaların yapılması, sosyal ve kültürel derslerin tüm derslerle eşdeğer olması, bu yapıların halkın gücü ile oluşması ve belli sayıda yapılması yapılara enderlik değeri katmaktadır.

-Politik Değer

Köy enstitüleri, nüfusun büyük çoğunluğunun kırsalda yaşadığı dönemde, kırsalda yaşayan nüfusun eğitimini, yaşam kalitesini, köyün kalkınmasını hedef alan kanunlarla oluşturulmuş politik bir projedir. Tek partili dönemde oluşturulan köy enstitüleri sistemi 1945 yılında çok partili sisteme geçişle beraber daha çok konuşulan ve eleştirilen konu olmuştur. Evren (1998: 29) olaya bir kalkınma çabası olarak bakıp "*Köy enstitüleri, yurt çapında yapılan detaylı bir incelemenin sonucu olarak çağdaş eğitim yoluyla Türkiye ulusunun kalkınması yönünde hedeflenen önemli bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır*" demiştir.

Köy enstitüleri 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı yasa ile kurulmuştur (Şahhüseyinoğlu 2005: 9). 27 ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 sayılı kanunla sistem tamamen yıkılarak Köy Enstitüleri "ilköğretmen okullarına" dönüştürülmüştür (Aydın 2007: 112-113).

Köy enstitülerinin yasa ile oluşturulması, kanunla kapatılması, kırsalda başlayarak ülkenin kalkınma politikasının oluşturulması, çok partili sisteme geçişte eleştirilen köy enstitülerinin politik yaşama konu olması, enstitülerin politik değere sahip olduğunun göstergesidir.

4.2.8. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde Restorasyon Yaklaşımı

Günümüzde restorasyon, yapıların korunması ve gelecek nesillere aktarılması için kullanılan bir yöntemdir. Restorasyon yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsur, restorasyon aşamasında yapının özgünlüğüne ters düşecek yanlış onarım tekniklerinden uzak durmaktır. Aynı şekilde Icomos'un 2013 Türkiye bildirgesinde de

bu boyut ve değerlere değinilmiş ve doğru bir restorasyon yapılabilmesi için mimari mirasa müdahale koşulları aşağıda belirtilmiştir[32].

1. Mimari mirasın korunmasına yönelik müdahalelerde yapının özgünlüğünün tüm boyutlarıyla korunması esastır.

2. Müdahaleler yapıya zarar vermemeli; tarihi belge niteliği olan izlerin yok olmamasına ve değiştirilmemesine dikkat edilmeli, yapının bütünlüğü korunmalıdır.

3. Herhangi bir kültürün (veya dönemin) verisi, zorunlu olmadıkça diğer bir kültürün verilerinin açığa çıkarmak için ortadan kaldırılmamalıdır. Bu konuda girişilecek eylemler, uzmanların ortak mutabakatı ile gerçekleştirilmelidir.

4. Müdahaleler, daha sonra gerçekleştirilecek araştırma ve çalışmaları yanıltmamalı, özgün yapıya olabildiğince zarar vermeden kaldırılabilir ve/veya yenilenebilir tekniklerle yapılmalıdır.

5. Özgün malzeme ve tekniklerle birlikte kullanılması zorunlu olan yeni malzeme ve teknikler, ilgili proje özelinde tanımlanacak testler yapılmadan ve bilimsel verilerle uygunluğu ortaya konulmadan kullanılmamalıdır.

6. Uygulama sürecinde ve sonrasında yapılan müdahalelerin etkinliğini belirleyecek şekilde, ölçüme dayalı ve düzenli izleme yapılacak mekanizmalar tanımlanmalıdır.

7. Mimari mirasın korunması ile ilgili olarak proje hazırlama, uygulama ve denetleme süreci, bu sisteme özgü geliştirilecek yasal çerçeve (ihale kuralları-koşulları ve fiyatlandırma sistemi) kapsamında ele alınmalıdır.

8. Uygulamanın her aşaması belgelenmeli ve bu belgeler, sürecin başlangıcında hazırlanacak diğer belgelerle birlikte arşivlerde bulundurulmalıdır. Bu arşivler, telif haklarının gerektirdiği koşullar saklı kalarak, tüm uzmanların inceleme ve kullanımına açık tutulmalıdır.

9. Her kültür varlığının kendine özgü sorun ve potansiyeli olduğu göz önüne alındığında, evrensel ve ulusal yaklaşımlara uyulmak koşuluyla projelendirme ve uygulamada değişik değerlendirme ve çözümler gerekebileceği kabul edilmelidir. Bu kabulün doğal sonucu olarak, bu çok zengin ve çeşitlilik gösteren kültürel mirasın

[32] Icomos Türkiye Mimari mirası koruma bildirgesi "2013", 30 mayıs 2012 ve 17 mart 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen ulusal mimari koruma uzmanları toplantıları ve Icomos Türkiye Milli Komitesinin revizyonu ile son şekli verilmiştir.

belgelenmesi, değerlendirilmesi ve uygulamaya yönelik müdahalelerin belirlenmesinde genellemelerden kaçınılmalıdır.

Restorasyon çalışmalarına başlamadan önce yapılan araştırmalar ve belgelendirme çalışmaları binanın ayrıntılı olarak tanınmasını sağlar. Ön araştırmalar sonunda elde edilen bilgiler hasar nedenlerini ortadan kaldıracak veya etkilerini azaltacak koruma tekniklerinin seçilerek uygulanmasına temel oluşturur. Onarımlarda geleneksel tekniklerin yanı sıra, çağdaş teknolojilerden de yararlanılmaktadır. Günümüzde anıtların korunmasındaki temel yaklaşım sürekli bakımlarının sağlanmasıdır. Birçok ülkede tarihi yapılar yıllık ve beş yıllık programlar çerçevesinde incelenir ve saptanan hasarlara göre gerekli bakım ve onarımları yapılır. Böylece yüksek maliyetli onarımlara gerek kalmadan korunmaları sağlanır. Birdenbire ortaya çıkan yangın, deprem, toprak kayması, gibi felaketler ise büyük ölçekli müdahaleler yapılmasını gerektirebilir. Anıtların onarılması için genel olarak; 1) sağlamlaştırma, 2) bütünleme, 3) yenileme, 4) yeniden yapma (rekonstriksiyon), 5) temizleme, 6) taşıma tekniklerinden yararlanılır. Çoğu kez bir anıtın restorasyonu için bu tekniklerin bir kaçı bir arada uygulanır (Ahunbay 1999:90).

Bilimsel restorasyonda olabildiğince az müdahaleyle, anıtın tarihi belge ve estetik değerinin korunması amaçlanır. Onarım sırasında yapılan müdahalelerin derecesi, sağlamlaştırmadan yeniden yapıma doğru artar. Koruma açısından en uygunu, sağlamlaştırmayla yetinmektir. Ancak anıttaki hasar derecesi arttıkça, müdahale kapsamı genişler. Tarihi yapıya ekler getiren, dokusunu değiştiren tekniklerin uygulanması zorunlu olabilir (Ahunbay 1999: 90).

4.2.8.1.Restorasyon Yaklaşımının Müdahale Ölçeği

Icomos Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi[33] 2013'te restorasyonda müdahale ölçeğini bakım, basit onarım, esaslı onarım olmak üzere 3 gruba ayırmıştır.

[33] Icomos Türkiye Mimari mirası koruma bildirgesi "2013", 30 mayıs 2012 ve 17 mart 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen ulusal mimari koruma uzmanları toplantıları ve Icomos Türkiye Milli Komitesinin revizyonu ile son şekli verilmiştir.

-Bakım

Yapının özgün şekli ile korunmasını, geleceğe aktarılmasını ve yapının yaşamını sürdürmesini amaçlayan; tasarımda, malzemede, strüktürde ve mimari öğelerde değişiklik gerektirmeyen uygulamalardır (çatı aktarımı, oluk onarımı, boya-badana vb.).

Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 2. ve 3. dönemde yer alan yapılar günümüze değin kesintisiz kullanılmıştır. Zamanla yapılan onarımlar ile yapısal durumlarında bozulma oluşmamıştır. Bu yapılarda kısmi olarak boya ve sıva çatlamaları görülmektedir. Çatı, çatı elemanlarının ve olukların ise sağlamdır.

Şekil 4.174 . Pansiyon binası

Şekil 4.175. Dersliklerin olduğu bina

Şekil 4.176. Cami

Şekil 4.177. Spor salonu

Pansiyon binasının dış cephelerinde sıva ve boya dökülmelerinin olduğu ancak iç kısımlarda ise sıva ve boyanın iyi olduğu tespit edilmiştir. Pencere kasaları, çatının olukları ve yağmur indirme boruları sağlamdır. Bu yapının dış cephelerinde sıva tamiratı ve boya raspası yapılarak, yapı boyanmalıdır. Dersliklerin olduğu kısımda ise genel olarak binanın dış sıvası ve boyası sağlam durumdadır. Yapının özellikle bodrum

katında sıva ve boya dökülmeleri tespit edilmiş olup bodrum kata sıva ve boya yapılması gerekmektedir. Pencere kasaları, çatının olukları ve yağmur indirme boruları sağlamdır. Cami aktif olarak kullanıldığından dolayı bakımları yapılmaktadır. Spor salonunun ise çatısı, olukları, sıvası, boyası, penceresi bakımlı ve sağlam olup herhangi bir müdahaleye gerek yoktur. Lojmanlar bölümünde ise kullanılan lojmanlarda genel olarak sıva, boya ve çatı aktarımı ile ilgili yapılan onarımlardan dolayı bakıma ihtiyaçları olduğu saptanmıştır.

-Basit Onarım

Yapıların, taşıyıcı sistemine ve plan kurgusuna müdahale etmeden, bozulan ve eksilen mimari elemanlarının uzman değerlendirmesiyle, belgeleme ve irdelemeye dayalı olarak, özgün biçimlerine uygun şekilde onarılması veya tamamlanmasıdır. Akçadağ Köy Enstitüsünde 1 nolu okul basit onarım kapsamındadır. Burada yapının statiğini, taşıyıcı sistemi etkileyecek bir müdahale bulunmamaktadır. Sonradan yapılan ve taşıyıcı sistemi etkilemeyen eklentilerin ve kapatılan pencerelerin yeniden açılması ile yapı özgün haline getirilmelidir. Ayrıca bu yapılarda sıva, boya raspası, yeniden sıva ve boya yapılması, çatı aktarımı, oluk yapımı gibi onarımlar yapılmalıdır.

Şekil 4.178. Revire yapılmış eklenti

Şekil 4.179. Revir ön cephe

Şekil 4.180. Revir iç kısım

Şekil 4.181. Depo kuzey cephe

-Esaslı Onarım

Kültür varlıklarının bakım ve basit onarımla çözülemeyen sorunlarına yönelik, çoğu kez birkaç müdahale tekniğinin bir arada kullanıldığı, projeye dayalı uygulamalardır. Müdahalelerin derecesi, yapıdaki hasarların niteliği ve çağdaş kullanımın gerektirdiği donatıların eklenmesi gerekliliğine göre değişir. Hasarlı, ya da eksik olan kesimlere yapılacak müdahale, yapının sunumu veya kullanımıyla bağlantılı olarak malzemelerinin sağlamlaştırılmasından, yeniden yapımına doğru artar.

Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki 1. dönem yapılarının kullanılmamasının başlıca iki temel sebebi vardır. Bunlardan birincisi enstitünün zamanla farklı okullara dönüşmesi diğeri ise bu yapıların kullanıcı konfor ilişkisinde zayıf kalmasıdır. Kullanılmayan yapılar bakımsızlıktan dolayı yıpranmaya uğramıştır. Fırının devamındaki yurt binası, marangozhanenin yanındaki 46 nolu depo, kümes ve 24 numaralı ahır, 38 numaralı deponun kuzeyindeki baraka ve resim atölyesi günümüze ulaşamayan yapılardır. Hamam, fırın, yurt binasının devamı olan mutfak kısmı ise kısmi olarak yıkılmıştır. Kullanılmayan lojmanlarda çatı kaplamasının zamanla zarar görerek yağmur sularının ve nemin yapıya zarar verdiği tespit edilmiştir. Çatının taşıyıcı sistemi ve bu taşıyıcı sistemi taşıyan döşeme yıkılarak veya döşemeyi taşıyan ahşap kirişler suyun ve nemin etkisiyle eğilerek yapısal bozulmalar oluşmuştur. Okul binalarında da taşıyıcı tuğla duvarlarda çatlaklar oluşmuş ve bu nedenle çatı ve çatının taşıyıcı sistemleri zarar görmüştür. Kaynakhane ve lokal binasında da çıkan yangın sonucu bazı kısımlar yok olmuştur. Kaynakhane binasında ki yangının şiddeti büyük olduğundan dolayı yapının sadece dış duvarları kalmıştır. Kaynakhanede, çatı elemanları ve

oturduğu döşeme ile zemin döşemesi yok olmuştur. Hamam yapısının ise sadece yıkanma bölümü günümüze ulaşmış, soyunma ve sıcaklık bölümleri yok olmuştur. PTT ve lokal binası, kaynakhane, hamam, eski revir, mutfak, fırın, marangozhane, ahır, 40 nolu lojman binalarında bakım ve basit onarımlarla çözülemeyen taşıyıcı sisteme etki eden bozulmalar olduğundan dolayı esaslı onarım yapılmalıdır. Ayrıca bu yapılara uygulanacak esaslı onarımlar restorasyon projesi ile birlikte yapılmalıdır.

Şekil 4.182. Hamam güney cephe

Şekil 4.183. Kaynakhane

Şekil 4.184. Fırın ve mutfak

Şekil 4.185. Lokalin iç kısmı

4.2.8.2.Restorasyon Yaklaşımının Ana İlkeleri

Restorasyonda genel yaklaşım; yapının mevcut durumunun sağlamlaştırılması, izlerinin ortaya çıkartılması ve korunmasına yöneliktir. Restorasyonun amacı yapının niteliklerini koruyarak görünür ve anlaşılır bir hale getirmek ve geleceğe aktarmaktır. Yapının özgün karakterleri aynen korunup uygulanacak olan müdahaleler, geri dönüşebilir olacak ve gerektiğinde yapıya zarar verilmeden sökülebilecektir. Ayrıca restorasyon aşamasında yapılan müdahalenin izleri mutlaka belirtilecektir.

Tarihi değeri olan bir yapı restore edilirken sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme, temizleme, taşıma gibi müdahalelerden yararlanılır (Ahunbay 1999: 90). Akçadağ Köy Enstitüsü'nde kullanılan restorasyon teknikleri: sağlamlaştırma, bütünleme, temizleme ve yenilemedir. Enstitüde yok olmuş sadece izi kalmış yapıların rölöve, eski fotoğrafları ve gerekli bilgileri elde edilemediğinden yeniden yapım (Rekonstriksiyon) tekniği kullanılmamıştır.

Birinci dönem yapıları içerisinde günümüze kadar ulaşamadan yok olmuş yapılar bulunmaktadır. Tamamen yok olmuş yapıların yansıra bir kısmı yangın, deprem, malzeme bozulmaları gibi etkenlerden dolayı kısmen yok olmuş yapılarda bulunmaktadır. İkinci dönem yapıları dediğimiz (1954-1970) yapılar ise, günümüze yakın bir zaman dilimi içinde olduğu için birinci dönem yapılarına göre daha sağlam kalmış yapılardır. Bunun en önemli sebebi ise ikinci dönem yapılarının yakın zamana kadar kullanılmasıdır. Üçüncü dönem yapıları ise (1970-1980) yakın zaman yapıları olup bu yapılar yakın zamana kadar kullanıldığı için bakımlı yapılardır ve bu yapılarda yıpranma görülmemektedir.

Yapıların restorasyon çalışmaları yapılırken birinci amaç, yapının özgün kimliğinden fazla uzaklaşmaması için yapıya uygulanacak doğru restorasyon tekniğinin tespit edilmesidir.

-Sağlamlaştırma

Kültür varlığının bozulma sürecinin engellenmesi yavaşlatılması amacıyla malzemesinin ve/veya taşıyıcı sisteminin dayanımının arttırılması, mevcut fiziksel ve mekanik özelliklerinin iyileştirilmesi işlemleridir (Icomos 2013)[34]. Sağlamlaştırma çalışmaları, anıtın malzemesinin, taşıyıcı sisteminin ve üzerinde bulunduğu zeminin sağlamlaştırılması olmak üzere 3 düzeyde ele alınabilir (Ahunbay 1999: 90).

a) Anıtın yapıldığı malzemelerin sağlamlaştırılması: Malzemeler doğal etkilerle zamanla bozulup harap olur. Açıkta kalan kerpiç yağmur karşısında eriyip dağılır, tuğla aşınır, çatlayıp ayrışır, ağaçtan yapılan kiriş ve dikmeler, çatılar çürür. Soylu ve dayanıklı kabul edilen taşlar da düzgün yüzeylerini yitirir, oyuk ve çatlaklarla dolu kötü

[34] Icomos Türkiye Mimari mirası koruma bildirgesi "2013", 30 mayıs 2012 ve 17 mart 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen ulusal mimari koruma uzmanları toplantıları ve Icomos Türkiye Milli Komitesinin revizyonu ile son şekli verilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Ek

bir görünüm sergilerler. Koruma uzmanları özel kimyasal birleşimler kullanarak malzemelerin dokusunu sağlamlaştırır; bozulma sürecini bir ölçü yavaşlatıp, özgün yapıyı daha uzun süre yaşatmaya çalışırlar.

b) Taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması: Depremler, zemin hareketleri, anıtların taşıyıcı sistemlerinde hasara neden olmaktadır. Tarih boyunca mimarlar anıtların duvar ve örtülerinde oluşan düşeyden ayrılma, çatlama gibi hasarları payandalarla desteklemiş, gergiler yerleştirmiş, ya da aksak olan bölümleri yıkıp yeniden yaparak binanın ayakta durmasını, işlevini sürdürmesini sağlamışlardır. Eski restorasyonlarda uygulanan strüktürel sağlamlaştırma tekniklerine günümüzde çağdaş teknolojinin sağladığı enjeksiyon, öngerme, ankraj, temel genişletme ve sağlam zemine inen kazıklı temellerle destekleme gibi teknikler eklenmiştir.

c) Çemberleme, bağlantı çubukları, gergi uygulanması: çatlamış dağılma tehlikesi gösteren düşey taşıyıcıların çevrelerinin metal çemberlerle sarılarak sıkıştırılması çok eski çağlardan bu yana uygulanan bir sağlamlaştırma tekniğidir.

Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki yapılar taş, ahşap, kerpiç, tuğla gibi yapı malzemelerinden oluşmuştur. Özellikle birinci dönem(1940-1954) yapıların, yapı malzemelerinde bakımsızlıktan ve dış etkilerden dolayı yıpranmalar, çatlaklar, aşınmalar görülmektedir. Bu yapılarda gerekli tedbirler alınmadığı zaman bu tahribatlar hızla artarak yapının yok olmasına neden olacaktır. Okul binalarında, Revir binasında, depoda, eski idare binasında, PTT ve lokal binasında, jeneratör binasında, fırında, mutfakta, hamamda ve taşıyıcı duvarlarında çatlaklar olan lojmanlarda, marangozhanede sağlamlaştırma yapılmalıdır. Hamam, PTT ve lokal binası, kaynakhane, fırın ve mutfak gibi yapılarda sağlamlaştırmanın yanında bütünlemede yapılmalıdır. Sağlamlaştırma yapılacak duvarlar ile ilgili olarak Ahunbay (1999:92) eserinde " Eğer bir yapının ağırlık merkezinden sarkıtılan çekül, onun zemine oturduğu alanın ortadaki üçte biri içerisinde kalıyorsa, yapının güvenli olduğu kabul edilir. Ağırlık merkezinden sarkıtılan çekül, duvarın izinin dışına düşüyorsa, ciddi bir yıkılma tehlikesi vardır. Kesit genişletme işlemlerinde yapının veya duvarın tabanına ek kütle yapılarak ağırlık merkezinin güvenlik sınırları içerisinde kalması sağlanır" şeklinde değinmiştir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün birinci dönem tüm yapıları incelendiğinde ayakta olan yıkılmamış duvarlarda, duvarların ağırlık merkezinden indirilen çekülün

duvarların taban oturumunun ortadaki 1/3'ünün dışına çıkmadığı duvarların sağlam olduğu, ayrıca duvarın tabanına ek kütle yapılarak ağırlık merkezinin kaydırılmasına gerek olmadığı görülmüştür.

Okul binalarının duvarları Ahunbay'ın (1999: 92) bahsettiği duvarın ağırlık noktasının, duvarın zemine oturduğu alanın ortadaki 1/3'ü içerisinde yer aldığında dolayı bu duvarlar sağlam kabul edilir. Bu duvarlarda ağırlık merkezinin yerini kaydırmak için duvarın tabanına ayrı bir kütle yapmaya gerek yoktur. Duvarların nemden zarar görmüş boya ve sıvaların raspaları yapılarak, çatlak olan kısımlar kimyasal birleştiricilerle enjeksiyon yapılıp sağlamlaştırıldıktan sonra yeni sıva ve boya yapılmalıdır. Okul binalarında ve enstitünün diğer yapılarında çimentolu sıva kullanılmıştır. Bu binalar 1940'tan sonra yapılan yapılar olduklarından dolayı duvarlarda horasan harç kullanılmamıştır. Eski revir binasının duvarlarında da herhangi bir kayma söz konusu değildir. Bu binanın ön cephesinde, kaldırılması gereken sonradan yapılan briket duvar bulunmaktadır. Günümüzde kısmi olarak yok olmuş veya duvarlarının bir kısmı yıkılmış marangozhane, fırın, PTT ve lokal binası, depo yapılarında ayakta kalan duvarlarda herhangi bir kayma bulunmamaktadır. Bu yapılarda ayakta olan kısımlar kimyasal bağlayıcılarla güçlendirildikten sonra yapıların eksik olan kısımlarında bütünleme yapılmalıdır. Zarar gören, çatlayan taşıyıcı duvarlarda, kimyasal bağlayıcılarla enjeksiyon yapılarak, derz aralarının yeniden açılarak yeni derz, zarar gören yapı elemanlarının orijinal yapı elemanlarıyla kısmi veya tam olarak değiştirilerek, taşıyıcı duvarların kesit alanlarının genişletilmesi gerekiyorsa kesit alanlarının genişletilerek ve korunması gereken özgün elemanlarının yıkılmasını önlemek için gerekli olan yerlere payandalar atılılarak yapılar sağlamlaştırılmalıdır. Bu yapıların taşıyıcı elemanları sağlamlaştırıldıktan sonra yapıyı dış etkilerden koruyacak olan çatının taşıyıcı ve koruyucu elemanlarının da gözden geçirilmesi gereklidir. Akçadağ Köy Enstitüsü binaları tarihi belge statüsüne sahip olduğu için bu tür yapılara olabildiğince az müdahale edilmesi istenir. Bundan dolayı en uygun müdahale yöntemi sağlamlaştırmadır.

-Bütünleme

Bir bölümü hasar görmüş yada yok olmuş yapı ve öğeleri ilk tasarımındaki özgün haline geleneksel malzeme veya çağdaş malzeme kullanılarak tamamlama

işlemine "bütünleme-reintegrasyon" denilmektedir (Ahunbay 1999: 96). Icomos 2013 Türkiye bildirgesinde de bütünleme "Kısmen hasar görmüş veya bazı bileşenleri yok olmuş bir yapının eksik bölümlerinin özgün veya çağdaş malzeme kullanılarak tamamlanması işlemidir" şeklinde belirtilmiştir.

Akçadağ Köy Enstitüsü binalarından bütünleme yapılması gerekli olan yapılar hamam, PTT ve lokal binası, kaynakhane, ahır, fırın ve mutfak binalarından oluşmaktadır. Hamam yapısının duvarlarının bir kısmı dış etkilerden dolayı yıkılmıştır. Binanın kubbe kısmında ise herhangi bir yıkılma veya çökme görülmemiştir. Hamamın ayakta duran kısımlarında su ve nemden dolayı sıva ve boya dökülmelerine rastlanmıştır. Hamam binasının ayakta duran güçlendirilmesi gereken duvarlarının güçlendirilip yıkılan duvarlarının ise bütünleme tekniği ile tamamlanmalıdır. Kerpiç malzemeden yapılmış 39 nolu ahır ve ahıra bağlı samanlıkta su, nem, deprem gibi dış etkilere bağlı olarak yıkık duvarlar bulunmaktadır. Bu yıkık duvarlar bütünleme tekniği ile uygun yapı malzemesi kullanılarak tamamlanmalıdır. Ayrıca kerpiç yapının nem ve sudan zarar görmemesi için yapının duvarları üzeri Ahunbay'ın (1999: 90) belirttiği gibi çamur harcı ile sıvanarak korunabilir. Ayrıca yapının çevresinde yağmur sularını uzaklaştıracak drenaj sistemi yapılarak yapı korunmalıdır. Yangından dolayı büyük zarar görmüş kaynakhane binasında ise yok olmuş fakat izleri görünen bodrum ve zemin kattaki ahşap taşıyıcı kiriş sisteminin ve döşeme kaplamalarının ayrıca yok olmuş ahşap konstriksiyonlu çatı sisteminin bütünleme tekniğine uygun olarak askıya alındıktan sonra tamamlanmalıdır. Fırın yapısında ise yıkık olan duvarların bütünlemesi, duvardaki çatlaklara enjeksiyon yapılması ve yok olan çatının yeniden yapılması gerekmektedir.

-Yenileme (Yeniden kullanım)

Eski işlevini zamanla kaybeden veya zamana bağlı olarak konfor değeri düştüğü için kullanılmayan tarihi yapılarda bozulmalar çok daha hızlı oluşmaktadır. Venedik tüzüğünün 5. maddesinde eski işlevini yitiren yapılarda plan ve süslemelerin değiştirilmemesi koşuluyla yeni işlev verilebileceği belirtilmektedir. Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle bir çok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün

işlevlerini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılması zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri belli olan binalar ise bu gün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadırlar (Ahunbay 1999: 97). Bu yeniden kullanım sürecinde yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, özgünlüğü, bütünlüğü ve anlamı saygı görmelidir (Icomos 2013).

Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1. dönem yapıları günümüzde kullanılmadığından dolayı bu yapıların bakımları yapılmamaktadır. Kullanılmayan ve bakımı yapılmayan yapıların sürekliliğinin devam edebilmesi için bu yapılara yeni işlev verilerek yok olmalarının önüne geçilmelidir. Bu verilen işlevler özgün işleve ne kadar yakın olursa yapının sürekliliği o kadar artmaktadır. 1. dönem dışındaki yapılar ise yakın zamana kadar kullanılan yapılar olduklarından dolayı özgün işlevleriyle süreklilikleri sağlanmalıdır.

-Temizleme

Estetik değer taşımayan anıtların ve kentsel sitlerin etkisini bozan, eklerin kaldırılmasıdır. Venedik tüzüğünün 11. maddesinde "Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, en alttaki durumu açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzemenin büyük tarihi, arkeolojik yada estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkılabilir. İlgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargı ve neyin yok edileceği üzerinde karar vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamaz" denilmektedir. Akçadağ Köy Enstitüsü binaları içerisinde sadece eski revir binasında eklenti oluşturulduğu görülmektedir. Eski revir binasının ön cephedeki revaklı girişin bir kısmının kapatılarak banyoya dönüştürülmüştür. Yapıya ait olmayan bu eklenti kısmının temizlenerek, yapı özgün haline dönüştürülmelidir.

Rekonstrüksiyon

Türkçede yeniden canlandırma, diriltme anlamına gelen "ihya" sözcüğüyle de karşılanan "Rekonstrüksiyon" eylemi, 5 Kasım 1999'da TC Kültür Bakanlığı Kültür ve

Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından kabul edilen 660 no.lu İlke Kararı'nda Müdahale Biçimleri genel başlığı altında tanımlanmıştır. [35] Buna göre, kültür varlığı niteliği taşıyan ya da kültürel çevreye tarihî katkıları bulunan bir yapı herhangi bir nedenle yitirilmiş ise, mevcut belgelerden yararlanılarak, "daha önce bulunduğu yapı oturum alanında, eski cephe özelliğinde, aynı kitle ve gabaride, özgün plan şeması, malzeme ve yapım tekniği kullanılarak, kapsamlı restitüsyon etüdüne dayalı rekonstrüksiyon uygulaması" yapılabilir (Mazlum, 2014: 76).

Kültür varlığının, üretildiği dönemi doğrudan yansıtan veriler tarihsel belge değeri taşımaktadır. Kültürel mirasın zaman içinde kazandığı nitelikli bütünlüğün onun özgünlüğünü oluşturduğu, bütünün her parçasının taşıdığı değerin de yapının bizzat özgünlüğü olduğu kabul edilmiştir (Alioğlu, 2013; 2). Tarih boyunca, çeşitli coğrafyalarda, çeşitli süreçlerden geçerek günümüze ulaşmış kültürel mirasın tüm unsurlarının özgün durumunun olabildiğince korunması temel amaç olmuştur. Çeşitli nedenlerle ortadan kalkan ya da strüktürel zayıflıkları gerekçe gösterilerek yıkılan tarihî yapıların yeniden inşası konusundaki tartışmalar, mimari koruma ölçütleri arasında önemli bir yeri olan ve yalnız Türkiye'de değil, başka ülkelerde de, mimari rekonstrüksiyonun, tartışma konuları arasına girdiği söylenebilir (Mazlum, 2014: 76).

Tarihî eserler, yapıldıkları dönemle ilgili tarihî, estetik ve teknik bilgiler taşırlar. Bu bilgiler onların malzemesinde, strüktüründe, iç mekânında ve görünüşündedir. Yani tüm yapı ve ayrıntıları, zengin bir tarihsel ve sanatsal veri kaynağıdır. Tarihî kentlerde dokunun oluşumu ve siluet açısından vazgeçilmez olan, yapıların doğal yollarla veya insan eliyle yitirilmesi sonrasında ortaya çıkan boşluğun doldurulması için "yeniden yapım / rekonstrüksiyon"a başvurmaktan başka çare kalmaz. Bunun için yıkım öncesi duruma ait ayrıntılı bilgi ve belgeye gerek duyulur (Ahunbay 2012: 29).

Avrupa'da, 20. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen iki dünya savaşı sonrasında çok sayıda bina yıkılmış, kasabalar, kentler yerle bir olmuştur. Savaş sonrasında bütünü ile yok olan yapıların yerleşmelerin imarı söz konusu olduğunda ise savaş öncesi fiziki çevrenin yeniden inşası tercih edilmiştir. Başka bir deyişle rekonstrüksiyon kaçınılmaz olarak kullanılan koruma yöntemi olmuştur (Alioğlu, 2013; 2). Yıkım öncesine ait yeterli bilgi, belgeler olduğu halde, uygulamalarda yeniden yapılan kısımların yalın

[35] Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları, s. 22.

bırakıldığı, yeni olduğunun vurgulandığı göze çarpar. Savaşın neden olduğu kayıpların yoğunluğunu azaltmak için, olabildiğince, kimi mekânlarda, ayrıntılarda çağdaş sanata yer verilerek yeniden yapılan anıtlara ruh ve renk katılmasına çalışılmıştır (Ahunbay 2012: 29).

ICOMOS Avustralya Milli Komitesi tarafından 1979'da kaleme alınan, daha sonra, izleyen 20 yıl içinde birkaç kez gözden geçirilen *Burra Tüzüğü*'nün "Rekonstrüksiyon" başlıklı 20. maddesinde de "bir yer ancak bozulma ya da değişim nedeniyle bütünlüğünü kaybetmişse ve dokunun eski durumunu yeniden üretmek için yeterli veri varsa rekonstrüksiyon uygun olur" denilmektedir. Bir yerin kültürel anlamını kaybetmemesi için de bu müdahalenin "ender olarak" kabul edilebileceği, ancak her durumda, yakından incelendiğinde yapının özgün değil, yeniden yapılmış olduğunun ayırt edilebilir olması gerektiği belirtilmiştir [36].

"Tarihî yapı" adından da açıkça anlaşıldığı gibi, herşeyden önce tarihî bir belgedir. Yapıldığı dönemden günümüze dek geçirdiği süreçte, özgün halinin tarih boyu uğradığı değişikliklerle, yani yılların katkılarıyla günümüze ulaşmıştır. Korunmasını "tarihî" olmasına borçludur. Dolayısıyla uluslararası koruma ilkeleri çerçevesinde, bir tarihî yapıyı yeniden yapma, tartışılması çok gerilerde kalmış, kabul edilmesi söz konusu olmayan bir yaklaşımdır. "Yeni tarihî yapı", özgünü taklit eden / etmeye çalışan bir yapıdır, kopyadır, aldatıcıdır (Akın 2012: 27).

Viollet le Duc yapının özgün durumunu saptamak için elde birebir bir belge olmasa bile özdeş dönem yapılarına bakarak üsluba dair çıkarımlarla karar verilebileceğini öngörmekteydi. Mimaride mekansallık duvarlarla sınırlı olmayıp çevredeki yapılarla ilişkisi de önemlidir. Bu nedenle rekonstriksiyon yapılarken çevreye katkısı önemsenmelidir (Karahan, 2010: 202-205).

Tüm bu tartışmalar ışığında tez kapsamında ele alınan Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapılacak koruma çalışmasında enstitünün ilk yapısı olan ve günümüze sadece zemin döşemesi ulaşan okul yapısı ile yemekhane yapısı için yeniden yapım önerisi, önerilmiştir. Ancak bu öneri yapıların birebir aynısının yapılması değil, mevcut temel ve zemin izleri üzerine, günümüz izlerini taşıyan ahşap ve cam malzeme ile,

[36] *Burra Tüzüğü*'nün tam metni için bkz. 2001, ss.38-45.

enstitüdeki diğer yapılarda olduğu gibi tek katlı, kırma çatılı, alanın ihtiyacını karşılayacak şekilde işlev verilen koruma müdahalesi olacaktır. Amaç izi ve yeri bilinen yapıların günümüzde varlığının bilinmesi ve alanın ihtiyacı olan mekanların bu vasıta ile yapılmasıdır. Söz konusu yapılar için eldeki bilgi ve belgeler yeterli olmadığından yapıların birebir aynısının yapılması da mümkün değildir. Ancak önerilen koruma müdahalesi ile yapılar alan içinde kültürel ve tarihsel belleğin korunmasına, bütüncül çevrenin korunmasına katkı sağlayacak, işlevsel gerekliliği karşılayacaktır. Bu yaklaşım alanın tarihi belge değeri, mimari ve kültürel değerlerin öne çıkmasına da katkı sağlayacaktır.

RESTORASYON MÜDAHALELERİ								
MEKANLAR		Sağlamlaştırma	Bütünleme	Temizleme	Bakım	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Rekontriksiyon
	Vaziyet planı no							
1. DÖNEM YAPILARI (1940-1954)	No:1 Okul Binası	●	-	-	●	●	-	-
	No:2 Okul Binası	●	-	-	●	●	-	-
	No:3 PTT, lokal binası	●	●	-	-	-	●	-
	No:3a PTT Acentası	Yokolmuş	-	-	-	-	-	-
	No:4 Kaynakhane	●	●	-	-	-	●	-
	No:5 Eski İdari Bina	●	-	-	●	●	-	-
	No:6 Hamam	●	●	-	-	-	●	-
	No:7 Eski Revir	●	-	●	-	-	●	-
	No:8 Yatakhane (Eski Okul)	-	-	-	-	-	-	●
	No:9 Yatakhane (Eski Okul)	Yapı yok olmuş ancak mevcut zemin izleri korunacak.						
	No:10b Yemekhane	-	-	-	-	-	-	●
	No:10 Mutfak	●	●	-	-	-	●	-
	No:11 Fırın	●	●	-	-	-	●	-
	No:12 Öğrenci Wc	Yokolmuş						
	No:13 Resim Atölyesi	Yapı yok olmuş ancak mevcut zemin izleri korunacak.						
	No:14 Baraka	Yapı yok olmuş ancak mevcut zemin izleri korunacak.						
	No:15 Garaj	Yokolmuş	-	-	-	-	-	-
	No:16 Motopomp	●	-	-	-	-	●	-
	No:17 Jenaratör	●	-	-	●	●	-	-
	No:18, 19, 20, 21 Nolu Lojmanlar	●	-	-	●	●	-	-
	No:22, 23, 24, 25, 26 Ahır ve Kümes	Yokolmuş						
	No:27, 28, 29, 30 Lomanlar	Yokolmuş						
	No:31, 32, 33 İşci Evleri	Yokolmuş						
	No:34 Futbol Sahası	Yokolmuş						
	No:35 Havuz	●	-	-	●	●	-	-
	No:45 Marangozhane	●	●	-	-	-	●	-
2. DÖNEM YAPILARI (1954-1970)	No:36 Yeni İdari Bina ve Derslik	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-
	No:37 Lojman	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-
	No:38 Depo	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-
	No:39 Ahır (Kerpiç)	●	●	-	-	-	●	-
	No:40 Lojman	●	●	●	-	-	●	-
	No:41, 42, 43 Lojmanlar	Yokolmuş						
	No:44 Kümes	Yokolmuş						
	No:46, 47 Depolar	Yokolmuş						
3. DÖNEM YAPILARI (1970-1980)	No.48 Cami	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-
	No:49 Spor Tesisi	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-
	No:50 Pansiyon	Basit Onarım ve Bakım			●	●	-	-

Çizelge 4.4. Akçadağ Köy Enstitüsü restorasyon müdahalesi

4.2.8.3 Akçadağ Köy Enstitüsü'nde Kullanılan Yapı Malzemelerinin Korunması

- Ahşap Malzemelerin Korunması

1. dönem yapılarından okul binaları, kaynak atölyesi, lojmanlar, depo, marangozhanede yer alan ahşapların nem, böcek ve ısı değişimlerinden korunması için emprenye, değiştirme, yenileme, temizleme, enjeksiyon tekniklerinden uygun olanı uygulanmalıdır.

Piyasada yerinde bakım amaçlı bulunan kimyasal maddelerin çoğu, sürme yöntemiyle uygulanmak üzere üretilmiştir. fakat sürme yönteminin etki derinliği oldukça düşüktür. Bu nedenle tek katlı sürme uygulaması yetersiz olmaktadır. Emrenye maddesinin yüzeye, birbirini takip eden en az iki kat halinde uygulanması gerekmektedir. Yapıların dış cephe kaplamalarında olduğu gibi geniş alanların emprenyesi ve böceklenmiş yüzeylerin emprenyesinde püskürtme metodu, fırça ile sürme metoduna tercih edilmektedir. Bu durumda sadece ahşap malzemenin değil, bozulmanın yaşandığı duvarın tümünün püskürtme yöntemiyle emprenye edilmesi başarıyı artırmaktadır. Püskürtme yönteminin etkinliğini artırabilmesi için ise püskürtme basıncının yüksek tutulması gereklidir. Malzeme yüzeyinin pürüzlü ve kaba olması da, birim yüzeyin aldığı emprenye miktarını artırmaktadır. Püskürtücünün malzemeye uzaklığı ise 30 cm'yi geçmemelidir (Ridout 2004). Sürme ve püskürtme yöntemleri başka yöntemlerle korunması mümkün olmayan, zor alanlarda bile rahatlıkla uygulanabilmektedir (Furuno 2003: 76). Enjeksiyon yöntemi ise, genellikle sürme ve püskürtme yöntemleri ile birlikte uygulanmaktadır. Böcek galerilerinin bulunmadığı yada yetersiz olduğu durumlarda ise malzemenin boyutları ile orantılı ile orantılı olarak belirli sıklıkta ve büyüklükte delikler açılmalıdır. Emperye maddesi açılan bu deliklere enjekte edilmektedir. Ayrıca değerli eserlerde delik açmak mümkün değildir enjeksiyon var olan deliklere yapılmalıdır (Bozkurt 2008: 99).

Eski yapılarda yerinde korumada emperye yöntemi uygulanmaktadır. Uygulanabilecek emprenye yöntemlerinin başarısı, genellikle yapıda kullanılan ahşabın yapısal özellikleri, bozulma durumu ve ortam risklerine uygun yöntemin başarısına bağlıdır. Çünkü yerinde emprenye yöntemlerinde kimyasalların malzemeye etki

etmesini sağlamak, basınç uygulayan yöntemlere göre çok daha zordur (Bozkurt 2008: 93). Yapılan araştırmalarla endüstriyel ahşapta etkinliği ortaya konulmuş olan emprenye maddelerinin, tarihi yapılarda yerinde emprenye teknikleri ile uygulanması sağlanabilirse, tarihi ahşap yapıların riskli kısımları yerinde emprenye edilebilecek ve biyolojik zararlılardan korunan malzemenin kullanım süresi uzatılabilecektir. Ancak emperyenin bu etkin sonuçları yanında, uygulama güçlükleri ve bilinçsizce uygulandığında yapılara zarar verebilecek olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bu nedenle yerinde emprenye tekniklerinin ve kullanılacak kimyasalların tarihi ahşap yapılar üzerindeki etkinliği çok yönlü olarak araştırılarak kullanılabilirliği ortaya konulmalıdır (Bozkurt 2008: 106).

Geleneksel yapıların ana malzemesini oluşturan ahşap nem etkisiyle zamanla çürümekte; kurt yenikleri ile dayanımı azalmaktadır. Kapı, pencere kapağı, minber gibi mobilya niteliğinde işlenmiş mimari öğelerin, furuş, balkon korkuluğu, tavan bezemesi gibi ayrıntıların böceklerin öldürülmesi ve dokuların sağlamlaştırılması için kimyasal maddelerle işlem görmeleri söz konusudur (Ahunbay 1999: 91). Eskimiş yüzeylerde boya ve vernik katmanları ile birlikte zımpara gibi mekanik yöntemlerle temizlenmelidir. Yüzey temizliğinde mekanik yöntemlerin uygulanamayacağı durumlarda ise boya ve vernik atıklarını ya da kir tabakasını temizlemek için farklı yöntemler uygulanmaktadır. Suyla yıkama, buharla soyma, kimyasal çözücülerle temizleme, sıcak hava uygulaması ve yakma yöntemleri aşındırıcı temizleme yöntemlerinin uygulanamadığı durumlarda kullanılan yöntemlerdir (Wright 1994).

Şekil 4.186. 1 Nolu Okul Bodrum Kat

Şekil 4.187. Lokal Binası İç Kısmı

Şekil 4.188. Marangozhane

Şekil 4.189. Kaynakhane bodrum kat

Şekil 4.190. 40 nolu lojmanın iç kısmı

Şekil 4.191. Ahır İç Kısım

Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki 1. dönem (1940-1954) yapılarından 1 ve 2 numaralı okul binalarında ahşap döşeme, tavan ve çatı malzemeleri nemden ve sudan kaynaklı bozulmalar görülmektedir. Yapının ahşap döşeme elemanlarında küflenme ve çürümeler oluşmuştur. 1 nolu okulun bodrum katında ahşap döşemenin altına yeni ahşap dikme konularak yapı sağlamlaştırılmaya çalışılmıştır. Okullarda döşemeler askıya alınarak çürüyen ahşap yapı elemanlarının değiştirilmesi gerekmektedir. Sağlam olan ahşap elemanlarında ise yerinde emprenye tekniği uygulanarak ahşap yapı elemanlarına en az 2 kat sürülerek veya püskürtülerek emprenye uygulanmalıdır. PTT ve lokal binasında ise çatının göçmüş olması, bu yapının yağmur sularından ve nemden zarar görmesine sebep olmaktadır. Bu yapıda da değişmesi gereken ahşap elemanları yapı askıya alındıktan sonra değiştirilmeli ve ahşap yapı elemanlarını korumaya yönelik emprenye tekniği uygulanarak yapının neme, suya ve böceklere karşı yapının dayanımı artırılmalıdır. Benzer durum lojmanlarda, depoda, marangozhanede ve enstitüdeki ahşap döşeme ve tavan olan tüm birinci dönem yapılarında da geçerlidir. Ahşap yapı elemanlarının bozulmasında en önemli sebep, bu yapıların çatı örtülerinin zarar görmüş

olması ve onarımlarının yapılmamasıdır. 40 nolu lojman örneğinde ise aradaki ahşap bölme bağdadi duvarların bir kısmı yok olmuştur. Bu kısımda tavan ve duvarda izler belirli olduğundan, izler yardımıyla yok olan bağdadi duvarlar tamamlanmalıdır. Daha sonra bu bütünlenen kısımların üzeri çamur sıva yapılarak korunmalıdır. Kaynak atölyesinde ise yangından dolayı ahşap yapı elemanları çok büyük zarar görmüştür. Yapının bodrum katının ahşap döşemelerinin, zemin kat ahşap tavan döşemelerinin ve çatısının yok olduğu görülmektedir. Bu yapıdaki tüm ahşap elemanları duvarlar askıya alındıktan sonra değiştirilmeli ve zarar görmüş ahşapların çıkarılarak yerine emperye tekniklerine göre yapılmış orijinal malzeme ile aynı olan ahşap taşıyıcı kiriş ve döşemeler yapılmalıdır. Ahır yapısında da çatı zarar gördüğünden ve bakımları yapılmadığından, yapının içine akan yağmur suları çatının taşıyıcı ahşap kirişlerine, dikmelerine ve merteklerine zarar. Bu yapıda zarar gören ahşap konstrüksiyonlu çatı elemanları değiştirilerek yapıda suda ve nemden kaynaklı oluşan ahşap bozulmalarının önüne geçilmelidir.

- Taş ve Tuğla Yapı Malzemelerinin Korunması

Günümüzde taşların sağlamlaştırılması, atmosfer etkilerinden korunması için sürekli araştırmalar yapılmakta, bu konuda bilimsel çalışmalar sürmektedir (Güleç 1989: 88-91). Bozulma sürecini geriye döndürmek olası değildir ancak çok önemli özel ayrıntıların dayanımını arttırmak, özgün ayrıntıları daha uzun süre yaşatabilmek için sağlamlaştırma uygulamalarına gidilmektedir. Taşa püskürtülerek, fırça ile sürülerek veya vakumla uygulanan taş sağlamlaştırıcıların koruma kimyası ile uğraşan uzmanlar tarafından seçilmesi ve onların önerileri doğrultusunda, denetim altında uygulanması gerekir. Sağlamlaştırma yöntemi taşın türüne ve bozulma durumuna göre belirlenir. Kimya sanayinin geliştirdiği ve piyasaya sunduğu malzemelerin eskime süreçleri bilinmeden kullanılmaları sakıncalıdır (Ahunbay 1999: 91).

Ahunbay'ın (1999:92) eserinde yapıların taşıyıcı sisteminin güvenliği ile ilgili olarak "Düşeyden ayrılan yapılarda taşıyıcı sistemin güvenliği üçte bir kuralına göre değerlendirilir. Eğer bir yapının ağırlık merkezinden sarkıtılan çekül, onun zemine oturduğu alanın üçte biri içerisinde kalıyorsa, o yapının güvenli olduğu kabul edilir. Ağırlık merkezinden sarkıtılan çekül, duvarın izinin dışına düşüyorsa, ciddi bir yıkılma tehlikesi vardır." şeklinde değinmiştir. Bu bağlamda Akçadağ Köy Enstitüsü'nde 1.

Dönem yapıları içerisinde yer alan marangozhane, lojman, hamam, fırın, jeneratör, depo, okul binalarının taş ve ahşap malzemeden oluşan duvarlarının güvenli olduğu söylenebilir. Fakat bu yapıların duvarlarının güvenli çıkması duvarların sağlam olduğunu değil yıkılma tehlikesinin az olduğunu gösterir. Marangozhanenin dış duvarları incelendiğinde duvarların zemine yakın olan kısımlarının sıvalarının dökülmüş olduğu taş duvar elamanlarının ortaya çıktığı, taşların arasındaki bağlayıcı derzlerin ise yok olduğu görülmektedir. Özellikle zemine yakın olan yerlerde bu tahribatların oluşması yapının bu kısımlarının nemden ve sudan etkilendiğini göstermektedir. Bu yapıda sıva raspası yapılarak taşlar arasındaki derzlerin yeniden yapılması, çatlaklar varsa çatlaklar arasının bağlayıcı dolgu malzemesi ile doldurulması, duvar yüzeyinin yeniden sıvanması duvarı sağlamlaştıracaktır. Ayrıca binanın etrafındaki suların uzaklaştırılması için drenaj çalışması yapılmalıdır. Vaziyet planında 40 nolu lojman örneğinde ise yapının dış duvarlarının taş ve tuğla malzemelerden oluştuğu ve üzerinde beton sıva olduğu görülmektedir. Dış etkilerden dolayı duvarın üzerindeki sıvaları dökülmüştür. Bu yapıda sıvaların raspası yapılarak taş ve tuğla duvarlar derz yapma ve enjeksiyon yöntemleriyle sağlamlaştırılmalıdır. Hamam binasının yıkılan kısımlarda bütünleme yapılması için temel izlerinden ve benzer dönem yapılarından edinilen bilgi ve belgelerden yararlanılmalıdır. Ayakta duran duvarlarda ise sağlamlaştırma derz yapma ve enjeksiyon tekniği uygulanmalıdır. Yığma tuğla malzemeden yapılmış, fırın dış duvarlarında da bütünleme, sağlamlaştırma yapılmalıdır. Deponun dış duvarları da yığma tuğla malzemeden yapılmıştır ancak deponun iç ve dış duvarlarında sıva bulunmamaktadır. Sadece deponun giriş kısmının sağında ve solunda tuğla yüzeylere kireç sürülmüştür.

Marangozhane, fırın, jeneratör, 40 nolu lojman yapılarında görüldüğü gibi bu yapılara en büyük zararı yağmur suları vermektedir. Yağmur suları ve oluşan nem zamanla yapıların koruyucu yüzeylerini oluşturan sıvaların dökülmesine, yapı malzemelerinin suyu absorbe etmesine, absorbe ettikten sonra aşırı soğuk havalarda yapı malzemelerinin çatlamasına ve tahribatların oluşmasına neden olmaktadır. Bu tür yapı malzemelerinin korunmasında, yapının çatı örtüsünün sağlam olması, yapı etrafında suyun tahliyesi için drenajların yapılması, tuğla ve taş duvarlarının sıvalarının yapılması etkin rol oynar.

Şekil 4.192. Marangozhane doğu cephesi

Şekil 4.193. 40 Nolu lojman kuzey cephe

Şekil 4.194. Hamam güney cephe

Şekil 4.195. Fırın dış duvar

Şekil 4.196. Jeneratör binası batı cephesi

Şekil 4.197. Depo doğu cephesi

- Kerpiç Malzemenin Korunması

Kerpiç yapıların çeşitli sebeplerle uğramış olduğu hasarların başında su-nem kaynaklı hasarların olduğu görülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda kerpiç yapılardaki hasarların yağış, zemin suyu, çatı saçaklarından akan suların, bakımsızlık, ilgisizlik, kötü kullanım nedeniyle ortaya çıktığı görülmüştür (Hasbay, Dal 2016: 48).

Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan ve açıkta, doğanın insafına bırakılan kerpiç buluntular; kent surları, konutlar, temel izleri yağışlarla yumuşayıp erimekte, güneşte çatlamakta, rüzgarla aşınıp toz olmaktadır. Kayıpları önlemek için çeşitli yöntemler denenmiştir. Eski koruma uygulamalarında, kerpiç mimari kalıntılar zift sürülerek ya da üstleri çimentolu harçla sıvanarak korumaya çalışılmıştır. Kerpiç malzemeyle renk ve doku açısından uyumlu olmayan bu müdahaleler artık terk edilmiştir. Kerpiç kalıntılar ve hala içinde yaşanmakta olan köy evleri, binlerce yıldır Anadolu da uygulandığı gibi, sürekli bakım yöntemiyle, çamur harcı ile sıvanarak korunabilir. Yenilenebilir olan bu sıva, kerpiç yapıyı hava koşullarına karşı korur, eriyerek yok olmasını engeller. Ancak kerpiç üzerine yapılmış bir kabartma ya da boyalı bezemenin korunması daha gelişmiş yöntemlerle çalışan uzmanların çabalarını gerektirir. Malzemenin dağılmaması için çatlamış, ayrılmak üzere olan sıva tabakaları enjeksiyon yardımıyla ana taşıyıcıya tutturulur (Ahunbay 1999: 90-91).

Şekil 4.198. Ahır giriş cephesi

Şekil 4.199. Ahırın samanlık bölümü

Kerpiç malzeme doğal bir malzeme olduğundan dolayı betonarme yapılara göre daha sağlıklı bir malzemedir. Ayrıca kerpiç malzeme ısıyı absorbe ettiğinden dolayı daha az bir enerji ile ısınma sağladığından, enerji tasarrufu da sağlamaktadır. Kerpiç

malzemenin az ısıya gereksinim duyması hakkında Doç. Dr. Bilge Işık ise normal genişlikteki bir kerpiç yapıyı küçük bir katalitik sobayla ısıtmanın çok kolay olacağının altını çizmektedir (Işık 2000:3-25). .

Akçadağ Köy Enstitüsü vaziyet planında 39 numara ile gösterilen ahır, kerpiç malzemeden yapılmış, üzeri çamur harcı ile sıvanmış bir yapıdır. Ahırın kerpiç duvarlarında yer yer yıkılmalar, sıva dökülmeleri, su ve nem gibi dış etkilere bağlı olarak dağılmalar görülmektedir. Bu gibi yapıların dış etkenlerden korunabilmesi için su ve nemin yapıdan uzaklaştırılması gerekmektedir. Yağmur sularını uzaklaştırmak için binanın çevresine yağmur sularını uzaklaştıracak olan drenaj yapılmalı ayrıca yapının çatı örtüsü sağlamlaştırılmalıdır. Yapıların onarımı sırasında çatılarda, cephelerde saçak ve oluklarda su ile ilgili detaylar doğru olarak çözülmelidir (Dal ve Yıldız, 2016: 35). Çatının saçakları ne kadar uzun olursa çatıdan akan suların yapıya sıçrayarak zarar vermesi az olur. Diğer bir çözümde duvarlara nem ve sudan korunması için yalıtım yapmaktır. Ayrıca çamur harçlarla yapılan sıvalar, kerpici dış etkilerden koruyarak yapının sürekliliğini sağlamaktadır.

4.2.9. Tarihi Yapılarda Yeni İşlev ve Akçadağ Köy Enstitüsü'ndeki Binalara Yeni İşlev Verilmesi

4.2.9.1. Tarihi Yapılarda Yeni İşlev

Tarihi yapılar zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle bir özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır (Ahunbay 1999: 97). Yeniden işlevlendirme, restorasyon türleri olarak düşünülen sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapma gibi bütün klasik müdahale türlerinden farklıdır. Çünkü bir yapıya yeni işlev vermek demek, onu doğal bir mimari tasarım sürecine sokmak demektir. Başka bir deyişle biraz koruma, biraz kullanış değişikliği değildir. Eğer bir kışla, eğitime, bir eski konut bir yeni büroya tahsis edilmişse, bu işlevleri yarım yamalak görmeleri söz konusu değildir. Bunun sonucu yapının belli ölçüde fizyonomi değiştirmesi gerekiyorsa yeni eklerin yapılması gerekebilir. (Kuban, 2000,s:118).

İşlev, gereksinmelerin belirlediği istekler ve onların programlaştırılması anlamına gelir; fakat daha sınırlı olguları anlatmak için de kullanılmaktadır. Bu farklı kullanışları doğru tanımlamak, kavramı açıklığa kavuşturmak için gereklidir. İşlev yapı öğelerinin tek veya tüm, amaca uygunluğu anlamına gelmektedir. Bu plan özellikleri için olduğu kadar biçim özellikleri için de geçerlidir. İşlev terimi, bir yapının farklı amaçlarla kullanılan bölümleri arasında kullanmanın gerektirdiği bir sıralamayı da ifade eder. Nasıl herhangi bir eylem birbirini izleyen olaylarla belirlenirse, bir yapının tasarısı da birbirini izleyen bölümlerle kurulur. Bir evin odaları, bir sinemanın girişi çıkışı, bir caminin çeşitli öğeleri arasında bir takım tanımlanabilir, bazen değişmeyen ilişkiler bulunabilmektedir. Bu ilişkilerin olumlu bir sıralama içinde ortaya konması, işlevsel oluşum olarak tanımlanabilmektedir (Kuban,1973). Zamanla toplumlarda meydana gelen değişimler, insanların ihtiyaçlarını değiştirirken yaşanan mekanları, dolayısıyla yapıları da değiştirmiştir. Bu değişim sonucu günümüzde geçmişteki işlevini sürdüremeyen yapılara farklı bir işlev verilerek hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Bu nedenle tarihi yapılarda özgün işlevleri ile yaşama katılamayan yapılara yeniden işlevlendirilerek yaşama katılması ve yaşatılması sağlanmaktadır.

Venedik tüzüğünün 5. maddesinde yeniden işlev ile ilgili olarak "Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı yada süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" denilmektedir.

Çevresel özellikleri nedeniyle korunması istenen yapıların yeniden kullanımlarında, yeni işlevin dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi arzu edilir. Bu binaların kurtarılması için tek ekonomik yol olan yeniden kullanım sırasında, iç düzenlemelerde daha esnek uygulamalara gidilmesi söz konusudur. Yangın, bakımsızlık nedeniyle döşeme ve tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarıma ait yeterli veri bulunamayan 2. grup yapılarda, yeni bir iç düzenleme yapılabilmesine izin verilebilir. Çok önemli plan ve iç mekan düzenlemesine sahip olan yapılarda ise yeni kullanıma elverişli, serbest iç düzenlemeler uygulanmaktan çok tarihi mekanların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi uygun olur. Yeniden işlevlendirme eski binaları yıkılmaktan kurtaran bir araçtır (Ahunbay 1999: 98).

Tarihi çevreler, zaman süreci içinde geçirmiş oldukları değişim sonucunda ortaya koydukları kültürel kimlikleri ile günümüz koşullarına ayak uydurabildikleri ve bu kimliklerini sürdürebildikleri sürece önem kazanmaktadırlar. Toplumların çeşitli dönemlerde yarattıkları fiziksel mekanlar o toplumun kültürel yapısını yansıtmaktadır. Tarihi çevrenin taşıdığı izler farklı dönemlerin farklı kuşakları tarafından, farklı imkan ve koşullara göre yaratılmıştır. Bu değerlerin yok olmasını önlemenin bir yolu tarihi çevreler ve onları oluşturan yapıların, gerekli fonksiyon değişiklikleri ile yeniden yaşatılması ve toplum yaşamına katılmasıdır (Arabacıoğlu, 2007 :205-206).

Tarihi bir yapının yeni bir işlevle kullanılması söz konusu olduğunda, yeni işlevin ne olacağı kadar ne boyutta programlanacağı da çok önemlidir. Bu esnada iç mekanın sunduğu olanaklar içinde ve yapının değerini ön plana çıkaracak şekilde planlama yapılmalıdır (Gönül 2010: 36). Tarihi yapıları, iç mekanı koruyarak, kullanmak esastır. Ancak tarihi yapıların kullanımı esnasında karşılaşılan zorluklar, kullanmak ve korumak arasındaki önceliğin kimi zaman göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Tarihi yapıların özgün ya da yeni bir işlevle kullanımları söz konusu olabilir. Yeni işlevle kullanım özgün işlevle kullanıma göre, iç mekanlarda daha fazla müdahale gerektirerek, koruma açısından riski artırmaktadır. Tarihi bir yapı plan ve cephe kurgusu ile bütün olarak bir değere sahiptir (Gönül 2010: 43).

Yoğun kullanıma sunulan tarihi yapıların, değişim karşısında ihtiyaca cevap verememeleri seçilen fonksiyonun irdelenmesi gerektiğini göstermektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta yeni işleve adaptasyonda mekânsal kalitenin artması için yüklenilen işlevle yaşaması kullanıcı memnuniyeti ve mekânsal performans değeri ile ilişkili olmaktadır. Yeniden kullanılan binaların mekânsal performanslarının değerlendirilmesi, verilen işlevin sürdürülebilir kılınması için gerekli tedbirlerin alınması anlamında yarar sağlarken, değerlendirme ile yeniden kullanım potansiyeli olan binalarda adaptasyon sürecinde analiz edilmesi gereken bileşenler ve süreç (i)binanın konumu ve işlev uyumu (ii) var olan mekânların organizasyonu ve niteliği, (iii) verilecek işlevin mekânsal gereksinimleri ve (iv) adapte edilebilirlik düzeyinin değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir (Aydın ve Yaldız 2010: 1).

Köksal (2006: 125-136) Yeniden işlevlendirmeyi iki kavramın yönlendirdiğine değinmiştir: “Yeniden programlama” ve “yeniden mimari”. Birincisi, mekânların yeni

kullanımları / içindeki etkinlikleri / olayları içermesi için yeniden düzenlenmesine işaret ederken, diğeri mimari dilin potansiyeli kullanılarak yeni programların uygulanmasını tanımlar. Yeniden işlevlendirme, sadece mimari mirasın korunması açısından değil, yeni yapılacak uygulamalara da bir örnek teşkil etmesi açısından kültürel sürekliliğin bir örneğidir. Yeniden kullanımın ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin önemli bir faktörüdür. Tarihi yapıların sürdürülebilirliğinin yeniden değerlendirmenin de içinde bulunduğu, doğal ve kültürel kaynakların geleceğe aktarılması gerektiği benimsenmelidir.

4.2.9.2. Akçadağ Köy Enstitüsü Binalarına Yeni İşlev Verilmesi

Venedik tüzüğünün 5. maddesinde tarihi yapılarda plan değişimine gidilmemesi ve tarihi mekanların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Yeni işlevin gereksinimleri ile mevcut binanın adaptasyonu başarılı olduğunda, yapının işlev sürekliği sağlanarak, yapı sürdürülebilir ve yaşanabilir olacaktır. Bu amaçla yeni işlev verilecek tarihi yapıların uzun ömürlü ve sürdürülebilir olmaları için yeni işlevin mekansal gereklilikleri sorgulanmalı ve tarihi yapıya uyumu iyi analiz edilmelidir (Kuyrukçu 2015: 517-525).

İşlevlendirmede yapının sahip olduğu değerlerin ortaya çıkarılması, mümkün olduğu kadar, özgün işleviyle kullanımlarını sürdürmeleri veya yapının özgün işlevine uyumlu işlev ile sürdürülebilirliği, koruma açısından olumlu bir yaklaşımdır (Gönül 2010: 39, Berber 2010: 114, Gün Işık 2010: 40).

Tarihsel çevre ve onun yaşayan bir ortam olarak korunabilmesi karmaşık bir olgudur. Kültürel sosyal ve ekonomik boyutlarıyla bir bütündür. Korumanın en önemli amacı yeni kentsel işlevler kazandırma yolu ile tarihsel çevreyi canlı olarak yaşatabilmek olmalıdır. Yasaklama ve saklamaya yönelik pasif koruma anlayışı değil ekonomik ve toplumsal çözümler getirilerek aktif ve çok yönlü bir yaklaşım benimsenmelidir (Arabacıoğlu, 2007: 205-206).

Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşkesi içerisinde yapılacak koruma çalışmalarında, binalara yeni işlev verilirken, Hasanoğlan, Pazaröreni, Çifteler ve Arifiye vb. bilimsel araştırmalara konu olan köy enstitüleri makale ve çalışmalardan yararlanılmıştır (Hovardaoğlu 2014: 592, Hızlı 2011: 6, Çakıcı 2013: 69, Çorakbaş ve Sümertaş 2014:

78). Araştırmalarda günümüze ulaşan enstitü alanlarında ilk yapılan enstitü binalarında eğitim ve öğretimin 1950' li yılarından sonra eğitim sisteminin değişmesi ile terk edildiği ancak süreç içinde eklenen yapılar ile kısmen de olsa kullanıma devam ettiği tespit edilmiştir. Eklenen yapılar daha çok Öğretmen Lisesi veya Anadolu Lisesi olarak eğitime devam ederken, Arifiye Köy Enstitüsü'nde, Sağlık Meslek Lisesi, Mahmudiye Çifteler Köy Enstitüsü'nde Meslek Yüksek Okulu olarak kullanılan örneklere de rastlanmaktadır (Soner 2003: 80, Hızlı 2011: 10).

Enstitülerin yeniden kullanımı, enstitü binaları ve fikrinin geleceğe aktarımı için Köy Enstitüleri Vakfı ve Mimarlar Odası teşvik edici bir çaba içinde olmuştur. Bu bağlamda, Hasanoğlan Köy Enstitüsü yapılarınının geleceğe aktarımı için 2007 yılında Ankara Mimarlar Odası tarafından, bir fikir yarışması yapılmıştır. Köy Enstitüleri içinde ayrıcalıklı bir yer edinen Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü yerleşkesinde, 1940'lardan günümüze tarihi değer taşıyan yapıların birçoğu yıkılmış veya kendi haline bırakılarak yıkılmaya yüz tutmuştur (Çakıcı ve Çorakbaş 2013: 69). Hasanoğlan Köy Enstitüsü için yapılan öğrenci fikir yarışması ile alanın işlevlendirilerek korunması ilkesi benimsenmiştir. Sunulan çalışmalarda, "*yapıların nasıl yeniden değerlendirileceğine, mekanların içeriğinin tarihsel ve felsefi altyapısı da dikkate alınarak kente ve kentlilerin kullanımına ve hizmetine nasıl sunulacağına ve gündelik hayatımızda nasıl yer alacağına ilişkin" öneriler geliştirilmiştir.* (http://www.mimarlarodasiankara.org., http://v3.arkitera.com).)

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü değerlendirme projesi ulusal fikir yarışmasında dereceye giren lisans ve yüksek lisans grubu çalışmalarında yapılan incelemeler, tez kapsamında ele alınan Akçadağ Köy Enstitüsü koruma önerilerinde değerlendirilmiştir. Yarışmada lisans dalında 1. olan (Ata Kurt, Ceyda Cihangir, Sadık H.Yurtoğlu, Ahmet Akif Tek (ODTÜ) projede; yerleşke 8 ana fonksiyon altında incelemiştir. Bunlar sivil toplum büroları, aktivite alanları, eğitim alanları, rekreasyon alanları, servis mekanları, kültür-kongre mekanları, misafirhanelerdir. Projedeki amaç bütün fonksiyonları mümkün olduğunca bir araya getirmek ve paylaşım ortamını arttırmaktır. Yerleşke içindeki mevcut yapılar ayrı ayrı analiz edilerek, yerleşke alanı içerisine ekleme yapılarak veya eklentiler kaldırılarak yapıların kullanım durumları oluşturulmuştur.

Lisans dalında 2. olan (Yiğit Acar, Umut Akın, Mustafa Eker, Aslıhan Günhan, Başak Yılmaztürk (ODTÜ)) projede, yerleşkeye ait korunacak alanları, yeniden yapılandırılacak alanları ve trafik akış şemasını gösteren 3 adet vaziyet planı oluşturulmuştur. Daha sonra yerleşkedeki yapıları ve birbiri ile bağlantılarını gösteren yerleşim planı oluşturulmuştur. Bu yerleşim planındaki müzik okulu, amfi tiyatro, müze, sosyal alan, sağlık evi, kütüphane, çarşı, uygulamalı eğitim ve çeşitli atölyelerin çevrelediği bir meydan oluşturulmuştur. Meydanın altında yer altı sergi alanı düşünülmüştür.

Lisans dalında 3. olan (Selen Sarıkulak, Emre Bal, Erman Togay**)** projede; Hasanoğlan Köy Enstitüsü, yerleşkesinin oluşturmuş olduğu bellek, tescilli yapılar ile aktivite merkezleri korunarak vurgulanmıştır. Yerleşkedeki yapılar üç ana grup altında toplanmıştır. Elektrikhane, ağaç atölyesi, demir atölyesi, su tesisat atölyesi, ısıtma merkezi ve fırın geçmişin aktivite merkezi olarak ele alınan ilk gruptur. Bu grup güncel, üretime yönelik bir alt yapıya sahip merkezin son ürünlerinin sergileneceği müzeler olarak işlevlendirileceği önerisi sunulmuştur. İkinci grupta işlikler yer almaktadır. Enstitüye ait nesnelerin sergilenmesi için ayrılan işlikleri açık sergi alanları ile zenginleştirilmesi düşünülmüştür. Üçüncü grupta ise tiyatro ve müzik okulu yer almaktadır.

Yüksek lisans dalında 1. olan (Çiğdem Sivri, Hasan Deniz, İrem Uslu, Sabri Gökmen, Etkin Karabağlı (ODTÜ)) projede, köy enstitülerinin değişen ihtiyaç ve koşullara göre uyarlanarak yeni bir sistem önerilmiştir. Köy enstitüleri yorumu olarak Kalkınma Enstitüleri, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nün yorumu olarak da Toplumsal Araştırma Merkezi önerilmiştir. Bu çalışma; araştırma ve öğretim, üretim ve pazarlama, sergileme ve paylaşım, sosyal, barınma, yönetim, toplumsal araştırma merkezi olarak 7 katman altında incelenmiştir

Yüksek lisans dalında 2. olan (Önen Günöz, Didem Yavuz, Erman Yurdagül (İTÜ, İstanbul Bilgi Üniversitesi)) projede, enstitüde yapılacak işler sıralanarak üretime dönük bir koruma önerilmiştir. Buna göre; ilk aşama aktivasyon enerjisi: dönüşümde katılımcı olmak isteyen gönüllüler, yapılan duyuruların sonucunda belirlenmiş bir tarih aralığında toplanarak projelere yönelik kararlar alırlar ve iş bölümü yaparlar. 2. Aşamada yapılanma süreci toplantılar yapılır. Onarım, bakım isteyen binalar analiz

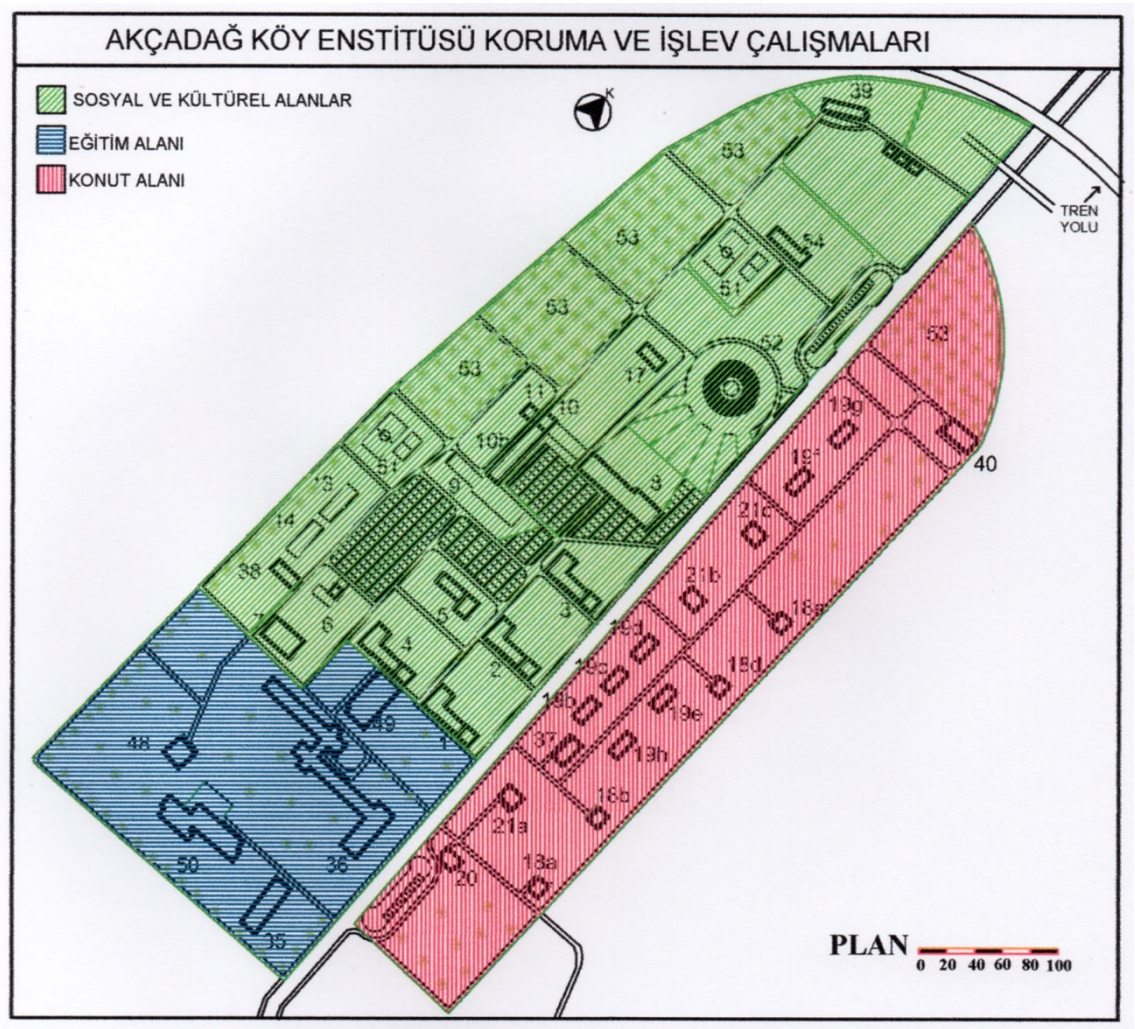
edilir, malzemelerin sağlanması ile tamire başlanır. Basket ve futbol sahası inşaa edilir. 3. Aşamada metal işleri atölyesi onarımı, tarım "ar-ge" binasının yapımı, metal işleri ek binasının yapımı, güney atölyelerin kamuya açık fizik, kimya, bilgisayar, laboratuvarına dönüştürülmesi, laboratuvarların üst katları öğrenci yurtları haline gelir, anaokulu açılır. 4. Aşamada tarım ar-ge ve metal işleri atölyeleri eklenebilir modülünde büyürken ürünlerin yapılıp satıldığı bahçe ve Kız meslek lisesine yakın bir pazar yeri oluşturulur. 5. Aşamada öğrenci yurdunun yıkılması, Anadolu öğretmen lisesine ek bina yapılması, ek binanın yurt işlevini de içermesi, kuzey atölyelerin onarılarak görsel medya atölyelerine dönüştürülmesi,. 6. Aşamada sinema binası inşası, ağaçlandırmanın devam ettiği, kooperatif tarlalarının oluşturduğu, askeriyenin taşınması durumunda bu binanın müze ve araştırma merkezine dönüştürülmesi önerileri sunulmuştur (http://www.mimarlarodasiankara.org., http://v3.arkitera.com).

Yeniden değerlendirme – revalorizasyon, tarihi varlığın, eski değerinin canlandırılması, bu değerin kendisine yeniden yüklenmesi, "tarihi" ortaya çıkarması, okunabilir, görülebilir, algılanabilir hale getirilmesi anlamına gelmektedir. Geleneksel mekan değerlerinin onarılarak, günümüzün gereksinimlerine cevap verecek şekilde donatılarak yeniden kullanılmasıdır. Geçerliliğini henüz kaybetmemiş geleneksel mimari ve kentsel değerlerin yeniden keşfidir ve bu keşfin daha akılcı, daha ucuza mal olabilmesi modelidir (Arabacıoğlu 2007:205-206).

Literatürlerde çok fazla yer bulamayan Akçadağ Köy Enstitüsü, zamanla eklenen ve değişen binalarının bakımsızlığına rağmen, alanın eğitim amaçlı kullanımı yapılarda sürdürülebilirliği sağlayan önemli bir etken olmuştur. Enstitüsü yerleşkesinde yapıların yapıldığı dönemin eğitim, kültür ve politik yansıması olarak, toplumsal hafızayı canlandıracak kültürel, bir alan içinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür. İşlevlendirmede, enstitü, sosyal aktivite ve sergi alanlarının, müzelerin, yeşil alanların, anfi tiyatro, yürüme yolları, meydanların ve ana aksların bütünleyici bir rol içinde, ekonomiye ve topluma kazanım ilkesi ile sürekliliği sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşkesi eğitim, sosyal kültürel ve konut (lojman) alanı olmak üzere 3 ana bölüme ayrılmıştır. Eğitim alanı yakın zamana kadar kullanılan yapıları, sosyal ve kültürel alan ise günümüzde kullanılmayan fakat mimari,

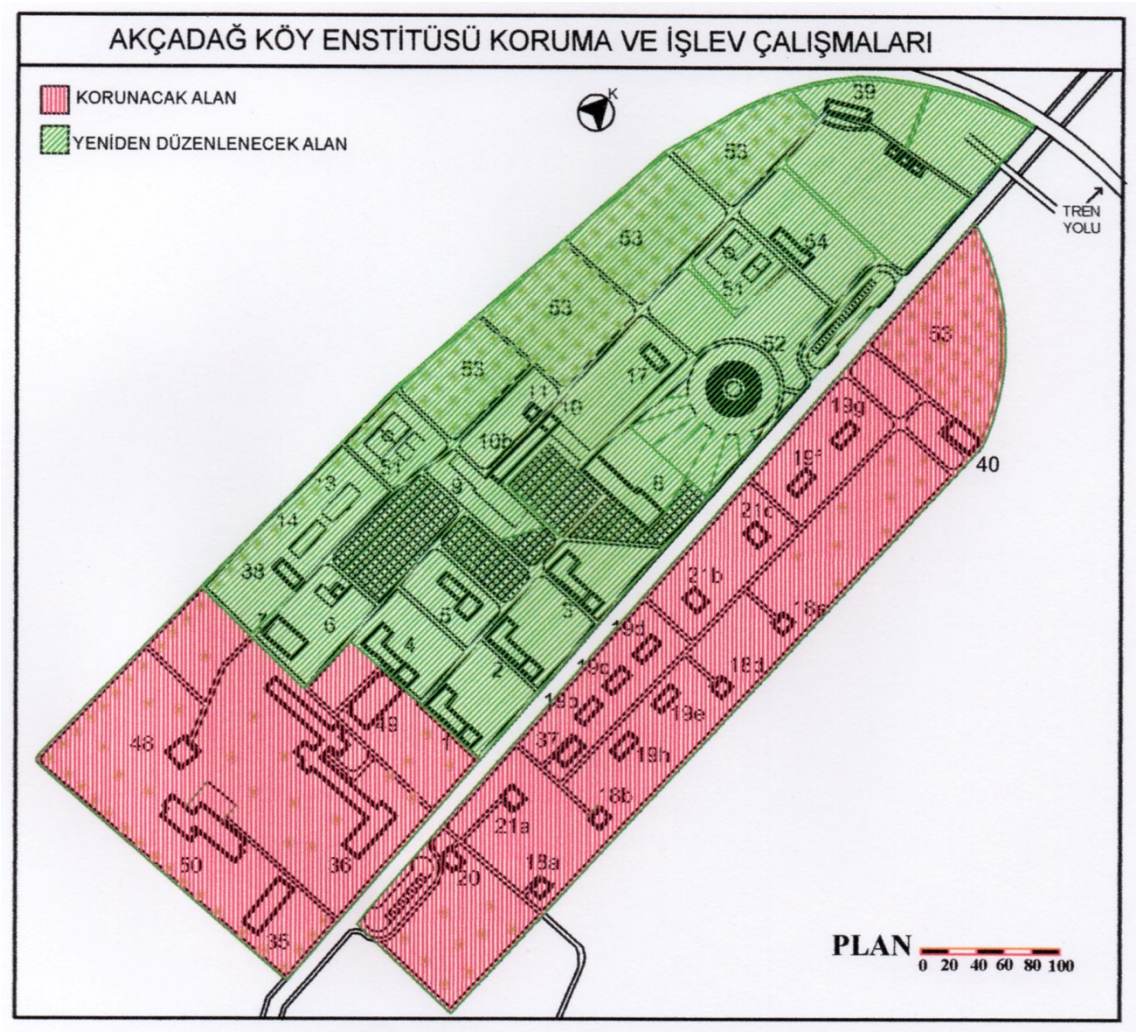
anı ve özgün değeri olan yapı grubunu, konut alanı ise öğretmen lojmanlarından oluşmaktadır (Bkn. Şekil 4.200).

Şekil 4.200. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Koruma ve işlev çalışması, alan içinde enstitü döneminden 1965 yılına kadar yapılan yapılar ile 1965 yılı sonrası yapılan yapıların ayrı ayrı değerlendirilmesi ile yapılacaktır. Eğitim alanı olarak belirlenen kısım içerisinde 1965 yılında yapılan idari kısmın ve dersliklerin bulunduğu bina, 1978 yılında yapılan pansiyon ve 1975 yılında yapılan cami yer almaktadır. 2015 yılına kadar kullanılan lise, pansiyon ve spor tesisi yeniden Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak, aynı işlevle devamının sağlanması önerilmektedir. Eğitim alandaki yapılar ve öğretmen lojmanlarının olduğu bölüm yakın zamana kadar kullanıldıklarından mekânsal değişimi en az gerektiren yapı grubuna girmektedir.

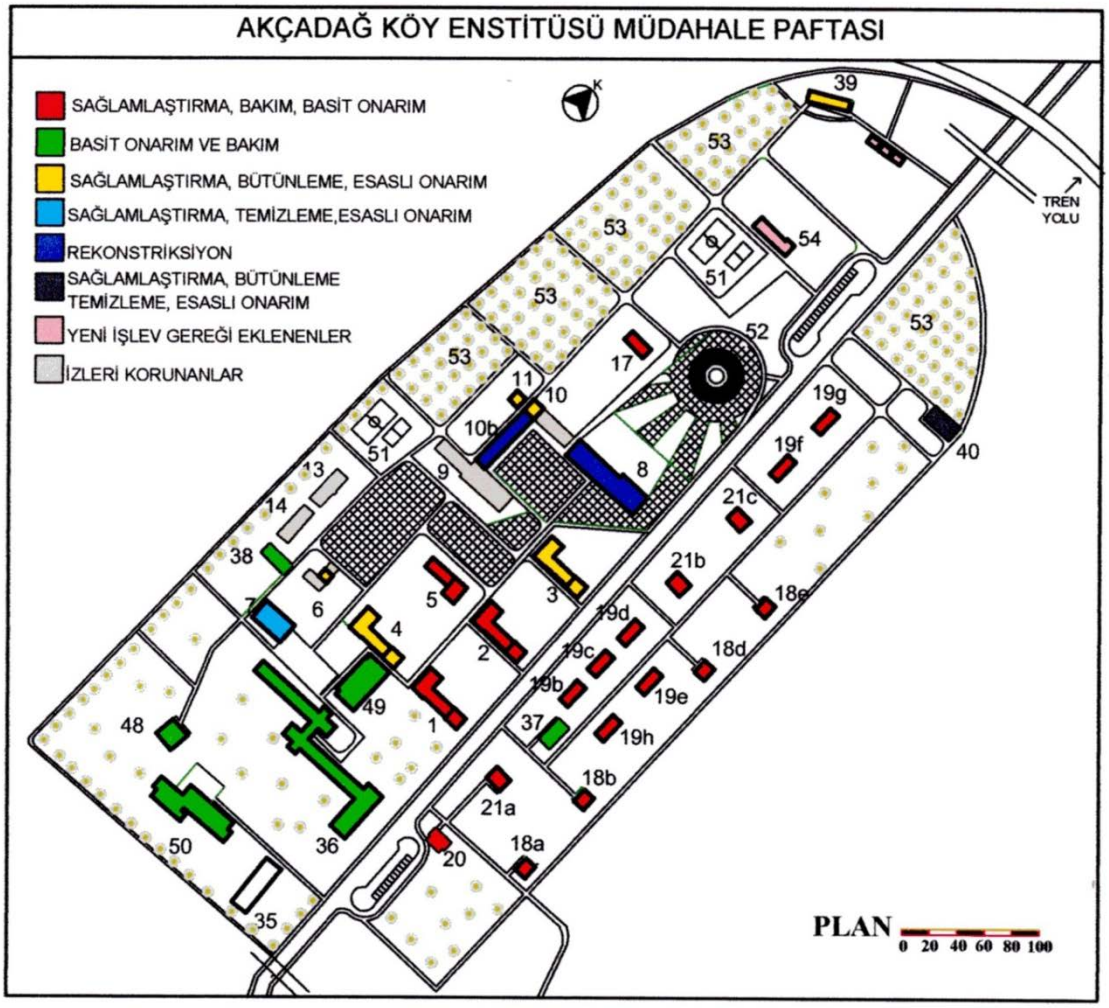
Şekil 4.201'de enstitü yerleşkesi müdahale açısından mevcut durumu ile korunacak alan ile kültürel sosyal amaçlı olarak yeniden işlevlendirilecek/ düzenlenecek alan olarak iki kısma ayrılmıştır.

Şekil 4.201. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Yerleşke içerisindeki yapılar ile ilgili koruma çalışması, öncelikle mevcut yapıların durumunun belgelenerek, fotoğraflama, rölövelerinin çizilmesi, malzeme ve bozulma analizleri yapılmıştır. Bu analizler doğrultusunda alanın koruması ve sürekliliğin sağlanmasına yönelik müdahale çeşitleri belirlenerek, yerleşkenin sürekliliğini devam ettirmesi ve ekonomiye kazandırılması amacıyla düzenlemeler yapılmıştır (Bkn. Şekil 4.202). Müdahale ve teknikleri bölüm 4.2.8'de ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu düzenlemeler içerisinde günümüze kadar ulaşamayan ancak izi kalmış yapıların anılarının yaşatılması, bilinirliğinin oluşturulması amacı ile yeniden yapımı, önerilmiştir. Yerleşke içerisinde yapısal olarak en iyi durumda olan binaları eğitim alanı

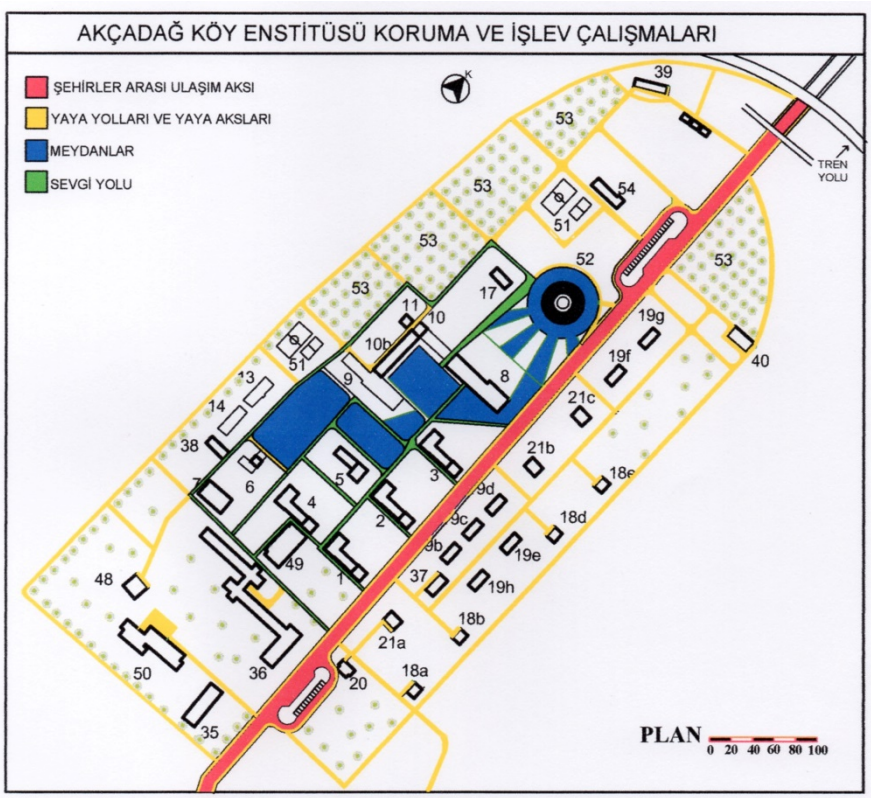
içerisinde yer alan grup oluşturmaktadır. Bu durum yakın zaman kadar yapıların kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bunlara basit onarım ve bakım yapılacaktır. 1941 yılından günümüze kadar gelen okul ve yemekhane yapılarından 8 ve 10b nolu binaların günümüze sadece izi gelebilmiştir. Bu yapılar yeniden yapım olarak yapı izleri korunarak ahşap ve cam malzeme ile yeniden yapılacaktır. Revir ve 40 nolu lojmanda ise yapılar eklerinden temizlenecek. 1 ve 2 numaralı okullarda sağlamlaştırma, basit onarım ve bakım, yangın sonucu bir bölümü yok olan lokal ve kaynakhane bölümünde ise sağlamlaştırma, bütünleme ve esaslı onarım uygulanacaktır.

Şekil 4.202. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Yeniden işlevlendirilecek olan alan, yani 1965 yılından önce yapılan yapılar ve çevresi, ülkenin kültürel kullanım alanı olacak şekilde aktif müze alanı olarak değerlendirilecektir. Bu tür bir işlevlendirme, sadece yapı bazında değil kentsel ve bölgesel kazanımlar sağlayacaktır. Müze alanı olan sosyal ve kültürel alanda yer alan,

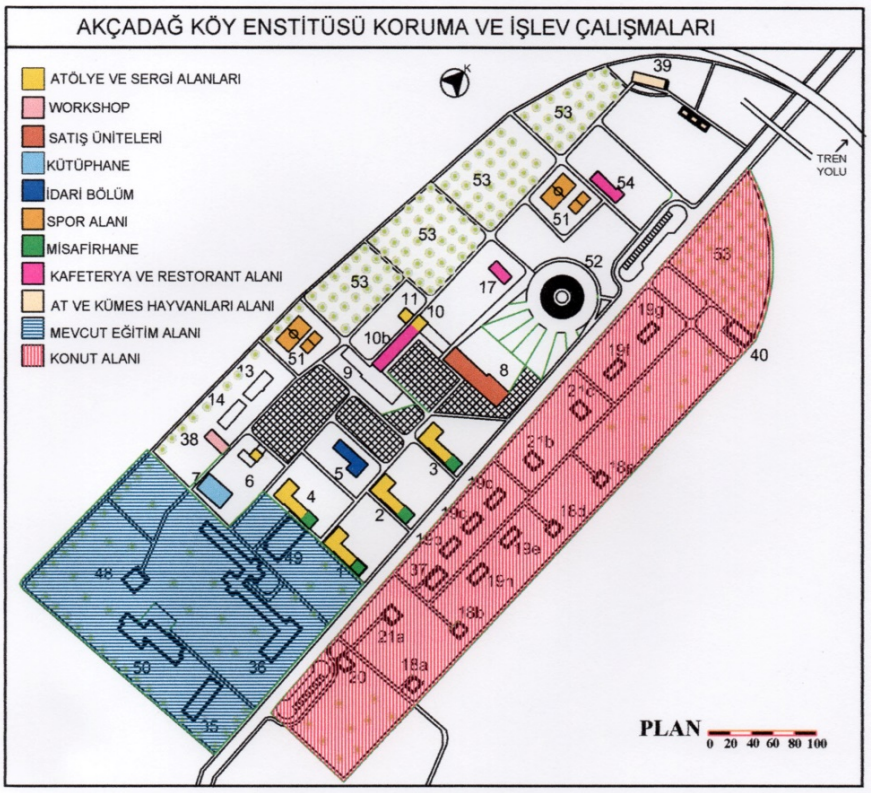
yapılar günümüzün konfor ve ihtiyaçlarını sağlamayan ancak dönemin kültürel, mimari değerlerini taşıyan yapıları oluşturmaktadır. Kültürel ve sosyal alan içerisinde, Akçadağ Köy Enstitüsü'ne ait 1965 yılına kadar eğitim yapılan okul binaları, kaynakhane, eski idari bina, mutfak, fırın, jeneratör binası, depo, revir, ahır bulunmaktadır.

Şekil 4.203. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Şekil 4.203'de yerleşkenin dolaşım ve toplanma birimleri gösterilmiştir. Yerleşke planında önerilen meydanlar, sevgi yolu ve yaya aksları ile düzenlenen alan içerisinde, insanların düzenlenen sosyal ve kültürel çevrenin daha iyi kullanılması hedeflenmiştir. Alanda mevcut kullanımı devam eden, yeniden işlevsel olarak değerlendirilecek yapılar ve eklenmesi gerekli olan yapılar birbirine meydan ve sevgi yolu ile bağlanacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün içinden geçen ve enstitüyü kuzey güney doğrultusunda ikiye bölen yol güneyde Malatya-Adana karayolu ile kuzeyde demiryolu ve Karapınar Köyü'nü birleştirmektedir. Karayolu, demiryolu ve Karapınar Köyü arasında yer alan bu aks korunarak, bu yol enstitü içindeki sevgi yoluna bağlanacaktır. Sevgi yolu kültürel alan içinde yapıların birbirine bağlanması için devam ettirilecektir. Köy yollarının buradan bağlanması ile kırsal alanda bulunan eğitim kurumlarının enstitünün kültürel alanından etkileşimini sağlayacak, öğrencilerin alana

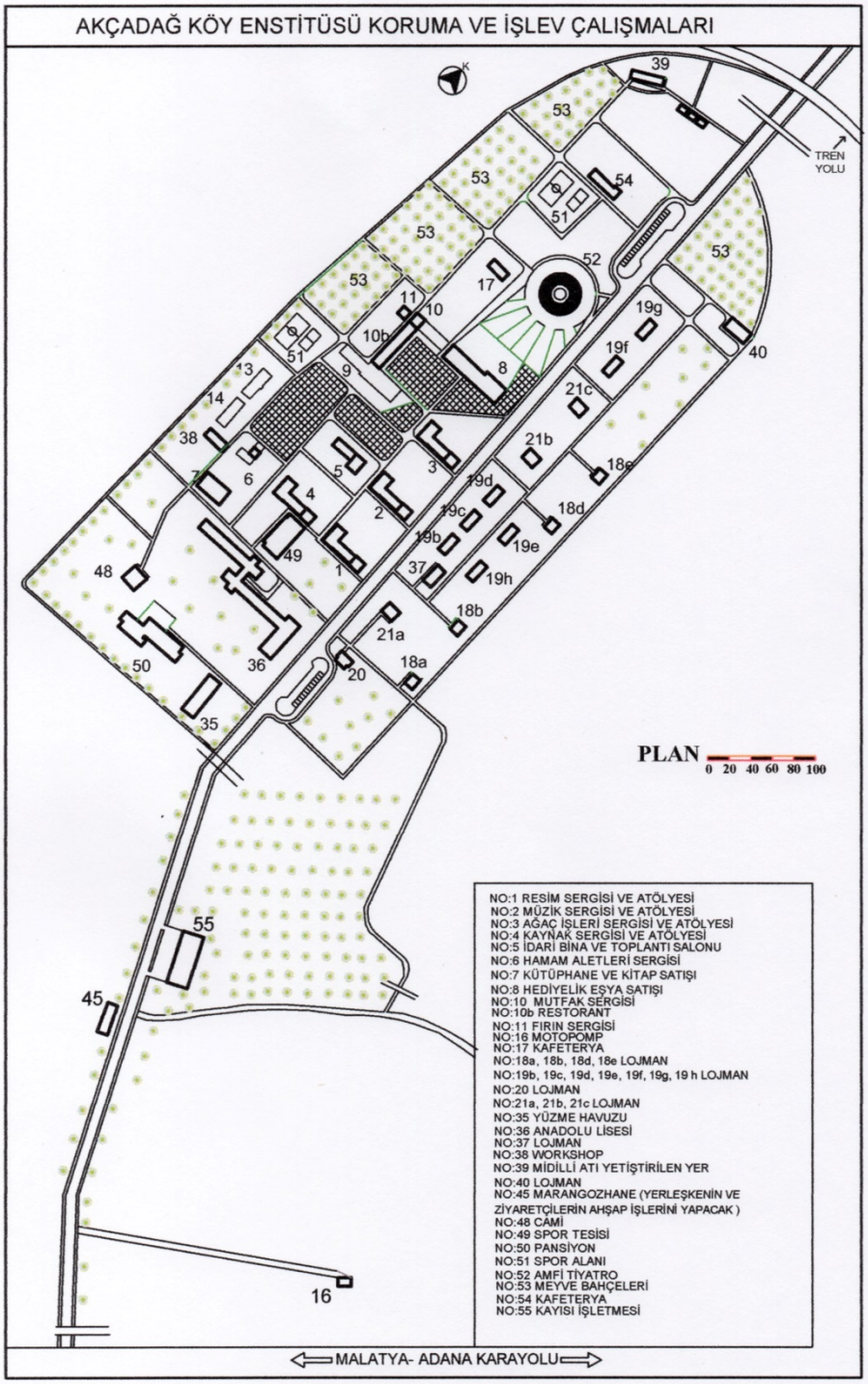
aktarımı ile kültürel alışveriş, en genç nesillere aktarılabilecektir. Meydanda yer alan amfi tiyatroda enstitü ruhuna uygun bir toplanma ve gösteri yeri olarak düşünülmüştür. Sevgi yolunun düzenlenecek alan içerisinde atölyeleri, sergi alanlarını, workshop, satış birimlerini, kütüphaneyi ve yeme içme birimlerini birbirine bağlaması ile oluşturulan akslar, mekânsal alanda bir bütünlük algısı sağlayacaktır.

Şekil 4.204. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Akçadağ Köy Enstitüsü için önerilen koruma çalışması alanın düzenlenmesi ve yapıların işlevlendirilmesi ile sağlanacaktır. Bu bağlamda enstitülerde özgün durumda bilinen kültür, eğitim ve sosyal yaşam odaklı yapılaşma referans alınarak, işlevler verilmiş, düzenlemeler yapılmıştır. Şekil 4.204'te sosyal ve kültürel alanda yapıların korunması amacı ile ihtiyaçlar doğrultusunda yeşil alanlar, meyve bahçeleri, amfi tiyatro, otopark ve durak alanları, kütüphane ve kitap satışı yapıldığı bina, midilli ve kümes hayvanlarının yetiştirildiği barınaklar, resim, müzik ve ağaç işleri sergileri ve atölyeleri, enstitüye ve dışarıya hizmet edecek olan marangozhane, workshop atölyeleri gibi yeni işlevler önerilmektedir. Yapılan çalışmada günümüzde kullanılmayan yapı gruplarına kendileri ile bağdaşacak işlev önerileri sunulurken aynı zamanda da ihtiyaçlar doğrultusunda yeni birimler eklenmiştir. Ayrıca enstitünün güneyinde yöre

halkının çalışacağı ekonomik anlamda kazanımları olacağı bir kayısı işletmesi yapısı önerilmiştir.

Şekil 4.205. Akçadağ Köy Enstitüsü koruma ve işlev planı

Enstitüde günlük yaşam içinde yaşananlar, işlev verilen birimler için yol gösterici olmuştur. Enstitüde, öğrencilerin yatakhanelerde halay ve türküyle beraber uyanmaları, alanda toplanmaları ve iş ve ders yerlerine gitmeleri, hergün temizlik, spor,

kahvaltı ve sabah okuması yapmaları, geceleri en az iki saat okuma ve ders hazırlığı yeni işlevde de meydan ve toplanma yerinin önemsenmesini sağlamıştır (Makal, 2009:51, Özsoy 1997: 67-68).

Her enstitünün büyük bir kütüphanesi vardı ve Hasan Âli Yücel'in çevirisini yaptırdığı klasikler burada bulunabiliyordu. İsteyen öğrencilere müzik öğretmenleri tarafından mandolin, keman, akordeon, bağlama dersleri de verilirdi (Dündar 2006: 33-34). Tiyatro enstitüler sayesinde kırsal alana inmiş bir etkinlikti. İllerde ve kasabalarda halkevleri zaman zaman yaptığı amatör tiyatro çalışmalarını halka gösterirdi. Köy enstitüleri öğrencileri, ulusal oyunlar, müzik, şiir gibi etkinlikler yanında köyden getirdikleri ve enstitü yaşamından çıkardıkları konuları sahnelerdi (Türkoğlu 2004: 307). Bunlar kadar önemli sayılan öğrencilerin yönetime katılma ilkesi enstitülerde her gün, her yıl düzenli olarak uygulanmıştır.

Akçadağ Köy Enstitüsü için önerilen koruma programı içerisinde işlevlendirilen kültürel alan içinde gruplar atölye, salon ve açık alanlarda, spor, müzik ve okuma saatleri ile bu gelenek devam ettirilecek, eğitimde bu etkinliklerin oluşturduğu farkındalıklar ortaya konulacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü için önerilen koruma programı içinde enstitülerin bu özellikleri alana öğrencilerin, sivil toplum örgütlerinin ve ilgili kişilerin gruplar halinde ziyaretleri ile yapılacak, okuma günleri, münazara günleri, amatör üretim ve atölye çalışmaları ile enstitü özelliklerinin günümüze aktarılması sağlanacaktır.

Enstitünün bulunduğu alan ve yapılar bir ekonomik değeri bulunmaktadır. Bu ekonomik değerin içinde bulunduğu sosyal çevreye ve ülkeye kazandırılması için bu yapıları önemli kılan kimlik değeri, mimari değer ve anı değeri gibi yapıların özgününde yer alan değerler doğrultusunda yeniden işlevlendirilmesi gereklidir. Enstitülerin güzel sanatlar ve iş eğitimi programı ile gösterdikleri çeşitlilik o dönemde tasarım yetisi, düşünme ve biçimlendirme becerisini etkilemiştir (Ülkü 2008: 38). Enstitü yerleşke alanı içerisindeki yapıların, oluşturulacak faaliyet alanında çeşitli kursların bulunduğu atölye yapılarına, sergi ve workshop salonlarına dönüştürülmesi önerilmektedir. Önerilen workshop alanları, atölyeler, müzik, resim gibi güzel sanatlar ile mimarlık ve mühendislik alanlarında eğitim alan öğrencilerin tasarım ve yaratıcılığının gelişmesine katkı sunacak çalışmalar yapılacaktır.

Köy Enstitüleri yaparak, üreterek öğrenme özelliği, yani iş eğitimi üzerinde durulmuştur. Her enstitüde el sanatları, üretimine ağırlık veren atölyeler, tarımsal ve hayvansal üretimin geliştirilmesi için bahçe, kümes, ahır gibi hayvan üretim çiftlikleri de yer alıyordu (Hovardaoğlu 2014: 595). İş eğitimi, Köy Enstitüleri sisteminin belkemiğiydi (Baykurt 1997: 47, Akhan 2011: 23). Enstitüler ülkenin ekonomik olarak en zorlu döneminde kurulmuş yapılardı. Enstitüler, kuruluş aşamasından itibaren, eğitim ortamını donatıyor, işletiyor, yatırıma yöneliyordu (Türkoğlu, 2004: 171, 307).

Akçadağ Köy Enstitüsü kurulduğu dönemde bir yandan eğitim ve konaklama yapılarını inşa edilirken diğer taraftan bölgede meyveciliğin gelişmesi için tarımsal ve zirai çalışmalar yapılmıştır. Önerilen program içinde enstitünün geniş arazisi geçmişte olduğu gibi kaysı ve diğer meyve yetiştiriciliği için kullanılacaktır. Enstitü tarım arazisi içinde yapılacak yeni bir bina ile meyve ağaçlarının fidelerinin çoğaltılması, alan içinde bulunan ağaçların meyvelerinin toplanması, kurutulması ve satışının yapılmasına devam edilmesi sağlanacaktır. Alana gelen grupların, ağaç bakımı, aşılama, meyve toplama, ayıklama çalışmalarında bulunarak, John Dewey'in enstitüleri tanımlarken "Bir iş yaparak öğrenmek" diye özetlediği, pratiğe ve deneye dayanan eğitimi günümüze aktarmaya çalışılacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü alanında ziyaretçi gruplarının çeşitliliğini artırmak için, geçmişteki hayvansal üretim ve bakımının yapıldığı bu eğitim kurumlarında, küçük çaplı kümes alanlarının varlığının devamı ile çocuklar için midilli türü atların hobi ve biniciliği ile günümüze ulaşan ahırda değerlendirilecektir.

Akçadağ Köy Enstitüsü için önerilen işlevlendirmede mekanlara aşağıdaki işlevlerin verilmesi önerilmiştir. 1 nolu okul yapısının resim sergisi ve atölye olarak kullanılması, sergi salonunda Akçadağ Köy Enstitüsü ile ilgili resimlerin ve atölyede çizilecek resimlerin sergilenmesi yapılacak. 2 nolu okul yapısı müzik eğitimi ve atölyesi olarak kullanılacak, sergi salonunda Akçadağ Köy Enstitüsü'nde kullanılan dönemin müzik aletlerinin ve atölyede üretilen müzik aletlerinin, bestelerinin sergilenmesi yapılacaktır. 3 nolu okul yapısı ağaç işleri sergisi ve atölyesi olarak kullanılması önerilmektedir. Sergi salonunda Akçadağ Köy Enstitüsü'nde kullanılan dönemin ağaç işleri malzemeleri ve atölyede üretilen küçük çaplı enstitü maket ürünlerin sergilenmesi yapılacaktır. 1, 2 ve 3 nolu lojman konaklama amaçlı kullanılacaktır.

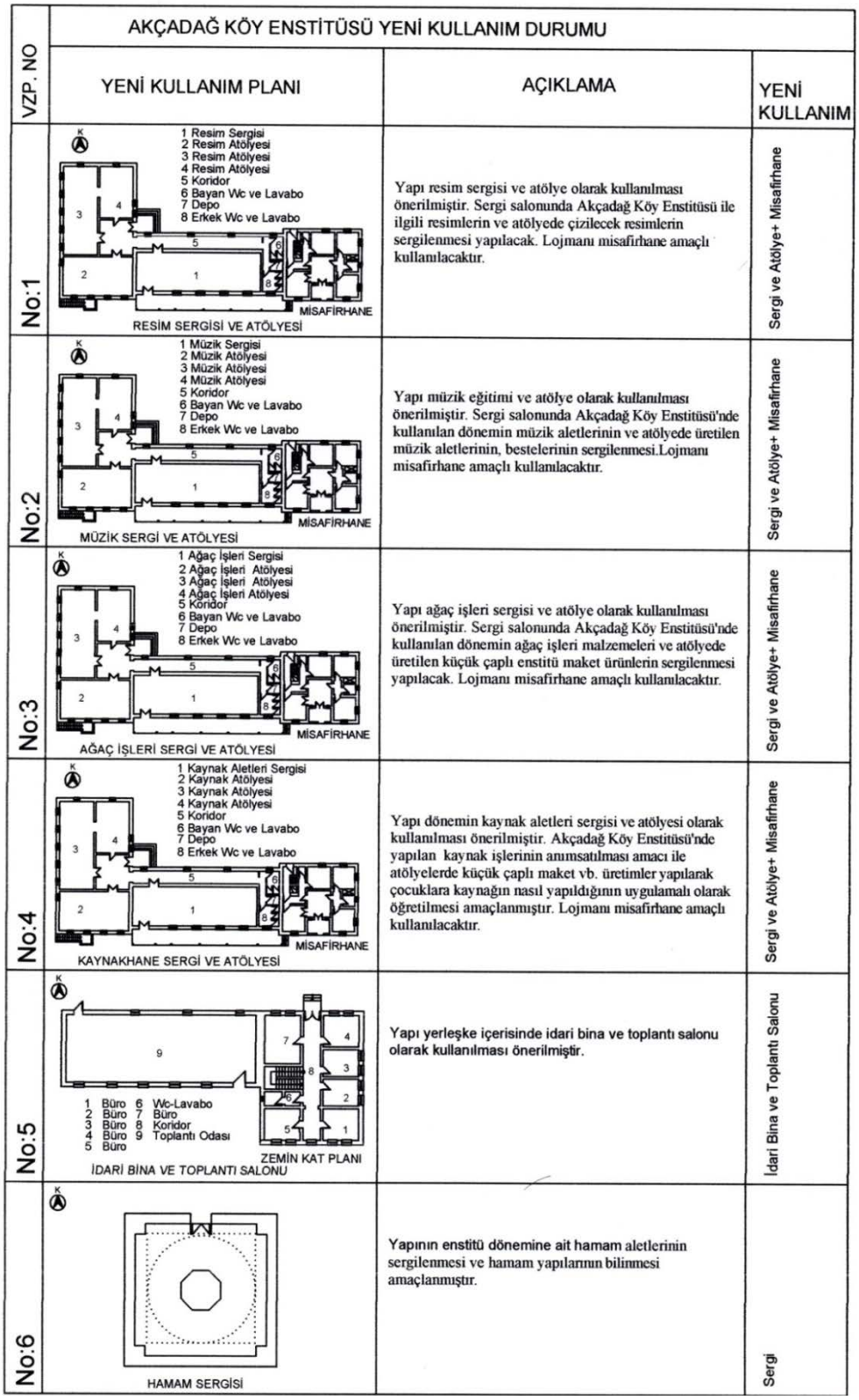
4 nolu yapı dönemin kaynak aletleri sergisi ve atölyesi olarak kullanılması önerilmektedir. Akçadağ Köy Enstitüsünde yapılan kaynak işlerinin anımsatılması amacı ile atölyelerde küçük çaplı maket vb. üretimler yapılarak çocuk ve genç ziyaretçiler, kaynağın nasıl yapıldığının uygulamalı olarak öğretilmesi amaçlanmıştır. 5 nolu yapının yerleşke içerisinde idari bina ve toplantı salonu olarak kullanılması önerilmektedir. 6 nolu yapının enstitü dönemine ait hamam aletlerinin sergilenmesi ve hamam yapılarının bilinmesi amaçlanmıştır. 7 nolu yapı kütüphane ve kitap satışının yapıldığı yer olarak kullanılacaktır. Köy Enstitüleri ile ilgili kitapların bulunduğu bölüm, çocuk kitapları bölümü ve küçük çaplı okuma yerleri önerilmiştir.

10 nolu enstitü döneminde mutfak olarak kullanılan yapı korunarak ziyaretçilerin dönemin mutfak işleyişinin, özgün ocak ve baca sistemini görmeleri, 11 nolu enstitü döneminde fırın olarak kullanılan yapı korunarak ziyaretçilerin dönemin fırın işleyişine, ocak, hamur hazırlama, pişirme, depolama sistemini görmeleri, bilmeleri sağlanacaktır. 38 nolu yapı workshop atölyeleri olarak kullanılacaktır. Atölyeler açık bir mekan olarak, mekan içerisinde hareketli demontable ahşap elemanlar, ayırıcı olarak kullanılacaktır. 39 nolu yapı midilli ve benzeri atların barındığı bir yer olarak önerilmiştir. Bu mekan küçük yaş grubu çocukların alana getirilmesi, alanda hatıraların oluşması ve ilerleyen süreçte kültürel mekanlara gelmelerinin sağlanması amacıyla yapılmıştır.

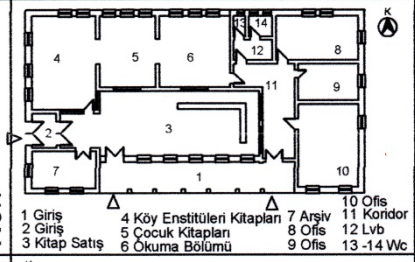
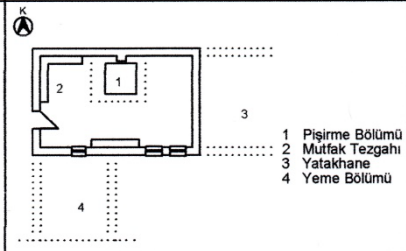
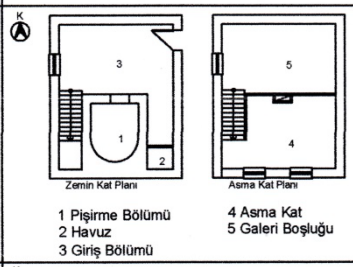
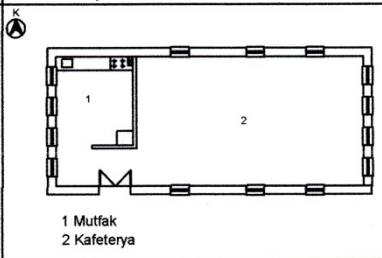
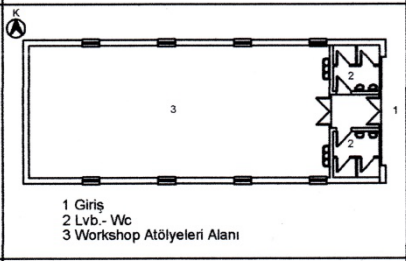
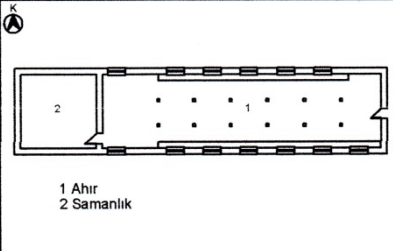
Günümüze ulaşamayan yemekhane ve okul binası rekonstriksiyon ile yeniden yapılmıştır. Mutfağın devamındaki 10b numaralı ve 8 numaralı bölümün izlerinin korunması, 10b numaralı yapının yemek bölümü, 8 numaralı bölüm ise satış yeri olarak düzenlenmesi düşünülmektedir. Enstitü zamanında yeme bölümü olarak kullanılan 10b olarak numaralandırılan yemekhanenin günümüze ulaşan zemin izlerine korunarak, alandaki diğer yapılar gibi tek katlı, ahşap konstrüksiyon ve kırma çatılı olarak, ahşap ve cam malzemeden yemekhane olarak yeniden yapılacaktır.

Yeni işlev gereği alanda ekonomik girdi sağlamak için yapılması önerilen ikinci yapı, satış birimi olarak kullanılacak olan 8 nolu yapıdır. Bu yapı aynı zamanda Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ilk yapılan eğitim binasıdır. Tonguç Vakfı Arşivinde 1941 yılına ait belgede yapının planları elde edilmiştir. Zemin döşemesi ile sınırları bilinen yapı benzerleri gibi ahşap konstrüksiyon kırma çatı, marsilya tipi kiremit malzeme ve modern cam malzemenin kullanımı ile rekonstrüksiyon yöntemiyle yapılarak, hediyelik

eşya satış birimi olarak işlevlendirilmesi, dönem yapılarının günümüze aktarımını sağlamaktadır.

Şekil 4.206(a). Akçadağ Köy Enstitüsü yeni kullanım durumu

VZP. NO	YENİ KULLANIM PLANI	AÇIKLAMA	YENİ KULLANIM
AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ YENİ KULLANIM DURUMU			
No:7		Yapı kütüphane ve kitap satışının yapıldığı yer olarak kullanılacaktır. Köy Enstitüleri ile ilgili kitapların bulunduğu bölüm, çocuk kitapları bölümü ve küçük çaplı okuma yerleri önerilmiştir. Mekanlar arsındaki satış ünitelerine bakan kapıların yerine cam duvar yapılacak, mekanların birbirini görmesi sağlanacaktır.	Kütüphane ve Kitap Satış Yeri
No:10		Enstitü döneminde mutfak olarak kullanılan yapı korunarak ziyaretçilerin dönemin mutfak işleyişinin, özgün ocak ve baca sistemini görmeleri, bilmeleri sağlanacaktır.	Sergi
No:11		Enstitü döneminde fırın olarak kullanılan yapı korunarak ziyaretçilerin dönemin fırın işleyişine, ocak, hamur hazırlama, pişirme, depolama sistemini görmeleri, bilmeleri sağlanacaktır.	Sergi
No:17		Yapı kafeterya olarak kullanılacaktır.	Kafeterya
No:38		Yapı workshop atölyeleri olarak kullanılacaktır. Atölyelerin serbest bir mekan olarak, hareketli demontable ahşap elemanlarla mekan içerisinde ayırıcı olarak kullanılacaktır.	Workshop Atölyesi
No:39		Midilli ve benzeri atların barındığı bir yer olarak önerilmiştir. Ahıra çocukların getirilmesi amacıyla yapılmıştır.	Midilli Barınağı

Şekil 4.206(b). Akçadağ Köy Enstitüsü yeni kullanım durumu

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Köy Enstitüleri, Cumhuriyet döneminin kuruluş sürecinde eğitimin çoğunluğunun şehirlerde olduğu ve kırsal kesimlerde eğitimin yok denecek kadar az olduğu bir dönemde eğitimin yaygınlaştırılması görevini üstlenmiştir. Bu doğrultuda Cumhuriyetin yeni bir toplum yaratma idealine uygun nesiller yetiştirilmesiyle paralel görünen bir hedefle kurulmuştur.

Ülkenin eğitim alanında gelişmesi nüfusun en fazla olduğu alandan başlama bilinci ile "Köy Öğretmen Okulları"nın 1920'li yıllarda oluşturulan altyapısı geliştirilerek, 1930'lara gelindiğinde deneme aşamasına ulaştırılmıştır. İlk iki Köy Enstitüsü, 1937 yılında "Köy Öğretmen Okulu" adıyla Eskişehir-Çifteler ve İzmir-Kızılçullu'da açılmıştır. Bunlara, 1938'de Trakya-Kepirtepe Köy Okulu da eklenmiştir. "Köy Öğretmen Okulları" 1940 senesinde, Köy Enstitüleri Kanunu'nun çıkarılması ile "Köy Enstitüleri" olarak değiştirilmiş ve düşünülen bu üretici eğitim sistemi tüm ülke genelinde uygulanmak üzere belirli kriterler çerçevesinde uygulamaya konmuştur. (Gürsel, Ö., vd. 2009:121-127,). Yoğun bir düşünce ve çalışma ürünü olarak oluşturulan sistemle kurulan köy enstitüsü, köy okulları, köy bölge okulları, eğitmen kursları gibi birbiriyle ilişkilendirilebilecek bir bütünün parçaları olarak kurgulanmışlardır.

Köy Enstitüleri yaklaşık altı yıl kadar bir sürede sayısı 21'e ulaştırmış ve bu kurumlarda çok sayıda eğitmen, sağlık elemanları, bayan-erkek öğretmenler yetiştirilmiştir (Gürsel, vd. 2009: 121,127). Enstitüler kırsal alan yerleşiminde esas olan meydan, yapı ve insan ilişkisine benzer bir planlama ile yapılmıştır. Köy alanında bulunan yaşam birimleri ve her birimin kendi bahçesinin olması durumu enstitü birimlerinin tasarımında da düşünülmüştür. Kapalı mekânların mimari programı belirlendiği gibi, açık alanlar için de özel bir program tasarlanmıştır. Hayvan ve bitki bahçeleri, teraslar, parklar, oturma alanları, spor alanları ve yeşil alanlarla ele alınan program vaziyet planında bina-açık alan, bina-bahçe gibi grupların oluşmasını sağlamıştır. Bu grupların örgütlenmesi ışığında insanların birbiriyle sık sık karşılaşıyor olması, sosyal açıdan ilişkilerin kenetlenmesi açısından dışa dönük bir yaklaşımdır (Hızlı, 2011: 6).

Enstitülerin kurulum yerleri için, kent ve kasabalardan uzak, kırsal alanda geniş arazisi bulunan yerler seçilmiştir. Enstitülere ulaşım için tren ve karayolu bağlantısı olması önemsenirken, mekânsal yerleşimleri ise mimari proje yarışmaları ile düzenlenmiştir. Yapılacak tasarımlarda yer, yön, su öğesinin varlığı temel kriterleri oluşturmuştur.

Köy enstitüleri, Cumhuriyetin ilk yıllarında Ulusal Mimarlar tarafından, yerel malzeme ve inşaat teknikleri ile inşa edilen, geleneksel yapılarla uyumlu, ancak modern özelliklere de sahip yapılardır. Enstitülerin geneli düzenli ve sıra takip eden düzgün geometrik formlar, açık alanlar ve yapılar şeklinde modern mimarinin biçim anlayışı ve süsten uzak, yalın ve ekonomiye önem veren bir tavırda gerçekleştirilmiştir.(Hovardaoğlu 2014: 593).

Yerleşme çalışmalarından başlayan ve enstitünün gündelik hayatına yansıyan yaşantı, iş içerisinde üretime dayalı çalışmalardır. Bu çalışmalar hem köylüler için özendirici, hem de öğrencilerin kendilerini geliştirmesi için önemli bir unsurdur. Gündelik hayatta programın farklılaşması, her enstitüde yerel koşulların ele alınmasıyla ilgilidir. Enstitünün bulunduğu yere, iklime, mevsimlere göre alınan dersler ve uygulamalar farklılaşabilmektedir.

Akçadağ Köy Enstitüsü'nde vaziyet planı belirgin bir kararlılıkla araziye yerleştirilmiştir. İşlevlere göre grup oluşturan binalar, kümeler halinde belirli bir disiplin içeren geometrik anlayışla alanda yer alır. Binaların kütle biçimlenmesi, birbirine göre konumu, kümeler arasında oluşan ızgara biçimli dik yollar ve binaların sınır oluşturduğu açık alanlar donatılmıştır. Vaziyet planı bina, açık alanlar ve etkinlik alanları ile bir bütün oluşturur. İlişkiler sadece enstitü içinde değil, çevre ile birlikte düşünülmüştür. En önemli ilişki biçimi, demiryolu-köy bağlantısını sağlayan yoldur. Akçadağ Köy Enstitüsü'nün ortasından geçenkarayolu, demiryolu ve şehirlerarası karayolunu birbirine bağlar. Kuzey güney doğrultusunda yer alan bu yolun doğusunda ve batısında yer alan yapılar ile birlikte çeşme, heykel altlıkları, sevgi yolu, yüzme havuzu ve düzenli planlanmış sosyal alanlar yer almaktadır. Her iki yanında yer alan mekanlarla çeşitlilik gösteren bu yol, öğrencilerin gündelik hayat akışlarıyla karşılaşma ve ilişki kurma imkanı yaratır. Enstitü mekanına ait ölçek, kırsal yaşamın geleneksel, coğrafyasına uyumlu yapısına yaklaşır. Küçük ölçekli tek katlı yada iki katlı yapılar,

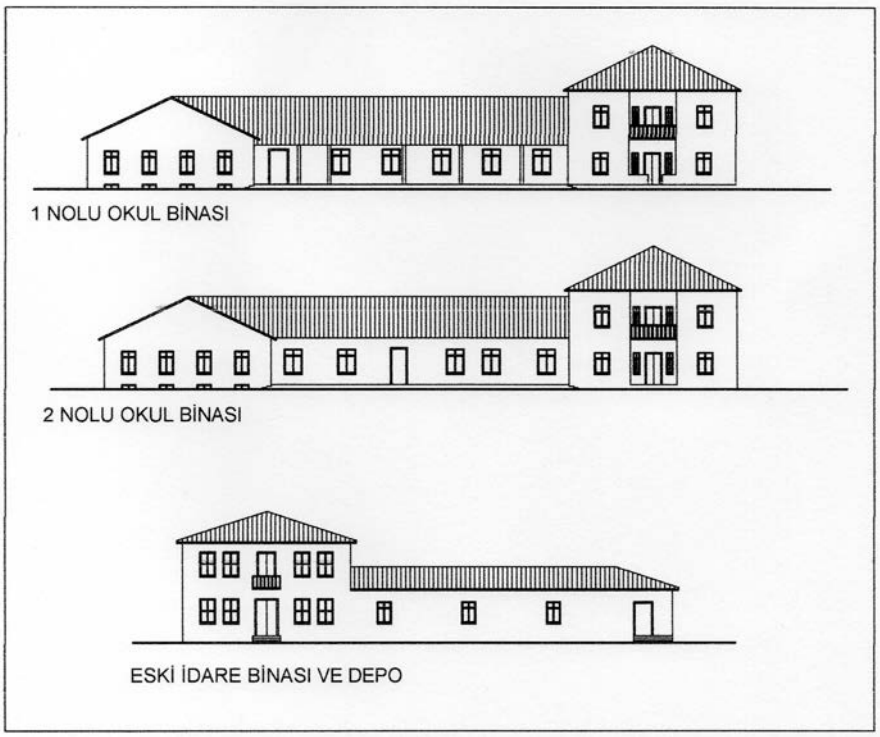
yerel malzeme, yeşil alanlar, boşluklar ve açık alanlar ile yerleşim, uyumlu bir bütünü oluşturur.

Enstitü yapıları, yerel inşaat tekniği ve malzeme ile kolay, hızlı ve bütçe olanakları düşünülerek yapılmıştır. Taş, ahşap, tuğla ve yığma yapı ön plandadır. Yöresel malzeme gereği tek katlı yapılarda kerpiç, tuğla ve taş, çok katlı ve yeni binalarda ise betonarme malzeme görülmektedir. Döşeme ve çatı aralıkları da bu malzemelere uygun olarak seçilmiştir. Çatılar ahşap konstrüksiyon ile kırma çatı biçiminde ve kiremitle kaplanmıştır. Binalarda düz ve sade cephelidir.

Enstitüdeki yapılara 1940'tan günümüze kadar ihtiyaçlar doğrultusunda yeni binalar yapılmış veya yapılara eklenmiştir. Yeni yapılar kullanılmaya başlandıktan sonra eski yapıların bir kısmının kapılarına kilit vurularak kapatılmıştır. Bir kısmı ise depo veya lojman olarak kullanılmaktadır.

Enstitü 2015 yılına kadar Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi olarak, eğitime 1965 yılında yapılan eğitim binasında devam etmiştir. 2. ve 3. dönem yapıları içerisinde yer alan idari ve dersliklerin içinde bulunduğu bina, pansiyon binası, spor tesisinin bulunduğu binalar günümüzde yakın zamana kadar kullanılmıştır. 2015 eğitim ve öğretim yılı içerisinde Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi, Akçadağ merkezde yapılan yeni binasına taşınarak tümüyle terk edilmiştir.

Birinci dönem yapıları içinde yer alan 1, 2, 3, 4 nolu yapıların özgününde okul binası ve lojman olarak yapıldığı, 8 ve 9 nolu yapıların 1941 yılında yapılan (Tonguç Vakfı arşivi) okul binaları olduğu, 22 ,23 ,24 ,25 ,26 nolu yapıların hayvancılık eğitiminde kullanılan ahır, samanlık ve kümes olarak yapıldığı 13, 14 nolu yapıların resim atölyesi ve baraka olarak inşa edildiği, 10 ve 11 nolu yapıların mutfak ve fırın olarak enstitüye hizmet ettiği tespit edilmiştir. Yolun doğusunda kalan yapıların öğretmenler için yapılan ve yöresel mimariye sahip basit ancak kullanışlı lojman binalarının yapımı alanda bir eğitim kompleksinin özenli ve geleceğe yönelik yapımının göstergesi olmuştur.

Şekil 5.1. Birinci dönem yapılarının genel görünümleri

Şekil 5.2. İkinci dönem yapısının görünümü (Derslikler ve idari kısım)

1975 yılında yapılmış olan yığma taş cami, pansiyon binası, spor tesisi, dersliklerin bulunduğu bina kullanıldığı için bakımları düzenli olarak yapılmıştır. 1940-1950 yılları arasında yapılmış olan 1. dönem yapıları, kullanılmadıkları için zamana ve dış etkilere bağlı olarak bozulmalar meydana gelmiştir. Kaynakhane binası ve lokal binasında yangınların çıkması bu yapıların çatı ve zemin kat döşemelerinin çökmesine sebep olmuştur. Ahşap elemanları zarar gören ve çatısı çöken bu yapılar su, rüzgar ve benzeri dış etkilere maruz kalmışlardır. Özellikle kaynakhane binasının iç konturleri tümüyle yok olmuştur. Yapının dış hatları incelendiğinde 1 ve 2 nolu okul binaları ile benzer dış hatta sahip olduğu, sadece misafirhane kısmının tek katlı olduğu görülmektedir. Kaynakhane binasında ahşap taşıyıcı kısımlar komple zarar gördüğü için esaslı onarımla yapının yeniden yapılması gerekmektedir. 1 ve 2 nolu okul binaları taşıyıcı sistemlerinde kırık çatlak bulunmamaktadır. Bu yapılarda da sıva raspası yapılarak yeni sıva ve boya yapılmalıdır. Çatıların büyük bir bölümünde ahşap taşıyıcı

sistemin yorgunluğundan ve su almasından dolayı çöküntüler meydana gelmiştir. Yapının korunması için çatı kısmında yer alan ahşap konstrüksiyon ahşap malzemeyle yeniden yapılmalıdır. Ahır binasında yıkılan bölümlerde tamamlama yapılıp, kapatılmış olan pencereler yeniden açılmalıdır. Eski Revir ve Lojmanında ise kapatılan pencere ve eklenti duvarlar ile plan ve cephe düzeninde bozulmalar saptanmıştır. Hamamın yıkanma bölümü günümüze ulaşmasına rağmen soyunma ve külhan bölümü yıkılmıştır. Eski yatakhane bölümü tamamen yok olmuş ancak mutfak bölümü kalmıştır. Lojman bölümlerinde de çatı onarımı, sıva ve boya yapılmalıdır. Marangozhane binası yığma taş yapı olup taşıyıcı sistemi zamanla özelliğini yitirmiş bir binadır. Çatısı ahşap taşıyıcı elemanları özelliğini yitirmiş ve çatı çökmüştür. Yapının yeniden esaslı onarım kapsamında yapılması gerekmektedir.

Akçadağ Köy Enstitüsü yerleşkesi, 1940'larda geliştirilen Köy Enstitüleri projesini yansıtan bir kültür varlığıdır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yer alan yapıların fonksiyonları farklılık gösterse de, işlevsellik ve rasyonellik yapıların tümünde görülen ve çağını yansıtan bir tasarım yaklaşımıdır. Enstitüler yayıldıkları geniş arazi, çeşitli işlevlerin oluşturduğu bina yerleşimleri ile sosyal ve kültürel etkileşimleri kırsal yaşamda ve ülke çapında olumlu birer aktör olarak izleri günümüze dek gelen yapılardır. Malatya merkezden 30 km uzaklıkta yer alan Akçadağ Köy Enstitüsü çevre illerden ve kırsal alandan gelen öğrencilerin eğitim aldığı bir kurumdur. Enstitü yapı ve çevresi, Türkiye ölçeğinden bulunduğu ilin kent ölçeğine sosyal, kültürel ve mekânsal olarak özel bir yere sahiptir. Enstitüde yetişen pek çok kişi kentte ve ülkeye katkı sunmuştur. Enstitü yapıları, hem mimari hem de yerleşim özellikleri bakımından, geleneksel ve modern ilişkilerin yerel yansıması olarak oluşan yapılardır. Enstitü yapıları eğitim, spor, yaşam alanları, lojman gibi mekanlar ile nitelikli bir çevrede yaşam alanı oluşturan, fiziksel, zihinsel, kültürel gelişimi ve farklı ilgi alanlarını destekleyen bir programa sahip yapılardır.

Anadolu ve köylerin aydınlatma projesi olan köy enstitüleri eğitim, sanat kültür ve teknik eğitimin birleştiği, ekonomik, politik, enderlik, teknolojik vb. pek çok kültürel değeri barındıran kurumlardır. Akçadağ Köy Enstitüsü alanı ve yerleşkesi alanın sosyal, ekonomik, kültürel, politik, anı değerlerini kapsayacak bir işlev ile sürdürülebilirliği sağlanacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü için önerilen koruma çalışmalarında kültürel,

sosyal, eğitim ve lojman birimleri birbirinde ayrı kümeler şeklinde değerlendirilmiş, müdahaleler ve işlev tabloları önerilmiştir. Yerleşke, içerdiği yapılar, taşıdığı peyzaj ve enstitüden geriye kalan yazılı ve görsel belgelerle, döneme ait eşyalar, araçlar ve sanat ürünlerinin bir bütün olarak meydan, yürüme yolları, atölyeler, tarım ve hayvansal alanlardan oluşan işlevle birlikte değerlendirilmiştir.

Akçadağ Köy Enstitüsü içinde yapılar, kırsal alanın doğal yapısına uygun, ağaçlık yollarla birbirine bağlanan yapıların, geniş tarım alanları ile kucaklaştığı meydan ile ulaşım aksını bağlayan bir planlamaya sahiptir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde önerilen çevre düzenlemesinde 1965 yılından sonra yapılan yapılar ile 1940-1960 yılları arasında yapılan yapılar arasında varolan ayrışma korunarak, birinci dönem yapılarının özgün karakterine uygun olarak, dönemin duygusal bağları ile oluşan özelleşmiş bir alan oluşturulacaktır. Enstitü içinden geçen karayolu korunarak, ilk enstitü binaları arasında yapılan sevgi yoluna bağlanması ve sevgi yolunun özelleşen alan içinde devam ettirilmesi önerilmektedir. Özelleşen alan ziyaretçi ve çeşitli eğitim, kültür aktivitelerce kullanılan, dönemin eğitim sistemini küçük ölçekte üretim ile sergilenen bir alan olarak değerlendirilecektir. Enstitüde gelen ziyaretçiler bir yandan hayvancılık, tarım, dikiş dikme faaliyetleri uygulamalı bir şekilde öğrenirken öbür taraftan müzik, resim, tiyatro gibi güzel sanatlarla, münazara, kitap okuma saatleri, tartışmalar ile enstitünün sosyal ve kültürel özelliklerini yaşayacaktır. Akçadağ Köy Enstitüsü'nde yapılacak yeni düzenlemede bu kurgunun bilinmesi önemsenmiştir. Uygulama okulu olan okullar, resim atölyesi, müzik atölyesi, ağaç işleri atölyesi, kaynak atölyesi olarak bu işlevselliği üstlenebilecek ve devamını sağlayacak niteliktedir. 3. Dönem yapıları enstitü yerleşkesi içinde daha önceden yüklenen eğitim, pansiyon ve spor salonları işlevleri devam ettirecektir. Lojman binaları ise özgün işlevlerine uygun olarak öğretmenler için kullanılacaktır. Böylece enstitü yerleşkesi içerisinde yapıların sürekliliği sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak, enstitüler, savaştan çıkan bir ülkenin, "kalkınmanın nasıl sağlanacağı" sorusunun arayışı ile oluşan bir projedir. Köy enstitüleri yeni kurulan ekonomisi zayıf dünya savaşlarının olduğu bir dönemde üretim merkezli eğitim kurumlarıdır. Enstitüler, ekonomisini kendisi sağlayan, iş ve eğitimin bir arada olduğu okullardır. Enstitüler tarım odaklı bir gelişme ile ülkenin kalkınacağı bilinciyle başlayan

bir aydınlanma projesidir. Yüzlerce dönüm arazide bir yandan Köy Enstitüsü imzalı tuğla üretimi yapılarak kendi okullarını yapan, öbür yandan tarımsal ve hayvansal üretim yaparak ihtiyaçlarını kendi ekonomisi ile karşılayan, ilerleyen süreçte bilinçli üretim ile kırsal alanda doğal öğretici kurumlara dönüşmüşlerdir.

Hasan-Âli Yücel, 1945'te, 4-20 Kasım arasında Londra'da toplanan ve 43 ülkenin katıldığı UNESCO toplantısında yaptığı konuşmada, "Birleşmiş Milletler'in eğitim ve öğretim alanında yapacakları iyi işbirliğinin dünya barışının temeli olduğunu" vurgular. 1950 yılında Londra'da toplanan Asyalı öğrenciler konseyi toplantısında konuşan UNESCO başkanı, "Türkiye'nin Köy Enstitüleriyle asrın eğitim projesine imza attığını" belirtmiştir (Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ, Çukurova Üniversitesi).

Türkiye'nin eğitimcilerinin geliştirdiği özgün bir model olan köy enstitüleri, UNESCO tarafından dünyanın kalkınmakta olan diğer ülkelerine örnek gösterilmiştir (Başaran, 1990,s.73). UNICEF, Köy Enstitülerini 21. Yy eğitim projesi olarak koruma altına alıp araştırma ve incelemeler yapmaktadır. 1946'da program değişikliğine uğratılan bu kurumlar, 1954'de kapatılarak, yerlerinde klasik öğretmen okulları kurulmuştur (Başaran, 1990:73).

Hasan Ali Yücel, İsmail Tonguç ile başlayan enstitü süreci Sabahattin Ali, ve Aşık Veysellerle devam etmiştir. Türkiye'de enstitülerde okuyan veya onlardan etkilenen pek çok kişi ülkeye yön vermiş ve o gururu yaşamıştır. Köy Enstitüleri dayanışmacı, paylaşımcı, barışçı bir kültür ve eğitim politikası oluşturulmasında bir başvuru kaynağı olarak değerlendirilmelidir. 17 bin 341 öğrencisi içinden ayakları çarıklı, kavruk birer köylü çocuğu olan Fakir Baykurt, Dursun Akçam, Ümit Kaftancıoğlu, Talip Apaydin, Mahmut Makal, Mehmet Başaran, Adnan Binyazar ünü uluslararası alanda duyulan birer sanatçı olarak yetiştiler (Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Başkanı yazar Dr. Alper Akçam).

Yaşar Kemal, Devlet madalyası ödülünü alırken "Biz, Cumhuriyet çağının sanatçıları, romancılar, şairler, ressamlar, kendi kültürümüze, dilimize dönmeyi öğrendik. Tercüme bürosunun çevirdiği dünya klasikleri ile yetiştik. Halkevlerinin, Köy Enstitülerinin kuruluşları bize yardım etti. O Köy Enstitüleri ki, gelecekte dünyamızı gerçek insanlığa kavuşturacak tek eğitim düzenidir" diyerek enstitüleri anmıştır. Aziz

Sancar 2015 yılında Nobel ödülünü alırken "köy enstitüleri sayesinde aldığım eğitimle ben buradayım" diyerek enstitülerin etkisini dile getirmiştir.

2000'li yılarda Türkiye'de tüm köy enstitüleri kültürel miras olarak korunacak değerler içine alındı. Ancak süreç içinde köy enstitülerinin yeterince korunamadığı, terk ve yıkım ile pek çok binanın yok olduğu bilinmektedir. Koruma çalışmalarında bu yapıların sadece bir eğitim binası olmadığı, ekonomik, politik, simgesel, enderlik, duygusal, teknolojik değerleri barındıran kültürel varlıklar olduğu bilinci ile hareket etmek, bu yapıların korunma gerekliliğini ortaya koyacaktır.

Bu tez çalışması ile incelenen Akçadağ Köy Enstitüsü, dönemin kültürel, politik ve eğitim sisteminin günümüzde bilinmesi, irdelenmesi ve geleceğe aktarılması için belgelenme ve koruma önerilerini kapsamaktadır. Bu çalışmanın, yapılan pek çok yayın ve yapılacak yayınların, köy enstitülerini inşa eden, burada, eğitim-öğretim gören ve ülkenin sosyal, kültürel, yönetsel birimlerine katkı sunan kişi ve kuruluşların hafızalarda yer edinmesi ve ülkenin bir döneminde yaratılan mucizenin bilinmesine katkı sunması temenni edilmektedir.

6.KAYNAKLAR

Ağanoğlu, H. 1944. "Cılavuz Köy Enstitüsünün Kuruluşu". Köy Enstitüleri II, Sayfa:140-141. Ankara.

Ağanoğlu, H. 2003. "Cılavuz Köy Enstitüsünün Kuruluşu". Köy Enstitüleri I- II, KEÇEV Yayınları, Sayfa:204. Ankara.

Ahunbay, Z. 1999. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. 2. Baskı. Yem Yayınları, Sayfa: 31- 96. İstanbul.

Ahunbay, Z. 2009. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**,** YEM, 5. Baskı, İstanbul. Sayfa:.168-170.

Ahunbay, Z. 2012. "Taksim meydanı ve Topçu Kışlası'nın Yeniden Yapımı". Mimarlık Dergisi, Sayı: 364, Sayfa: 29. Ankara.

Akay, S. 1944. Savaştepe Köy Enstitüleri. Köy Enstitüleri II, Sayfa:206. Ankara.

Akhan, G. 2011. Ergani Anadolu Öğretmen Lisesi'nin Kurumsal Biyografisi Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 23. Diyarbakır.

Akın, N. Ahunbay, Z. 2012. "Yeni Tarihi Yapı" Taksim Topçu Kışlası. Mimarlık Dergisi, Sayı: 364, Sayfa: 27. Ankara.

Aktaş, A. 2006. "İvriz Köy Enstitüsü". Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Orta Öğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Sayfa:15. Konya.

Akyüz, Y. 1989. "Türk Eğitim tarihi (Başlangıçtan 1988'e)". A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 160, Sayfa 434. Ankara.

Akyüz, Y. 2001. "Türk Eğitim tarihi (Başlangıçtan 1988'e)". Alfa Yayınları, Sayfa:355. İstanbul.

Alioğlu, F. 2013. "Rekonstrüksiyon Yada Yeniden Yapma, Hangi Yapı İçin?" Taksim Topçu Kişlasi İçin Bir Değerlendirme, Megaron ;8(1):1-7 Alıntı Yapılan Sayfa:1

Altunya, N. 2005. "Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış". Kelebek Matbaası, Sayfa:20, 21. İstanbul.

Altunya, N. 2006. "Yetmişinci Yılında Köy Eğitmenliği" Cumhuriyetin İlk Yıllarında Günümüze Dil, Kültür, Eğitim. Ankara Üniversitesi Yayını. Sayfa:497. Ankara.

Altunya, N. 2009. "Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış". Köy Enstitülerini Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayınları, Sayfa:46- 48. İstanbul.

Anonim 1989, Malatya İl Yıllığı. 1989. Sayfa:33. Malatya.

Anonim 1996, Malatya İl Yıllığı. 1996. Sayfa:170-171. Malatya.

Apaydın, T. 2007. "Köy Enstitüleri Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar". Yayına Hazırlaya Mustafa Aydoğan, 3. Baskı, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 124. Ankara.

Arabacıoğlu, F., AYDEMİR, I., 2007. "Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı". Megaron, Cilt: 2, Sayı :4, Sayfa: 205-206

Arman, H. 1969. "Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç". İş Matbaacılık, Sayfa:260- 400. Ankara.

Arman, H. 2003. "Beşikdüzü Köy Enstitüsünün Kuruluşuna Ait Bazı Hatıralar". Köy Enstitüleri I- II, KEÇEV Yayınları, Sayfa:194. Ankara.

Arslan, H. 2002. "Akçadağ İlçesinin (Malatya) Coğrafyası". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi. Sayfa:306. Elazığ.

Arslaner, N. 2008. Milli Eğitim Şuraları ve Eğitim Politikaları. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Sayfa:156. Ankara.

Asatekin, N. G. "Kültür ve Doğa Varlıklarımızı Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız". Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:104, Sayfa: 49-51. Ankara

Aslanoğlu, İ. 2010. "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı (1923-1938)". Yaylacık Matbaası, Bilge Kültür Sanat 3. Basım, Sayfa: 54. İstanbul.

Aydın, D. Yaldız E. 2010. "Yeniden Kullanma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi", METU JFA 2010/1, Sayfa:1. Ankara.

Aydın, Ş. 1939, "Gönen Eğitmen Yetiştirme Kursu" ,İlköğretim Dergisi. Cilt: 2, Sayı:28

Aysal, N. 2005. "Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu". Köy Enstitüleri. A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Cilt:9, Sayı:35, Mayıs-Kasım 2005, Sayfa: 275,276.

Aydın, B. M. 2007. "Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması". Anı Yayıncılık, Sayfa:22-113. Ankara.

Aydoğan, M. 2000. "Köy Enstitüleri İle İlgili Yasalar". Cilt: 1, KEÇEV Yayınları, Sayfa:7- 519. Ankara.

Aydoğan, M. 2007. "Köy Enstitüleri, Amaçlar-İlkeler-Uygulamalar". KEÇEV Yayınları, 3. Baskı, Sayfa:44. Ankara.

Başaran, M. 1974. "Tonguç Yolu, Köy Enstitüleri". Varlık Yayınları, 1. Baskı, Sayfa: 11-19. İstanbul.

Başaran, M. 1990. "Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri.(Tonguç'a Mektuplarıyla)", İstanbul: Cem Yayınevi, s:73

Başaran, İ. E. 1999. "Türkiye'de Eğitim Sisteminin Evrimi" 75 Yılda Eğitim. İş Bankası Yayınları, Sayfa: 102, 103. İstanbul.

Batur, A. 1998. "1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Hazırlayan Oya Baydar, Tarih Vakfi Yurt Yayınları, sayfa: 232. İstanbul.

Baykurt, F. 1997. "Enstitülerin Üç İlkesi". Köy Enstitüleri-Amaçlar-İlkeler-Uygulamalar. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Sayfa: 47. Ankara.

Bayram, F. 1999. "Eğitmenler Öğrenmeyi Öğretme Ustaları", Kültür Bakanlığı Yayınları. Sayfa: 22-23. Ankara.

Baysal, E. 2006. "Erken Cumhuriyet Döneminde Köy Mekanına Bakış ve Köy Enstitülerinde Mekansal Deneyimler", Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 1-187. Ankara

Baysal, E. 2012. "Köy Enstitülerinde mekan kurgusu ve mimari yapılanma", Düşünen Tohum Konuşan Toprak Cumhuriyet'in Köy Enstitüleri 1940-1954, İstanbul Araştırmaları ve Enstitüleri Yayınları, Sayfa: 137-158. İstanbul.

Berber, Ö. 2010. "Erken Cumhuriyet Dönemi Modern Mimarlık Örneklerinden Kadıköy Halkevi Binası Restorasyon Projesi", İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 114. İstanbul.

Binbaşıoğlu, C. 1993. "Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri". Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, No:4, Sayfa: 41. İzmir.

Biriz, N. 1944. "Ladik-Akpınar Köy Enstitüsünün Kuruluşu". Köy Enstitüleri II, Sayfa: 107. Ankara.

Biriz, N. 2003. "Ladik-Akpınar Köy Enstitüsü". Köy Enstitüleri I- II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 175. Ankara.

Bozdoğan, S. 2002. "Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür". Çev. Birkan T. Metris Yayınları, Sayfa: 16. İstanbul.

Bozkurt, Ö. 2008. "Tarihi Yapıların Restorasyonunda Ahşabın Biyolojik Bozulmalarına Karşı Yerinde Emprenye Tekniklerinin uygulanabilirliği". Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Sayfa: 93- 106.

Bulut, R. 1990. "Nisandaki Güneşler 50.yılında köy Enstitüleri 1940-1990", San Matbaa, Sayfa: 36- 67. Ankara.

Cengiz, M. Ali. 1993. “Akçadağ Köy Enstitüsü”. Yeni Malatya Ofset Tesisleri Yayını, Sayfa:4-97. Malatya.

Cihangir, M. 2007. “Köy Enstitüleri Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar”. Aktaran Aydoğan M. KEÇEV Yayınları, 3. Baskı, Sayfa: 115. Ankara.

Cimi, M. 2001. “Tonguç Baba Ülkeyi Kucaklayan Adam”. Ümit Yayınları, 1. Baskı, Sayfa: 130. Ankara.

Cuinet, V. 1891. La Turquie d’Asie, Geographie Administrative, Statistique Descriptive et Raisonnee de Chaque Provinde de L’Asie-Mineure, C:1, Paris.

Çağlayan, E. 2014. “Köy Enstitülerinin Açılması ve Dicle Köy Enstitüsü”. Turkish Studies- İnternational Periodical fort he Languages, Lite rature and history of Turkish or Turkish Volume 9/1 Winter 2014, p. 119-132. Ankara.

Çakıcı, S. Çorakbaş, F. K. 2013. “Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesinin Tarihçesi ve Değerleri”, Mimarlık dergisi sayı 369. Sayfa: 66-69. Ankara.

Çorakbaş, F. K., Sümertaş, F. M. 2014. “Çifteler Köy Enstitüsü Yerleşkesinin Mekansal Süreklilik ve Dönüşümleri”, Mimarlık dergisi sayı 380. Sayfa: 78. Ankara.

Çavdar, Tevfik. 2008. “Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950”. Baskı: 4, İmge Kitabevi, Sayfa: 420. Ankara.

Dağlar, L. 2003. “Düziçi Köy Enstitüsü. Köy Enstitüleri” I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa:222. Ankara.

Dal, M., Hasbay, Ö. 2016. “Kerpiç Yapılarda Görülen Su ve Nem Hasarlarının Değerlendirilmesi”. Tunceli İli Mazgirt İlçesi Özdek Köyü örneğinde , Bilim ve Gençlik Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, Sayfa:48. Tunceli.

Dal, M. Yıldız, Ö. 2016. Tunceli Üniversitesi, İnşaat Mühendisliği Uygulamalarında Su-Nem Kaynaklı Hasarların Değerlendirilmesi, Bilim ve Gençlik Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, Sayfa:35. Tunceli.

Dönmez, R. 2005. Köy Enstitüleri Dergisi (1945-Ocak), “Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nün Kısa Tarihçesi”, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Sayfa: 23. Ankara.

Duman, A. 2007. “Yetişkinler Eğitimi”, Ütopya Yayınevi, Sayfa: 215. Ankara.

Dündar, C. 2004. “Köy Enstitüleri”. İmge Kitabevi, Sayfa: 33-34. Ankara.

Ekinci, N. 1997. “Sanayileşme ve Uluslaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine (1923-1950)”, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.

Ekmekçi, M. 1996. “Öksüz Yamalığı- Köy Enstitüleri”. Çağdaş Yayıncılık, Sayfa: 110.

Engin, M. L. “Hasanoğlan Köy Enstitüsü Çalışmaları”. Köy Enstitüleri I- II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 244. Ankara.

Erichsen, Regine. 1991. Köy Enstitüleri Üstüne. ABECE21. Yüzyıla Doğru. Sayı 58, sayfa: 2–7.

Erçelebi, H. 1993. “Köy Enstitülerinin Çağdaş Eğitim Yönetimine Katkıları”. İzmir Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, Sayfa: 104.

Evren, N. 1998. “Köy Enstitüleri Neydi Ne Değildi”. Güldikeni Yayınları, Sayfa:29,30, 39. Ankara

Filibe. S. 1989. “Geleneksel Türk Evinde Merdiven ve Bağlandığı Alanlar”. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Sayfa: 21. Ankara.

Furuno, T., Imamura, Y., Kajita, H. (2003); “The Modification of Wood by Treatment with Low Molecular Weight Phenol-Formaldehyde Resin: a Properties Enhancement with Neutralized Phenolic-Resin and Resin Penetration into Wood Cell Walls”, Wood Science and Technology Journal of the International Academy of Wood Science, 1. Sayfa:76..

Gedikoğlu, Ş. 1944. “Pazarören Köy Enstitüsü”. Köy Enstitüleri II, Sayfa: 221. Ankara.

Gedikoğlu, Ş. 1949. “Niçin Eğitmen Kursları ve Köy Enstitüleri”. İdeal Matbaa Ciltevi, Sayfa: 51-161. Ankara.

Gedikoğlu, Ş. 1971. “Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri”. İş Matbaası, Sayfa: 40- 215. Ankara.

Güleç, A. 1989. “Yapı Taşlarında Koruma Yöntemleri”, Müze, Sayı: 2-3, Sayfa: 88-91.

Gönül, B. 2010. Beykent Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Tarihi Yapıları İç Mekanı Koruyarak Kullanmak. Sayfa:36-43. İstanbul.

Günay, R. 1999. “Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri”. Yem Yayınları, 2. Baskı, Sayfa: 59-62. İstanbul.

Gürel, R. 2003. “İvriz Köy Enstitüsü”. Köy Enstitüleri I- II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 254. Ankara.

Gürsel, Ö., Tekergül, E., Turan, K., (2009), “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Eğitim Modeli Köy Enstitüleri”, S.121,127, 1.İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu, Antalya.

Hazır, G. 2006. "Akçadağ Öğretmen Okulları". Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 93, 448. Niğde.

Hızlı, N. 2011. Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü Çevre Tasarım Kongresi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sayfa: 6-10. İstanbul.

Hovardaoğlu, S. Ç. 2014, Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS), Sayı: 19, Sayfa: 581-599.

Ilgaz, D. 1999. "Köy Enstitüleri" 75 Yılda Eğitim. Tarih Vakfı Yayınları. Sayfa:328. İstanbul.

Işık, B. 2000. "Türkiye'de Kerpiç Yapı Kültürü ve Alçı İle Stabilize Edilen Kerpiç-Alker Yapılar", III. Ulusal Alçı Kongresi, Bildiriler, 1-2 Kasım, Sayfa: 3-25, Ankara.

Işık, G. 2010. "Kayseri'de Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları". Erciyes Üniversitesi Yüksek Lisans Tez. Sayfa :40. Ankara.

İnan, R. 1977. "50. Yılında Türkiye Cumhuriyeti ve Eğitimi". Atatürk Konferansları 1973-74, TTK Yayınları. Sayfa:249. Ankara.

İnan, R. 1988. "Bir ömrün Öyküsü". Öğretmen Yayınları, cilt:II, Sayfa:193. Ankara.

İnan, R. 2003. "Çifteler(Eskişehir) Köy Enstitüsü". Köy Enstitüleri I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 212-215. Ankara

İpek Yolu Dergisi. 2000. Akçadağ Köy Enstitüsü Yayınları, Sayfa: 19. Malatya

Kalabay, İ. 1944. "Kebirtepe Köy Enstitüsü". Köy Enstitüleri II, Sayfa: 194. Ankara.

Kalabay, İ. 2003. "Kebirtepe Köy Enstitüsü". Köy Enstitüleri I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 260-261. Ankara.

Kaplan, M. 2002. "Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri". Güldikeni Yayınları, Sayfa:49. Ankara.

Karahan, A. 2010. "Ethem Paşa Konağı Rekonstrüksiyon Projesi Ve İrdelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sayfa: 202-205

Karaismailoğlu, E. 2013. "Türk Eğitim Sisteminde Yeni Bir Eğitim Modeli Olarak Köy Enstitüleri ve Savaştepe Örneği (1940-1954)". Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Sayfa: 4,7. Çanakkale.

Kaya, Y. 2001. Köy Enstitüleri "Antigone'den Mızraklı İlmihale". 1. Baskı, Sayfa: 321. İatanbul.

Keskin, Y. 1998. "Cumhuriyet'in 75. Yıldönümünde Devrim Mimarisi Olarak Köy Enstitülerine", Mimarlık dergisi sayı 284 , Sayfa:13. Ankara.

Keskin, Y. 2012. "Köy Enstitüleri İçin Açılan Mimari Proje Yarışması ve Sonrası" Düşünen Tohum Konuşan Toprak Cumhuriyet'in Köy Enstitüleri 1940-1954, İstanbul Araştırmaları ve Enstitüleri Yayınları, Sayfa: 112-133. İstanbul.

Kirby, F. 1962. "Türkiye'de Köy Enstitüleri". İmece Yayınları, Sayfa: 118, 138 Ankara.

Kirby, F. 2000. "Türkiye'de Köy Enstitüleri". Güldikeni Yayınları, 2. Baskı, Sayfa: 69-262. Ankara.

Kirby, F. 2002. "Türkiye'de Köy Enstitüleri". Tarihçi Yayınları, 2. Baskı, Sayfa: 217. Ankara.

Kirby, F. 2010. "Türkiye'de Köy Enstitüleri". Tarihçi Yayınları, Sayfa: 314. İstanbul.

Koç, N. 2013. "Türk Kültür Tarihi İçerisinde Köy Enstitüleri". 1. Baskı, İdeal Kültür Yayınları, Sayfa: 176. İstanbul.

Koçer, A. H. 1973. "Eğitim Reformları Açısından Öğretmen Yetiştirme Problemi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt:6, Sayı:1, Sayfa: 13-14. Ankara.

Korkut, A. "1944. Erzurum-Pulur Köy Enstitüsü Kurulurken". Köy Enstitüleri II, Sayfa: 233-237. Ankara.

Korkut, A. 2003. "Erzurum-Pulur Köy Enstitüsü Kurulurken". Köy Enstitüleri I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 297. Ankara.

Köksal, T.G. Ahunbay, Z. 2006. "İstanbuldaki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri". İtü dergisi/a, Cilt:5, Sayı:2, Kısım:2, Sayfa: 125-136. İstanbul.

Köşgeroğlu, N. 2010. "Köy Enstitüleri ve Kadın Kalemler". Alter Yayıncılık, Sayfa:17. Ankara.

Köy Enstitüleri I-II. 2003. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Karatepe Yayınları, Biçem Dizgi, Sayfa: 4-297. Ankara

Köy Enstitüleri Dergisi I-VIII. 2005. Köy Enstitüleri Dergisi (1945-1947). Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Sayı V-VI, Sayfa 189. Ankara.

Kuban. D. 1970. "Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar". Vakıflar Dergisi Sayı: VIII. Sayfa: 342-343. Ankara.

Kuban, D. 1973. "Mimarlık Kavramları" , İTÜ Yayınları.

Kuban, D. 2000. “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu”. Yem Yayınları, Sayfa: 118. İstanbul.

Kut, Dursun. 2000. “60. Yılında Basında Köy Enstitüleri 1940-2000”. Sayfa: 35. Ankara.

Kuyrukçu, Z. Kuyrukçu, E. 2015. Tarihi Yapıların Yeni İşleve Adaptasyonun Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Fuat Anadolu Evi. 2nd International Sustainable Buildings Symposium, 28-30 May 2015, Ankara. Sayfa:517-525

Madran, E. 2006. “Modern Mimarlık Ürünlerinin Belgelenmesi ve Korunması Süreci İçin Bazı Notlar”. Mimarlık Dergisi Sayı:332. Sayfa: 20-21. Ankara.

Madran, E. Özgönül, N. 2011. “Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması”. TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Yalçın Matbaacılık, Sayfa:61-74. Ankara

Makal, M. 2009. “Köy Enstitüleri ve Ötesi”. Literatür Yayınları, Sayfa:73. İstanbul.

Makal, O. 2004. “Şimdi korunması gereken kültür varlıkları”. Yeniden İmece, 2, Sayfa: 23.

Mazlum, D. 2014. İTÜ, Mimarlık Bölümü, Koruma Kuramının Mimari Rekonstrüksiyona Bakışı, Mimarlık dergisi sayı :380. Sayfa:74-76. Ankara.

Menekşe, N. 1990. “Köy Enstitüleri gerçeği”. Sayfa: 124. İstanbul.

Oğuz, M. 2000. “Malatya Tarihi ve Sosyo Ekonomik Durum (M.Ö. 5500- M.S.1920)”. Sayfa: 162-168. İstanbul.

Oğuzkan, A. F. 1990. “İ. Hakkı Tonguç Yaşamı ve Hizmetleri”. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Sayfa: 14. Ankara.

Özgil, Ö. 1944. Gönen Köy Enstitüsü. Köy Enstitüleri II, Sayfa: 174. Ankara.

Özkucur, A. 1990. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüleri. Selvi yayınları. Sayfa:31-33. Ankara.

Öztürk, C. 1996. Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Sayfa: 146, 149, 162. Ankara.

Öztürk, Emine. 2012. Cumhuriyet Dönemi Aydın Kimliği, Sekülerleşme ve Köy Enstitüleri. Rağbet Yayınları, Sayfa: 11-96. İstanbul.

Pazar, M. 2001. Demokratik Eğitimde Bir Anıt Kurum Köy Enstitüleri. Güldiken Yayınları, Sayfa:33. Ankara.

Ridout, B. (2004); Timber Decay in Buildings: The Conservation Approach to Treatment, Spon Press, London.

Roth, L. M. 2000. Mimarlığın Öyküsü. Çeviren Akça E. Kabalcı Yayınevi. İstanbul.

Sakaoğlu, N. 2003. Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayfa:244. İstanbul.

Sayar, Z. 1939. Burhan ve İnşaa Etmek Mecburiyeti. Arkitekt, Sayı: 9-10, Sayfa: 226

Saydın, C. 2000. "Akçadağ Köy Enstitüsü'nden Anadolu Öğretmen Lisesi'ne Okulumuzun Tarihi", İpek Yolu Dergisi, sf: 19, Malatya, 2000.

Şahhüseyinoğlu, N. 2005. Akçadağ Köy Enstitüsü ve Şerif Tekben. Karatepe Yayıncılık, Sayfa:3- 213 Ankara.

Şentürk, A. 1989. Akçadağ Malatya'nın Sesi Dergisi. Sayfa:17

Soner, A. 2003. Enstitü Raporu. Yeniden İmece, Sayfa:80

Taluğ, Cemal. 2009. Köy Enstitülerine Yaklaşım. Köy Enstitüleri Vakfı Bülteni, Mart-Nisan 2009, Sayı:13, Sayfa:2-8).

Tekben, Ş. 2005. Canlandırılacak Köy Yolunda. KEÇEV Yayınları. Sayfa: 45- 102. Ankara.

Tonbul, S. 1990. Bingöl Ovası ve Çevresinin İklimi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, IV/1, Sayfa: 263-314. Elazığ.

Tonguç, İ. H. 1939. Canlandırılacak Köy. Remzi Kitabevi, 1. Baskı. Sayfa 106. Ankara.

Tonguç, E. 2007. Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç (Yaşamı, Öğretisi, Eylemi), Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Yayınları. Sayfa: 184. İzmir.

Tonguç, E. 1970. Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ant Yayınları, İstanbul.

Tonguç, İ. H. 1998. Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 3. Baskı. Sayfa: 528-640. Ankara.

Torman, A. D. 2003. Gölköy Köy Enstitüsü. Köy Enstitüleri I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 2228. Ankara.

Türkoğlu, P. 1997. Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul. Yapı Kredi Yayınları, Sayfa:118, 119- 209. İstanbul.

Türkoğlu, P. 2000. Tonguç ve Köy Enstitüleri. Türkiye İş Bankası Yayınları, Sayfa: 117- 358. İstanbul.

Türkoğlu, P. 2004. Tonguç ve Köy Enstitüleri. Türkiye İş Bankası Yayınları, Sayfa: 307. İstanbul.

Tütengil, C.O. 1948, "Köy Enstitüleri Üzerine Düşünceler", Berksoy Basımevi, İstanbul.

Uygun, S. 2007. Tanıkların Dilinden Bir Dönem Öğretmen Okulları (İlk Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri). MEB Yayınları: 4203, Bilim ve Kültür Eserleri: 1401, Sayfa:99. Ankara.

Ülkü, C. 2008. Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri Mersin Üniversitesi Eğiti Fakültesi Dergisi, Cilt 4(1), Sayfa: 37- 45. Mersin.

Vural, H. 2003. Ortaklar Köy Enstitüsünün Tarihçesi. Köy Enstitüleri I-II, KEÇEV Yayınları, Sayfa: 212-215. Ankara.

Wright, A. 1994. Removing Paint from Old Buildings, Society fort he Protection of Ancient Buildings: Information Sheet 5, London.

Yahya, Ö. 1997. "Köy Enstitülerinde Eğitim Programı". Köy Enstitüleri Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar. KEÇEV Yayınları. Ankara.

Yavuz, Y. 2011. Cumhuriyet Mimarlığını Korumanın Zorlukları. 26-27 Şubat Cumhuriyetin Mimarlık Mirası Sempozyumu içinde. TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Sayfa: 51-69. Ankara.

Yel, F. 2008. Atatürk Döneminde Köy Öğretmenliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi Enstitisü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sayfa: 36- 127. İzmir.

Yalman, A.E. 2011. "Yarının Türkiyesi'ne Seyahat, İstanbul, Cem Yayınları, 1990Yavuz, Y. Cumhuriyet Mimarlığını Korumanın Zorlukları". 26-27 Şubat Cumhuriyetin Mimarlık Mirası Sempozyumu içinde. TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Sayfa: 51-69. Ankara.

Yiner, A. 2012. Köy Enstitülerinin Üzerine Bir Deneme. The Journal of Academic Social Studies İnternational Journal of Social Science. Volume 5, Issue 4, P.307-317

İnternet Erişimi

Akçadağ Belediyesi Web Sitesi [www.akçadag.bel.tr/sayfa.asp?id=180]. Erişim Tarihi: 20.08.2016

Akçadağ İlçesinin Karayolu Haritası [http://www.malatya.gov.tr/il-ve-ilce-haritalari]. Erişim Tarihi: 25.02.2016

Akçadağ İlçesinin Konumu [https://tr.wikipedia.org/wiki/Akçadağ].

Erişim Tarihi: 21.07.2016

Akçadağ Köy Enstitüsü'nün Günümüzdeki Yerleşimi (Google.earth)
Erişim Tarihi: 06.10.2014

akçadag.meb.gov.tr
[http://akcadag.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_11/20010524_akadatantm.pdf].
Erişim Tarihi: 07.01.2016

Ergün, M. 2008. "Öğretmen Yetiştirme Kursları" Öğretmen Okullarının 160. Yılı. Sayfa: 69-77. Ankara. İnternet Erişimi [mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/eğitmen.pdf], internet erişim tarihi:21.07.2016

Icomos Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi 2013 , Çeviri: Deniz Mazlum
[http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_06231530013878866624.pdf]. Erişim Tarihi: 21.07.2016

Nara Özgünlük Bildirgesi
[http//www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOS_028011800135366945 4.pdf]. Erişim Tarihi: 21.07.2016

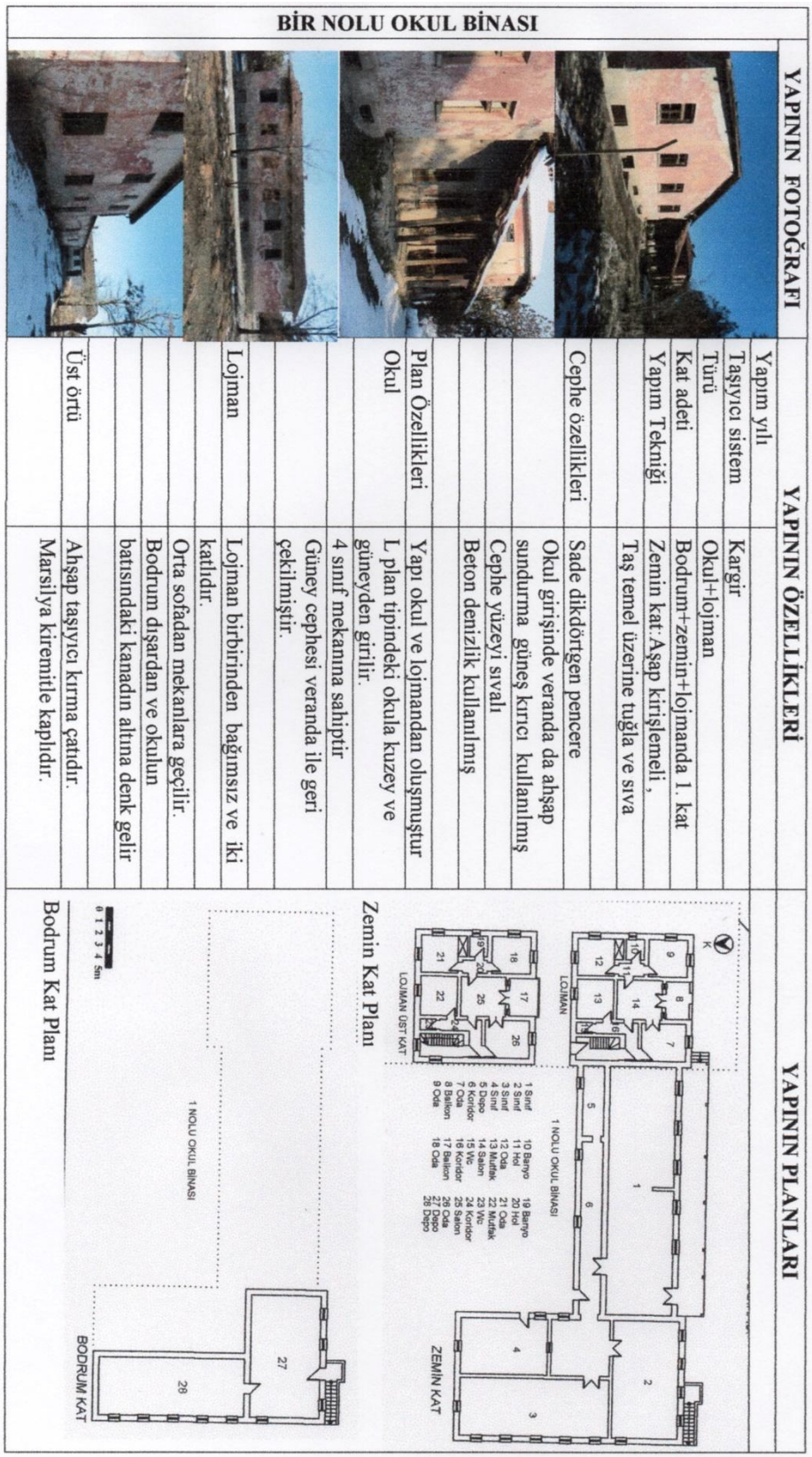
Dr. İbrahim ORTAŞ, Çukurova Üniversitesi [http://bianet.org/bianet/egitim/59362-kacirdigimiz-en-buyuk-egitim-projesi]. Erişim Tarihi: 21.12.2016

(Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Başkanı yazar Dr. Alper Akçam
[http://www.hurriyet.com.tr/koy-enstituleri-mezunlarinin-76-yil-bulusmasi-37270992].
Erişim Tarihi: 21.12.2016

Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesi Değerlendirme Projesi
[http://www.mimarlarodasiankara.org/hasanoglan/]. Erişim Tarihi: 21.07.2016

Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesi Değerlendirme Projesi
[http://v3.arkitera.com/competitionproject.php?action=displayProject&ID=198&year=2006&aID=1527]. Erişim Tarihi: 21.12.2016

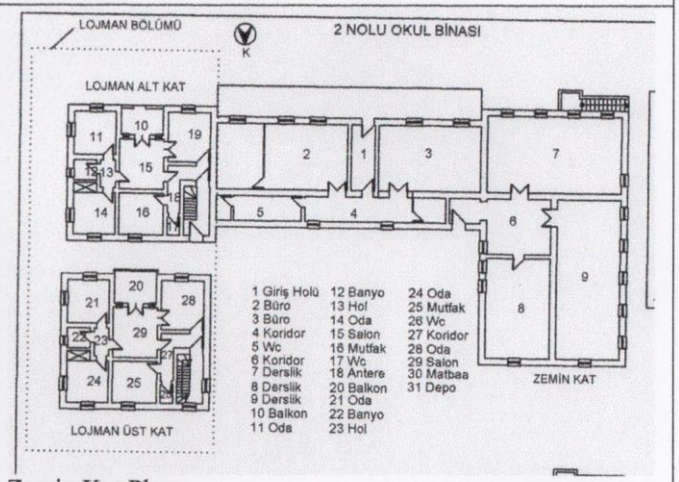
EK- Akçadağ Köy Enstitüsü Mevcut Durum Analizi

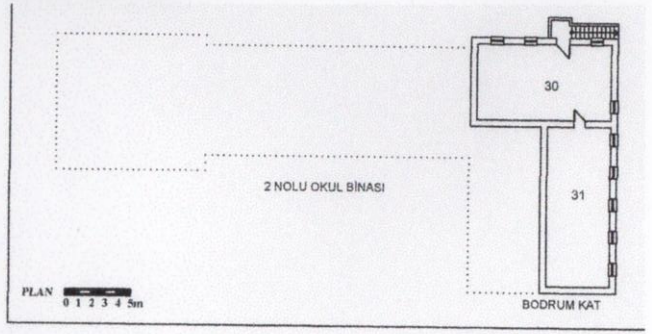
İKİ NOLU OKUL BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ	
	Yapım yılı	
	Taşıyıcı sistem	Kargir
	Türü	Okul+lojman
	Kat adeti	Bodrum+zemin+lojmanda 1.kat
	Yapım tekniği	Zemin kat: ahşap kişlemeli
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere
		Cephe yüzeyi sıvalı
		Beton denizlik
	Plan özellikleri	Yapı okul ve lojmandan oluşmuştur
	Okul	L plan tipindeki okula kuzey ve güneyden girilir.
		4 sınıf mekanına sahiptir
		Güney cephesi geri çekilmiştir.
	Lojman	Lojman birbirinden bağımsız iki
		katlıdır
		Orta sofadan mekanlara geçilir
		Lojman okulun doğu kanadındadır.
		Bodrum dışarıdan ve okulun batı kanadının altına denk gelir
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcılı kırma çatıdır
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır

YAPININ PLANLARI

Zemin Kat Planı

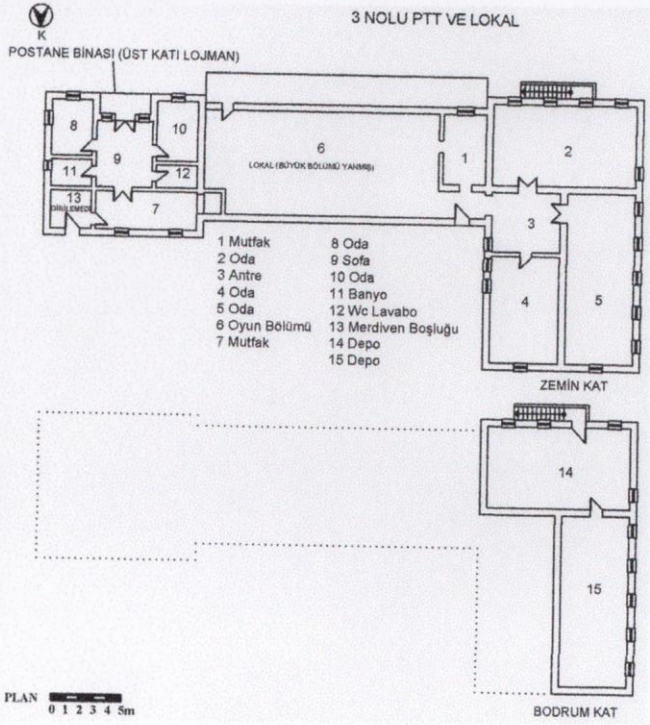

Bodrum Kat Planı

ÜÇ NOLU OKUL BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Okul+lojman	
	Kat adeti	Bodrum+zemin+lojmanda 1.kat	
	Yapım tekniği	Zemin kat: ahşap kişlemeli	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik	
	Plan özellikleri	Yapı okul ve lojmandan oluşmuştur	
	Okul	L plan tipindeki okula kuzey ve güneyden girilir.	
		4 sınıf mekanına sahiptir	
		Güney cephesi geri çekilmiştir.	
	Lojman	Lojman birbirinden bağımsız iki	
		katlıdır	
		Orta sofadan mekanlara geçilir	
		Okulun doğu kanadında yer alır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcılı kırma çatıdır	
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır	

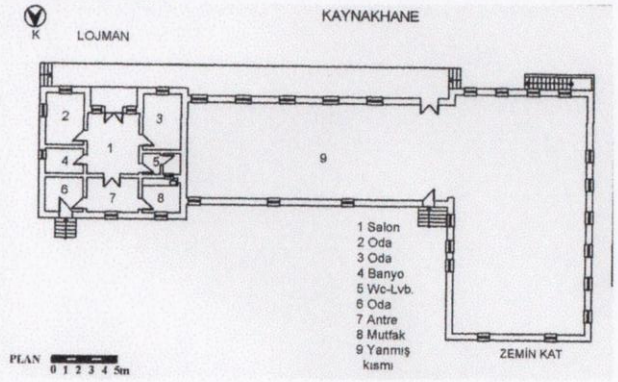
Zemin Kat Planı

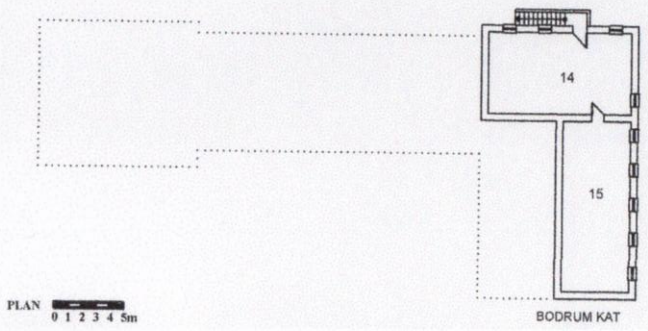

DÖRT NOLU KAYNAKHANE BİNASI

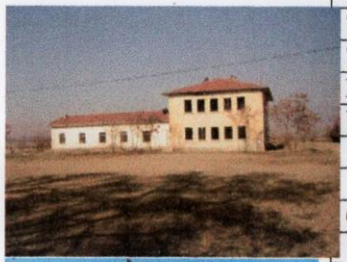
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Okul+lojman	
	Kat adeti	Bodrum+zemin	
	Yapım tekniği	Zemin kat: ahşap kişlemeli	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik	
	Plan özellikleri	Yapı okul ve lojmandan oluşmuştur	
	Okul	L plan tipindeki okula kuzey ve güneyden girilir.	
		Güney cephesi geri çekilmiştir.	
	Lojman	Lojman tek katlıdır	
		Lojmanın kuzey ve güney yönünde 2 adet girişi vardır	
		Orta sofadan mekanlara geçilir	
		Okulun doğu kanadında yer alır	
		Bodrum okulun batı kanadındadır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcılı kırma çatıdır	
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır	

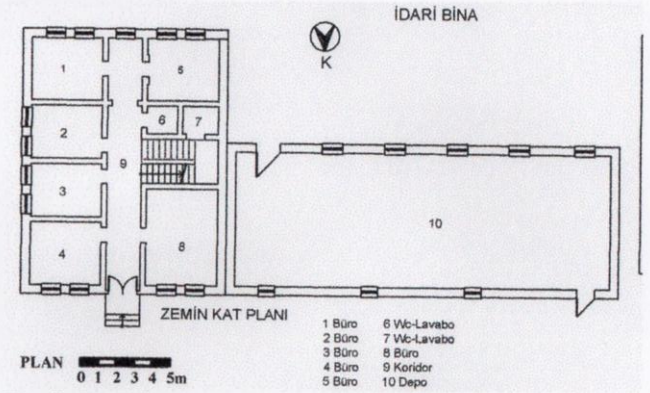
Zemin Kat Planı

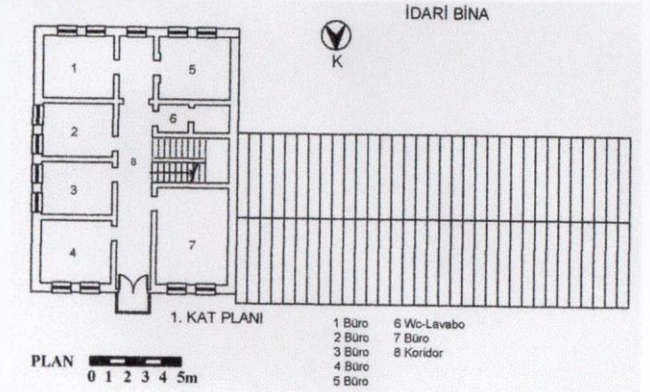

BEŞ NOLU ESKİ İDARE BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		Zemin Kat Planı
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	İdari bina+lojman	
	Kat adeti	Zemin+idari kısımda 1. kat	
	Yapım tekniği	Zemin kat: döşeme betonarme	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik	
	Plan özellikleri	İdari bölüm ve depodan oluşmuştur.	
	İdari kısım	Dikdrtgen plan tipindeki yapıda koridor kuzey güney doğrultusunda yer alır. odalar koridorun sağında ve solunda dizilmiştir.	
		Her katta altışar adet olmak üzere 12 adet büro mekanına sahiptir	
		Yapının doğu kanadında yer alır	
	depo	Depo bölümü tek katlıdır.	
		Dikdörtgen planlıdır.	
		Kuzey ve güneyde olmak üzere 2 adet girişi vardır.	
		Yapının batı kanadında yer alır	
	Üst örtü	İdari kısım Ahşap taşıyıcılı kırma çatı,depo kısmı ise beşik çatıdır	
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır	

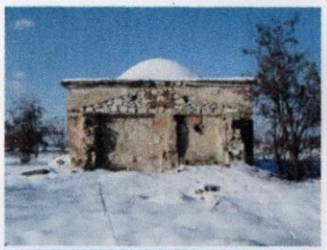
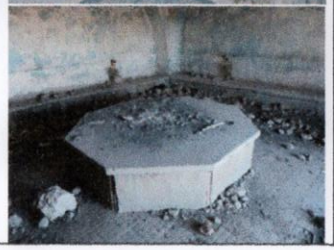

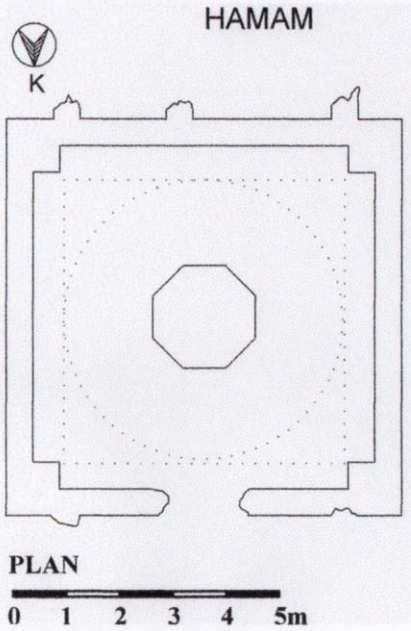
Zemin Kat Planı

Bodrum Kat Planı

ALTI NOLU HAMAM

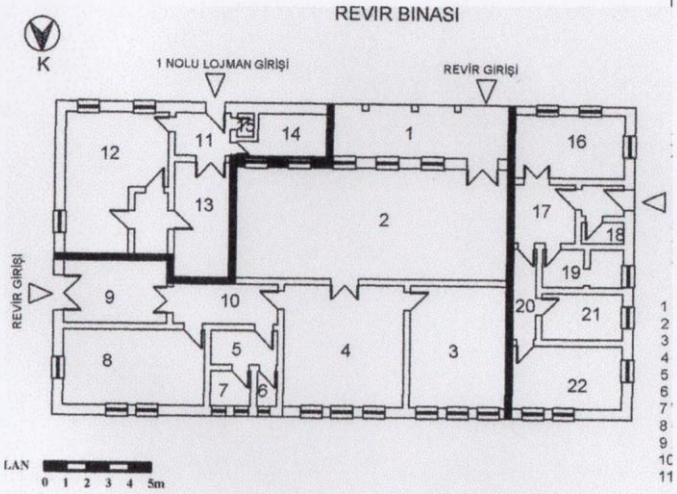
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Hamam	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım tekniği	Zemin kat: döşeme betonarme	
		Taş temel üzerine taş ve tuğla	
	Cephe özellikleri	Cephe yüzeyi sıvalı	
	Plan özellikleri	Kare planlı yapının yıkanma bölümü ayaktadır. Yapının ortasında mermer göbektaşı bulumaktadır.	
	Hamam	Tek katlıdır.	
		Kare planlıdır.	
		Kuzey yönünde 1 adet girişi vardır.	
	Üst örtü	Hamam yapısı kubbe çatılıdır.	
		Kubbe çatı beton sıvalıdır.	
			

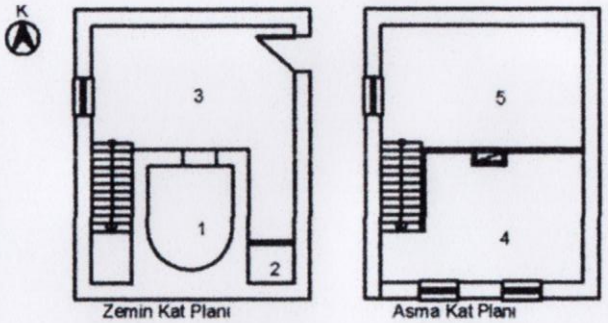
YEDİ NOLU REVİR BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ	
	Yapım yılı	
	Taşıyıcı sistem	Kargir
	Türü	Revir+lojman
	Kat adeti	Zemin kat
	Yapım tekniği	Zemin kat: döşeme betonarme
		Taş temel üzerine tuğla
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere
		Cephe yüzeyi sıvalı
		Beton denizlik
	Plan özellikleri	Yapı revir bölümü ve 2 adet lojmandan oluşmaktadır
	Revir	Dikdörtgen plan tipindeki yapıda güneyde ve doğuda olmak üzere 2 adet giriş vardır
	Lojmanlar	Tek katlıdır.
		Lojmanların girişi batı ve güney yönündedir
	Üst örtü	Revir binası ahşap taşıyıcılı kırma çatıdır
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır

YAPININ PLANLARI

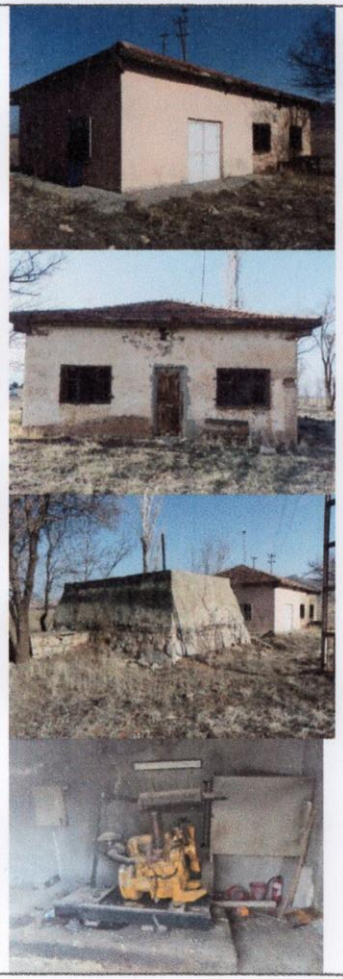
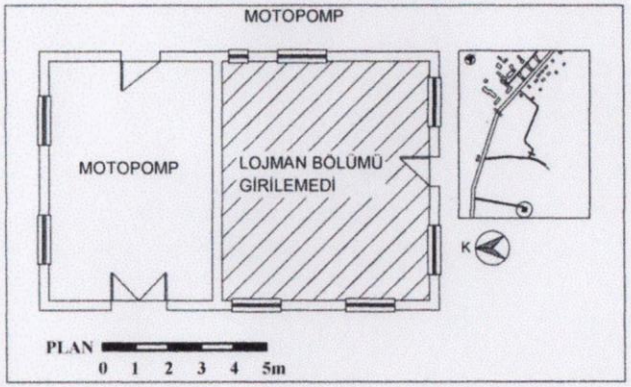
ON BİR NOLU FIRIN BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Fırın	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Betonarme döşeme	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
			
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik	
	Plan Özellikleri	Fırında hamurun yapıldığı havuz bölümü, pişirme bölümü ve depo olarak kullanılan asma kat bulunmaktadır	
	Fırın	dikdörtgen planlı fırına doğu yönünde girilir	
		.	
			
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır	
		Marsilya tipi kiremitle kaplıdır	

1 Pişirme Bölümü
2 Havuz
3 Giriş Bölümü

4 Asma Kat
5 Galeri Boşluğu

ON ALTI NOLU MOTOPOMP

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Motopomp	
	Kat adeti	Zemin Kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik ve bodrum duvarında kullanılmış	
	Plan Özellikleri	Dikdörtgen planlı yapı motopomp ve lojmandan oluşmaktadır	
	Motopomp	Dikdörtgen plan tipindeki yapıya doğu ve batı yönünde girilir.	
		1 mekana sahiptir	
	Lojman	Dikdörtgen planlıdır. Motopompa bitişik ve motopompun güneyindedir	
		Tek katlıdır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

ON YEDİ NOLU JENARATÖR BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI

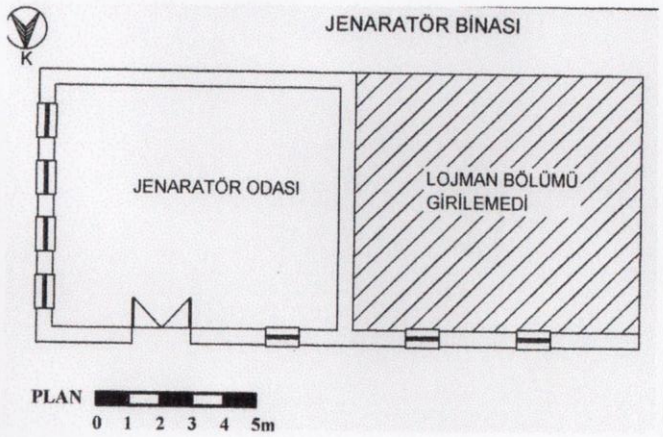

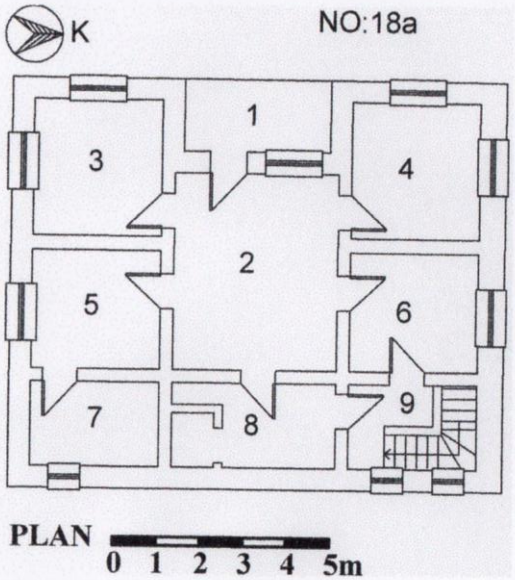

YAPININ ÖZELLİKLERİ	
Yapım yılı	
Taşıyıcı sistem	Kargir
Türü	Jenaratör+Lojman
Kat adeti	Zemin kat
Yapım Tekniği	Zemin kat: betonarme döşeme
	Taş temel üzerine taş ve tuğla duvardır üzeri sıvalıdır
Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere
	Cephe yüzeyi sıvalı
	Beton denizlik ve bodrum duvarında kullanılmış
Plan Özellikleri	Yapı jeneratör ve lojmandan oluşmaktadır. Yapı tek katlıdır.
Jeneratör odası	Jeneratör odasının girişi güney yönündedir.
	1 mekanına sahiptir
	Tek katlıdır.
Lojman	Lojman jeneratör binasının doğusunda yer alır
	Lojmanın girişi doğu yönündedir. Tek katlıdır.
Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.
	Marsilya kiremitle kaplıdır.

YAPININ PLANLARI

ON SEKİZ NOLU LOJMAN

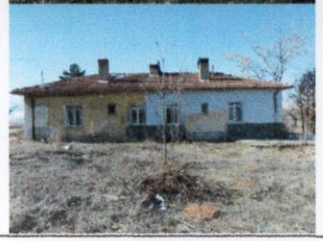
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	lojman	
	Kat adeti	Zemin kat+Bodrum kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine taş ve tuğla duvar olup üzeri sıvadır	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Giriş bölümünü geri çekilmiştir	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik ve bodrum duvarında kullanılmış	
	Plan Özellikleri	Lojman binası	
	Lojman	Kare plan tipindeki lojmana batı yönünde girilir	
		Orta sofadan mekanlara geçilir.	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

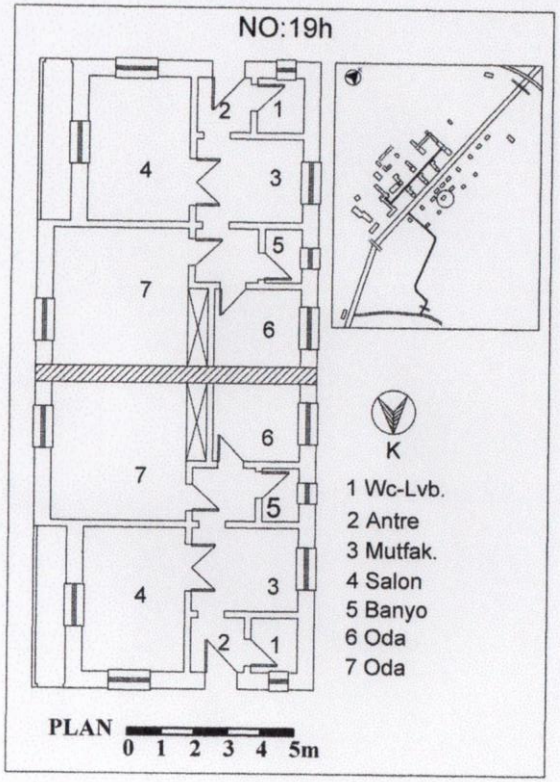
ON DOKUZ NOLU LOJMAN

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	lojman	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Betonarme döşeme	
		Taş temel üzeri tuğla duvar ve üzeri ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Giriş bölümünü geri çekilmiştir	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik ve bodrum duvarında kullanılmış	
	Plan Özellikleri	Birbirine bitişik 2 aynı tip lojmandan oluşur	
	Lojman	Dikdörtgen plan tipindeki lojmana güney ve kuzey yönünde girilir	
		Orta sofadan mekanlara geçilir.	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

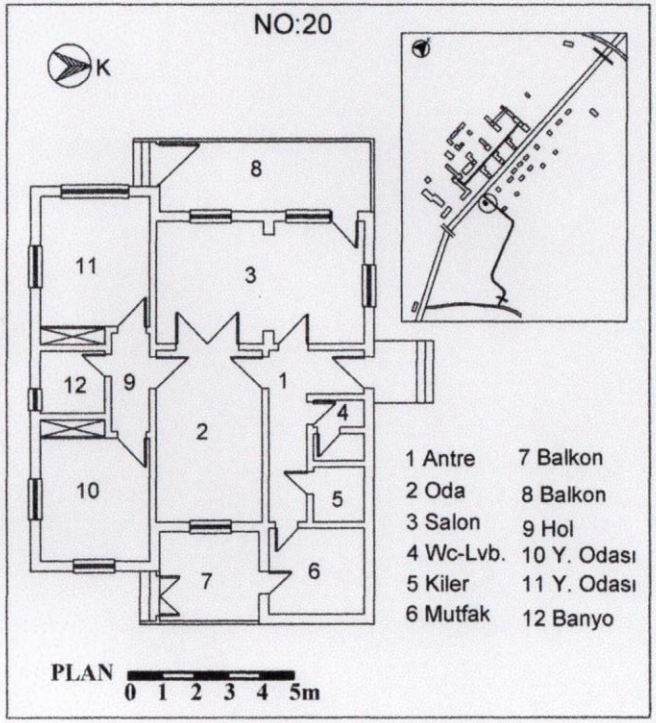

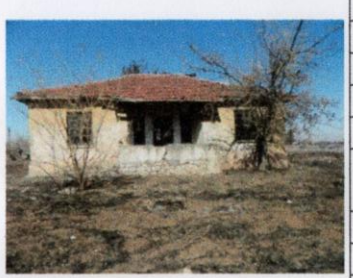

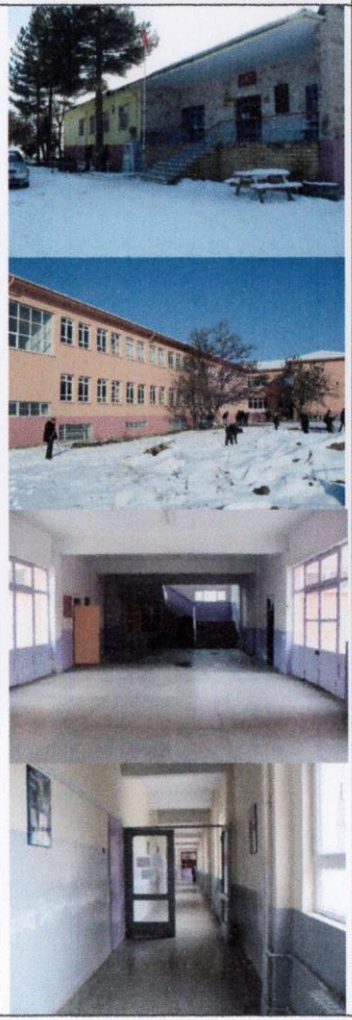
YİRMİ NOLU LOJMAN

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Lojman	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Betonarme döşeme	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik kullanılmış	
	Plan Özellikleri	Lojman binası	
		Tek katlıdır.	
		Orta sofadan mekanlara geçilir	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

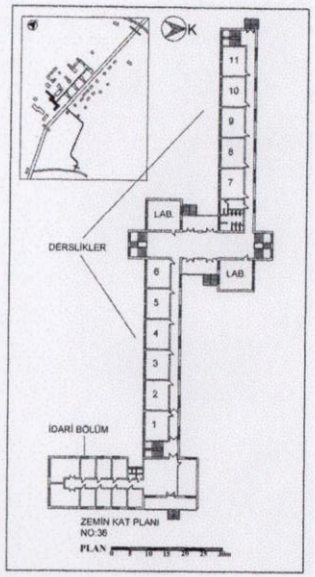
YİRMİ BİR NOLU LOJMAN

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Lojman	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Aşap kirişlemeli	
		Taş temel üzerine taş ve tuğla duvar yapılmış olup üzeri sıvadır.	
	Cephe özellikleri	Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik kullanılmış	
			
	Plan Özellikleri	Kare planlı yapının girişi güneydedir	
		Tek katlıdır.	
			
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

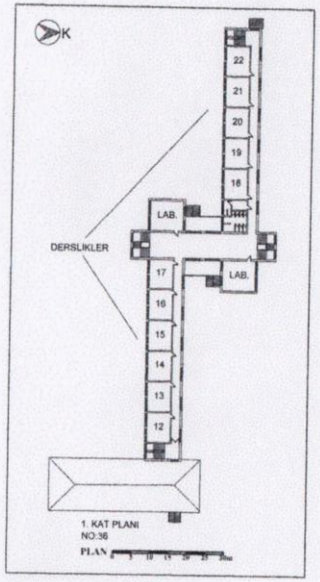
OTUZ ALTI İDARİ BİNA VE DERSLİKLER

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ	
	Yapım yılı	1965
	Taşıyıcı sistem	Kargir
	Türü	Okul+İdari
	Kat adeti	Bodrum+zemin+1. kat
	Yapım Tekniği	Betonarme döşeme,
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva
	Cephe özellikleri	Dikdörtgen pencere
		Cephe yüzeyi sıvalı
		Beton denizlik
	Plan Özellikleri	Yapı idari bölüm ve dersliklerden oluşmuştur
	İdari bölüm	İdari kısım, dersliklerin bulunduğu kısmın doğusunda
		11 mekana sahiptir
		Doğu yönündeki idari kısma giriş veranda ile geri çekilmiştir.
	Derslikler	Derslikler doğu ve batı doğrultusunda iki koldan oluşur
		Derslikler güneye bakmaktadır
		Kuzey yönünde koridor bulunur
		22 adet derslik 4 adet laboratuvar bulunmaktadır.
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.
		Marsilya kiremitle kaplıdır.

YAPININ PLANLARI

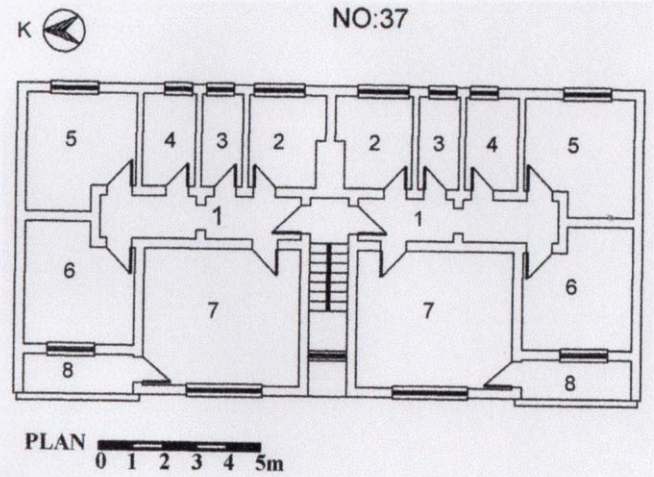
Zemin Kat Planı

Birinci Kat Planı

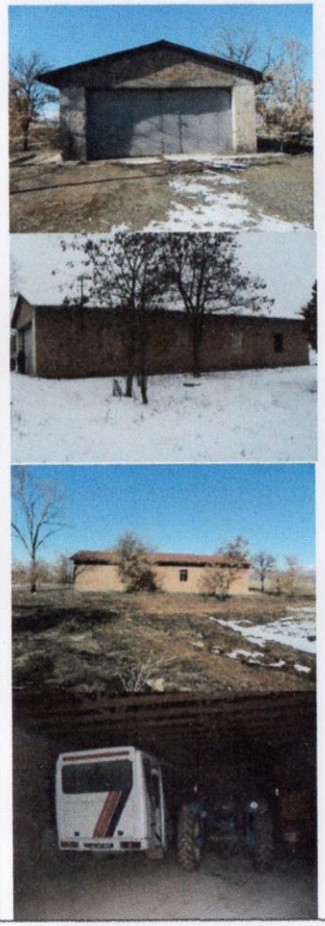
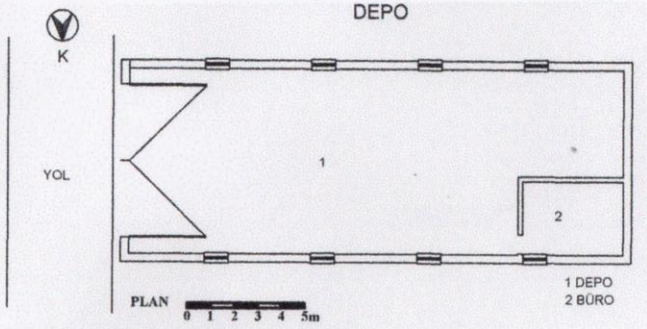
OTUZ YEDİ NOLU LOJMAN

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Lojman	
	Kat adeti	Bodrum+zemin+1. kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Betonarme döşeme ,	
		Taş temel üzerine tuğla ve sıva	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik kullanılmış	
	Lojman	Yapı 2 kat4 daire lojman ve bodrum kattan oluşmaktadır	
		Yapı kuzey güney doğrultusunda konumlanmıştır.	
		4 sınıf mekanına sahiptir	
		Odalar doğu-batı yönüne bakmaktadır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	
			
			

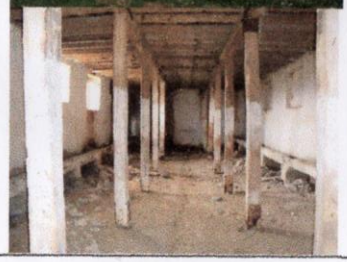
Birinci Kat Planı

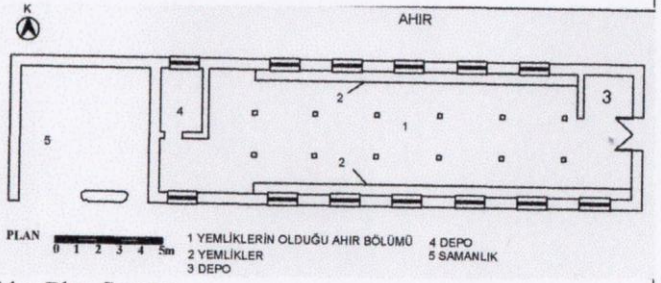
OTUZ SEKİZ NOLU DEPO

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Depo	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine tuğla	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvasız	
		Beton denizlik	
	Plan Özellikleri	Dikdörtgen planlı yapı, doğu batı doğrultusunda konumlandırılmı	
	Depo	2 mekana sahiptir	
		Yapıya giriş doğu yönündedir	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

Depo Plan Şeması

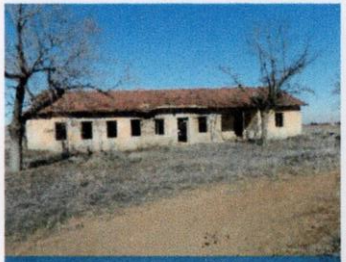
OTUZ DOKUZ NOLU AHIR

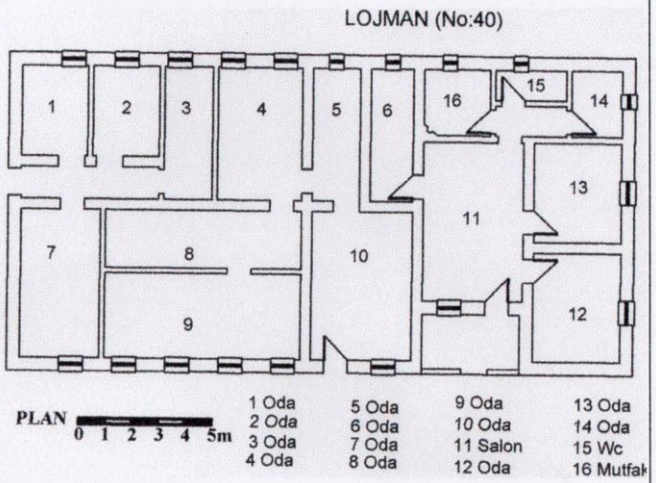
YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Ahır	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine kerpiç	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi çamur sıva	
	Plan Özellikleri	Dikdörtgen planlı yapı, doğu batı yönünde konumlandırılmıştır	
	Ahır	Doğu yönünde ahır, batı yönünde samanlık bulunur. Ahırın girişi doğu yönünde, samanlığın girişi güney yönündedir.	
		Yapı tek katlıdır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	
			

Ahır Plan Şeması

KIRK NOLU LOJMAN

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Lojman	
	Kat adeti	Zemin Kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine tuğla ve taş duvar	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Beton denizlik	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
	Plan Özellikleri	Yapı 3 adet lojmandan oluşmuştur	
	Lojman	Yapı dikdörtgen planlıdır.	
		Lojmanların girişi güney ve batı yönündedir	
		Tek katlıdır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

40 nolu lojman planı

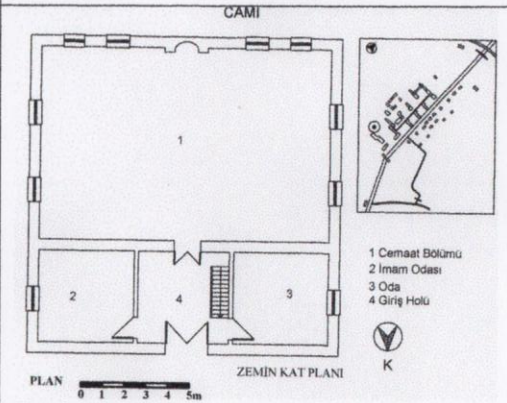
KIRK BEŞ NOLU MARANGOZHANE

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Kargir	
	Türü	Marangozhane	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:Aşap kirişlemeli ,	
		Taş temel üzerine taş ve tuğla duvar.	
	Cephe özellikleri	Sade dikdörtgen pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
	Plan Özellikleri	Yapı 2 bölümden oluşmuştur.	
		yapının kuzeyinde marangozhane güneyinde girişi farklı olan yıkılmış mahal bulunmaktadır.	
		Dikdörtgen planlıdır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı beşik çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

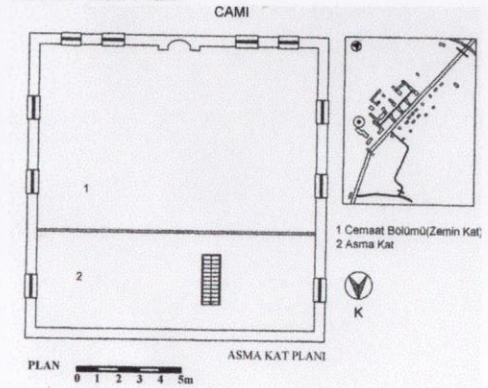
KIRK SEKİZ NOLU CAMİ

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ	
	Yapım yılı	1975
	Taşıyıcı sistem	Kargir
	Türü	Cami
	Kat adeti	Zeminkat+asma kat
	Yapım Tekniği	Zemin kat: betonarme döşeme
		Taş temel üzerine taş duvar
	Cephe özellikleri	Cephe yüzeyi sıvasız
		Kemerli ve dikdörtgen pencere
	Plan Özellikleri	Kare planlı yapıya giriş kuzey yönündedir.
	Cami	Yapı zemin kat ve asma kattan oluşur. Zemin katta 4 mahal vardır. Asma kat kadınlar mahfilini bulunmaktadır
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı kırma çatıdır.
		Marsilya kiremitle kaplıdır.

YAPININ PLANLARI

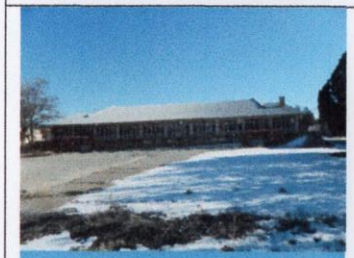

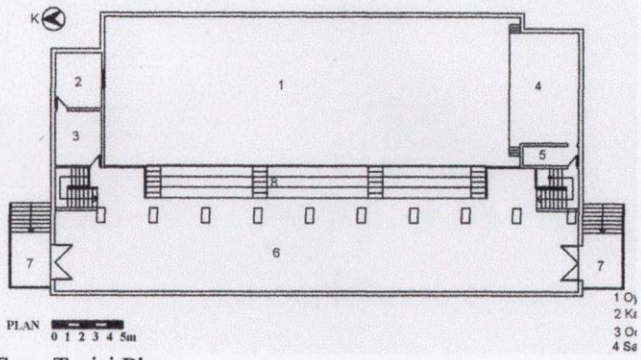
Zemin Kat Planı

Asma Kat Planı

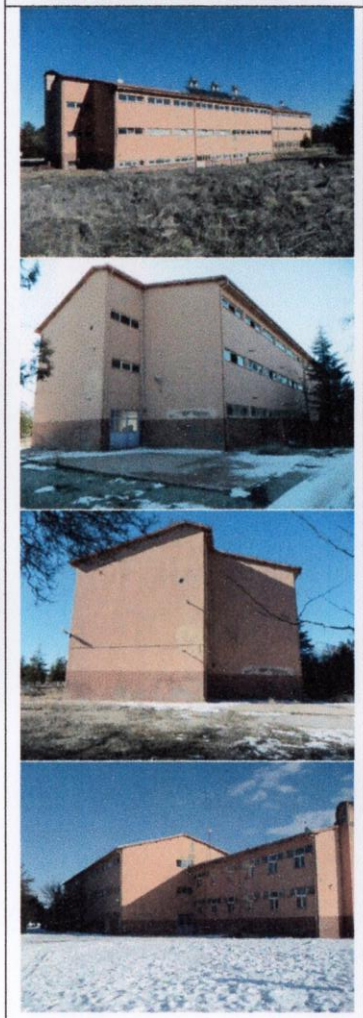
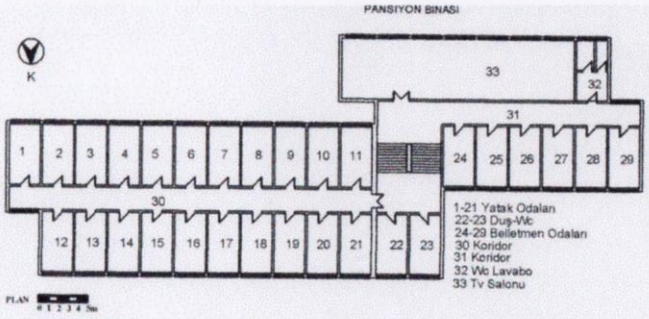
KIRK DOKUZ NOLU SPOR TESİSİ

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı		
	Taşıyıcı sistem	Betonarme	
	Türü	Spor tesisi	
	Kat adeti	Zemin kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat: Betonarme döşeme	
	Cephe özellikleri	Geniş cam yüzeyler	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
	Plan Özellikleri	Dikdörtgen plan tipindeki yapıya kuzey ve güney olmak üzere 2 adet giriş vardır.	
		Oturma bölümleri ve fuayenin altında soyunma bölümleri, duş ve ısı merkezi bulunmaktadır.	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı beşik çatıdır.	
		Çatının üst örtüsü sacdır.	

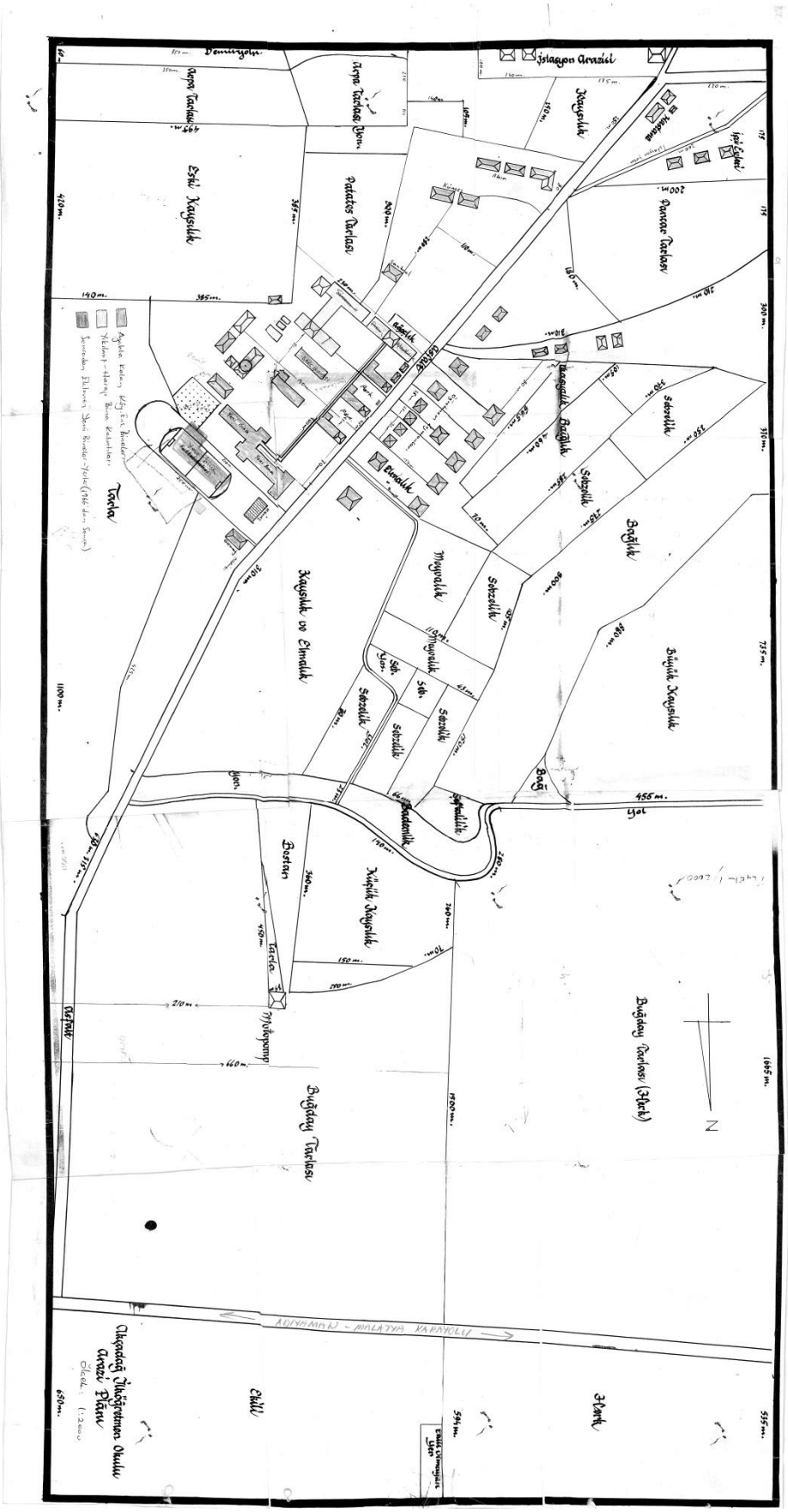
Spor Tesisi Planı

ELLİ NOLU PANSİYON BİNASI

YAPININ FOTOĞRAFI	YAPININ ÖZELLİKLERİ		YAPININ PLANLARI
	Yapım yılı	1978	
	Taşıyıcı sistem	Betonarme	
	Türü	Pansiyon binası	
	Kat adeti	Doğu yönündeki blok zemin+1. kat +2. kat batı yönündeki blok ise bodrum+zemin+1. kat	
	Yapım Tekniği	Zemin kat:betonarme döşeme	
		1. kat:betonarme döşeme	
		2. kat:betonarme döşeme	
	Cephe özellikleri	Bant pencere	
		Cephe yüzeyi sıvalı	
		Beton denizlik ve bodrum duvarında kullanılmış	
	Plan Özellikleri	Yapı doğu batı doğrultusundadır.	
		Yapıya kuzey yönünde girilir. Bodrum katta ısı merkezi bulunmaktadır. yapının doğu kanadının zemin katı yemekhanedir.	
		Yapının batı kanadında revir, eğitmen odaları, tv salonu bulunmaktadır	
	Üst örtü	Ahşap taşıyıcı beşik çatıdır.	
		Marsilya kiremitle kaplıdır.	

Pansiyon Binası Planı

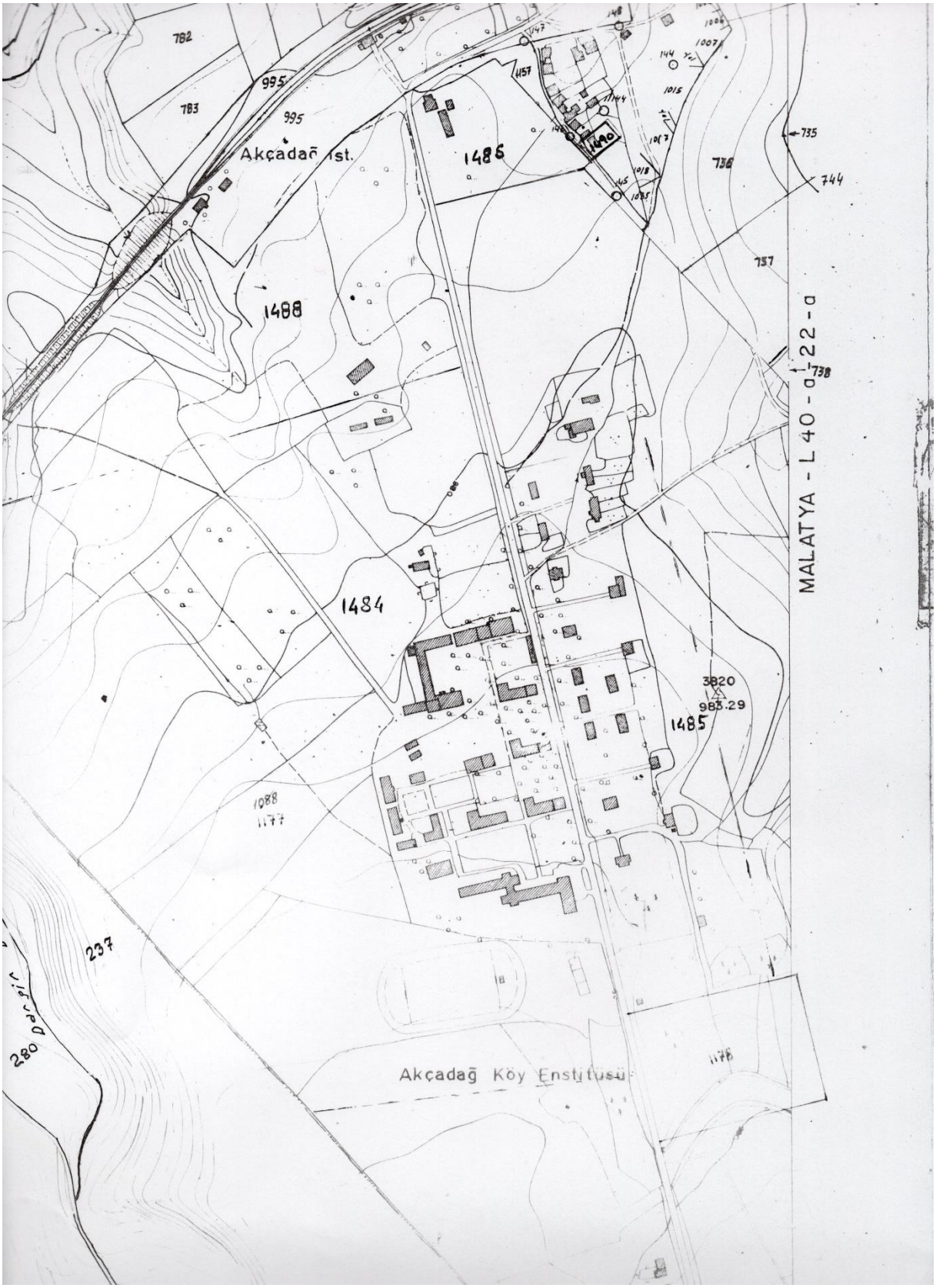
EK-1 Akçadağ İlköğretmen Okuluna Ait Yerleşim Planı (Okul Arşivi)

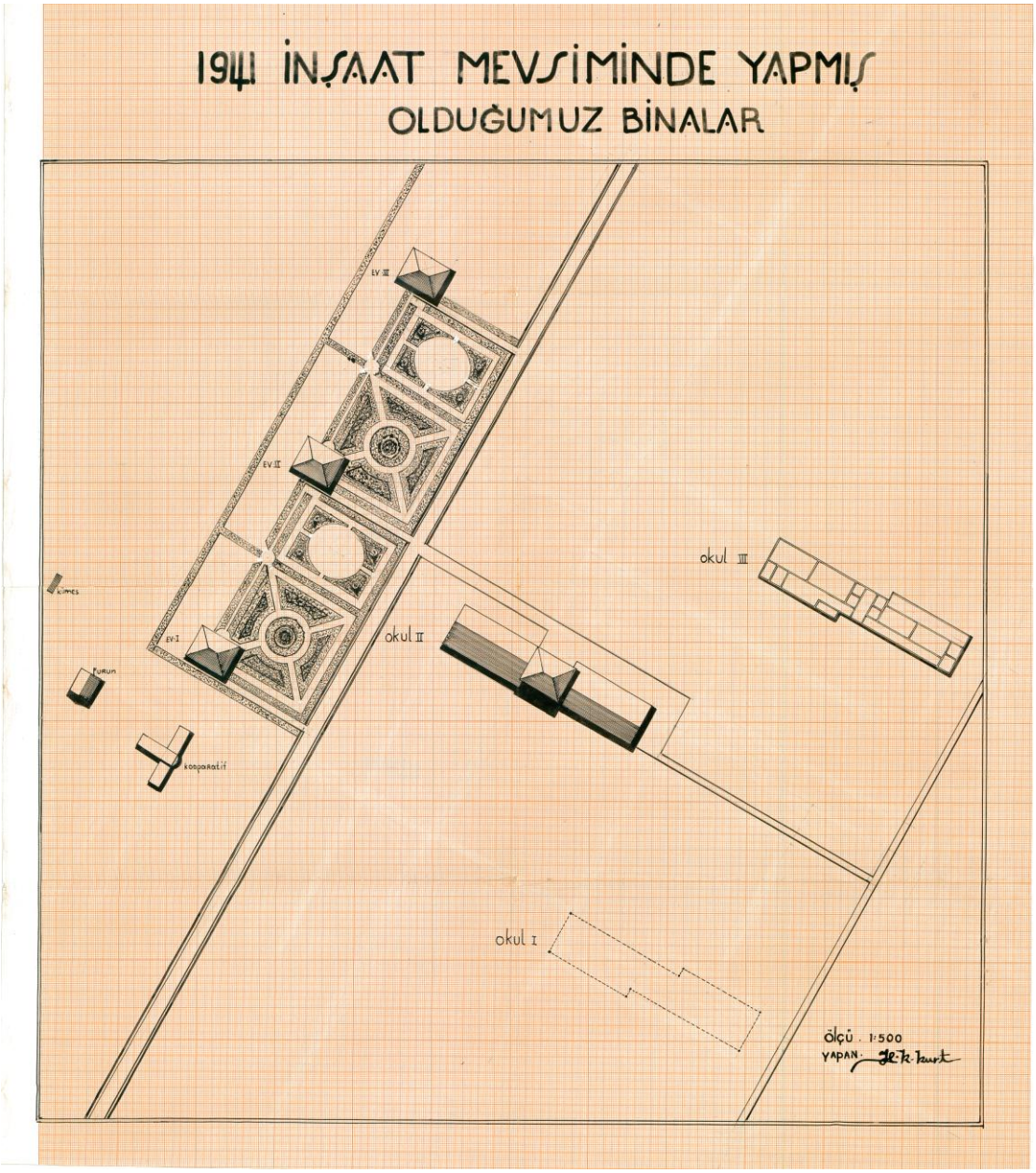
EK-2 Akçadağ Öğretmen Lisesine Ait Yerleşim Planı (Okul Arşivi)

EK-3 1970 Yılına Ait Yerleşim Planı (Akçadağ Kadastro)

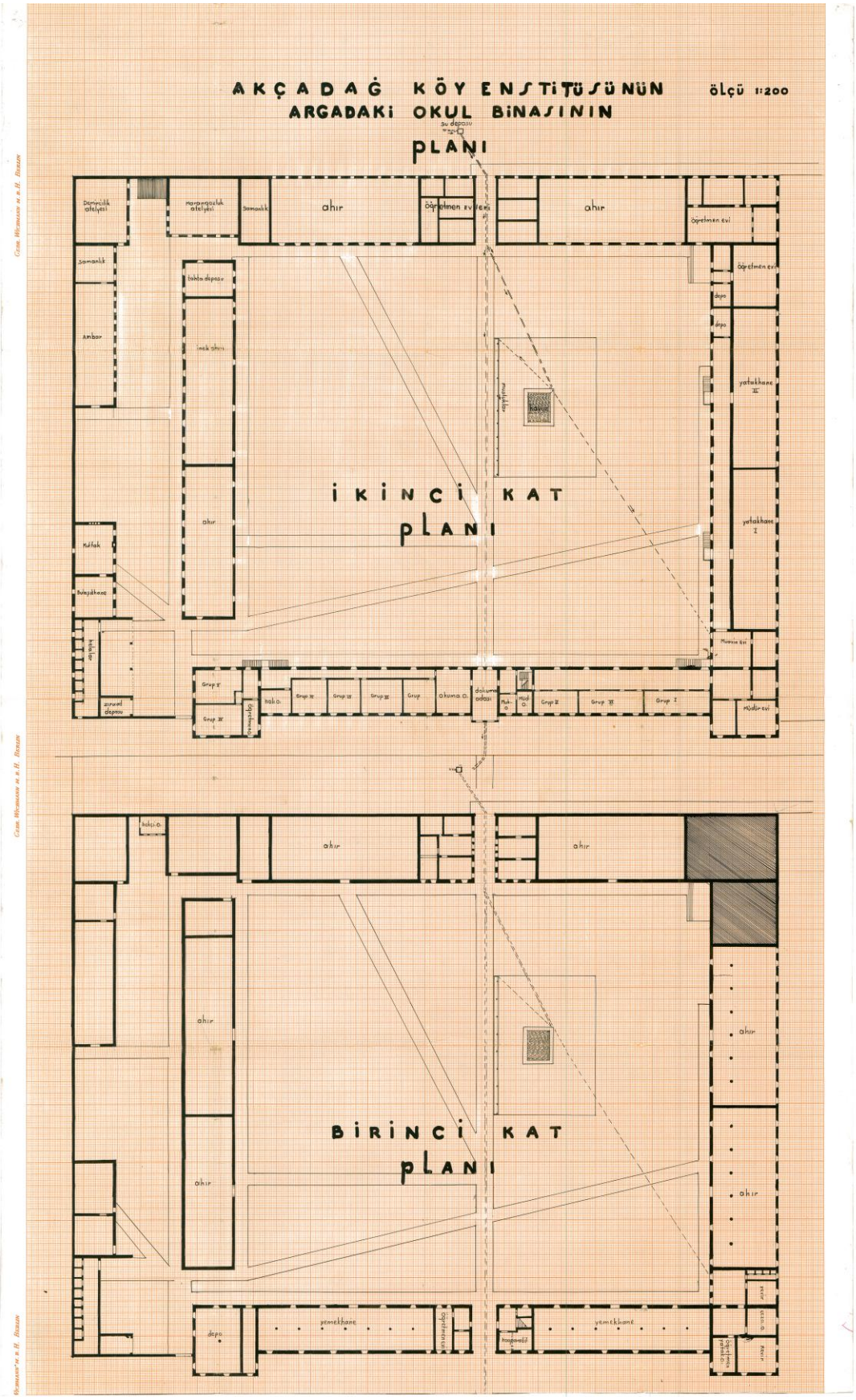
EK-4 1941 Yılına Ait Yerleşim Planı (Tonguç Vakfı Arşivi)

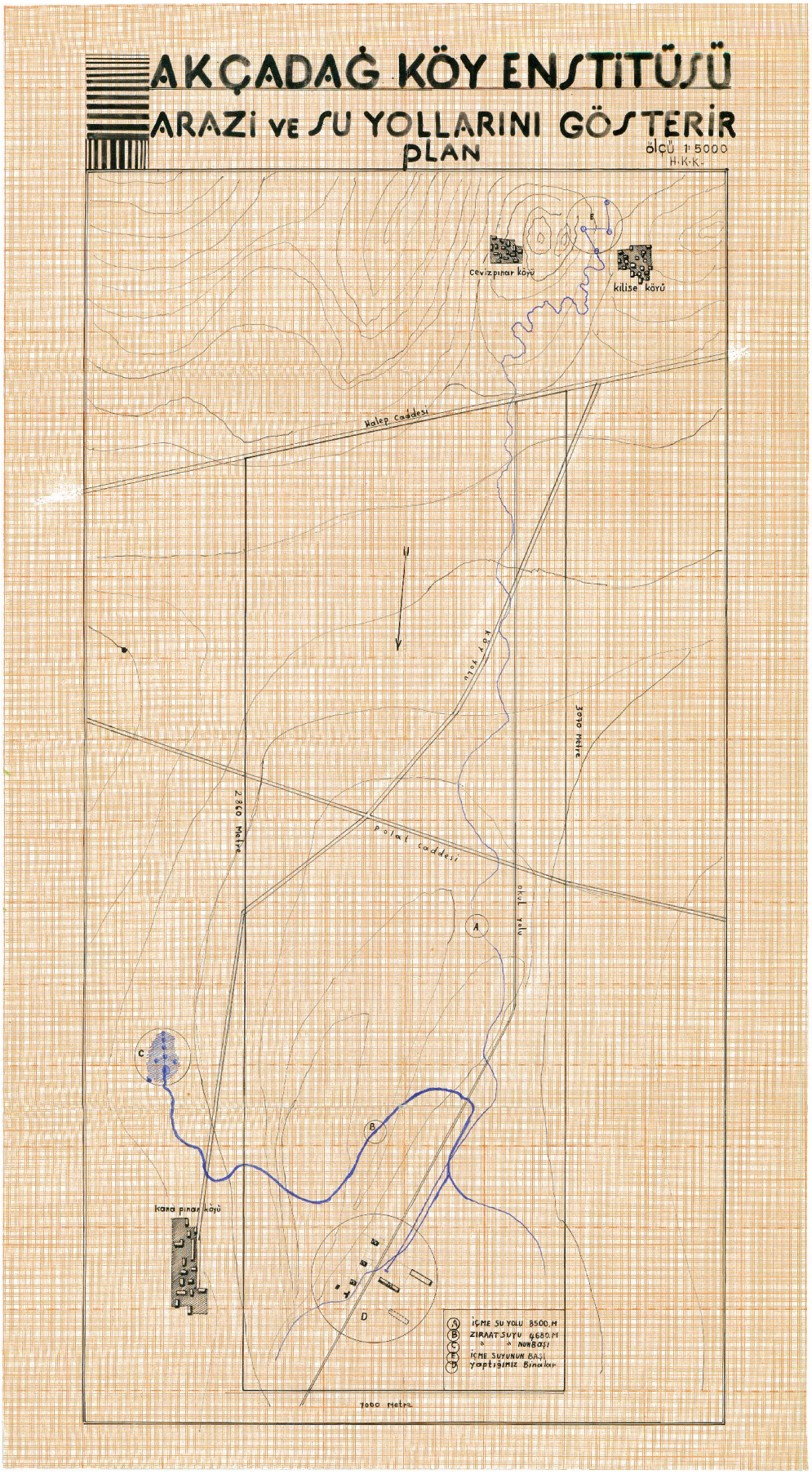
EK-5 Hamidiye Kışlası (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-6 Hamidiye Kışlasının Planı (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-7 Arazi ve Su Yolları (Tonguç Vakfı Arşivi)

EK-8 Akçadağ Köy Enstitüsü Projeleri (Tonguç Vakfı Arşivi)

98/
35)
D-3

Malatya: Akçadağ Köy Enstitüsü projeleri

Bu yıl idealist, çalışkan ve mütevazı Mimarlarımız için pek önemli bir faaliyet mevzuu ortaya çıktı: Maarif Vekilliğince musabakaya konulan köy Enstitüleri binalarının avan projelerile vaziyet plânlarını hazırlama işi. Bu iş, Mimarların şehirlerde bir çok kayıtlara uyarak, muayyen ölçüdeki bir arsa üzerine kurmak mecburiyetinde kaldıkları binaların projelerinden tamamen ayrı karakterdedir.

Köy Enstitüleri on dört iklim bölgesinde, tabiat manzaraları fevkalâde güzel, içleri veya civarları sulak, kilometrelerce genişliği bulunan arazi üstüne inşa edilmektedir. Ayrıca Mimarların serbest hareket ederek, san'at kabiliyetlerini azamî derecede gösterebilmelerine elverişli noktalar da vardır: Enstitülerin gayelerinin izah ve bu gayeye göre inşaat proğramının sadece ana noktalarının tesbit edilmiş olması, Mimarın; fiat, arsayı istediği gibi kullanma mahallî ve millî unsurlardan istifade etme bakımlarından hür bırakılışı gibi.

Köy Enstitüleri binalarına ait proje ve vaziyet plânı musabakaları, yeni bir köy, yeni hayata göre bir âlem kurma bakımlarından bir ide musabakasıdır. Bütün yapılar bittiği zaman her biri birer modern ve ideal köy haline gelecek olan bu Enstitülerin bina projelerini memleket Mimarları arasında musabakaya koymakla çok rasyonel ve ideal bir harekette bulunulmuştur. Köy davası gibi büyük, ehemmiyetli ve gelecek bir kaç nesli işgal edecek kadar şumullü bir mes'eleye memleket çocuklarının bilgilerini, iktidarlarını ve hünerlerini katmak bir çok sahalarda da gidilmesi arzu edilen yollardan biridir.

Köy Enstitüleri projeleri musabakalarına giren Mimarlar, inşaat mahalline kadar gidip tetkikler yaparken vatan realitelerile doğrudan doğruya temas etmektedirler. Bu müesseseler

EK-9 Akçadağ Köy Enstitüsü Projeleri Hakkında (Tonguç Vakfı Arşivi)

binlerce köyden gelmiş olan saf, çalışkan, samimî, mert, iradeleri çelikleşmiş kızlı ve erkekli köylü gençleri iş başında alınteri dökerken görmektedirler. Bu seyahatler onların idrak ufukları içine memleket güzelliklerini, sosyal hayatımızın sırlarını, teknik iktidarımızın çerçevesini, türk halkının birer sır gibi bağrında taşıdığı zevkleri sermektedir. Bu tablo ile karşılaşan genç Mimarlarımız, halkla omuz omuza, kucak kucağa gelerek eserlerine halkın ruhundan sızma renkler katmaktadırlar. Onlar, bu münasebetle içimize dönerek bize mahsus san'at eserleri yaratma yolunu tutmaktadırlar.

Malatya: Akçadağ Köy Enstitüsü projeleri musabakasınd a birincilik kazanan Yüksek Mimar Ahsen Yapaner'in eseri bu bakımlardan çok kıymetlidir. Genç Mimar, bu eserinde Malatya ovasının sır halindeki nuansları bol güzelliklerini dillendirmiştir. Bozkırın sırtına uzattığı yolun demiryolunu şoseye bağlayışı bu yolun etrafına serpiştirdiği binalarla kayısı bahçelerinin hayatiyeti ifade eden halleri, halkın tükenmiyen ve her zaman fışkırmaya hazır bulunan iradesini canlandırmıştır. Bir iki kilometrelik bir yolun yapılmasını formalite köstek-lerini bir türlü kıramıyarak senelerce uzatan iradeleri çürümüş kimselere bu eser; aksiyon örneklerinin halk istekleri ve memleket ihtiyaçlarının ne olduğunu gösterecektir.

Bu Enstitü, Mimarın projesine göre tahakkuk ettirildiği gün, ıssız, durgun Akçadağ istasyonunda hayat birden bire değişecek, hareket ve faaliyet başlayacak genç ve dinamik nesillerin göklere çarpan gür sesleri duyulacaktır. Bu sesler, tükenme bir uykuya dalarak hareketsizleşmiş insanlarımızı uyandırmaya yarayan sesler olacaktır. Bu modern müessese, bölgesine giren Vilâyetlerin münevverin gözü önüne serilmesi lâzımgelen nekadar problemi varsa onların hepsini en görmiyeceklerin bile görebilecekleri ve manasını alıyabilecekleri bir şekilde serecektir. İşte ozaman, öz davalarımızın ne olduklarını anlıyacağız.

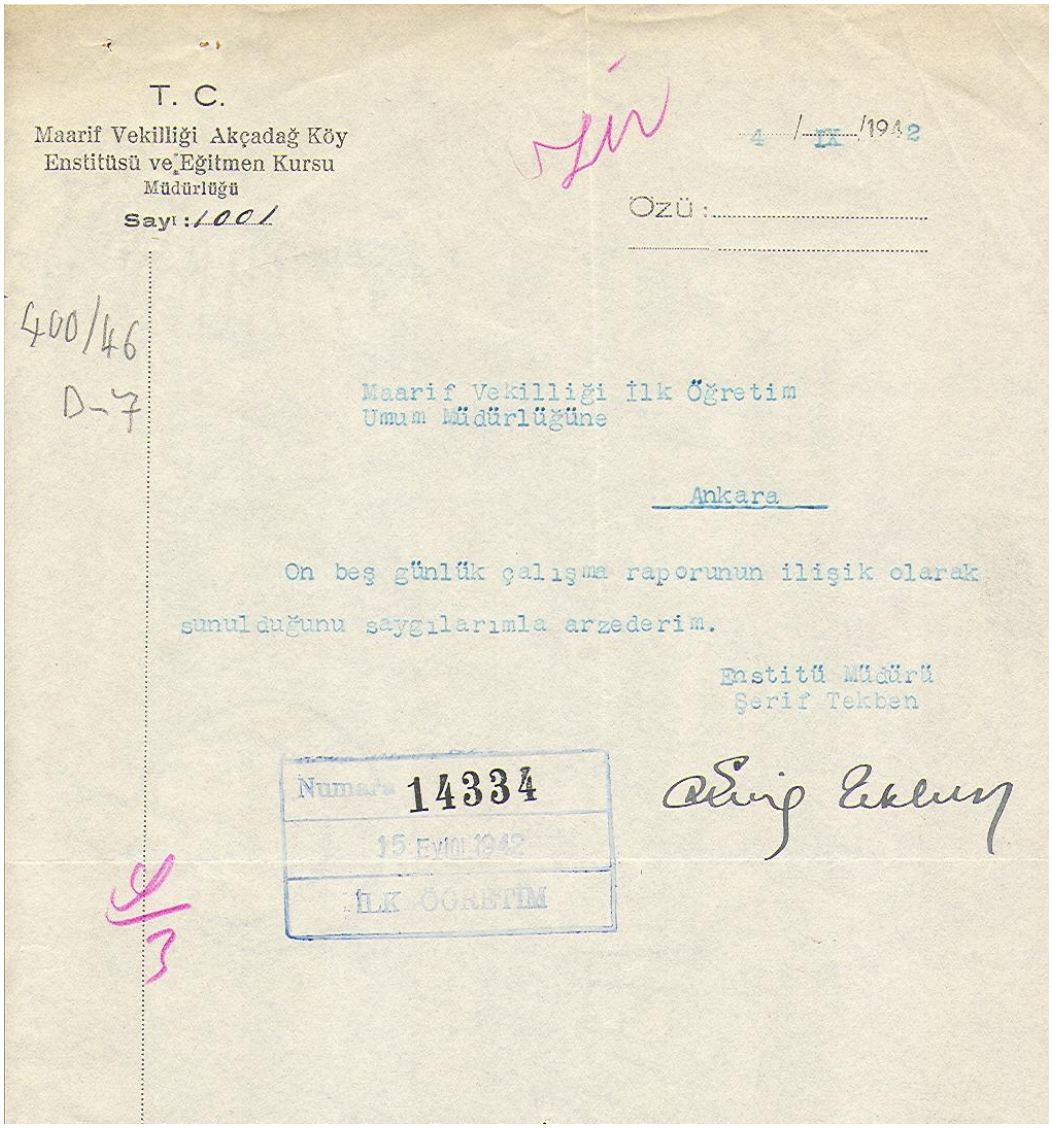
EK-10 Akçadağ Köy Enstitüsü Projeleri Hakkında (Tonguç Vakfı Arşivi)

Kendimizi bulacağız. San'at eserini hazırlayan Mimar bu hedefi aydınlatan projektörü yakmaktadır.

Genç ve idealist Mimarlarımız, Köy Enstitülerinin gayelerine kolayca ulaşabilmeleri için Maarif sahasında çalışanlara hakikî yardımı yapmaktadırlar. Onlar, bu işi kitabî, nazarî ve mugalitacı bir mantıkla görerek dalalete düşmediler. Müsbet ve modern insana yakışır, iş birliğine hemen katılarak köy davasına renk ve hız verdiler. Bu hareketler karşısında kitabî münevver, henüz mevzuu münakaşa etmektedir. Zihniyetini değiştiremediği takdirde iş olup bitinceye kadar hep tereddütler içinde kıvranıp kalacak ve belkide münakaşasına devam edecektir. Memlekette yapılmak istenilen bir çok yeni ve güzel işler, başarısızlıkla sona ermiş iseler bunda başlıca kabahat bu tip korkak, müteredditi, mes'eleleri vuzuhla kavrayamayan aksiyon kabiliyeti felce uğramış kitabî münevverindir. Bu okur yazar tanılan ve kendi kendine âlim adını takan marazî hilkat galatı insan makale, kitap, şifahî banal ve köksüz tenkitlerden hasıl olma ağını zehirli bir örümcek gibi o işin üzerine gördümü derhal tereddütler, korkular, sıkıntılar başlar ve iş ölür gider. Bu sinsi ve yıkma taktiği müthiş tip, "gördünüz mü, demedim mi, yazmadım mı," deyişlerle ortada dolaştığı halde katil de mes'ul de bulunamaz, yok yere aranılır durur.

Genç ve idealist Mimarlarımız işte bu zihniyetin henüz âmiri olduğu bir hava içinde olmalarına rağmen, Köy Enstitüleri davasında ileri bir zihniyetle hareket ederek çalışmışlar ve muvaffak olmuşlardır. Eserlerinin kıymetini anlatırken nasıl bir zırhı kırarak sahneye yaratıcı eserler koyabildiklerini tebarüz ettirmek te lâzımdır. Orijinal san'at eseri yaratan köhneleşmişi yıkar, yerine canlı ve hayatiyeti olan bir telâkki getirip koyar. Mevcudiyet olan ve musabakalara iştirâk etmiş bulunan genç Mimarlarımızın hepsini, başta birinciliği kazanan Ahsen Yapaner olmak üzre tebrik etmek vazifemizdir. İstikbal müsbet iş gören insanındır.

EK-11 Akçadağ Köy Enstitüsü İmalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

T. C.
Maarif Vekilliği Akçadağ Köy
Enstitüsü ve Eğitmen Kursu
Müdürlüğü
Sayı : 1001

4 / IX / 1942

Özü :

400/46
D-7

Maarif Vekilliği İlk Öğretim
Umum Müdürlüğüne

Ankara

On beş günlük çalışma raporunun ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arzederim.

Enstitü Müdürü
Şerif Tekben

Numara 14334
15 Eylül 1942
İLK ÖĞRETİM

EK-12 Akçadağ Köy Enstitüsü İmalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

T. C.
Maarif Vekilliği Akçadağ Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü
Sayı :

4 / IX 1942

Özü : On beş günlük rapor

Maarif Vekilliği İlk Öğretim
Umum Müdürlüğüne

Ankara

1 - Zamanın darlığı karşısında, proğramımızı tamamlaya bilmek için son hızla çalışılmaktadır. Bu meyanda bir kaç işi bir arada yürütmek, kış aylarında yapıla bilecek işleri geriye birakmak suretile talebenin havalar soğumadan barınmasını temin düşüncesile işler sıraya konulmuştur.

2 - İki işlik binasının çatı işlerine girişilmiştir.

3 - Okul binasının taş üçte ikisinin taş ve tuğla yapı işleri tamamen sona ermiş, yalnız su basmanlarına kadar yükseltilen bodrumlu kısmın tamamlanması işi kalmıştır. Bu kısmın malzemesi hazırdır. İkmaline çalışılmaktadır.

4 - Kerpiçten yapılmakta olan yatakhane binasının çatı sının ikmaline çalışılmaktadır.

5 - Hayvanların kışlık yiyeceğini temin edecek olan ve bugün muhitten tedariki imkânsız hale gelen samanın muhafazası için bir samanlık yeri yaptırılmaktadır.

6 - Tahsisatın kifayetsizliği karşısında yol inşası bu sene dar kaldırım şeklinde yapılmaktadır.

7 - Okul binasındaki hamam tesisatı için gereken malzemenin tedariki yoluna gidilmiş olup yakında işe başlanacaktır.

8 - ~~Ak~~ İşlik binalarında bulunan öğretmen evlerinin bir taraftan çatısı bitirilirken, bir taraftan da sıvaları itmam edilmektedir.

9 - Okul binasının marsilya tipi kiremitle örtülmesinde zaruret hasıl olmuştur. Bu iş için gereken kiremidin tedarikine girişilmiştir. İnşaat yerimizde yaptırılan 50 000 oluklu kiremit işlik binalarında kullanılacaktır. Kerestenin çok pahalı olması bizi okul binasına oluklu kiremidin kullanılmasından sarfı nazar ettirmiştir.

EK-13 Akçadağ Köy Enstitüsü İmalat (Tonguç Vakfı Arşivi)

- 2 -

Tahsisat durumu:

İnşaat

23 305 70	Evvelki Yekûn
350 00	Kireç
2 772 00	Taş
4 250 00	Tuğla,kiremit
9 356 00	Kereste
905 00	Yevmiyeler
2 693 94	Muhtelif inşa malzemesi
43 632 64	Yekûn

1/VI/1942 tarihinden bugüne kadar yapılan masrafın mahiyrti:

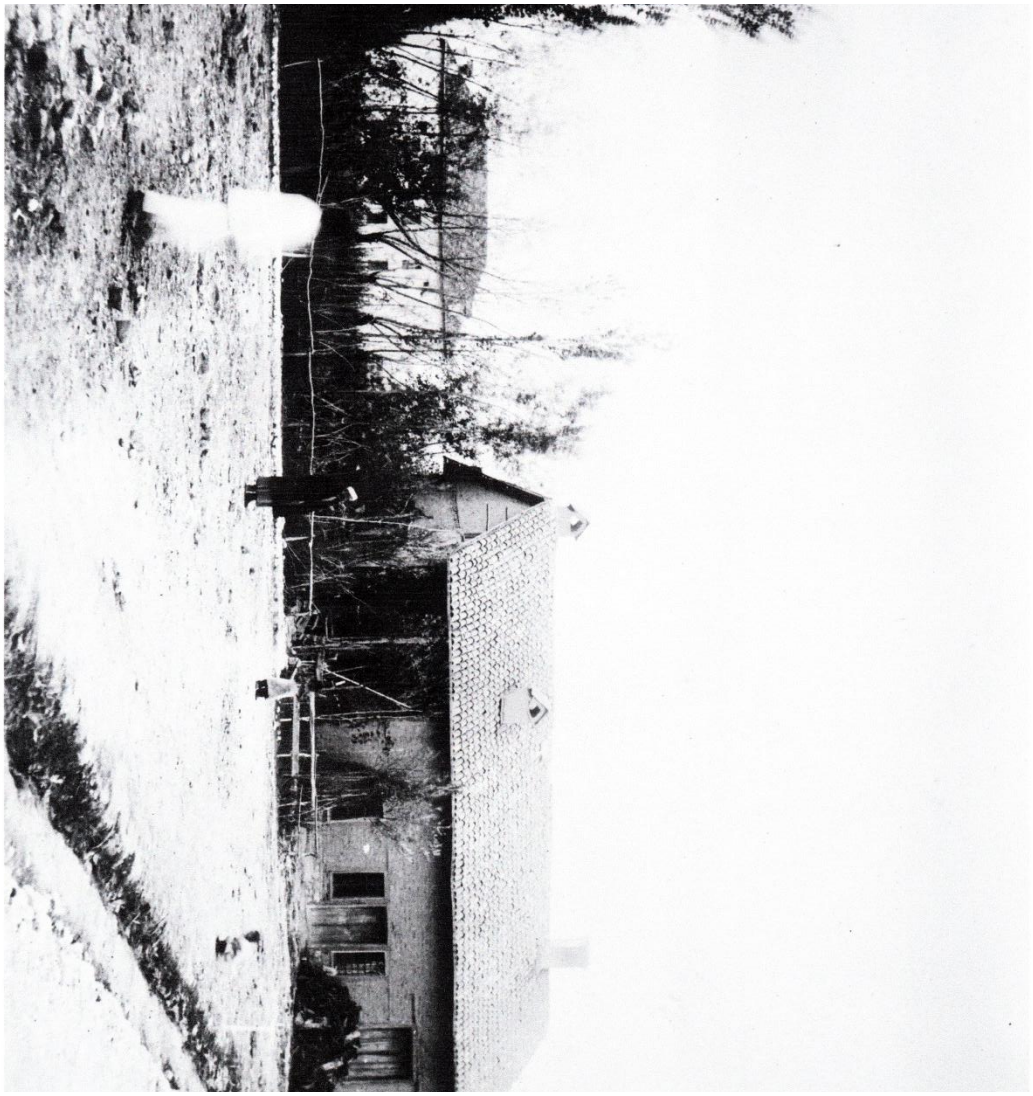
Lira	K:	
15 463	75	Yiyecek
7 956	18	Giyecek
2 360	00	Yakacak
43 632	64	İnşaat
3 711	59	Ücretler
3 053	81	Müteferrik masraflar
76 177	97	Yekûn

F. 692 M. 2	F. 692 M. 4	Yekûn Lira	kr.	İzahat
9 573 00	140 615 30	150 187	20	Gelen tahsisat
3 100 80	73 879 43	76 980	23	Yapılan masraf
6 471 20	66 735 77	73 206	97	Kalan tahsisat

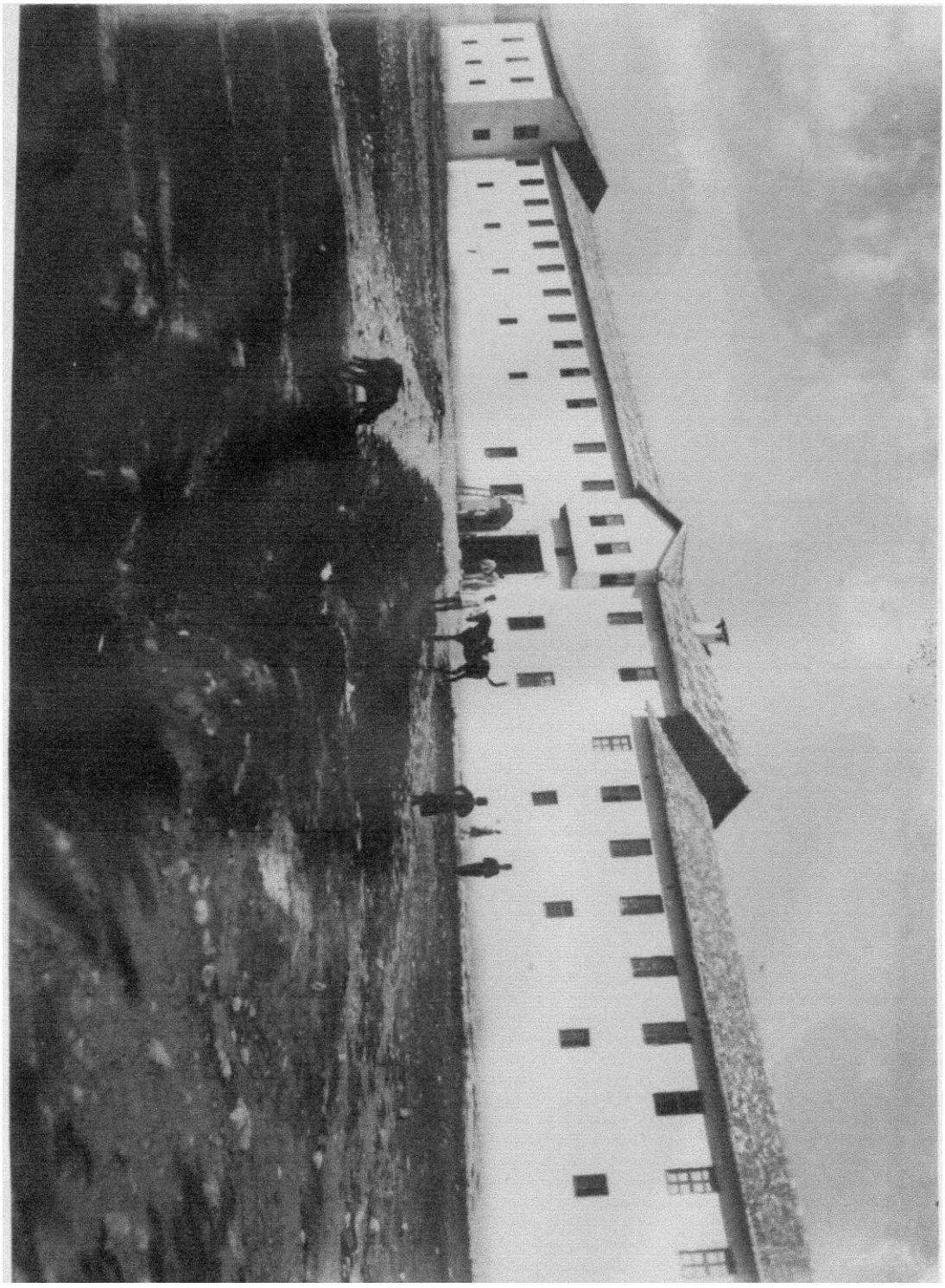
Yukarıdaki hesap hulâsasından anlaşılacağı üzere, inşaat işleri için gelen tahsisat sarfedilmiş, işlerin ehemmiyeti ve durmaması için ayni fasıldan inşaat masraflarına devam edilmiştir. İleride her bakımdan sıkıntıya maruz kalmamak için ayrı bir yazı ile ~~xxxxx~~ arzettiğimiz tahsisatın gönderilmesinin teminini saygılarımla arzederim.

Enstitü Müdürü
Şerif Tekben

EK-14 Hamidiye Kışlası Fırın ve Dükkan (Malatya Valiliği Arşivi)

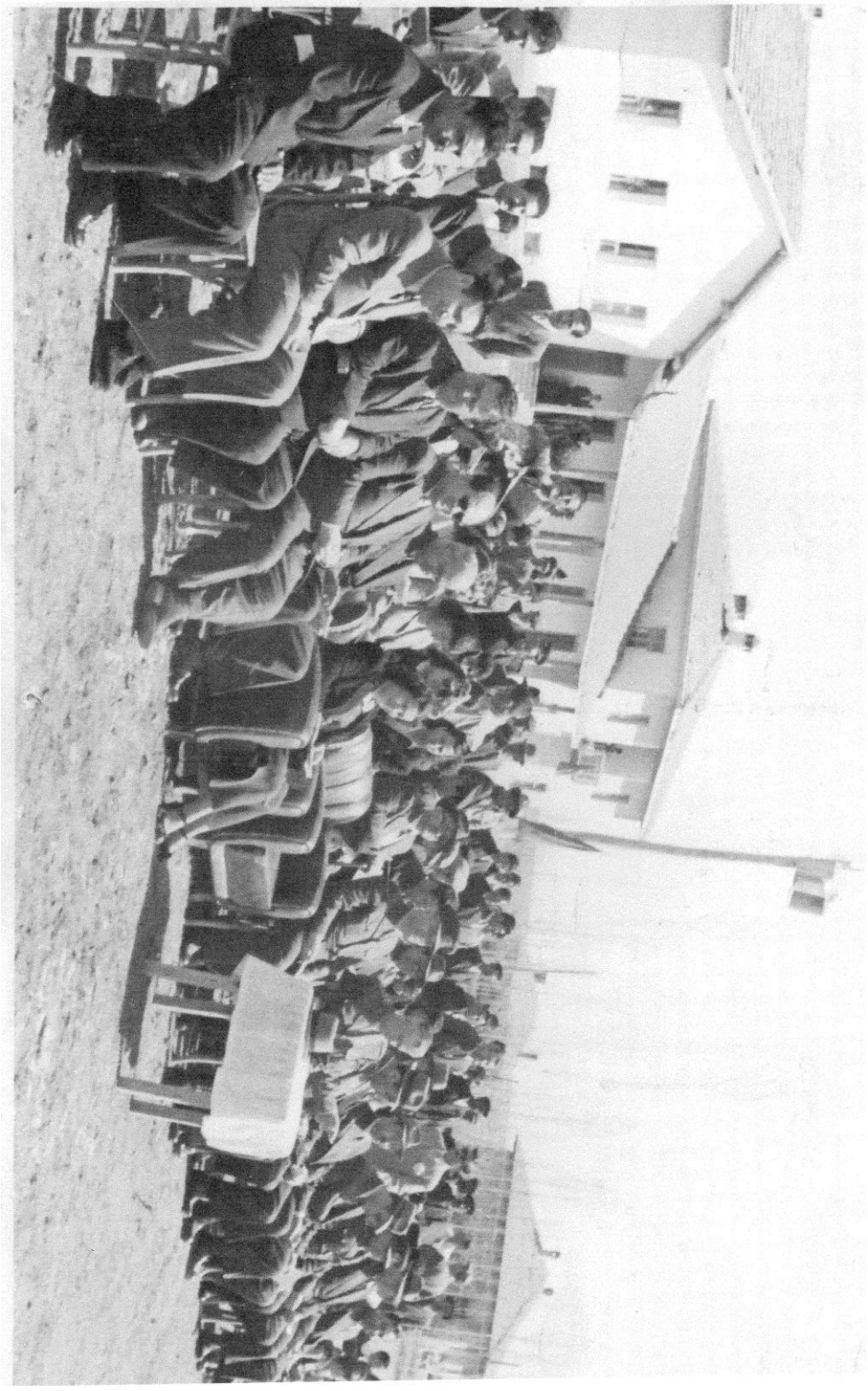
EK-15 Hamidiye Kışlası Ön Görünüş (Malatya Valiliği Arşivi)

EK-16 Akçadağ Köy Enstitüsünde Bayram Kutlaması (Malatya Valiliği Arşivi)

EK-17 Akçadağ Köy Enstitüsünde Bayram Kutlaması (Malatya Valiliği Arşivi)

EK-18 Akçadağ Köy Enstitüsü Okul Binası (Malatya Valiliği Arşivi)

EK-19 İpek Yolu Dergisi (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

EK-20 İpek Yolu Dergisi (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Akçadağ Köy Enstitüsü'nden Anadolu Öğretmen Lisesi'ne Okulumuzun Tarihi

Cevat SAYDIN
TARİH ÖĞRETMENİ

Cumhuriyetin kuruluşundan kısa bir süre sonra ekonomik, sosyal ve kültürel alanda büyük hamleler başlatıldı. 1935 yılında kültürel kalkınma zorunluluğu karşısında öğretmen gereksinimi de kendisini duyurmaya başladı. Köye öğretmen yetiştirmek amacıyla 1935 yılından başlayarak Köy Öğretmen Okulları ve Eğitim Kursları açılmaya başlamıştır.

Okulumuz Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi'nin kuruluşu da bu yıllara dayanmaktadır. Okulumuzun temelini oluşturan Akçadağ Eğitim Kursu, nisan 1938'de Akçadağ ilçesinde Hamidiye Kışlası adı verilen ve bugün mevcut

olmayan bina ile Aziziye kışlası adı verilen Sultansuyu harası içinde, bugün yıkık bir şekilde bulunan binalarda eğitime başlamıştır.

1940 yılında çıkarılan 3803 sayılı Köy Enstitülerinin Kuruluş Kanunu'yla okulumuz 07.07.1940 yılında Malatya ili Akçadağ ilçesi Hamidiye Kışlası'nda Akçadağ Köy Enstitüsü adını alarak eğitim-öğretime başlamıştır. Bu kışlada geçici olarak faaliyete geçen okula Akçadağ halkının gerekli araziyi tahsis etmemesi ve buranın demir yoluna uzak olması nedeniyle okul, altı ay sonra Akçadağ istasyonu yakınında bulunan Karapınar köyü sınırlarında bulunan bugünkü yerine taşınmıştır. (1)

Arazinin okula tahsis edilmesinden sonra okul müdürü Şeref TEKBEN, köylülerden temin ettiği kıl çadırları araziye açmış ve öğrenciler gelip bu çadırlara yerleşerek okulu, usta öğrencilerle birlikte, bizzat kendileri inşa etmişlerdir. Öğrenci ve öğretmenlerin gayretiyle eğitim-öğretime başlanmıştır.

Kuruluşundan 1950 yılına kadar Akçadağ Köy Enstitüsü'nde karma eğitim yapılmış, bu tarihten sonra kız öğrenciler İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü'ne aktarılmıştır.

Bu okullara devletçe özel önem verildiği, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İNÖNÜ tarafından, ilki 1943, diğeri 1962 yılında olmak üzere iki kez; yine 1943 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali YÜCEL ve köy enstitülerinin kurucusu ilköğretim eski genel müdürlerinden İsmail Hakkı TONGUÇ tarafından ziyaret edilmesinden anlaşılmaktadır.

27.01.1954 yılında kabul edilen 6234 sayılı kanunla Köy Enstitüleri ile İlköğretmen Okulları "İlk Öğretmen Okulları" adı altında birleştirilmiş, Akçadağ Köy Enstitüsü de Akçadağ İlk Öğretmen Okulu'na dönüştürülmüştür.

Okulumuz 1965 yılına kadar köy enstitüsü ile ilk öğretmen okulu yıllarında öğretmen ve öğrencilerin gayretleriyle yapılan binalarda eğitim-öğretime devam etmiştir. Bu binalardan çok azı günümüze kadar gelebilmiş, halen eğitim-öğretime devam edilen bina ise, 1965 yılında 6 milyon TL. bedelle yaptırılmış, buna ek olarak, 1975 yılında bir spor salonu, 1978'de ise, kullanılamayacak durumda olan eski pansiyon binalarının yerine yeni bir pansiyon binası inşa edilmiştir. Yeni yapılan bu binalar halen faaliyettedir.

1974'de çıkarılan bir kanunla ilkokul öğretmenlerine yüksekokul mezunu olma zorunluluğu getirilince, bütün Türkiye'de olduğu gibi Akçadağ İlköğretmen Okulunun adı da Akçadağ Öğretmen Lisesi olarak değiştirilmiştir.1990-1991 eğitim-öğretim yılında ise, ilk yıl İngilizce hazırlık olmak üzere dört yıllık süre içerisinde, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerine kaynak teşkil edecek olan Anadolu Öğretmen Lisesi statüsüne kavuşturulmuştur.

1940 yılından 2000 yılına kadar geçen 60 yıllık sürede okulumuz, Türk eğitim sistemine yaklaşık on bin öğretmen kazandırmıştır. Hem Malatya'nın, hem de Türkiye'nin aydınlanmasına büyük katkıda bulunan okulumuzdan bugüne kadar birçok tanınmış kişi mezun olmuştur.

Bunların içerisinden tespit edebildiklerimizden bazıları şunlardır: Prof. Dr. Ali Millioğlu, Prof.Dr. Zeki Hafızoğulları, (Özcan)

Prof. Dr. Aslan Aksoy, Prof. Dr. Engin Gözükara, MEB Eski Müst. Yrd. Kenan Kolukısa, Prof.Dr. Fethi Toker (ÖSYM Başkanı), Dr. Ülkü Güney (Politikacı),

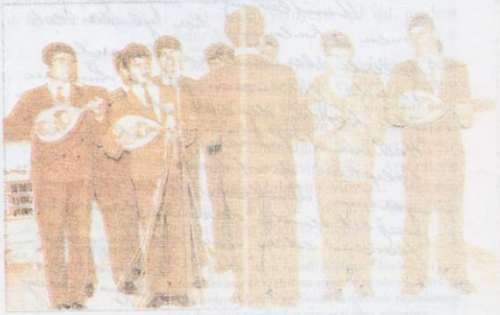
Prof. Dr. Peker Açıkalın, Prof. Dr. Galip Karagözoğlu gibi Türk kamuoyunun yakından tanıdığı isimler de çeşitli tarihlerde okulumuzda idareci ve öğretmen olarak görev yapmışlardır.

Yazıma son verirken köy enstitülerinin kurulması ve geliştirilmesinde büyük katkıları bulunan Milli Eğitim eski Bakanı Hasan Ali YÜCEL ve İlköğretim eski Genel Müdürü İsmail Hakkı TONGUÇ'un aziz hatıraları önünde saygıyla eğiliyorum.

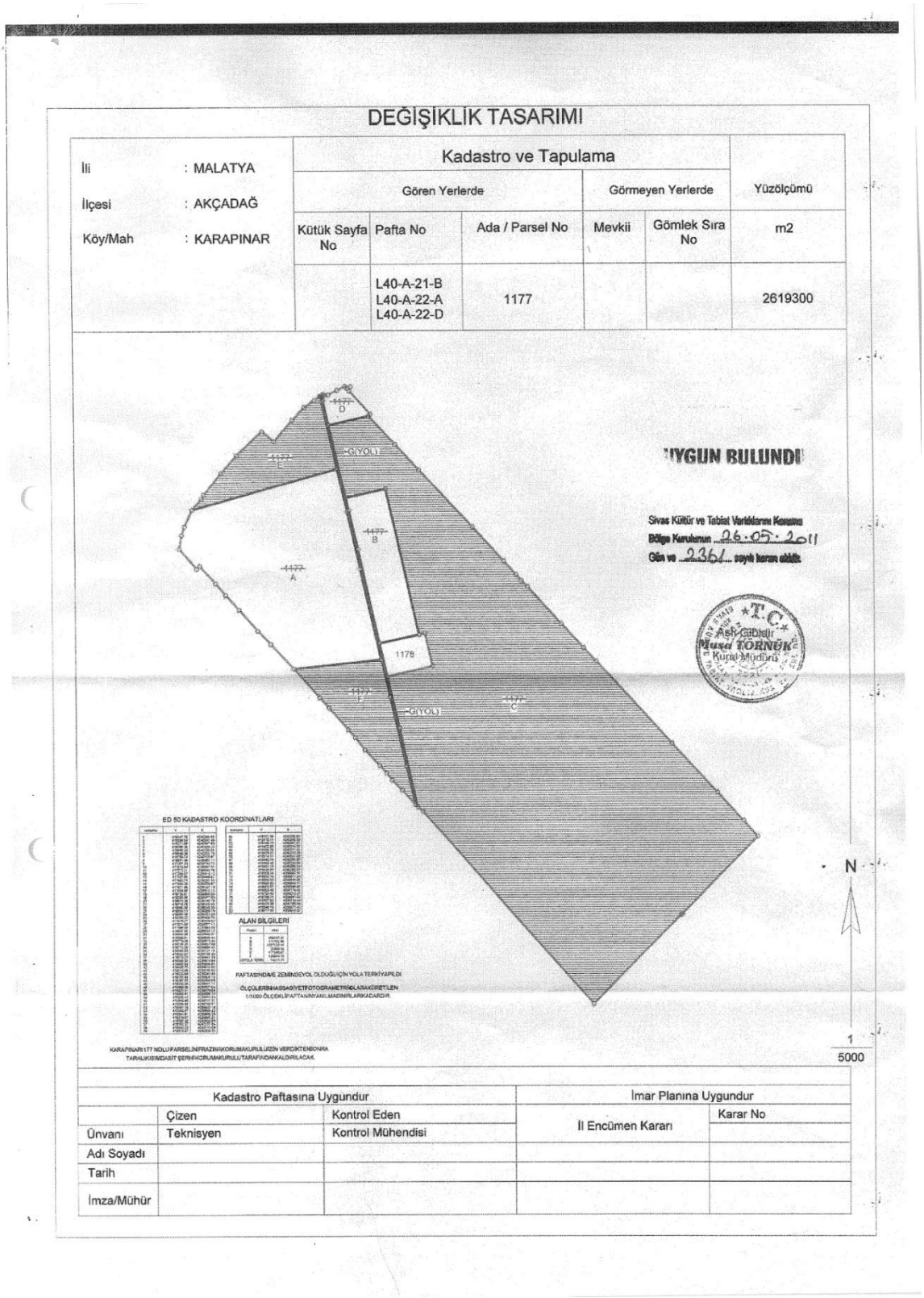
(1) Okulun bugün üzerinde bulunduğu 3117 dönümlük arazi o dönemlerde Karapınar, Kırlangıç ve Gölpınar köyleri arasında ihtilafa neden olmuş, yapılan araştırmada bu arazinin tapusuz olduğu görülmüş ve Akçadağ Köy Enstitüsü adına kamulaştırılmıştır.

Kaynakça

1. M.Ali CENGİZ, Akçadağ Köy Enstitüsü
2. Tarih vakfı yerel tarih yarışması için hazırlanan Akçadağ Köy Enstitüsü adlı çalışma.
3. Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesi resmi kayıtları.

EK-21 Akçadağ Köy Enstitüsü Kadastro (Okul Arşivi)

DEĞİŞİKLİK TASARIMI

İli : MALATYA İlçesi : AKÇADAĞ Köy/Mah : KARAPINAR	Kadastro ve Tapulama					Yüzölçümü
	Gören Yerlerde			Görmeyen Yerlerde		
	Kütük Sayfa No	Pafta No	Ada / Parsel No	Mevkii	Gömlek Sıra No	m2
		L40-A-21-B L40-A-22-A L40-A-22-D	1177			2619300

UYGUN BULUNDU

Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun ...26.05.2011... Gün ve ...2361... sayılı kararı ekidir.

T.C. Aslı Gibisli Musa TORNUK Kurul Müdürü

1177 D
1177 E
G(YOL)
1177 B
1177 A
1178
1177
G(YOL)
1177 C

ED 50 KADASTRO KOORDİNATLARI

ALAN BİLGİLERİ

PAFTASINDA ME ZEMİNDEYOL OLDUĞUİÇİN YOLA TERKİYAPILDI

ÖLÇÜLERİNHASSASİYETFOTOGRAMETRİKOLARAKÜRETİLEN 1/5000 ÖLÇEKLİPAFTANINYANLMADINRLARKADIR

KARAPINAR177 NOLUFARSELİNİFRAZİNİNKORUMAKURULLUĞUN VERDİKTENSONRA TARALIKBİMDASİT ŞERHİKORUMAKURULU TARAFINDANKALDIRILACAK

N

1/5000

Kadastro Paftasına Uygundur			İmar Planına Uygundur	
	Çizen	Kontrol Eden	İl Encümen Kararı	Karar No
Ünvanı	Teknisyen	Kontrol Mühendisi		
Adı Soyadı				
Tarih				
İmza/Mühür				

EK-22 Akçadağ Köy Enstitüsü Okul Binası (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim_7= Köy Enstitüsü'ne ait Okul İdarî Binası

Resim_8 = Köy Enstitüsüne ait Yatılı Binası

EK-23 Akçadağ Köy Enstitüsü Okul Binası (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim_9 = Köy Enstitüsüne ait atelye ve [redacted] işlik olarak kullanılmış yapılar.

Resim_10 = Köy Enstitüsüne ait işlik olarak kullanılmış yapılar.

EK-24 Akçadağ Köy Enstitüsü Okul ve İdare Binası (Malatya Arkeoloji Müzesi Arşivi)

MALATYA- AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ
BİNALARI RESİM DOSYASI

Resim-1 = Akçadağ Anadolu Ö.L. Yeni Binası

Resim-2 = Köy Enstitüsüne ait yıkılmış yapı izleri

EK-25 Akçadağ Köy Enstitüsü Sit Fişi (Okul Arşivi)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ | D.K.V.K.E.

TÜRKİYE | ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SİT | ENVANTER NO. 44.00-12-5 | HARİTA No. ÇAPLI TASARRUF VESİKASI

İLİ : MALATYA | İLÇESİ : AKÇADAĞ | BELDE, MAHALLE, KÖY VEYA MEVKİİ : KARAPINAR | KADASTRO : D 40-a-21b | PAFTA : D 40-a-22-a D 40-a-22-d | PARSEL : 1088

ADI : AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ (Anadolu Öğretmen Lisesi) BİNALARI

GENEL TANIM : Akçadağ Köy Enstitüsü 1941 yılından itibaren;Akçadağ İlçesi Karapınar Köyündeki tapuda 1088 parsel numarasında maliye hazinesine kayıtlı 2.649.300 m² yüzölçüme sahip arazi üzerinde,Kuzey-Doğuda Malatya-Adıyaman Karayolu ile,Kuzey-Batıda Malatya-Adana demiryolu ile sınırlıdır.1954 yılına kadar Köy Enstitüsü olarak hizmet veren binalar,bu tarihten itibaren Akçadağ İlköğretmen Okuluna,1974 yılında Akçadağ Öğretmen Lisesine,1990 yılında ise Akçadağ Anadolu Öğretmen Lisesine dönüştürülmüş ve halen eğitim ve öğretim devam etmektedir.Binalara süreç içerisinde özellikle 1965 yılından itibaren yeni modern binalar eklenmiştir.Binaların bir kısmı tamamen yıkılmış,bir kısmı harap bir kısmı da kullanılmamaktadır.Eski binalar taş temel üzerine,tuğla örülü ve sıvalıdır.Örtü sistemi kırma ve beşik çatı tarzında,üzeri marsilya kiremidi ile kaplıdır.

ŞİMDİKİ TEHLİKELER : Binaların bir kısmı yıkılmış,bir kısmı yıkılmaya yüz tutmuş olup;bir kısmı da kullanılmadığı için bakımsızdır.Önlem alınması gerekir.

ŞİMDİKİ DURUMU : Kullanılmadığı ve bakımı yapılmadığı için süratle yok olabilir tehlikesi mevcuttur.

SİT POTANSİYELİ : Tarihsel ve Kültürel sürece tanıklık eder niteliğinden dolayı,tarihsel ve kentsel sit potansiyeli taşır,

ŞİMDİKİ KORUMA : Kullanılan binalar kullanımdan dolayı korunmaktadır. Diğerleri için her hangi bir koruma önlemi yoktur.

ÖNERİLEN KORUMA : Bazılarında büyük onarıma,bazılarında basit onarıma ihtiyaç vardır.Yıkılmış olanların restorasyonu imkansızdır.

GÖZLEMLER : Eski binalar çoğunlukla yıkılmış,harap vaziyette;ayakta kalanların bir kısmı lojman olarak kullanılmakta,birisi ise uygulama okuludur. Diğer eski binalar boş ve bakımsızdır.

KORUMA DERECESİ :

HAZIRLAYANLAR : Necdet KELEŞ (Müz. Arşt.) 22 / 06 / 2000
Hüseyin ŞAHİN (Müz. Arşt.)

KONTROL EDEN : Bekir ÇİÇEK 26 / 06 / 2000
Müze Müdürü

G. M. E. E. A. Y. K. KARARININ NO. : / / 19
/ / 19
/ / 19

REVİZYON

G. M. E. E. A. Y. K. ONAYI : / / 19

HARİTALAR, FOTOĞRAFLAR :

1-Cevat SAYDIN:"Akçadağ Köy Enstitüsünden Anadolu Öğretmen Lisesine Okulumuzun Tarihi",İPEK YOLU DERGİSİ,Yıl:1 Sayı:1,Mayıs 2000,(Okulun Yayın Organı),s.19 Malatya

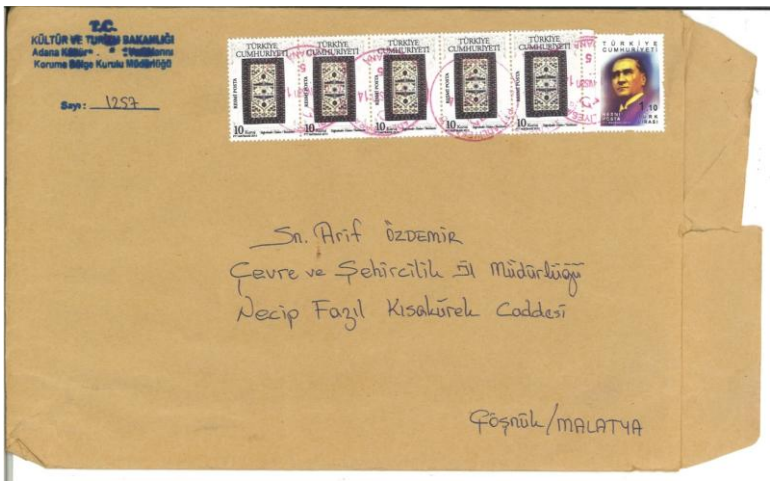
2-M.Ali CENGİZ:Akçadağ Köy Enstitüsü,Malatya 1995

Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 02.08.2000 gün 3835 Sayılı Karar ekidir

Sayı : 1250 5-7-00

4401/12

EK-26 Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Adana Kültür... Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Sayı: 1257

Sn. Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi

Çöşnük/MALATYA

100 yıl
Türk Sinemasının Yüzüncü Yılı
1914-2014

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
Adana Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

ADANA

Sayı : B.16.0.KVM.4.01.00.03/820- 1257
Konu : Tarihi kalıntılar

31 Mart 2014

Sayın: Arif ÖZDEMİR
Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi
Çöşnük/Malatya

İlgi: 24.03.2014 tarih ve Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 1795 sayı kayıtlı dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçenizde Dicle Üniversitesi Mimarlık ana bilim dalında restorasyon üzerine Köy Enstitüleri hakkında tezli yüksek lisans araştırmalarınıza katkıda bulunulması açısından müdürlüğümüzden bilgi ve belge istenmiştir. Osmaniye İli, Düziçi İlçesinde tescili yapılan binaların kurul kararı, resimleri ve krokisi gönderilmektedir.

Hasan BATUN
Bölge Kurulu Müdürü

EKİ: Kurul kararı, resim ve kroki fotokopisi

Adres: Tepebağ Mah. 27044 Sokak No:5 01010 Seyhan/ADANA Tel: (0322) 352 67 42 – 359 57 52 Faks: (0322) 352 67 42
E- Posta: adana kurul@kultur.gov.tr

1

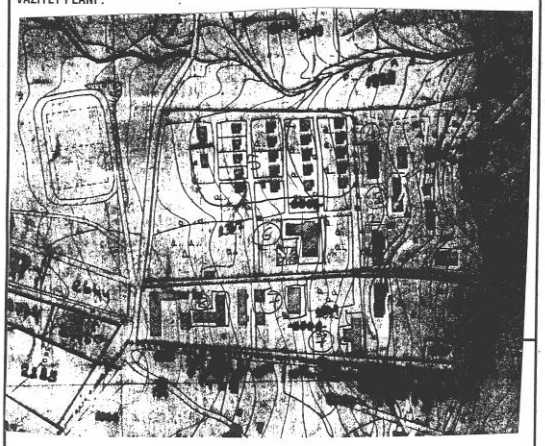
EK-27 Düziçi Köy Enstitüsü Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVARTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO Gaziantep N-36 a
İLİ : OSMANİYE	İLÇESİ : DÜZİÇİ	MAHALLE VE KÖY :		KORUMA DERECESİ ANITSAL 1 2
SOKAK VE KAPI NO :		KADASTRO : PAFTA ADA PARSEL 2367-2368 2369		ÇEVRESEL 1 X
ADI : KÖY ENSTİTÜSÜ BİNALARI	YAPTIRAN :	YAPAN :	MİMARİ ÇAĞI Cumhuriyet Dönemi	
	YAPIM TARİHİ : 1940'lı yıllar	KİTABE :	VAKFİYE	

GENEL TANIM : Söz konusu parseller üzerinde 8 adet Köy enstitüsü binası mevcut olup 1 ve 2 katlı yığma kabayonu taş ışgar sıvalı, kırma çatılı ve marsilya kiremit kaplamalıdır. Zemin katlarda almaşık dizilerle teşkil edilen derme üzeri kesme taş ve kiremit kaplamalı tek yüzü eğimli basit çatılıdır.

KORUMA DURUMU	A İYİ	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME ELEMANLARI	A	RUTUBET	A YOK
	X ORTA		X		B		B		B		B		B İZİ VAR
	C FENA		C		C		C		C		C		C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI :

FOTOĞRAF :

BUGÜNKÜ SAHİBİ	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON

YAPILAN ONARIMLAR

ORİJİNAL KULLANIMI
KÖY ENSTİTÜSÜ BİNALARI

AYRINTILI TANIM Kadastral harita üzerinde numaralandırılmış taşınmazlardır.

(1) Ana yapı tek katlı halen kullanılmadığı resmi listesi dosyasında kırma çatı-marsilya kiremitlidir. (Eski Revir)

(2) Ana yapı Ticaret Meslek Lisesi olarak kullanılmakta kısmen tek ve iki katlı olup, beşik çatılı ve marsilya kiremit kaplamalıdır.

(3) Ana yapı çok programlı Lise derslikleri olarak kullanılıyor, kısmen tek ve iki katlı olup, beşik çatılı ve marsilya kiremit kaplamalıdır.

(4) Ana yapı Laboratuar ve tatbikat olarak kullanılmakta olup, kısmen tek ve iki katlı, beşik çatılı ve marsilya kiremit kaplamalıdır.

(5) 20 adet tek katlı bağımsız iki oda ve ortasofalı mutfak-banyo ve WC den oluşmaktadır. Ortası kırma çatı büyük bölümü düz kaplıdır.

(6) Çok amaçlı salon olup, yemekhane olarakta kullanılmakta 3 adet basık kemerli giriş cephesi ile mekana girilmekte 20x45 metre ebatlarında dikdörtgen mekan çelik putrellerle beşlenen alınıp kaplamalı olup, alınıp tavanda çatıma ve kayış aksamı mevcuttur.

(7) Ana yapı aşağı yatakhane olup, geçirdiği yenilenen doğayı üst örtüsü yarısı halen metruk durumdadır (Çatı) Yukarı yatakhane halen kullanılmakta olup, iki katlı taş yapı üst örtüsü beşik çatı ve marsilya kiremitlidir.

(8) 1970'li yıllarda okul öğrencileri tarafından kaba yonu taş ile dizdolgulu yapılmış olan bina sinema salonu olarak kullanılmakta olup, kırma çatı üzeri marsilya kiremit kaplamalıdır.

(9) Camasırhane binasıdır

BUGÜNKÜ KULLANIMI
TİCARET MESLEK LİSESİ
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ

ÖNERİLEN KULLANIMI
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ

HAZIRLAYANLAR 20/07/2000
Emine TEMUCİN - Mimar
Ebru ÖZCİVİ - Mimar

KONTROL EDEN / /199

YAYIN DİZİNİ		EKLER	
		RAPOR	X
		FOTOGRAF	X
		RÖLÖVE PROJESİ	
		RESTORASYON PROJESİ	
		HARİTA	X
		KROKİ	X
		KİTABE	
		VAKFİYE	
		DİĞER	

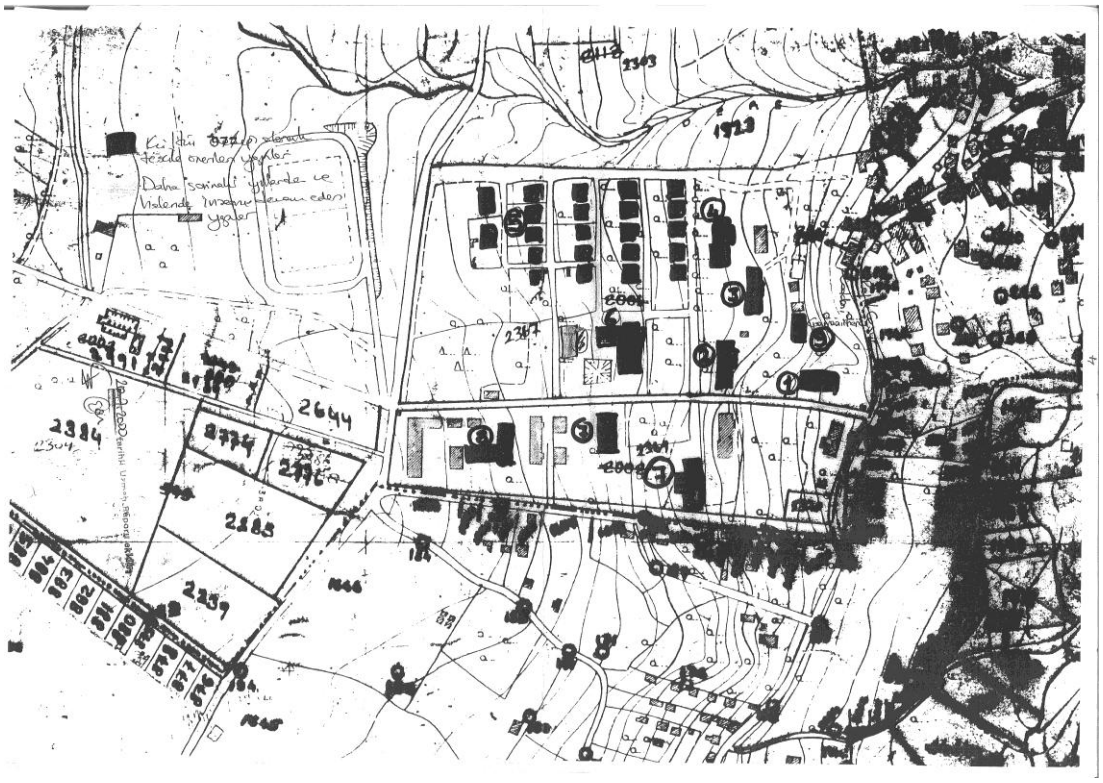
KURUL ONAYI / /199
/ /199
/ /199

REVİZYON / /199
/ /199

D.K.V.K.B.
Sayı 1388 Tarih 26.7.00
982

3

EK-28 Düziçi Köy Enstitüsü Yerleşim Planı

EK-29 Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA II NUMARALI KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : 13103040/199/06.00/20 -6 55
KONU: Köy Enstitüleri Hk.

ANKARA

18 Nisan 2014

Sn: Arif ÖZDEMİR
(Necip Fazıl Kısakürek Cad. Çöşnük/MALATYA)

İLGİ: 14.03.2014 tarihli yazınız.

İlgide kayıtlı yazı ile Köy Enstitüleri üzerine tezli yüksek lisans yaptığınız bildirilmiş olup, konu hakkında bilgi ve belgelerin tarafınıza iletilmesi talep edilmektedir.

Yapılan arşiv araştırmasında görev alanımız dahilinde Ankara İli, Elmadağ İlçesi'nde Atatürk Öğretmen Lisesi olarak faaliyet gösteren Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitütüsünün kaydı bulunmuştur. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitütüsü , Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19.01.2001tarih ve 7118 sayılı kararı ile tescillenmiş olup, karar ve karar eki yazımız ekine konmuştur. Ancak onaylı projelerin ve fotoğrafların, 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri" Kanunu gereğince proje müelliflerinden temin edilmesi gerektiği hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat ARIK
Bölge Kurulu Müdürü V.

Ek:
-Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün, 19.01.2001 tarih ve 7118 sayılı karar ve karar eki.

Konya Sokak, No: 46, Ulus, ALTINDAĞ ANKARA
Tel: 0312 324 62 57 Faks: 0 312 312 12 47

EK-30 Hasanoğlan Köy Enstitüsü Yerleşim Planı

EK-31 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

SAYI : 79545921/ 32.12.4 **ANTALYA**
KONU: Isparta İli, Gönen İlçesi ile
Antalya İli Aksu İlçesinde bulunan
Köy Enstitüsü Binaları. 27.03.2014 1182

SN: Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi
Çöşnük / Malatya

İLGİ: 14.03.2014 tarihli başvurunuz.

Müdürlüğümüz çalışma alanında kalan Köy Enstitüsü Binaları ile ilgili bilgi ve belgelerin gönderilmesinin istendiği ilgi başvurunuz incelenmiş olup, istenilen bilgi ve belgeler yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

O. Fatih ÖZDEL
Bölge Kurulu Müdür V.

Ek: Bilgi ve belge.

(Aydın, Ş. 1939; "Gönen Eğitmen Yetiştirme kursu", İlköğretim dergisi, C: III, Sayı: 28

Kılıçaslan Mahallesi Zafer Sokak No:6 Kaleiçi / ANTALYA
Tel: 0 (242) 247 87 61-243 21 60 Faks: 0 (242) 248 35 33
e-posta:antalyakurul@kulturturizm.gov.tr
Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat: Ş.ALP/Mim.
Elektronik Ağ: www.kulturturizm.gov.tr

EK-32 Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü

T.C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANTALYA KÜLTÜR VE TABIAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

KARAR

ASLI GİBİDİR

Toplantı Tarihi ve No: 14.04.2000/251
Karar Tarihi ve No : 14.04.2000/4584

Toplantı Yeri
ANTALYA

H. Bülent BAYKAL
Müdür

Isparta İli, Gönen İlçesinde bulunan hazine mülkiyetinde ve Milli Eğitim Bakanlığı kullanımında olan Köy Enstitüsü binalarının tesciline ilişkin Antalya Koruma Kurulunun 27.10.1999 gün ve 4390 sayılı kararı, Isparta Valiliği İl Kültür Müdürlüğünün 22.12.1999 gün ve 700-1986 sayılı yazısı, Antalya Valiliği İl Kültür Müdürlüğünün 21.1.2000 gün ve 700-348 sayılı yazısı ekindeki Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün 4.1.2000 gün ve 1 sayılı yazısı, Isparta Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 4.2.2000 gün ve 2751 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Isparta İli, Gönen İlçesinde bulunan hazine mülkiyetinde ve Milli Eğitim Bakanlığı kullanımında bulunan kararımız eki 1/1000 ölçekli imar planında yerleri işaretlenen aşağıdaki listede adları ve yerleri belirtilen Cumhuriyet Dönemi çağdaş kültürel gelişmemizde yeri bulunan, ülkemizin önemli bir döneminin kültür ve eğitim yapısını yansıtan Köy Enstitüsü binalarının 2863-3386 sayılı yasanın 6.maddesi uyarınca "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları" olarak tescil edilmelerine, bunun dışında kalan III nolu Demirci atelyesi, I nolu Demirci atelyesi, Müzikhane ve Revir binalarının Koruma Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca yerinde incelenmesinden sonra değerlendirilebileceğine karar verildi.

2863-3386 SAYILI YASA GEREĞİNCE TESCİL EDİLEN KÖY ENSTİTÜSÜ BİNALARININ LİSTESİ

S.No.	ADI	YERİ
1	İdari Bina	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
2	Dersane Binası ve Sinema	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
3	Labaratuvar Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
4	Resimhane Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
5	Yemekhane Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
6	A Yatakhanesi Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
7	B Yatakhanesi Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı
8	Silahlık Binası	Gönen İlçesi,Anadolu Öğretmen Lisesi Alanı

BAŞKAN
Prof.Dr.Yıldız ÖTÜKEN
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Orhan ATVUR
İMZA

Üye
Prof.Dr.Sencer ŞAHİN
İMZA

Üye
Doç.Dr.Feral EKE
İMZA

Üye
Doç.Dr.Kerim ÇINAR
İMZA

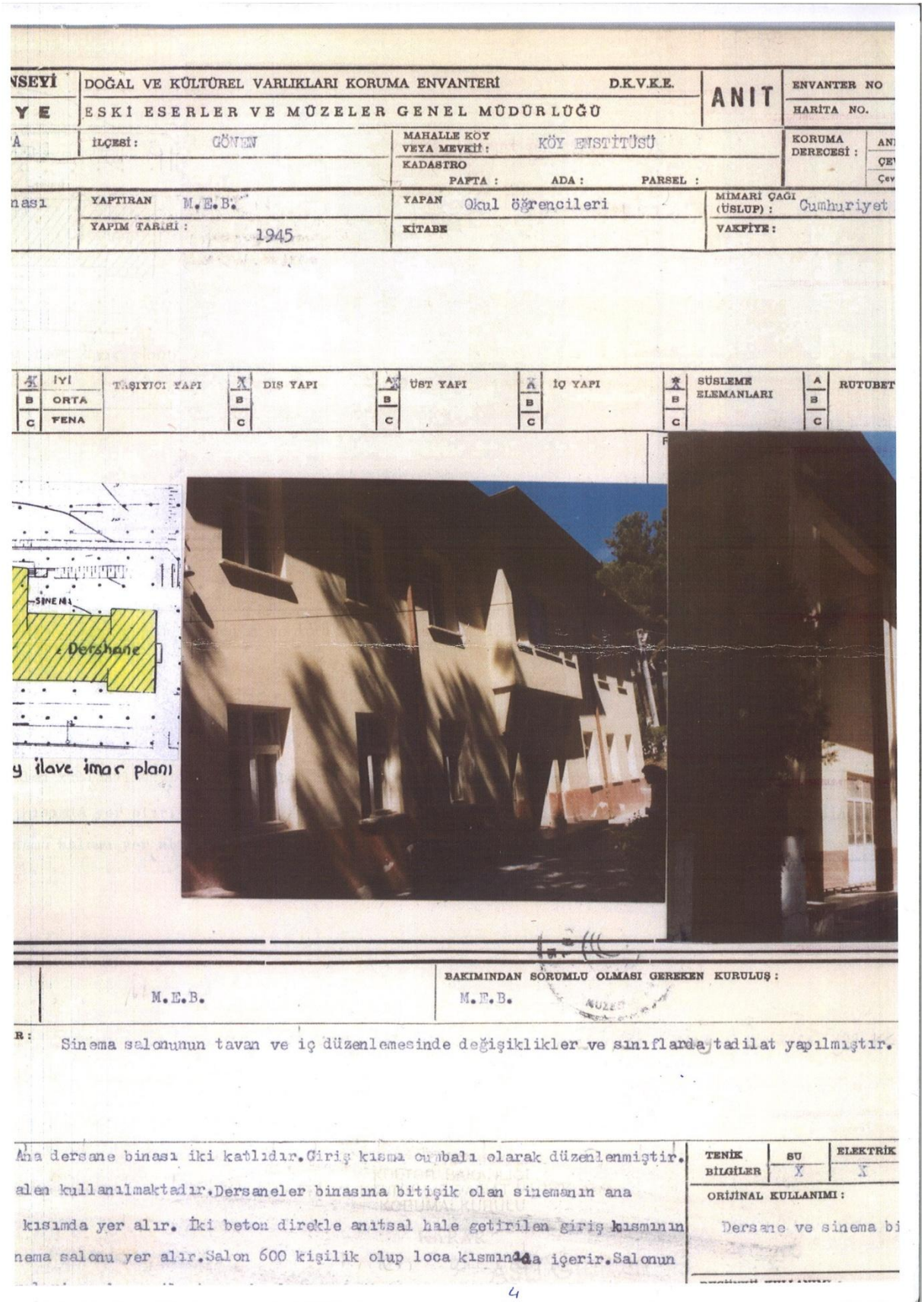
Üye
İbrahim ÇELİK
Gönen Belediye Bşk.
İMZA

Üye

Üye

3

EK-33 Gönen Köy Enstitüsü Dersane Binası Anıt Fişi

NSEYİ / Y E — DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E. — ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — ANIT — ENVANTER NO — HARİTA NO.

A — İLÇESİ: GÖNEN — MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ: KÖY ENSTİTÜSÜ — KADASTRO PAFTA: ADA: PARSEL: — KORUMA DERECESİ: AN / ÇE / Çev

nası — YAPTIRAN M.E.B. — YAPIM TARİHİ: 1945 — YAPAN Okul öğrencileri — KİTABE — MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP): Cumhuriyet — VAKFİYE:

	İYİ / ORTA / FENA	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A							
B	X	X	X	X	X	X	
C							

SİNEMA
Dershane
y ilave imar planı

M.E.B.

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: M.E.B.

R: Sinema salonunun tavan ve iç düzenlemesinde değişiklikler ve sınıflarda tadilat yapılmıştır.

Ana dersane binası iki katlıdır.Giriş kısma cumbalı olarak düzenlenmiştir.
alen kullanılmaktadır.Dersaneler binasına bitişik olan sinemanın ana
kısımda yer alır. İki beton direkle anıtsal hale getirilen giriş kısmının
nema salonu yer alır.Salon 600 kişilik olup loca kısmında da içerir.Salonun

TENİK BİLGİLER — SU: X — ELEKTRİK: X

ORİJİNAL KULLANIMI: Dersane ve sinema bi

4

EK-34 Gönen Köy Enstitüsü (A) Yatakhanesi Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

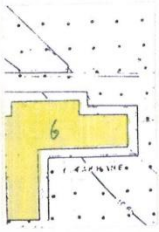
İLİ : ISPARTA
İLÇESİ : GÖNEN
MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : KÖY ENSTİTÜSÜ
SOKAK VE KAPI NO :
KADASTRO PAFTA : ADA : PARSEL :
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3 Çevreye Aykırı

ADI : A Yatakhanesi
YAPTIRAN : M.E.B.
YAPIM TARİHİ :
YAPAN : -
KİTABE
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) :
VAKFİYE :

GENEL TANIM : Betonarme iki katlı binanın çatısı kiremit kaplıdır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
X A İYİ	X A	X A	X A	X A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	X B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

1/1000'lik Gönenkây ilâve imar planı 50.K.1.c Paftası

GÖZLEMLER

Bina halen yatakhane olarak kullanılmaktadır.İçine girilemedi.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM : L Formunda iki katlıdır.Batıda yer alan ana giriş basamaklı olup yüksekçedir.Betonarme binanın ikiye eğimli çatısı kiremit kaplıdır.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	X	

ORİJİNAL KULLANIMI : Yatakhane

BUGÜNKÜ KULLANIMI : Yatakhane

ÖNERİLEN KULLANIMI :

HAZIRLAYANLAR : 12/12/1999
M.AKASLAN Müze Araştırmacısı
İ.GÜCEREN-Arkeolog

KONTROL EDEN 14/12/1999
Nezahat İşçi Müze Müd.V.

KURUL ONAYI NO: 84

REVİZYON / /19

KURUL KARARLARI

YAYIN DİZİNİ

Antalya Kültür ve Tabiat varlıkları Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Kararı ekidir.

EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

6

EK-35 Gönen Köy Enstitüsü (B) Yatakhanesi Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

İLİ : ISPARTA
İLÇESİ : GÖNEN
MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : KÖY ENSTİTÜSÜ
SOKAK VE KAPI NO :
KADASTRO PAFTA : ADA : PARSEL :
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 ; ÇEVRESEL 1 2 3 ; Çevreye Aykırı

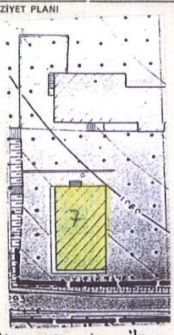
ADI B YATAKHANESİ
YAPTIRAN M.E.B.
YAPIM TARİHİ :
YAPAN
KİTABE
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : Cumhuriyet Dönemi
VAKFİYE :

GENEL TANIM : Betonarme iki katlıdır.Çatısı kiremit kaplıdır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ						
B ORTA		X	X	X		
C FENA					X	

RUTUBET	
A	YOK
B	İZİ VAR
C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

1/1000 Gönenköy İlave İmar Planı 50.K.1.C Paftası

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER

Bina mevcut haliyle iyi durumdadır.Şu anda boşaltılmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM : Yemekhanenin doğusunda iki katlı betonarme binadır.Binanın içindeki yatakhane odaları 10 ar kişilik düzenlenmiştir.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	X	

ORİJİNAL KULLANIMI : Yatakhane

BUGÜNKÜ KULLANIMI : -

ÖNERİLEN KULLANIMI :

HAZIRLAYANLAR : 13/12/19 99
Mustafa AKASLAN Müze Araştırmacısı
İlhan GÜCEREN Arkeolog

KONTROL EDEN : Nezahat İyit Müze Müdür V.

KURUL ONAYI NO. :
/ /19
/ /19
/ /19

REVİZYON / /19

KURUL KARARLARI

YAYIN DİZİNİ

Antalya Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Kararı ekidir.

EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

7

EK-36 Gönen Köy Enstitüsü İdari Bina Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

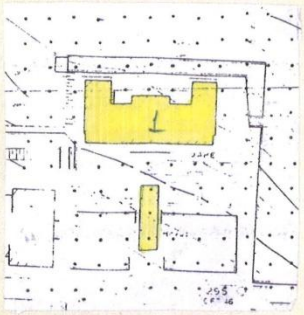
İLİ : ISPARTA
İLÇESİ : GÖNEN
MAHALLE KOY VEYA MEVKİİ : KÖY ENSTİTÜSÜ
SOKAK VE KAPI NO :
KADASTRO PAFTA : ADA : PARSEL :
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3 Çevreye Aykırı

ADI : İdari Bina
YAPTIRAN : M.E.B.
YAPIM TARİHİ : 1944
YAPAN : 4.A Sınıf Öğrencileri
KİTABE : -
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : Cumhuriyet Dönemi
VAKFİYE :

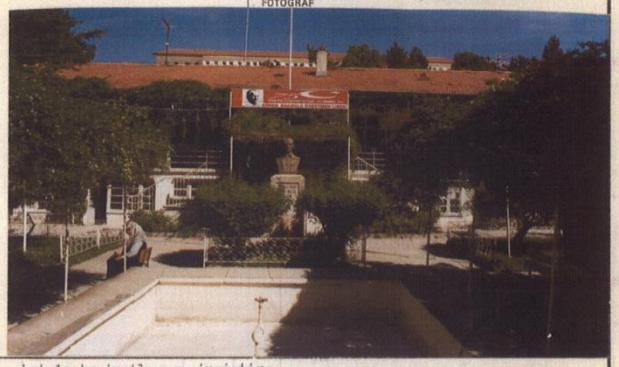
GENEL TANIM : 1944 yılında okul öğrencileri tarafından yapılmış iki katlı beton binadır. Girişi havuzlu bir mekanla basamaklı olarak düzenlenmiştir.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B X	B X	B X	B	B X	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

FOTOĞRAF

1/1000 lik Gönenköy ilave imar Planı 50.K.1.C Parta

GÖZLEMLER Bina taşıyıcı sistemiyle iyi durumda olup zaman içinde tamiratlar geçirmiştir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM : İki katlı olan binada, üst katta Müdür ve Müdür Yardımcısı odalarıyla Öğretmenler Odası ve idri bölümler yer alır. Alt katta terzihane, kunduracı ve çay ocağı ile eski okul malzemelerinin depolandığı depolar mevcuttur. Kaçgir olan binanın girişi güneydedir. İkinci kattaki girişe havuzlu yolun bitimindeki iki taraflı merdivenle ulaşılır. Merdivenle çıkılan giriş kısmı beton direklerle revak gibi düzenlenmiştir.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	X	X

ORİJİNAL KULLANIMI : İdare binası

BUGÜNKÜ KULLANIMI : İdare binası

ÖNERİLEN KULLANIMI :

HAZIRLAYANLAR : 13/12/1999
M.AKASLAN Mü.Arş.
İ.GÜCEREN Ark.

KONTROL EDEN : Nezahet IŞÇİ Müze Müdürü

KURUL ONAYI NO.: 1988 / 7 / 19

REVİZYON / / 19

KURUL KARARLARI :

YAYIN DİZİNİ

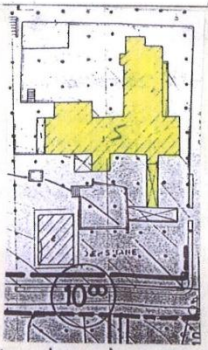
Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Kararı ekidir.

EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

8

EK-37 Gönen Köy Enstitüsü Yemekhanesi Anıt Fişi

VAZİYET PLANI

1/1000 Gönenköy İlave İmar Planı 50-K.1.C Paftası

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER

Bina birkaç defa tamirat geçirmiş ve eklemeler yapılmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :

Yemekhane salonu ve mutfak ünitesinin bulunduğu yemekhanenin altında okulun ısıtma sisteminin bulunduğu kazan dairesi, soğuk hava deposu, çamaşırhane bulunmaktadır. Bu binada dönemini yansıtan kısım sadece çamaşırhane kısmı ve buradaki çalışır durumdaki aletlerdir. Binanın üst yemekhane ve mutfak kısmı sonradan yapılmadır. Kazan dairesindeki kazanlar ve depoların durumu, zaman içinde değiştirilmiştir.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	X	

ORİJİNAL KULLANIMI : Yemekhane ve ısıtma merkezi Çamaşırhane

BUGÜNKÜ KULLANIMI : Yemekhane ve ısıtma merkezi çamaşırhane

ÖNERİLEN KULLANIMI : -

HAZIRLAYANLAR : 13 / 12 / 19 99
M.AKASLAN Mü.Arşt.
İ.GÜÇEREN Ark.

KONTROL EDEN 14 / 12 / 19 99
Nezahat İŞÇİ Müze Müdür V.

YAYIN DİZİNİ

Kültür Varlıkları ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün. 4584 sayılı Kararı ekidir.

EKLER :

RAPOR	
FOTOĞRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	

KURUL ONAYI NO. : 089 / / 19

REVİZYON / / 19

KURUL KARARLARI

9

EK-38 Gönen Köy Enstitüsü Resimhane Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

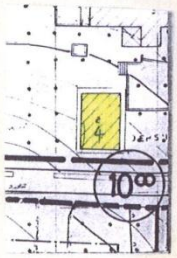
İLİ : ISPARTA
İLÇESİ : GÖNEN
MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : KÖY ENSTİTÜSÜ
SOKAK VE KAPI NO :
KADASTRO PAFTA : ADA : PARSEL :
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3 Çevreye Aykırı

ADI Resimhane
YAPTIRAN M.E.B.
YAPIM TARİHİ :
YAPAN –
KİTABE
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : Cumhuriyet Dönemi
VAKFİYE :

GENEL TANIM : İki katlı kırma çatılıdır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

1/1000 Gönenköy İlave İmar Planı 50.K.I.c Paftası

GÖZLEMLER

Dış yapı itibariyle iyi durumladır.Resimhane kısmına girilemedi.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :
Okulun resim dörslerinin yapıldığı iki katlı betonarme binanın çatısı kiremit kaplıdır.Zemin katta okulun gıda deposu bulunmaktadır.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	X	

ORİJİNAL KULLANIMI : Resimhane

BUGÜNKÜ KULLANIMI : –

ÖNERİLEN KULLANIMI : –

HAZIRLAYANLAR : 13/12/19 99
M.AKASLAN MH. Arşt.
İ.GÜCEREN Arş.

YAYIN DİZİNİ

Adıaiye Konut ve Tabiat varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Kararı ekidir.

EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

KONTROL EDEN 14/12/19 99
Nezahat İşçi Müze Müdürü V.
KURUL ONAYI NO. :
REVİZYON / /19
KURUL KARARLARI

10

EK-39 Gönen Köy Enstitüsü Silahlık Binası Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

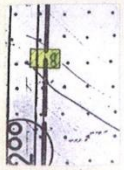
İLİ : ISPARTA
İLÇESİ : GÖNEN
MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : KÖY ENSTİTÜSÜ
SOKAK VE KAPI NO :
KADASTRO PAFTA : ADA : PARSEL :
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 ÇEVRESEL 1 2 3 Çevreye Aykırı

ADI : Silahlık
YAPTIRAN : M.E.B.
YAPIM TARİHİ : 1945
YAPAN : Okul öğrencileri
KİTABE
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : Cumhuriyet Dönemi
VAKFİYE :

GENEL TANIM : Tek katlı taş duvarlı tablo beton çatılıdır. Depo binası olup iki demir kapısı ve penceresi bulunur.

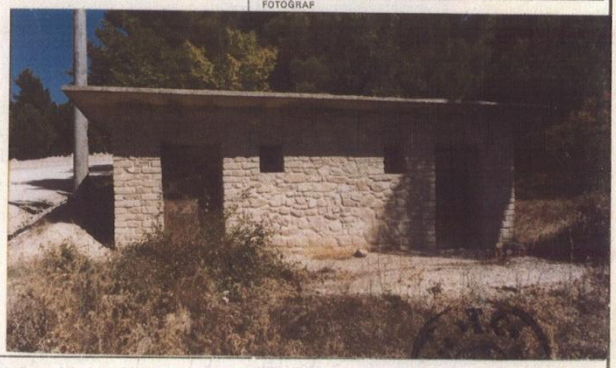
KORUMA DURUMU		TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET	
A İYİ		A	X	A		A		A		A		A	YOK
B ORTA		B		B		B		B		B		B	İZİ VAR
C FENA		C		C		C	X	C	X	C	X	C	X ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI

1/1000 Gönen ilave imar planı 50.K.I.c Paftası

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER
Binanın şu anda orjinal işlevi olmamasından dolayı boştur.Binanın içine girilemedi.

BUGÜNKÜ SAHİBİ : M.E.B.
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM :
Taş duvarlı,tablo beton örtülü,iki katlı bir binadır. Köy Enstitüsü zamanında Milli Güvenlik dersinde atış talimi yapılan silahların konduğu depodur.İki demir kapı ve iki demir penceresi vardır.

TEKNİK BİLGİLER | SU | ELEKTRİK | ISITMA | Kanalizasyon

ORİJİNAL KULLANIMI : Silahlık
BUGÜNKÜ KULLANIMI : -
ÖNERİLEN KULLANIMI : -

HAZIRLAYANLAR : 13/12/19 99
M.AKASLAN Mü.Arşt.
İ.GÜCEREN Ark.

KONTROL EDEN 14/12/19 99
Nezahat İşçi Müze Müdürü V.

KURUL ONAYI NO. :
REVİZYON / /19
KURUL KARARLARI

YAYIN DİZİNİ

Antalya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Kaşesi ekidir.

EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

11

EK-40 Gönen Köy Enstitüsü Laboratuvar Anıt Fişi

TÜRKİYE — ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ — DEVKE — ANIT

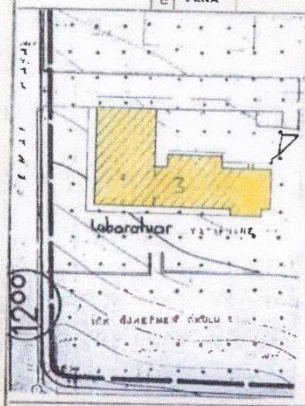
İLİ: ISPARTA — İLÇESİ: GÖNEN — MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ: KÖY ENSTİTÜSÜ — ENVANTER NO — HARİTA NO.

SOKAK VE KAPI NO: — KADASTRO PAFTA: — ADA: — PARSEL: — KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 — ÇEVRESEL 1 2 3 — Çevreye Aykırı

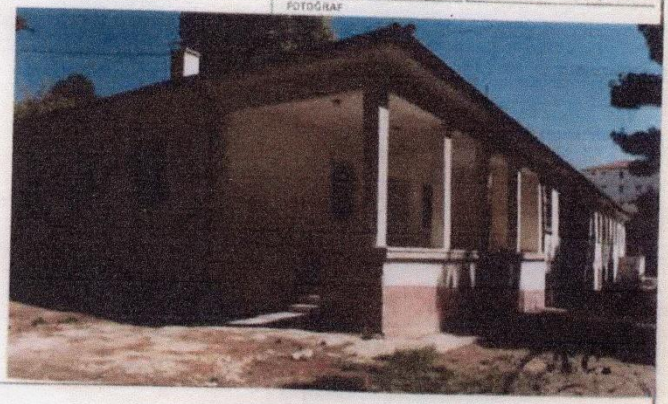
ADI: Laboratuvar — YAPTIRAN: M.E.B. — YAPIM TARİHİ: 1945 — YAPAN: Okul Öğrencileri — KİTABE — MİMARİ OLUŞ (ÜSLUP): Cumhuriyet Dönemi — VAKFİYE:

GENEL TANIM: Tek katlı betonarme binanın bodrum katında depolar mevcuttur. Üst katlar laboratuvar olarak kullanılmaktadır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	GÖSTERME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	B İZİ VAR
C PENA	C X	C X	C	C	C	C ÖNEMLİ

FOTOĞRAF

GÖZLEMLER: Bina dıştan iyi durumdadır. İçine girilemedi.

BUGÜNKÜ SAHİBİ: M.E.B. — BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: M.E.B.

YAPILAN ONARIMLAR: Çatısı aktarılmış ve doğu tarafı lojmana çevrilmiştir.

AYRINTILI TANIM: Bodrum üzerine tek katlı betonarme binanın çatısı kiremit kaplıdır. Binanın üst kat girişleri güneyde ve kuzeyde olmak üzere direkli olarak düzenlenmiştir. Sonradan güneydeki giriş iptal edilerek lojmana dönüştürülmüştür.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		

ORİJİNAL KULLANIMI: Laboratuvar

BUGÜNKÜ KULLANIMI: Laboratuvar

ÖNERİLEN KULLANIMI: -

HAZIRLAYANLAR: 13/12/19 99
M. AKASLAN MÜ. Arşt.
İ. GÖNEREN Arş.

KONTROL EDEN: 14/12/19 00
Nezahat İŞÇİ Müze Müdürü

KURUL ONAYI NO: 84 — / /19 — / /19 — / /19

REVİZYON: / /19

KURUL KARARLARI

TAYIN DİRİMİ: Antalya Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kurulu'nun 14.04.2000 gün 4584 Sayılı Karar ekidir

EKLER: RAPOR, FOTOĞRAF, RÖLÖVE PROJESİ, RESTORASYON PROJESİ, HARİTA, KROKİ, KİTABE, VAKFİYE

EK-41 Aksu Köy Enstitüsü Karar Yazısı

T.C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANTALYA KÜLTÜR VE TABIAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

KARAR

Toplantı Tarihi ve No: 24.02.2000/247
Karar Tarihi ve No : 24.02.2000/4515

Toplantı Yeri
ANTALYA

Antalya İli, Merkez, Aksu Beldesinde bulunan hazine mülkiyetinde ve Milli Eğitim Bakanlığının kullanımında olan Köy Enstitüsü binalarının tesciline ilişkin Antalya Koruma Kurulunun 27.10.1999 gün ve 4396 sayılı kararı, Antalya Valiliği İl Kültür Müdürlüğünün 21.1.2000 gün ve 700-348 sayılı yazısı ekindeki Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün 4.1.2000 gün ve 1 sayılı yazısı, Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 26.1.2000 gün ve 2113 sayılı yazısı, Antalya Koruma Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 23.2.2000 gün ve 409 sayılı rapor okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Antalya İli, Merkez, Aksu Beldesinde, hazine mülkiyetinde ve Milli Eğitim Bakanlığının kullanımında, III.Derece Arkeolojik Sit Alanı dışında bulunan kararımız eki 1/2000 ölçekli paftada yerleri işaretlenen aşağıdaki listede adları ve yerleri belirtilen Cumhuriyet Dönemi çağdaş kültürel gelişmemizde yeri bulunan, ülkemizin önemli bir döneminin, kültür ve eğitim yapısını yansıtan Köy Enstitüsü binalarının 2863-3386 sayılı yasanın 6.maddesi uyarınca "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları" olarak tescil edilmelerinin uygun bulunduğuna karar verildi.

2863-3386 sayılı Yasa gereğince tescil edilen Köy Enstitüsü binalarının listesi:

Sıra no.	Adı	Yeri
1	Lokal Binası	Aksu Beldesi Anadolu Öğretmen Lisesi alanı
2	Eski Kütüphane Binası	Aksu Beldesi Anadolu Öğretmen Lisesi alanı
3	Yemekhane binası	Aksu Beldesi Anadolu Öğretmen Lisesi alanı
4	I ve II Nolu derslik binaları	Aksu Beldesi Anadolu Öğretmen Lisesi alanı

ASLI GİBİDİR
H. Bülent BAYKAL
Müdür

BAŞKAN
Prof.Dr.Yıldız ÖTÜKEN
IMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Orhan ATVUR
IMZA

Üye
Prof.Dr.Sencer ŞAHİN
IMZA

Üye
Doç.Dr.Feral EKE
IMZA

Üye
Doç.Dr.Kerim ÇINAR
IMZA

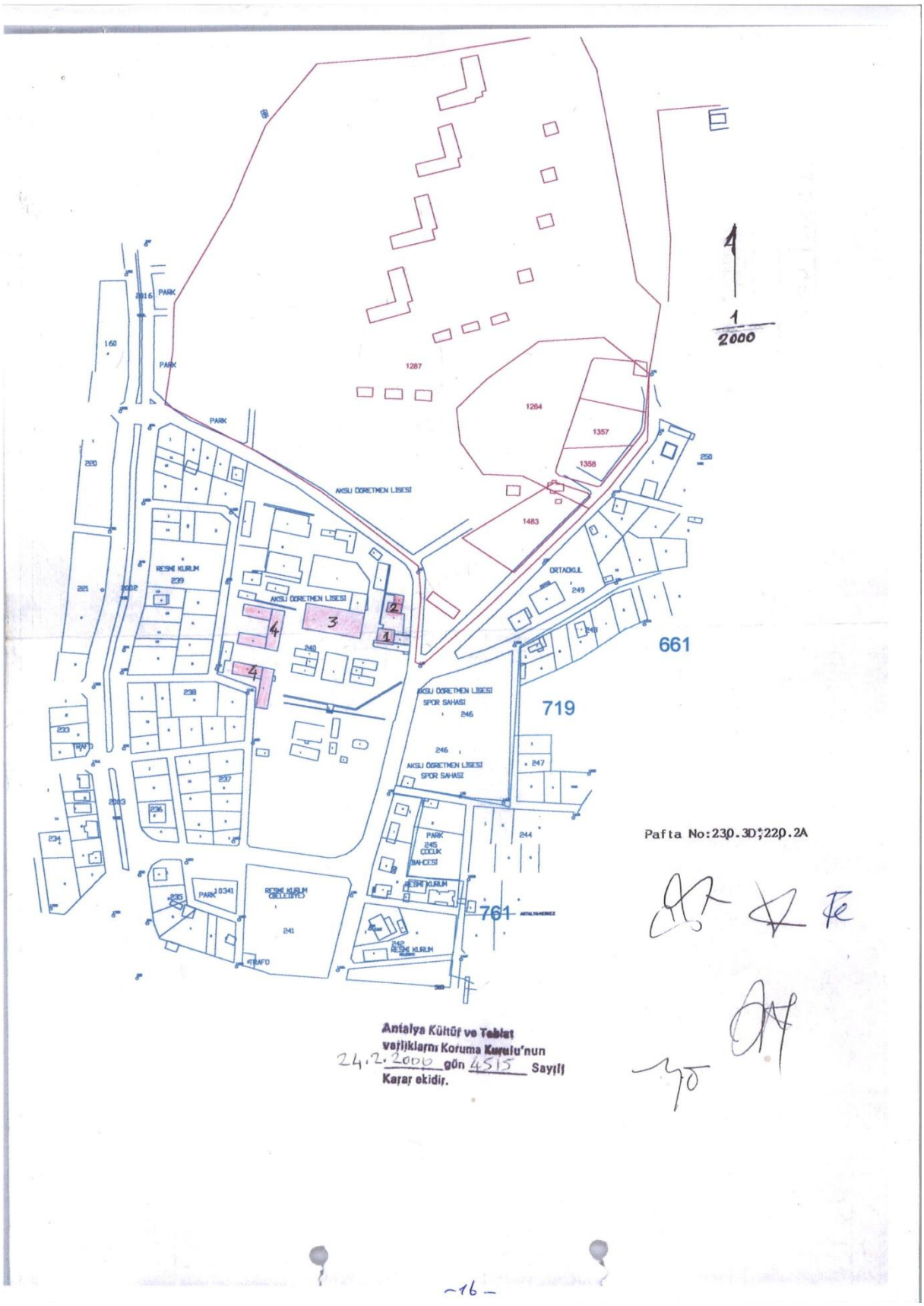
Üye
Aksu Belediye Tem.
(BULUNMADI)

Üye

Üye

- 15 -

EK-42 Aksu Köy Enstitüsü Yerleşim (Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma)

EK-43 Aksu Köy Enstitüsü Eski Kütüphane Binası Anıt Fişi

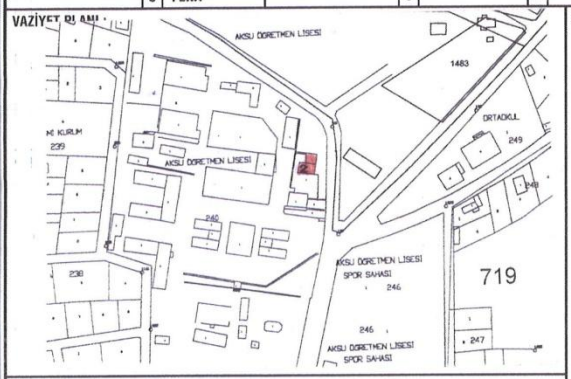
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVARTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : 23O.30; 22O.2A

İLİ : ANTALYA	İLÇESİ : MERKEZ	MAHALLE VE KÖY : Aksu Beldesi			KORUMA DERECESİ	ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO : Aksu Köy Enstitüsü		KADASTRO :	PAFTA	ADA	PARSEL	ÇEVRESEL	1	2	3
ADI : Eski Kütüphane Binası	YAPTIRAN : M.E.B.	YAPAN :			MİMARİ ÇAĞI Cumhuriyet Dönemi				
	YAPIM TARİHİ : 1940'lı Yıllar	KİTABE :			VAKFİYE				

GENEL TANIM : Antalya, Merkez İlçe, Aksu Beldesi, Perge Antik Kenti III.Derece Arkeolojik Sit Alanı dışında, Yeni Anadolu Öğretmen Lisesi sahasında 1940'lı yıllarda yapılmış tek katlı, kareye yakın dikdörtgen planlı, kırma çatılı, bir binadır.

KORUMA DURUMU		TAŞIYICI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		YOK
	A İYİ		A		A		A		A		A		A	
	B ORTA		B		B		B		B		B		B	İZİ VAR
	C FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI :

FOTOĞRAF :

GÖZLEMLER : Bahçe içerisinde sağlam durumda ve dışı sıvanmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ M.E.B.	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN M.E.B.	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON

YAPILAN ONARIMLAR

ORİJİNAL KULLANIMI : Kütüphane

AYRINTILI TANIM : Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin kuzeydoğu tarafında Lokal binasının arkasında ve kuzeyinde bulunmaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı taş, dolgu tuğla yapı malzemeli, tek katlı, giriş ve okuma salonu olmak üzere iki bölümlü, güney yönünde önü ahşap revaklı, kırma çatılı, marsilya kiremit örtülüdür. Güneyden 10 basamaklı merdiven çıkışlı ve çift kanatlı iki ahşap kapı girişlidir. Pencereleri kareye yakın dikdörtgen şeklinde ve ahşap kanatlıdır. Revakı 6 ahşap kolon taşır. Bunların etrafını ahşap kafes korkuluklar çevreler. Binanın içerisi ve revakının yer döşemesi beton tavanları ahşaptır.

BUGÜNKÜ KULLANIMI : Kütüphane

ÖNERİLEN KULLANIMI : -

HAZIRLAYANLAR 22 / 02 / 2000
Alaaddin ERYILMAZ Arkeolog
Necip ALTINIŞIK Araştırmacı

KONTROL EDEN 22 / 02 / 2000
H.Bülent BAYKAL
Müdür

YAYIN DİZİNİ

EKLER	
RAPOR	
FOTOGRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
DİĞER	

KURUL ONAYI / / 199
/ / 199
/ / 199

REVİZYON / / 199

Antalya Kültür ve Tabiat / / 199
varlıklarını Koruma Kurulu'nun
24.2.2000 gün 4515 Sayılı
Karar ekidir.

-17-

EK-44 Aksu Köy Enstitüsü Lokal Binası Anıt Fişi

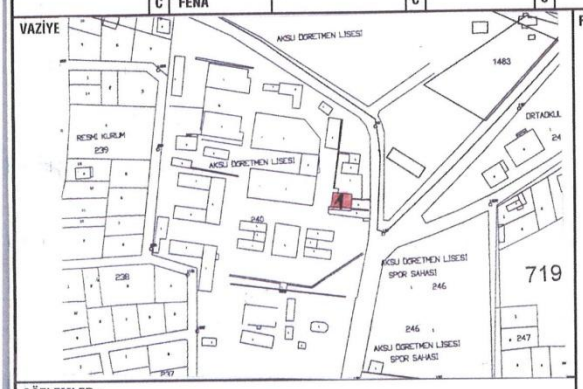
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVARTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : 23.0-3D ; 22.0.2A

İLİ : ANTALYA	İLÇESİ : MERKEZ	MAHALLE VE KÖY : Aksu Beldesi	KORUMA DERECESİ	ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO : Aksu Köy Enstitüsü		KADASTRO : PAFTA ADA PARSEL		ÇEVRESEL	1	2	3
ADI : Lokal Binası	YAPTIRAN : M.E.B.	YAPAN :	MİMARİ ÇAĞI : Cumhuriyet Dönemi				
	YAPIM TARİHİ : 1940'lı Yıllar	KİTABE :	VAKFİYE				

GENEL TANIM : Antalya, Merkez İlçe, Aksu Beldesi, Perge Antik Kenti III.Derece Arkeolojik Sit alanı dışında, Yeni Anadolu Öğretmen Lisesi sahasında 1940'lı yıllarda yapılmış tek katlı, kareye yakın dikdörtgen planlı beşik çatılı bir binadır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	
A İYİ	A	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	B	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYE

FOTOĞRAF :

GÖZLEMLER : Bahçe içerisinde sağlam durumdadır. Ve dışı sıvanmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
M.E.B.	M.E.B.					

YAPILAN ONARIMLAR

ORİJİNAL KULLANIMI : Lokal

AYRINTILI TANIM : Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin kuzeydoğu tarafında bulunmaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı taş, dolgu tuğla yapı malzemeli, tek katlı, beşik çatılı, dışa taşkın saçaklı, marsilya kiremit örtülüdür. Oturma ve servis olmak üzere iki bölümlü güney yönünde önü ahşap revaklıdır. Revakı ahşap kolonlar taşımaktadır. Güneyden 10 basamaklı merdivenle çıkılır. Giriş kapısı güneydedir. Pencereleri kare şeklinde ahşap kanatlıdır. İçerisinde, tavanı ahşap, yer döşemesi betondur. Revakın tavanı ahşap yer döşemesi karo mozaiktir. Kuzey cephesine sonradan 3m. eninde ve bina boyunca tuvalet ve bir derslik eklenmiştir.

BUGÜNKÜ KULLANIMI : -

ÖNERİLEN KULLANIMI : -

HAZIRLAYANLAR 22 /02/2000
Alaaddin ERYILMAZ Arkeolog
Necip ALTINIŞIK Araştırmacı

KONTROL EDEN 22 /02/2000
H.Bülent BAYKAL
Müdür

YAYIN DİZİNİ

EKLER	
RAPOR	
FOTOĞRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
DİĞER	

KURUL ONAYI / /199
/ /199
/ /199

REVİZYON / /199

Antalya Kültür ve Tabiat / /199
varlıklarını Koruma Kurulu'nun
24.2.2000 gün 4515 Sayılı
Kararı ekidir.

-18-

EK-45 Aksu Köy Enstitüsü I ve II Nolu Derslik Binası Anıt Fişi

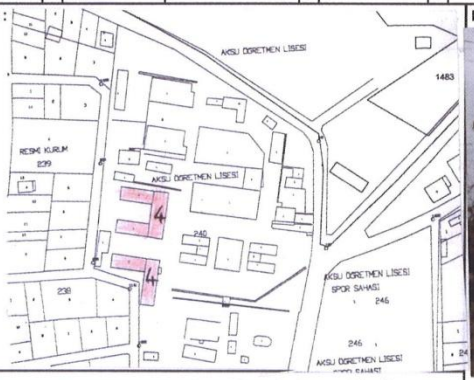
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVARTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : 22.0.3D ; 22.0.2A

İLİ : ANTALYA	İLÇESİ : MERKEZ	MAHALLE VE KÖY : Aksu Beldesi		KORUMA DERECESİ	ANITSAL	✗	2	3
SOKAK VE KAPI NO :		KADASTRO : PAFTA ADA PARSEL			ÇEVRESEL	1	2	3
ADI : I ve II no'lu DERSLİK BİNALARI	YAPTIRAN :	YAPAN :	MİMARİ ÇAĞI Cumhuriyet Dönemi					
	YAPIM TARİHİ : 1940'lı YILLAR	KİTABE :	VAKFİYE					

GENEL TANIM : Antalya, Merkez İlçe, Aksu Beldesi, Perge Antik Kenti III.Derece Arkeolojik Sit alanı dışında, Yeni Anadolu Öğretmen Lisesi sahasında 1940'lı yıllarda yapılmış tek katlı "U" planlı kırma çatılı binalardır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	
A İYİ	A	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	B	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI :

FOTOĞRAF :

GÖZLEMLER : Tavanlarında çatlaklıklar bulunmaktadır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
M.E.B.	M.E.B.					

YAPILAN ONARIMLAR

ORİJİNAL KULLANIMI : DERSLİK

AYRINTILI TANIM : Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin batı tarafında bulunmaktadırlar. "U" planlı, taş dolgu tuğla yapı malzemeli, tek katlı, kırma çatılı, marsilya kiremit örtülüdürler. Dersliklere doğu yönünden dört basamaklı çift kanatlı ahşap kapıdan girilirler. Pencereleri dikdörtgen şeklinde ahşap kanatlıdırlar. Tavanları ahşap çatkı üzerine kıtık sıvalı ve dairesel bitki motiflidirler. Yer döşemeleri karo fayanslıdır. Dersliklerin içerisinde sınıflar, idareci, hizmetli odaları bulunmaktadır. Sınıflarda ders görülmektedir.

BUGÜNKÜ KULLANIMI : DERSLİK

ÖNERİLEN KULLANIMI : -

HAZIRLAYANLAR 22 / 02 / 2000
Alaaddin ERYILMAZ Arkeolog
Hakime YILDIZ Mimar

KONTROL EDEN 22 / 02 / 2000
H.Bülent BAYKAL
Müdür

YAYIN DİZİNİ

EKLER	
RAPOR	
FOTOGRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
DİĞER	

KURUL ONAYI / / 199

REVİZYON / / 199

Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 24.2.2000 gün 4515 Sayılı Kararı ekidir.

-19-

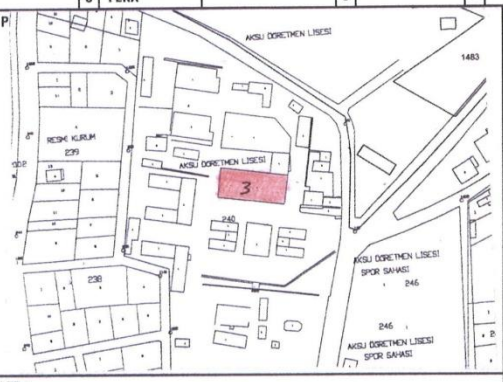
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVARTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : 230.30;220.2A

İLİ : ANTALYA	İLÇESİ : MERKEZ	MAHALLE VE KÖY : Aksu Beldesi	KORUMA DERECESİ	ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO : Aksu Köy Enstitüsü		KADASTRO : PAFTA ADA PARSEL		ÇEVRESEL	1	2	3
ADI : Yemekhane Binası	YAPTIRAN : M.E.B.	YAPAN : -	MİMARİ ÇAĞI Cumhuriyet Dönemi				
	YAPIM TARİHİ : 1940'lı Yıllar	KİTABE : -	VAKFİYE -				

GENEL TANIM : Antalya, Merkez İlçe, Aksu Beldesi, Perge Antik Kenti III.Derece Arkeolojik Sit alanı dışında, Yeni Anadolu Öğretmen Lisesi sahasında 1940'lı yıllarda yapılmış tek katlı, beşik çatılı dikdörtgen planlı bir binadır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	
A İYİ	A	A	A	A	A	A	A YOK
B ORTA	B	B	B	B	B	B	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET P

FOTOĞRAF :

GÖZLEMLER : Bina şuanki durumuyla sağlam durumda olup, basit tamiratlar geçirmiştir.

BUGÜNKÜ SAHİBİ M.E.B.	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN M.E.B.	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON

YAPILAN ONARIMLAR

-

ORİJİNAL KULLANIMI

Yemekhane

BUGÜNKÜ KULLANIMI

Yemekhane ve Sosyal faaliyetler

ÖNERİLEN KULLANIMI

-

AYRINTILI TANIM Yeni Anadolu Öğretmen Lisesinin kuzeyinde bulunmaktadır. İnce uzun dikdörtgen planlı, taş dolgu tuğla yapı malzemeli, tek katlı, beşik çatılı, marsilya kiremit örtülüdür. Salon ve mutfak olmak üzere iki bölümlüdür. Salon kültürel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Salonun batı kısmında sahne ve kulis, doğu tarafta mutfak bölümünün üst katında beton merdivenle çıkılan film odası vardır. Taban döşemesi yerinde dökme mozaiktir. Tavanı ahşap kaplamalı ahşap makas sistemidir. Güney cephesinin doğu ve batı tarafında olmak üzere çift kanatlı demir kapı girişlidir. Güney ve kuzey cephede dikdörtgen şeklinde ahşap çerçeveli pencerelidir. Binanın dört yönüne çıkıntı yapan ahşap saçaklıdır.

HAZIRLAYANLAR 22 02 2000 /199
Alaaddin ERYILMAZ Arkeolog
Nedip ALTINIŞIK Araştırmacı

KONTROL EDEN 22 02 / 2000
H.Bülent BAYKAL
Müdür

YAYIN DİZİNİ

EKLER	
RAPOR	
FOTOGRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
DİĞER	

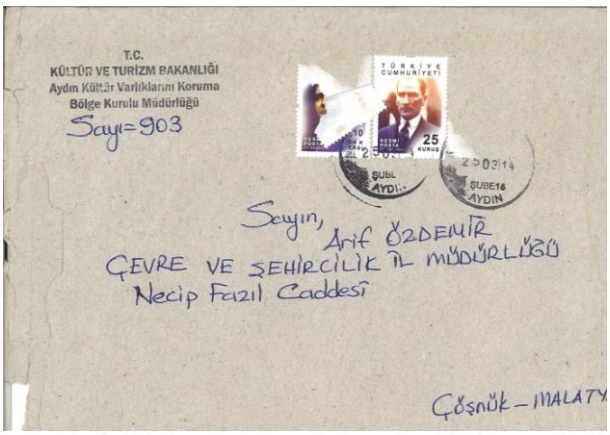
KURUL ONAYI / /199
/ /199
/ /199

REVİZYON / /199

Antalya Kültür ve Tabiat / /199
varlıklarını Koruma Kurulu'nun
24.2.2000 gün 4515 sayılı
Karar ekidir.

-20-

EK-47 Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Aydın Kültür Varlıklarını Koruma
Bölge Kurulu Müdürlüğü
Sayı=903

Sayın, Arif ÖZDEMİR
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ
Necip Fazıl Caddesi

Çoşnük – MALATYA

T.C
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

SAYI : 52623597- [900.03]- 903
KONU: Köy Enstitüleri.

AYDIN
25/03/2014

Sn: Arif ÖZDEMİR
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ
Necip Fazıl KISAKÜREK Caddesi

Çoşnük/MALATYA

İLGİ:14.03.2014 tarihli dilekçeniz ve eki.

Malatya KUDEB biriminde halen mimar olarak görev yaptığınız, Dicle Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalında restorasyon üzerine "KÖY ENSTİTÜLERİ" hakkında tezli yüksek lisans yaptığınız, üniversitenizde Mayıs ayı içersinde seminer vermeyi planladığınız;

Söz konusu teziniz ile ilgili mimarlık alanında Köy Enstitülerine katkıda bulunması açısından kurumumuzda varsa Köy Enstitüleri ile ilgili herhangi bir bilgi, belge veya krokinin tarafınıza gönderilmesi isteminize ilişkin ilgi dilekçeniz ve eki incelenmiştir.

Müdürlüğümüz sorumluluk bölgesi içerisinde kalan alanda Aydın İli, Germencik ilçesi, Ortaklar beldesinde bulunan ve günümüzde Anadolu Öğretmen Lisesi olarak hizmet veren "Ortaklar Köy Enstitüsü" ile ilgili bilgi ve belgeler ilgi dilekçenizdeki isteminize cevaben yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

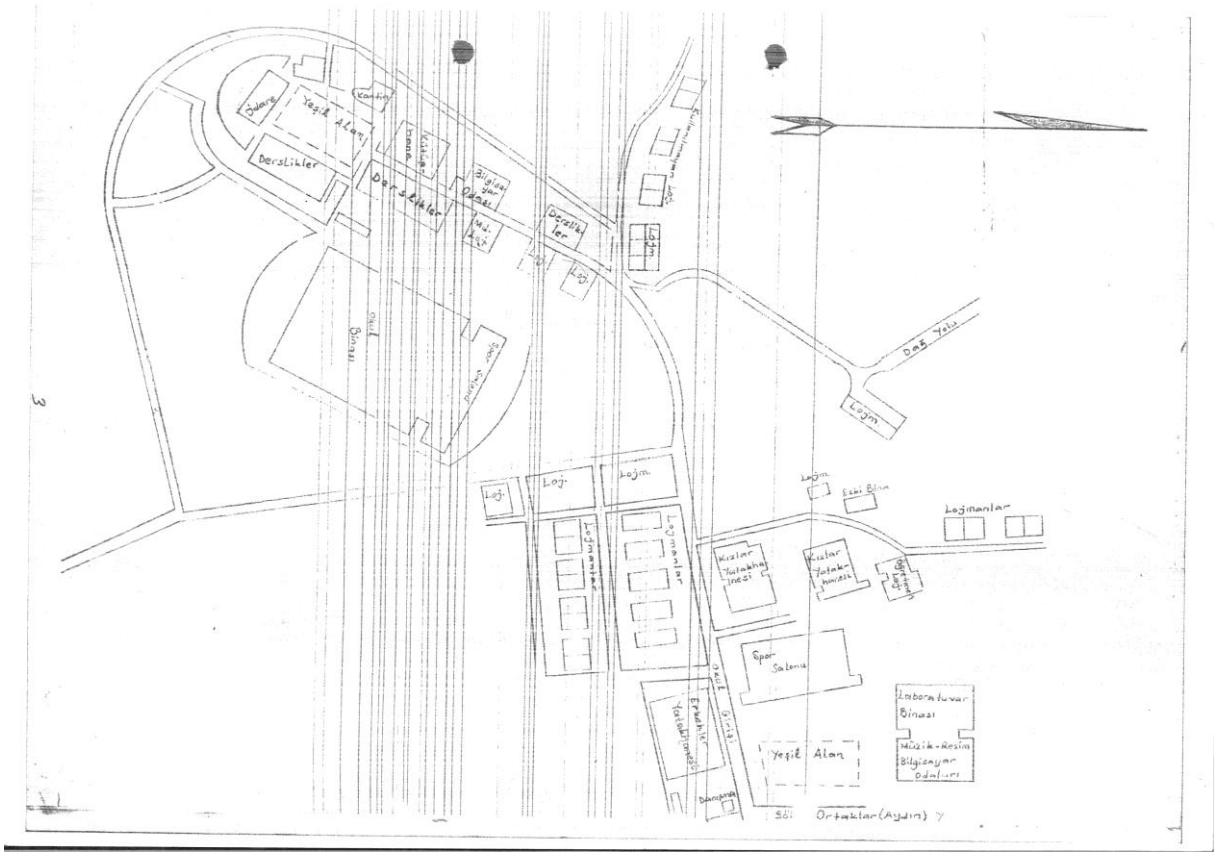
Mehmet YILMAZ
Bölge Kurulu Müdürü

EKLER:
EK:1-) Tescil Kararı (1 adet)
2-) Tescil Fişi (1 adet)
3-) Kroki ve fotoğraf (5 sayfa)
4-) Yapı Listesi (1 adet)
5-) Köy Enstitüleri Listesi (1 adet)

ADRES : Veysipaşa Mh. Hükümet Blv. No: 67 09100 AYDIN TEL: 0256 213 77 37 FAKS: 0256 213 45 11
NOT : Cevap verildiğinde yazımız tarih ve sayısının bildirilmesi . Ayrıntılı Bilgi İçin: E.ARZAY (V.H.K.İ.)
e-posta : aydinkurulu@kultur.gov.tr e-mail : emin.arzay@kulturturizm.gov.tr

1

EK-48 Ortaklar Köy Enstitüsü Yerleşim Planı

Yeşil Alan
Dersl.
Kantin
Dersl.
Dersl.
Lojm.
Lojm.
Lojm.
Lojm.
Lojm.
Lojm.
Lojm.
Eski Bina
Loj.
Loj.
Loj.

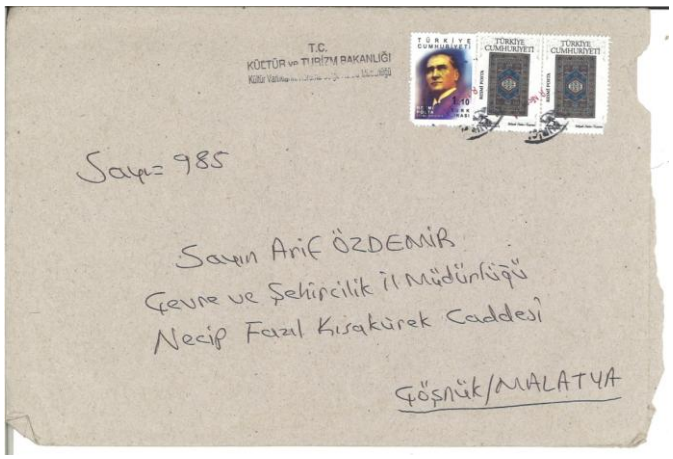
EK-49 Ortaklar Köy Enstitüsü'nde Yer Alan Binalar

ORTAKLAR KÖY ENSTİTÜSÜ PLANINDA YER ALAN YAPILARIN LİSTESİ

1 - İdare Binası
2 - Müzik ve Resim Salonu
3 - Fırın ve Hamam
4 - Depo Kantin
5 - Sınıflar (Alt Yemekhane)
6 - 9 - Sınıflar
10 -12 - Lojmanlar
13- 14 - Eski Barakalar (İlk Yatakhane)
15 - Eski Lojman
16 - 17 - İki Katlı Lojmanlar (Kullanılıyor)
18 - Eski Revir (Lojman Olarak Kullanılıyor)
19 - 20 - Eski Tuvalet ve Soyunma Odaları
21 - Eski Lojman
22 - Eski Yatakhane
23 - Demir Atölyesi
24 - 25 - Jenaratör ve Lojmanı
26 - 27 - Lojman
28 - Kızlar Yatakhanesi
29 - 39 - Lojmanlar
40 - Pansiyon
41 - Spor Salonu
42 - Laboratuvar
43 - Bekçi Kulubesi

4

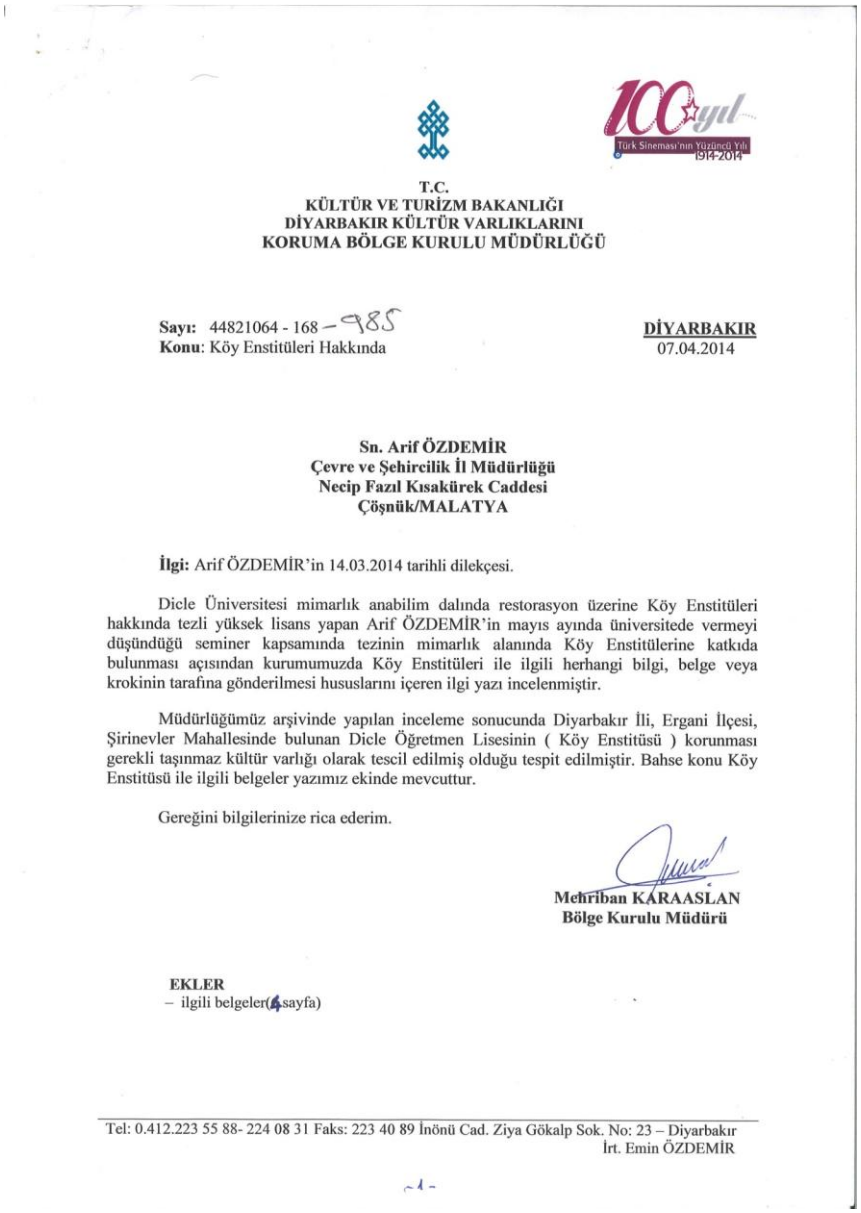
EK-50 Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

Sayı= 985

Sayın Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi

Çöşnük/MALATYA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
DİYARBAKIR KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: 44821064 - 168 – 985
Konu: Köy Enstitüleri Hakkında

DİYARBAKIR
07.04.2014

Sn. Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi
Çöşnük/MALATYA

İlgi: Arif ÖZDEMİR'in 14.03.2014 tarihli dilekçesi.

Dicle Üniversitesi mimarlık anabilim dalında restorasyon üzerine Köy Enstitüleri hakkında tezli yüksek lisans yapan Arif ÖZDEMİR'in mayıs ayında üniversitede vermeyi düşündüğü seminer kapsamında tezinin mimarlık alanında Köy Enstitülerine katkıda bulunması açısından kurumumuzda Köy Enstitüleri ile ilgili herhangi bilgi, belge veya krokinin tarafına gönderilmesi hususlarını içeren ilgi yazı incelenmiştir.

Müdürlüğümüz arşivinde yapılan inceleme sonucunda Diyarbakır İli, Ergani İlçesi, Şirinevler Mahallesinde bulunan Dicle Öğretmen Lisesinin (Köy Enstitüsü) korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bahse konu Köy Enstitüsü ile ilgili belgeler yazımız ekinde mevcuttur.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

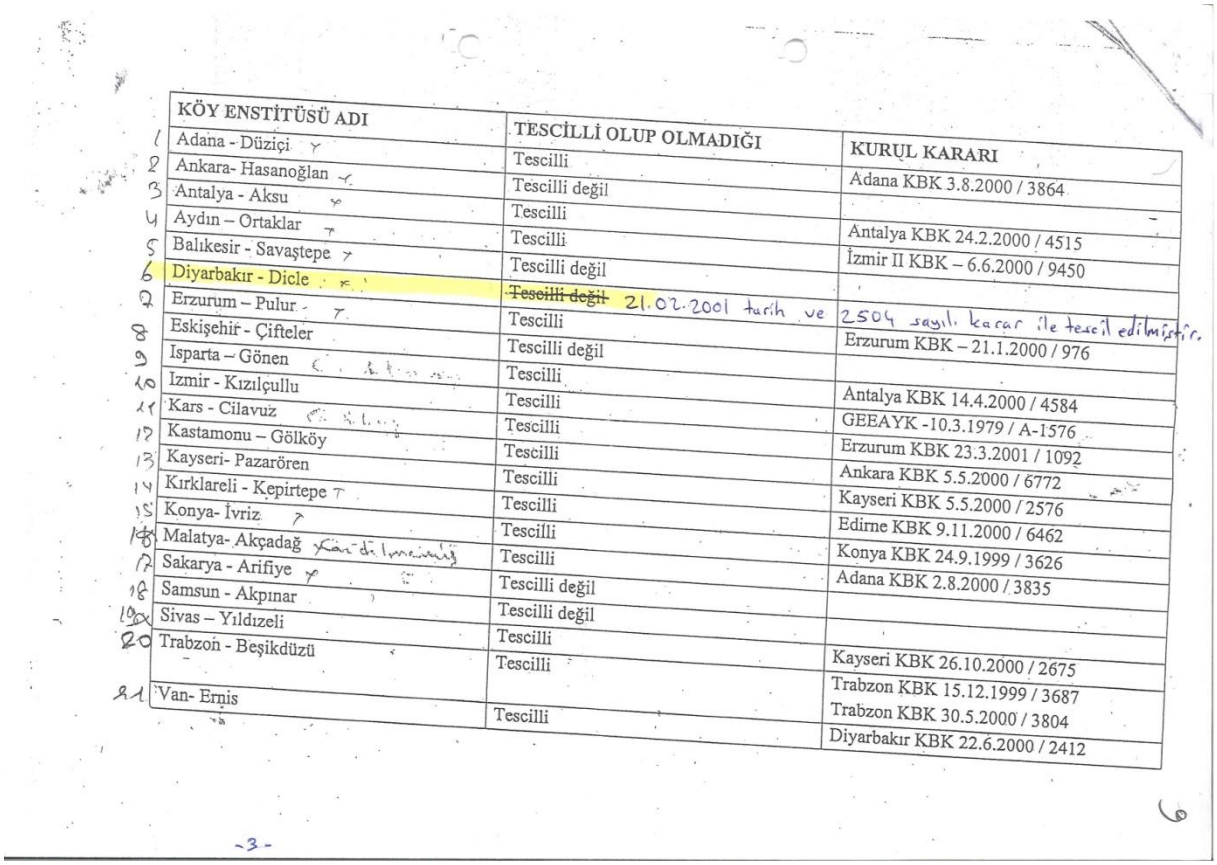
Mehriban KARAASLAN
Bölge Kurulu Müdürü

EKLER
– ilgili belgeler(4 sayfa)

Tel: 0.412.223 55 88- 224 08 31 Faks: 223 40 89 İnönü Cad. Ziya Gökalp Sok. No: 23 – Diyarbakır
İrt. Emin ÖZDEMİR

-1-

EK-51 Tescillenen Enstitüler (Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu)

	KÖY ENSTİTÜSÜ ADI	TESCİLLİ OLUP OLMADIĞI	KURUL KARARI
1	Adana - Düziçi	Tescilli	Adana KBK 3.8.2000 / 3864
2	Ankara- Hasanoğlan	Tescilli değil	
3	Antalya - Aksu	Tescilli	Antalya KBK 24.2.2000 / 4515
4	Aydın – Ortaklar	Tescilli	İzmir II KBK – 6.6.2000 / 9450
5	Balıkesir - Savaştepe	Tescilli değil	
6	Diyarbakır - Dicle	~~Tescilli değil~~ 21.02.2001 tarih ve 2504 sayılı karar ile tescil edilmiştir.	Erzurum KBK – 21.1.2000 / 976
7	Erzurum – Pulur	Tescilli	
8	Eskişehir - Çifteler	Tescilli değil	Antalya KBK 14.4.2000 / 4584
9	Isparta – Gönen	Tescilli	GEEAYK -10.3.1979 / A-1576
10	Izmir - Kızılçullu	Tescilli	Erzurum KBK 23.3.2001 / 1092
11	Kars - Cilavuz	Tescilli	Ankara KBK 5.5.2000 / 6772
12	Kastamonu – Gölköy	Tescilli	Kayseri KBK 5.5.2000 / 2576
13	Kayseri- Pazaören	Tescilli	Edirne KBK 9.11.2000 / 6462
14	Kırklareli - Kepirtepe	Tescilli	Konya KBK 24.9.1999 / 3626
15	Konya- İvriz	Tescilli	Adana KBK 2.8.2000 / 3835
16	Malatya- Akçadağ	Tescilli	
17	Sakarya - Arifiye	Tescilli değil	Kayseri KBK 26.10.2000 / 2675
18	Samsun - Akpınar	Tescilli değil	Trabzon KBK 15.12.1999 / 3687
19	Sivas – Yıldızeli	Tescilli	Trabzon KBK 30.5.2000 / 3804
20	Trabzon - Beşikdüzü	Tescilli	Diyarbakır KBK 22.6.2000 / 2412
21	Van- Ernis	Tescilli	

-3-

EK-52 Dicle Öğretmen Lisesi Anıt Fişi

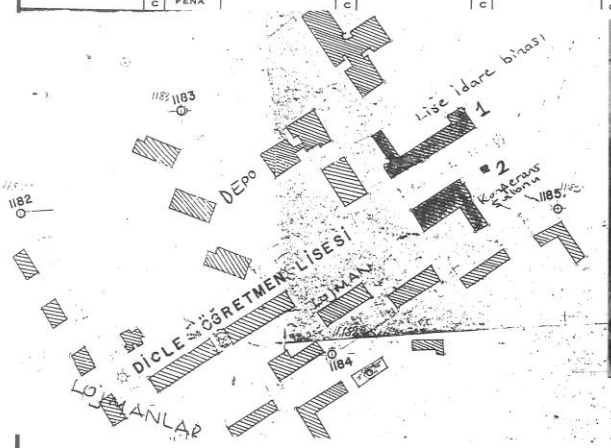
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO
TÜRKİYE	ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO.

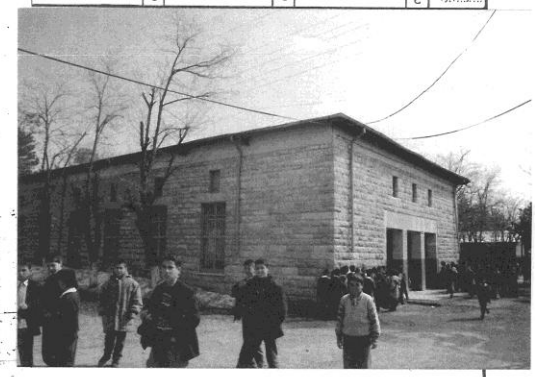
İLİ : DİYARBAKIR	İLÇESİ : ERGANİ	MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : Şirinevler	KORUMA DERECESİ : ANITSAL 1 2 3 / ÇEVRESEL 1 2 3 / Çevreye Aykırı
SOKAK VE KAPI NO :		KADASTRO PAFTA : 34 ADA : 367 PARSEL : 1	

ADI: Dicle Öğretmen Lisesi	YAPTIRAN	YAPAN	MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : Cumhuriyet
	YAPIM TARİHİ : 1940-50	KİTABE	VAKFİYE :

GENEL TANIM : Ergani İlçe Merkezine yaklaşık 5 km mesafede günümüzde Şirinevler Mahallesi olarak bilinen yerde 1940 ile 1950 yılları arasında inşa edilmiş olan önceleri Köy Enstitüsü olarak kullanılan yapı topluluğudur.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ / B ORTA / C FENA	A / B / C	A / B / C	A / B / C	A / B / C	A / B / C	A YOK / B İZLİ VAR / C ÖNEMLİ

BUGÜNKÜ SAHİBİ :

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR : Değişik zamanlarda bir çok bina onarılarak orjinalliğini kaybetmiştir.

AYRINTILI TANIM : Dicle Öğretmen Lisesi olarak kullanılan yapı topluluğu Diyarbakır Ergani İlçe Merkezinden yaklaşık 5 km mesafede günümüzde Şirinevler mahallesi olarak bilinen yerdedir.Söz konusu yapılar 1940 ile 1950 yılları arasında yapılmışlardır.Dicle Öğretmen Lisesi olarak bilinen Köy Enstitüsü kompleksinden günümüze idari kısım ve şuanki kullanımıyla yemekhane olan konferans binası orjinal olarak gelmiştir.İdari ve sınıfların olduğu kısım dikdörtgen formda yığma yapı tekniğinde iki katlı yöresel malzeme olan kalker taşı ile inşa edilmiş olup,üst örtüsü kırma çatılıdır.

Söz konusu binaya sonradan eklemeler yapılmıştır.İlgi yapının içteki planı ortada hol ve hole açılan sınıflardan oluşmaktadır.

Yemekhane binası ise tek katlı yığma yapı tekniğinde kırma çatılı malzeme olarak ise idare binası gibi kalker taşı kullanılmıştır.Yapının dış cephesinde dikdörtgen formlu pencere ve üzerinde bulunan aydınlık pencereleri ile dikkat çekicidir.Binaya giriş arkatlı şekilde iki ayağa oturan ara bir giriştan sonra sağlanmaktadır.Ayrıca bu iki yapıyla uyum içinde bulunan Cumhuriyetin ilk dönem mimari karakterini yansıtan anıtsal bir çeşme de yapılarla bütünlük sağlamaktadır.

TENİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasy on

ORİJİNAL KULLANIMI : Köy Enstitüsü

BUGÜNKÜ KULLANIMI : Dicle Öğretmen Lisesi

ÖNERİLEN KULLANIMI : Dicle Öğretmen Lisesi

HAZIRLAYANLAR : / /19
Mehriban KARAASLAN(Mimar)
Fikret GÜRBÜZER(Müze Arş.)

KONTROL EDEN / /19

KURUL ONAYI NO.: / /19 / /19 / /19

REVİZYON / /19

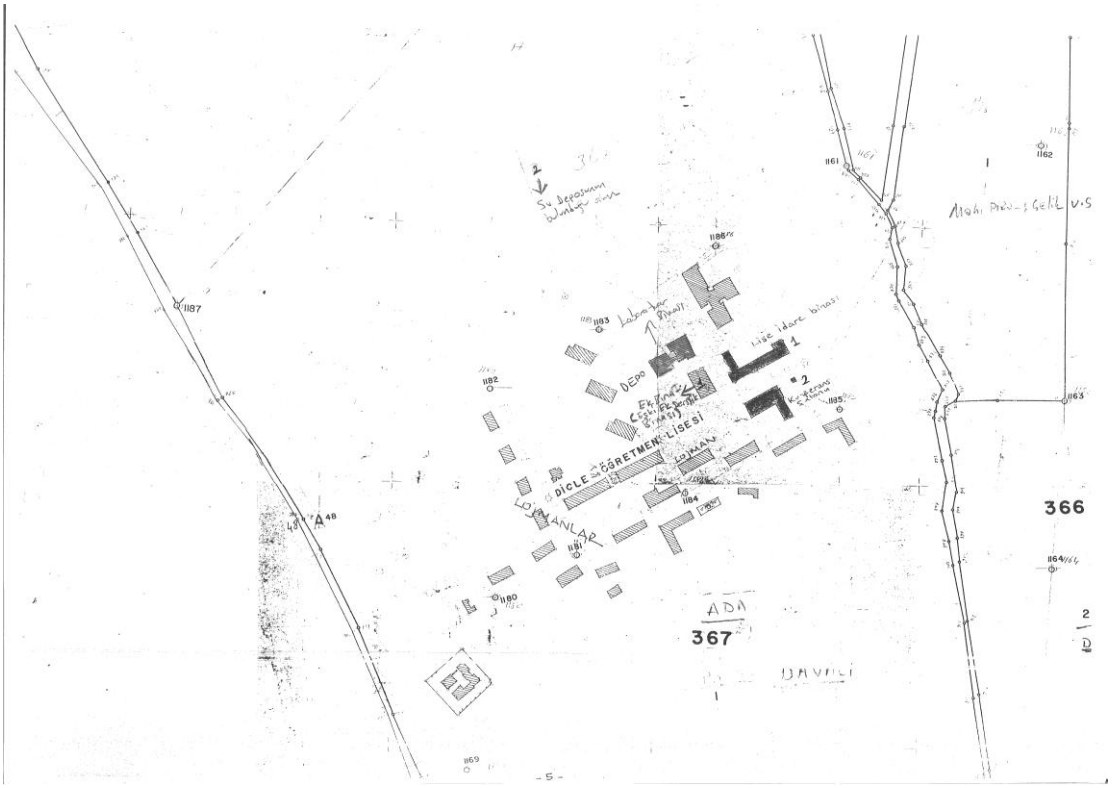
KURUL KARARLARI

YAYIN DİZİNİ

EKLER :	
RAPOR	
FOTOĞRAF	
RÖLÖVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	

4

EK-53 Dicle Köy Enstitüsü Yerleşkesi

EK-54 Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kayseri Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
Sayı:-557

Sn: Arif ÖZDEMİR
(Çevre ve şehircilik il Müdürlüğü)

Necip Fazıl Kısakürek caddesi

ÇÖŞNÜK / MALATYA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Sayı : 67141141/ 165- 552 **21.03.2014**
Konu: Köy Enstitüleri hk.

Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi
Çöşnük/MALATYA

İlgi: 14.03.2014 günlü dilekçeniz.

Müdürlüğümüze yazmış olduğunuz dilekçeniz incelenmiştir. Kurul arşivimizde Köy Enstitüleri ile ilgili Kayseri ili Pınarbaşı ilçesine ait bir dosya mevcuttur. Dosya ile ilgili istediğiniz bilgi, belge ve krokiler ekte gönderilmiştir. Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Dilek YALDIZ
Bölge Kurul Müdür.V

Ek:
1-1 adet cd
2- 1 adet Kurul Kararı
3- 1 adet Tescil Fişi
4- 2 adet Kroki

Adres: Tacettin Veli Mah. Lalezade Cad. No: 6 Kiçikapı Melikgazi / KAYSERİ **Tel:** 0352 231 16 25 **Fax :** 0 352 231 75 73
e-posta:kayserikurul@kultur.gov.tr / kb/kvtk38@kulturturizm.gov.tr www.kvmgm.kulturturizm.gov.tr **A.BİLGİ: A.Aslancı**

-1-

EK-55 Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Anıt Fişi

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.
ESKİ ESERLER VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO
HARİTA NO.

İLİ : KAYSERİ
İLÇESİ : PINARBAŞI
MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : PAZARÖREN KASABASI BARBAROS MAHALLESİ
SOKAK VE KAPI NO : ATATÜRK BULVARI
KADASTRO PAFTA : 2-3 ADA : 12 PARSEL : 63
KORUMA DERECESİ : ANITSAL 2 3 / ÇEVRESEL 1 X 3 / Çevreye Aykırı

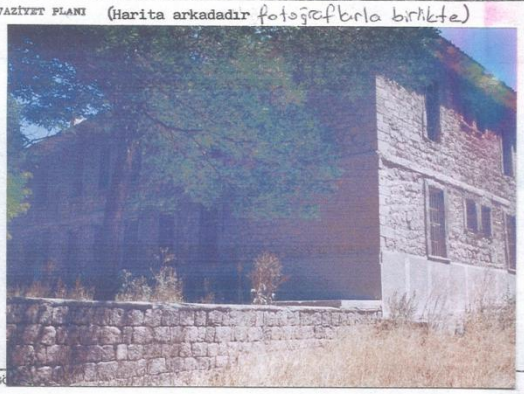
ADI PAZARÖREN KÖYENSTİTÜSÜ BİNALARI
YAPTIRAN
YAPIM TARİHİ :
YAPAN
KİTABE
MİMARİ ÇAĞI (ÜSLUP) : CUMHURİYET DÖNEMİ
VAKFİYE :

GENEL TANIM : Pazarören Köy Enstitüsü binaları,Kayseri İli,Pınarbaşı İlçesi,Pazarören Kasabası,Barbaros Mahallesinde bulunan Ana bina,Mescit,Labaratuvar,Kızlar Yatakhanesi,Öğretmenler Lokali,Çamaşırhane,Fırın,Tuvaletler,Hamam,Okul Tamirhanesi, Sinema Salonu,Spor Salonu,Garajlar,Jeneratör (Motor Evi) binası ve Lojmanlardan oluşmaktadır.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET
A İYİ	A	A	A	A	A	X YOK
X ORTA	X	X	X	X	X	B İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI (Harita arkadadır fotoğraflarla birlikte)

FOTOĞRAF

Gülcemal Yatakhanesi

Ana bina

BUGÜNKÜ SAHİBİ : İL ÖZEL İDARE
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ :

YAPILAN ONARIMLAR :

AYRINTILI TANIM : Yakın tarihimizin kültürel tanıkları niteliğinde, Cumhuriyet Dönemi Çağdaş kültürel gelişmemizde önemli bir yeri olan Pazarören Köy Enstitüsü binalarından Ana bina ve Gülcemal Yatakhanesi dönemin kültürünü yansıtması nedeniyle oldukça dikkat çekicidir. Bu iki binadan Ana bina,bodrum + 1 kat,kırma çatılı,pencereler kemerli,düzgün moloztaş örgülüdür. Gülcemal Yatakhanesi 2 katlı,düzgün moloztaş örgülüdür.

Diğer binalar genel olarak düzgün moloztaş örgülü,tek katlı,kırma çatılıdır.

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 31.08.2001 gün ve 2872 sayılı kararı ekidir.

ONANDI
Nafi KİRAZ
Müdür Vekili

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon

ORİJİNAL KULLANIMI :

BUGÜNKÜ KULLANIMI :

ÖNERİLEN KULLANIMI :

HAZIRLAYANLAR : 28 / 08/ 2001
Dilek YALDIZ Arkeolog
Kemal KURD Harita Mühendisi

KONTROL EDEN Nafi KİRAZ 28/ 08/ 2001
Müdür V.

G.E.E.A.Y.K. ONAYI NO. : / /19 / /19 / /19

REVİZYON / /19

G.E.E.A. Y.K. KARARLARI

YAYIN DİZİNİ :

Kemal KURD
Harita Mühendisi

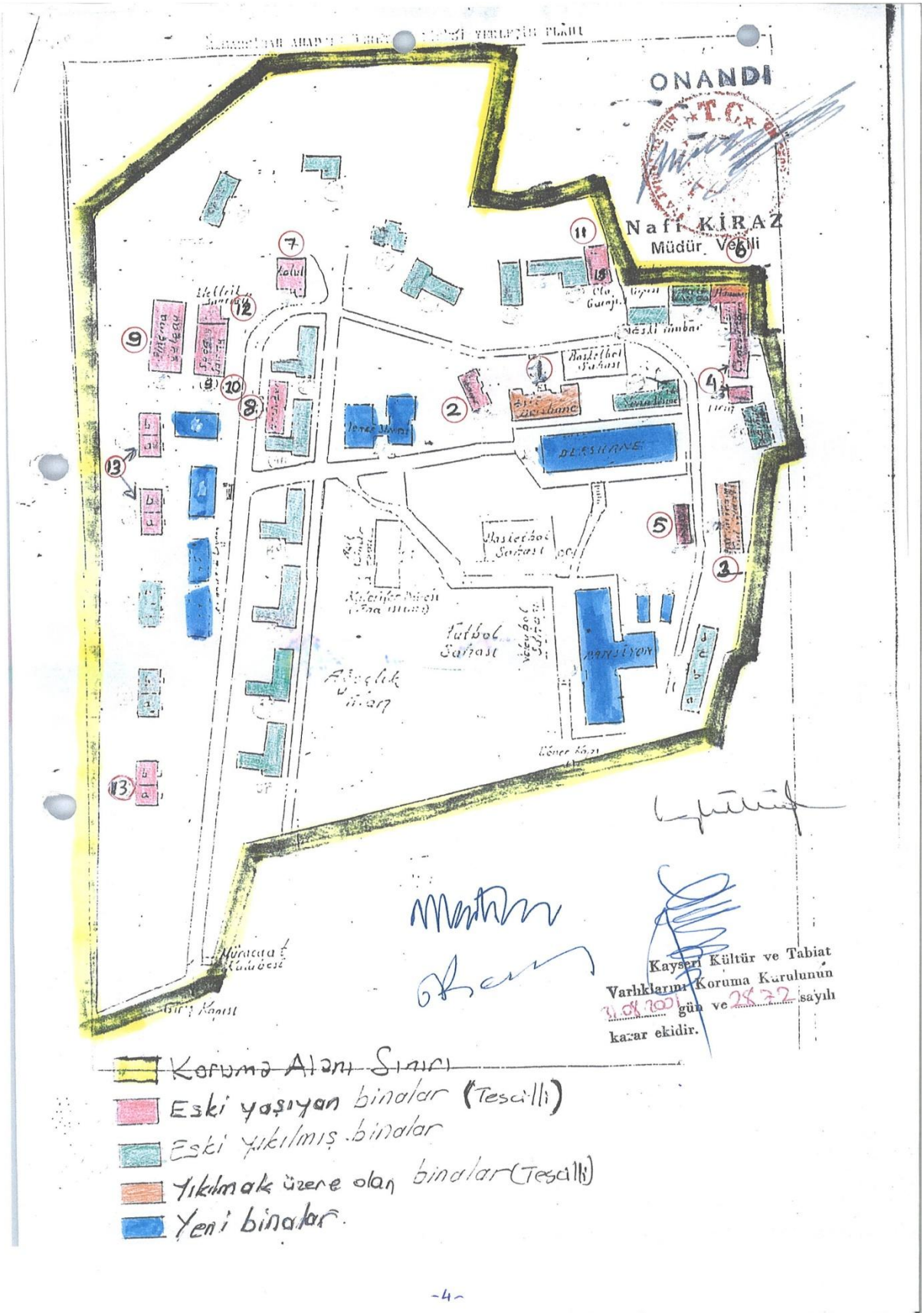
EKLER :
RAPOR
FOTOĞRAF
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
HARİTA
KROKİ
KİTABE
VAKFİYE

-3-

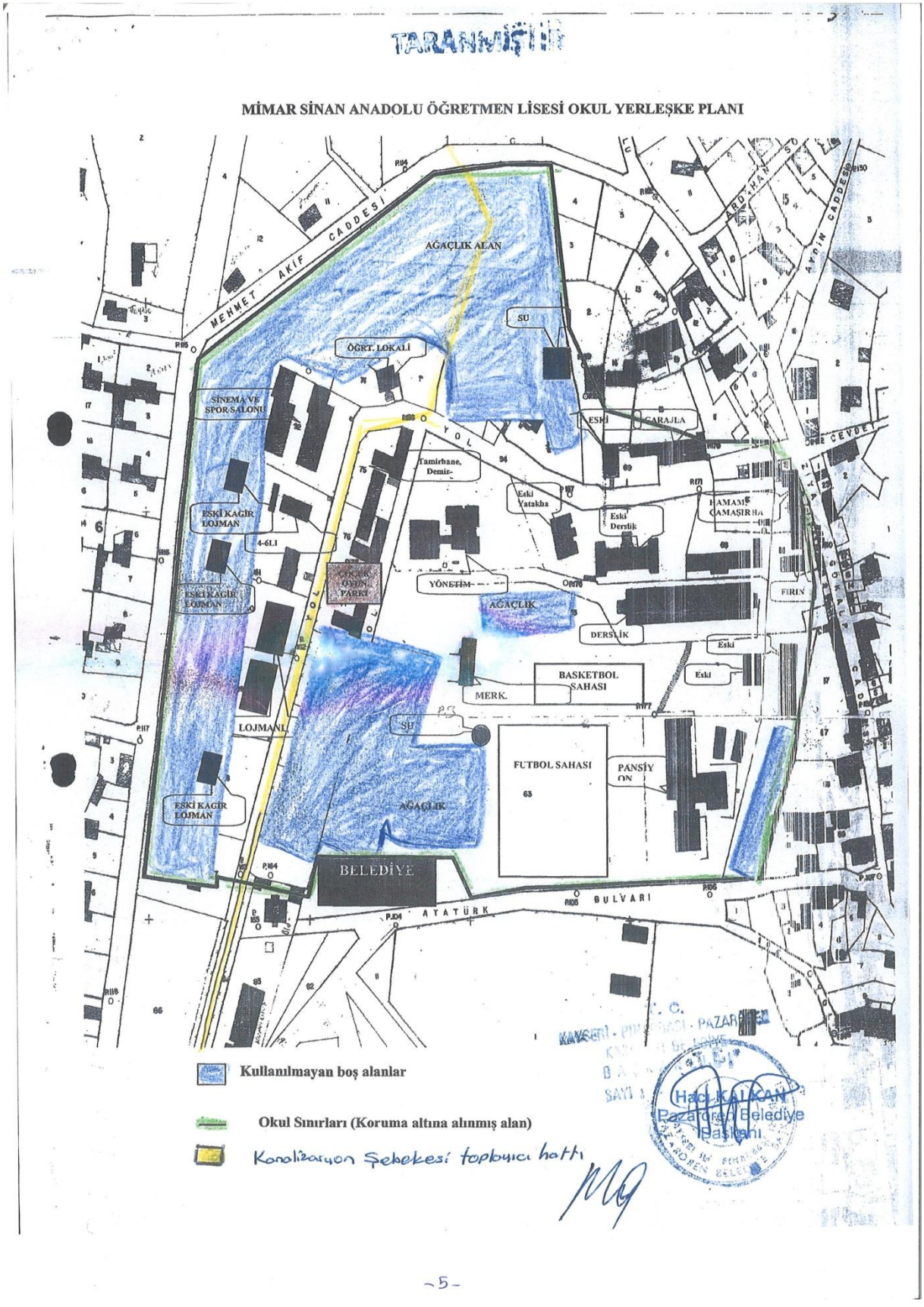
EK-56 Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Resimler (Kayseri Kültür Varlıkları)

EK-57 Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Yerleşimi (Kayseri Kültür Varlıkları)

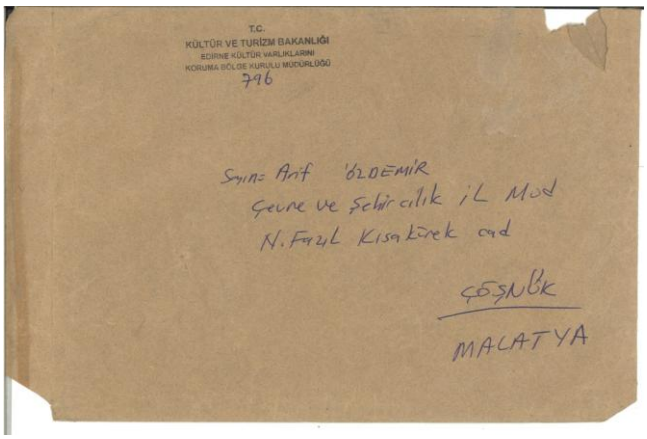

EK-58 Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Yerleşimi (Kayseri Kültür Varlıkları)

-5-

EK-59 Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
EDİRNE KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ
796

Sayın: Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İL Müd
N.Fazıl Kısakürek cad
ÇÖŞNÜK
MALATYA

T.C
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
EDİRNE KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

EDİRNE
07.05.2014

SAYI : B.16.0.KVM.4.22.00.02/39.04.61/ 796
KONU: Kırklareli ili, Lüleburgaz ilçesi, Eskibedir köyü , Kepirtepe Köy Enstititüsü hk.

Sn. Arif ÖZDEMİR
(Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü N.Fazıl Kısakürek Cad.)
Çöşnük/MALATYA

Kırklareli ili, Lüleburgaz ilçesi, Eskibedir köyü, Kepirtepe Köy Enstitüsü ve Köy Enstitütüleri ile ilgili herhangi bir bilgi, belge veya krokinin tarafınıza gönderilmesi hususunda 14.03.2014 tarihli dilekçeniz incelenmiştir.

Yapılan arşiv araştırmasında, söz konusu Kepirtepe Köy Enstitütüsüne ilişkin belge ve krokiler ekte tarafınıza gönderilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

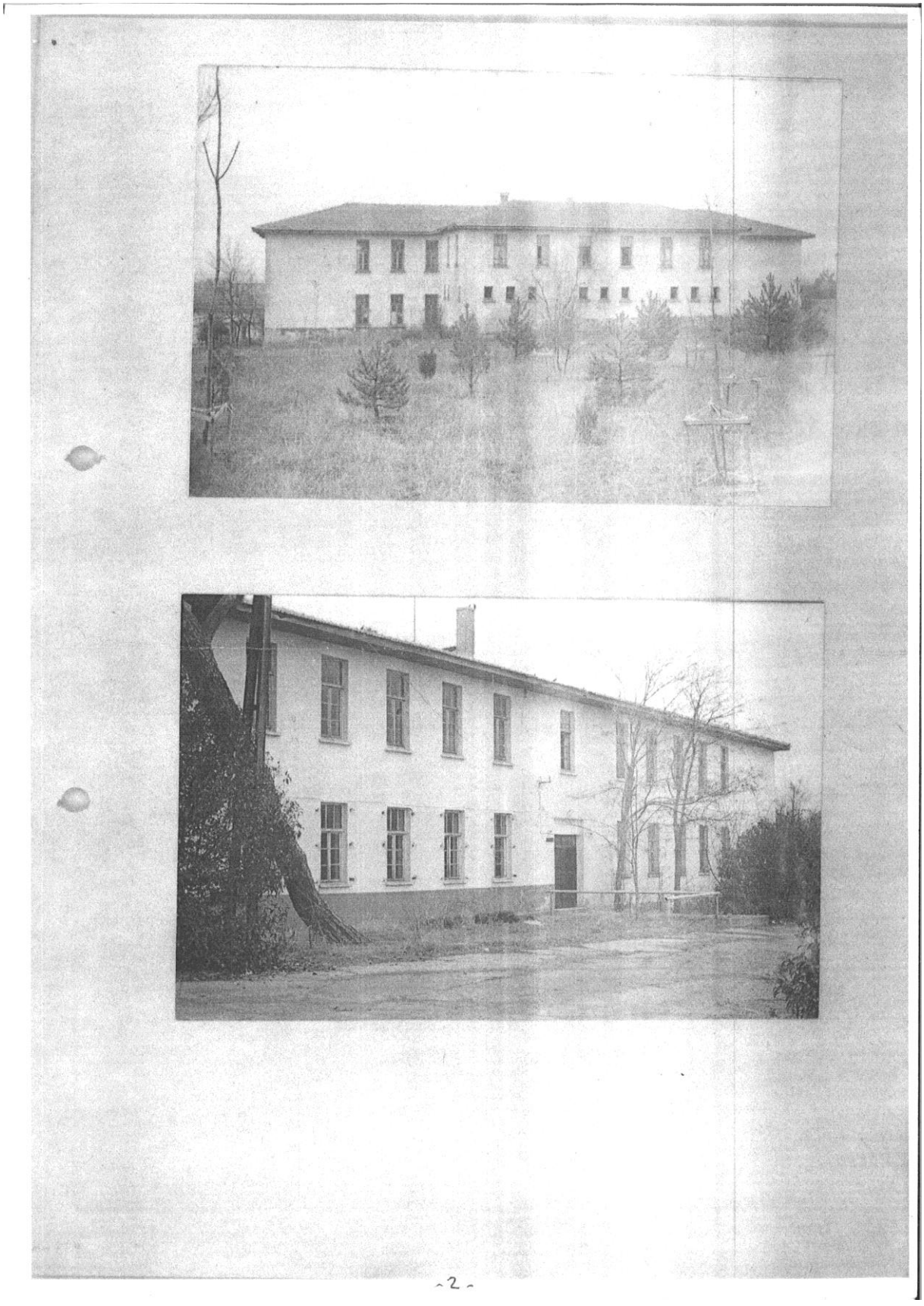
Yusuf ŞAMİLOĞLU
Müdür V.

Ek: Kroki ve Belge (5 sf.)

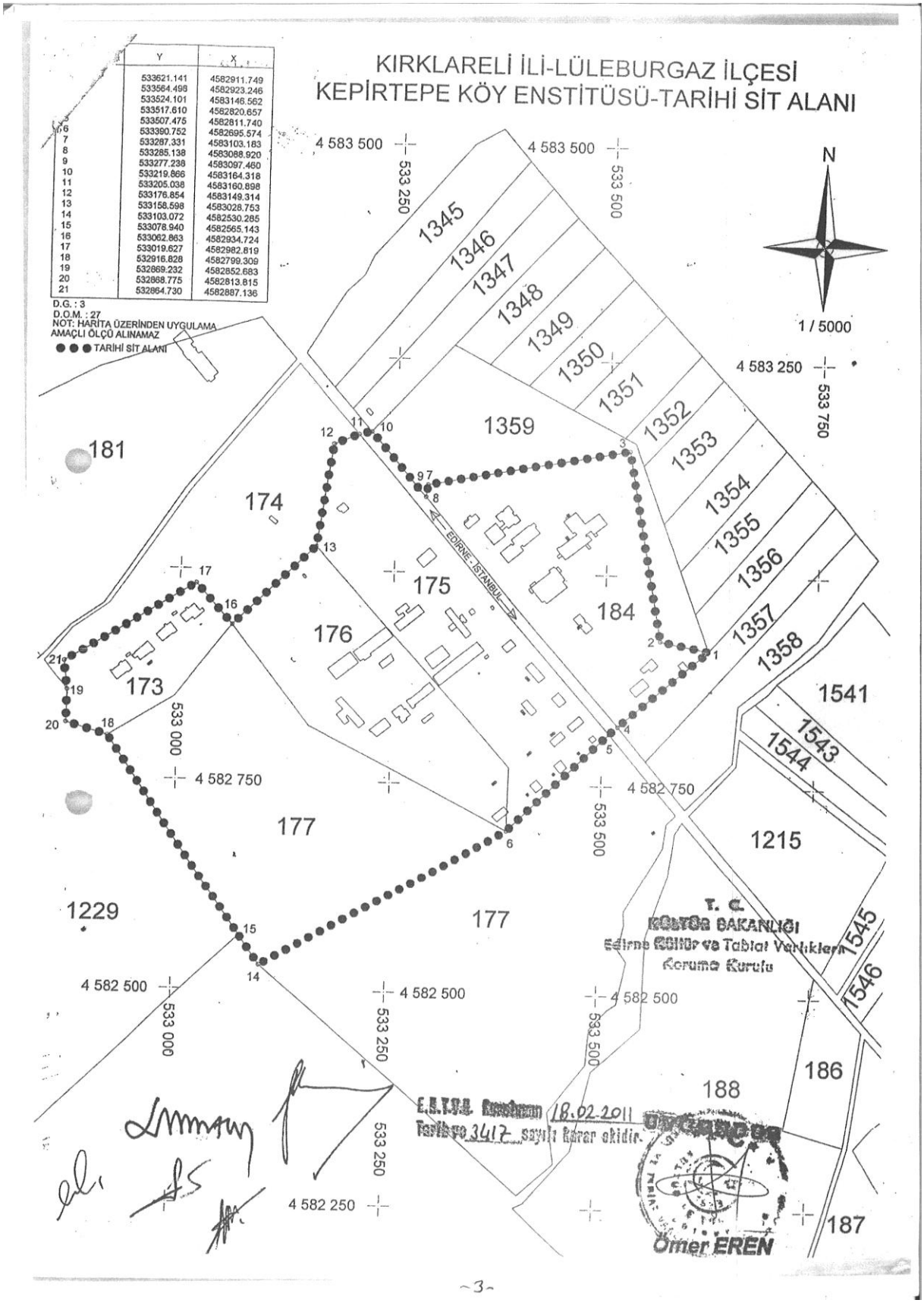
Adres:Maarif Caddesi No:20 Kaleiçi / EDİRNE
Tel : 0 (284) 213 04 91 – 212 61 21 Müd. Fax : 0 (284) 212 61 21

-1-

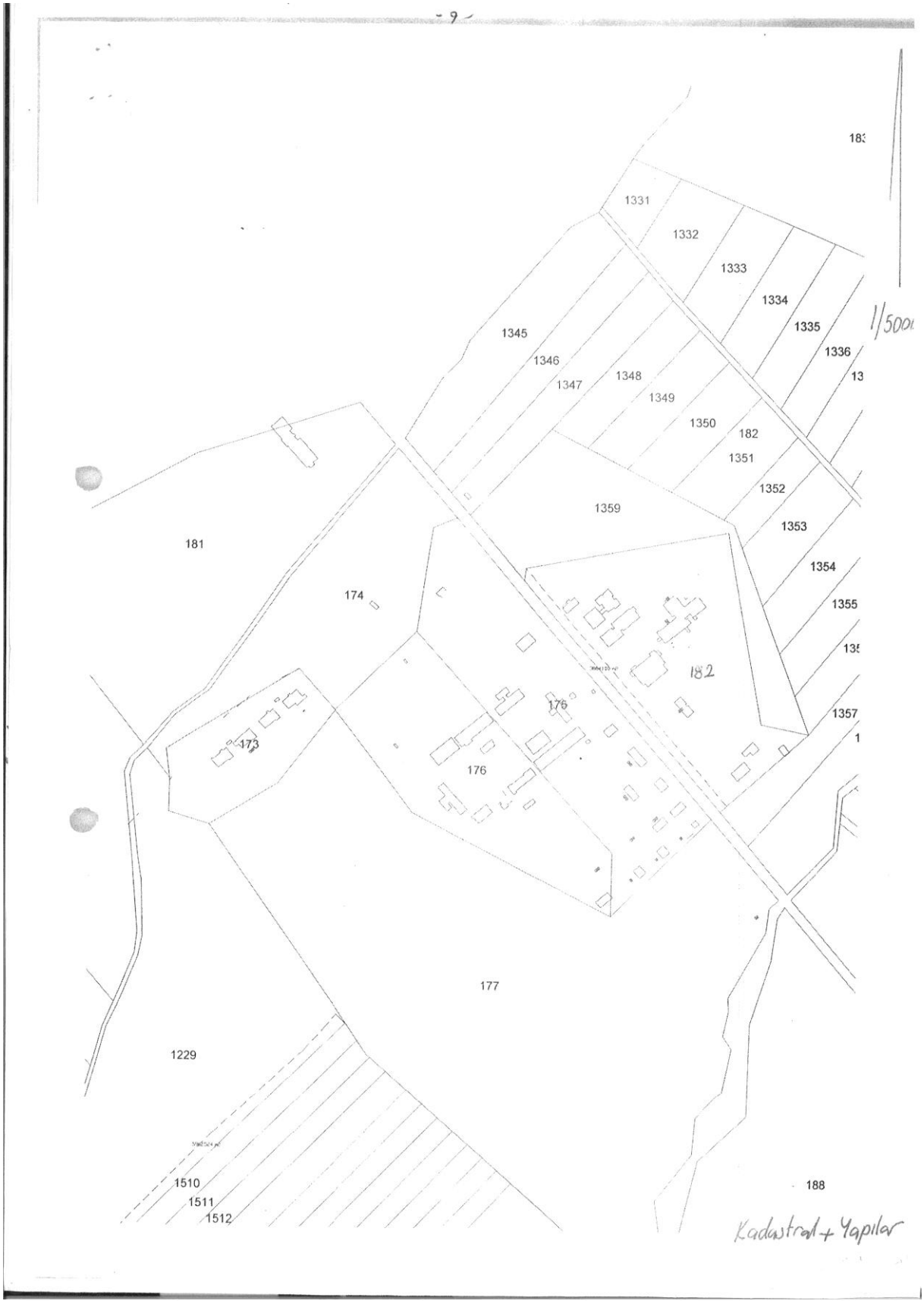
EK-60 Kepirtepe Köy Enstitüsü Binası (Edirne Kültür Varlıkları)

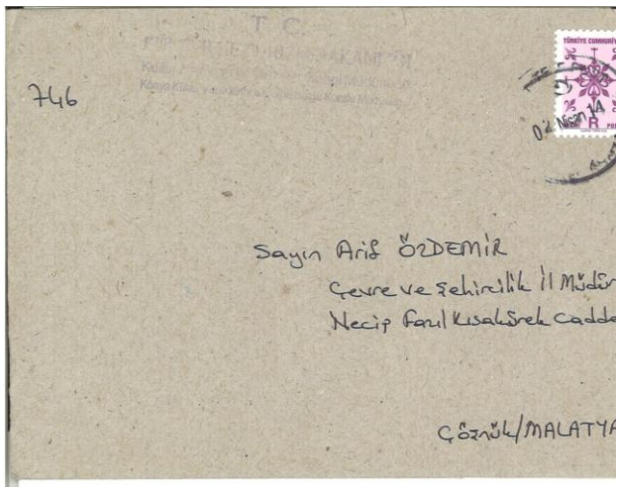
EK-61 Kepirtepe Köy Enstitüsü Yerleşimi (Edirne Kültür Varlıkları)

EK-62 Kepirtepe Köy Enstitüsü Yerleşimi (Edirne Kültür Varlıkları)

EK-63 Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

746

Sayın Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdür
Necip Fazıl Kısakürek Cadde

ÇÖŞNÜK/MALATYA

T.C
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

31../03/2014

SAYI : 25225848/ 42.07/61 – 746
KONU: Konya, Ereğli İlçesi, Gaybi Köyü, Köy Enstitüsü

Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Caddesi
Çöşnük/MALATYA

İLGİ: 14.03.2014 tarihli başvurunuz.

Dicle Üniversitesi mimarlık anabilim dalında restorasyon üzerine yüksek lisans eğitiminizde, Köy Enstitüleri hakkında yaptığınız çalışma için söz konusu taşınmazlara ilişkin bilgi belgelerin iletilmesi ilgi yazınız ile istenmektedir.

Müdürlüğümüz arşiv kayıtlarında yapılan incelemede; Konya İli, Ereğli İlçesi, Gaybi Köyü'nde Mevcut İvriz Köy Enstitüsü binasında 1999 yılında yapılan tespitte okul ve idari binasının betonarme ve modern, yakın tarihli bir yapı olduğu, bu nedenle Kurulumuzun 24.9.1999 gün ve 3626 sayılı kararı ile kültür varlığı olarak tescilinin uygun bulunmadığı, ancak İvriz Köy Enstitüsü yapı kompleksine ait dönemin özelliklerini yansıtan yapı gruplarından sağlam kalabilen revir (misafirhane), lojman ve yatakhane ise Kurulumuzun 12.5.2000 gün ve 3793 sayılı kararı ile kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Kurulumuzun 29.6.2009 gün ve 3127 sayılı kararı ile de Köy Enstitüsü Yapı Kompleksine ait 34 pafta, 551 nolu parselde kayıtlı revir(misafirhane), lojman ve yatakhanenin koruma alanı belirlenmiştir.

Tescil edilen İvriz Köy Enstitüsü yapı kompleksine ait revir (misafirhane), lojman ve yatakhanenin bulunduğu tescilli yapıları gösterir harita örneği yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

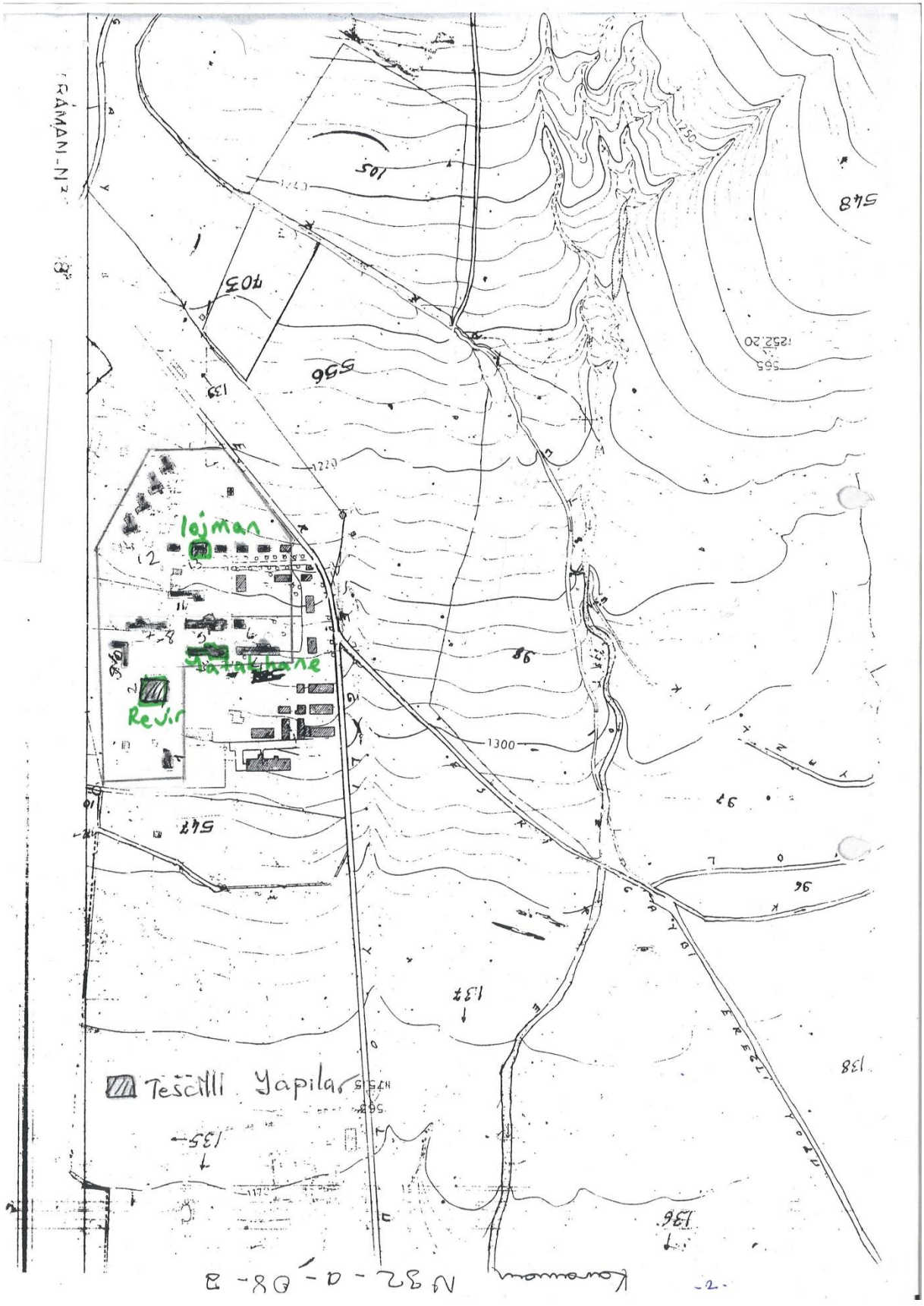
Muammer KOYUNCU
Koruma Bölge Kurulu Müdürü

EK: Tescilli Yapıları Gösteren Harita Örneği (1 syf)

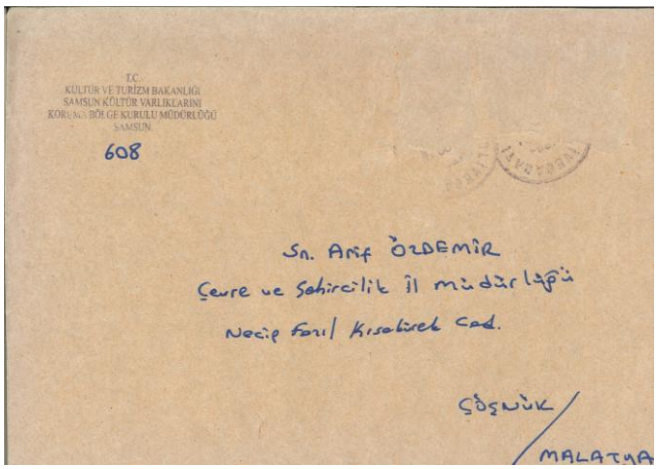
Adres: Şemsi Tebrizi Mah. Vali İzzetbey Cad. No:1 Tel:0.332.350 93 19 Fax: 352 03 08 Karatay/KONYA
E-Posta: kulturtabiat@ttmail.com.

- 1 -

EK-64 İvriz Köy Enstitüsü Yerleşimi (Konya Kültür Varlıkları)

EK-65 Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SAMSUN KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ
SAMSUN

608

Sn. Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek Cad.

ÇÖŞNÜK
MALATYA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SAMSUN KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA
BÖLGE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : 75788673.168.01 690- 608 SAMSUN
KONU: Köy Enstitüleri. 24.03.2014

Sn. Arif ÖZDEMİR
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Necip Fazıl Kısakürek Caddesi, Çöşnük/MALATYA)

İlgi: 14.03.2014 tarihli talebiniz.

Köy Enstitüleri hakkında bilgi ve belge gönderimi talebini içeren ilgili başvurunuz incelenmiştir. Konuyla ilgili arşivlerimizin tetkiki sonucunda Samsun İli, Ladik İlçesi, Bahşi Mahallesi, Akpınar Mevkii, 4 ada,3 parselde bulunan tescilli taşınmazın Köy Enstitüsü binalarından olduğu anlaşılmıştır.

Söz konusu taşınmaz Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 26.04.2007 gün ve 1216 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 20.02.2014 gün ve 1602 sayılı kararı ile depo bölümü ile ilgili hazırlanan röleve, restitüsyon ve restorasyon projeleri onaylanmış ve depo bölümünün müze fonksiyonu verilerek kullanımında sakınca olmadığı belirtilmiştir. Konuyla ilgili Kurul kararları ve fotoğraflar yazımız ekinde sunulmuştur.

Gereğinizi bilgilerinize rica ederim.

Menderes ALAN
Müdür

Ek: 1- Kurul Kararı (2 adet)
2- Tescil Fişi Örneği(1 adet)
3- Fotoğraf(1 sayfa)

ADRES: Kale Mah.Sanat Sok. No:6 SAMSUN Tel: 0(362) 433 15 72 Faks: 0 (362) 433 0989
E- Mail: samsunkurul@kultur.gov.tr

-1-

EK-66 Ladik Köy Enstitüsü Sit Fişi

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.	SİT	
TÜRKİYE	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		
İLİ : SAMSUN	İLÇESİ : Ladik	MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ : Bahşi Mah. Akpınar Mevkii	KADASTRO PAFTA 8 6 ADA : 4 PARSEL 3 8 1
ADI : Eski Köy Enstitüsü			

GENEL TANIM : Samsun ili, Ladik ilçesinde, şehre 1 km. mesafede yer almaktadır. Enstitünün bulunduğu alanda bugün Akpınar Anadolu Öğretmen Lisesi binaları vardır ve Milli Eğitim'e tahsislidir. Köy enstitüsünün kuruluşu 1940'lı yıllara gitmektedir. Bir çok binadan oluşan kompleks, bir yolun iki tarafına dizilmiş derslik, atölye, idare binası, yemekhane, marangozhane yapılarını içermektedir. Bu yapıların gerisindehamam, lojman ve başka derslikler bulunmaktadır. Enstitü binalarının tümü toprak seviyesine kadar taş temel üzerine yığma tuğladan yapılmış, tek katlı, kiremit çatılı basit yapılardır. Bir kısmı boya- badana yapılarak iyileştirilmiş, işlik vs. olarak halen kullanılmaktadır; fakat çoğu bakımsız ve viran haldedir. Köy Enstitüsü Kompleksinin güneybatısında yeni Öğretmen Lisesi'ne ait binalar bulunmaktadır. Enstitü binaları geniş bir alana yayılmış olup Maliye Hazinesine ait 4 ada, 3 parsel, 8 ada, 8 parsel ve 6 ada, 1 parsel bu kompleksin sınırları içinde yer almaktadır.

ŞİMDİKİ TEHLİKELER : Bakımsızlık ve eskilikten dolayı iyice yıpranmaları söz konusu olabilir. Ancak bu durumda olanlar için bir sorun bulunmamaktadır.

ŞİMDİKİ DURUM : Bazı binaları okul tarafından kullanılmaktadır.

SİT POTANSİYELİ : Cumhuriyet tarihimizdeki işlevleri ve önemleri nedeniyle tarihi sit potansiyeline sahiptir.

ŞİMDİKİ KORUMU : Anadolu Öğretmen Lisesi'nin sınırları içindedir.

ÖNERİLEN KORUMU : Mevcut binalarının bakımı yapılarak korunması ve çağdaş kültürel gelişmemizin sembol tanıkları olarak tarihi sit kapsamında tescil edilmesi gerekmektedir.

YAYIN DİZİSİ :

GÖZLEMLER :

KORUMA DERECESİ : -

HAZIRLAYANLAR : 23 / 5 / 2001
İpek KARAMAN: Arkeolog
Menderes ALAN: Müdür V.

KONTORL EDEN : 25 / 5 / 2001
~~Menderes ALAN: Müdür V.~~

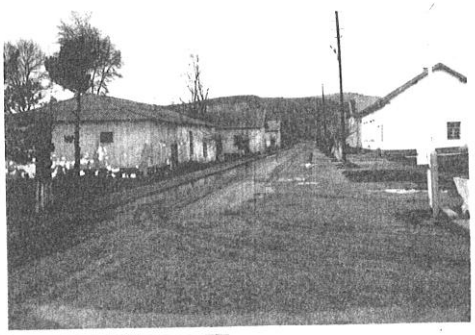
G.M.E.E.A.Y.K. KARARLARI
NO. : 310 - 20 / 12 / 2001
..... / ..... / 200....
..... / ..... / 200....

REVİZYON

G.M.E.E.A.Y.K. ONAYI : ..... / ..... / 200....

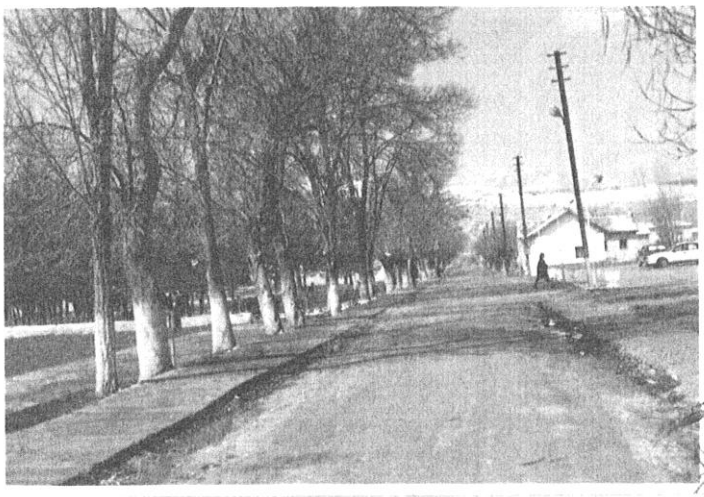
HARİTALAR, FOTOĞRAFLAR :

Samsun ili, Ladik ilçesi, Akpınar Anadolu öğretmen lisesi, eski
Enstitüsü binalarına ait fotoğraflar.

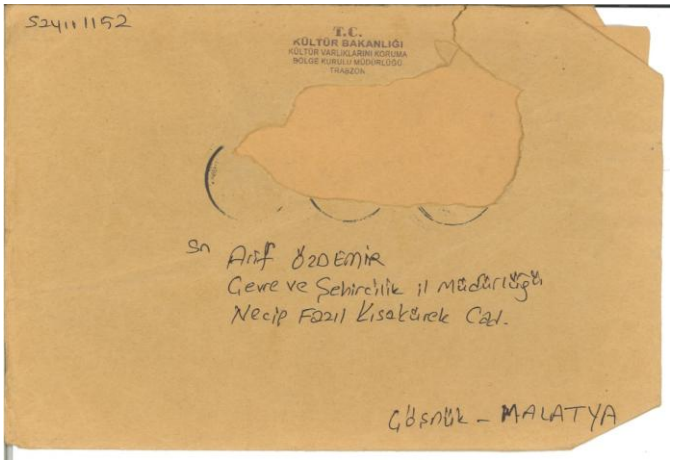
Resim 1,2,3. Köy Enstitüsü olarak yapılan, yolun iki yanına serpiştirilen binaların genel bir görünümü.

E.İ. ark. fot. 24.3.2000.

-5-

EK-68 Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

SAYI : B.16.0.KVMG.4.61.16/16 - 1152
KONU: Trabzon İli, Beşikdüzü İlçesi, Köy Enstitüsü Binaları

12 **/05/2014**

Sn, Arif Özdemir
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Necip Fazıl Kısakürek Cad.
Çöşnük MALATYA

İLGİ: 14/03/2014 tarihli başvurunuz

Trabzon İli, Beşikdüzü İlçesi, Vardallı Mahallesinde bulunan Köy Enstitüsü binaları Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruly'nun15/12/1999 gün ve 3687 sayılı kararı ile tescillenmiş olup 2 pafta, 2642 parselde yer alan üç adet binanın 2836 sayılı parsele rölöveleri çıkarılmak kaydıyla taşınmaları uygun görülmüştür.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30/05/200 gün ve 3804 sayılı kararı ile rölöveleri uygun görülerek, aynı kararla (halihazır haritada 21 numara ile gösterilen) 2336 parseldeki spor salonu (eski köy enstitüsü yemekhane binası) diğer yapılara ek olarak tescillenmiştir.

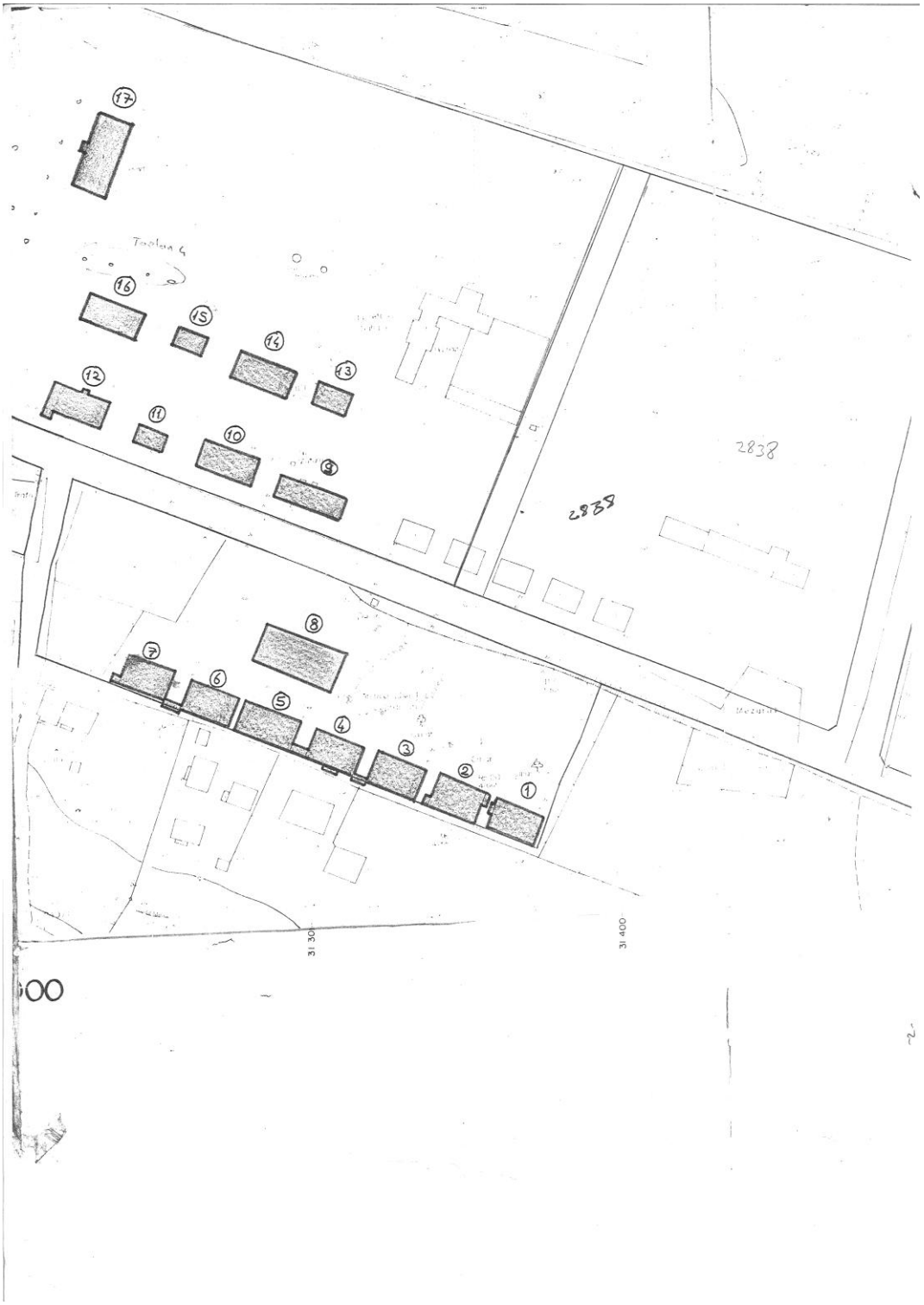
Sezgin YÜKSEL
Müdür V.Y.

EK:1-2 Adet Halihazır harita Örneği

11:12 11:12 11:12 11:12 11:12 ADRES: Cumhuriyet Mh. Nemlioğlu Cemal Sk. No:25 – TRABZON / Telf: (0-462) 322 36 89
Telf & Faks: (0-462) 326 29 88

1-

EK-69 Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yerleşimi (Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu)

EK-70 Van Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Van Kültür Varlıklarını Koruma
Bölge Kurulu Müdürlüğü

Türk Sineması'nın Yüzüncü Yılı 1914-2014

Sayı : 80401175-65.06/09-397 31/03/2014
Konu : Köy Enstitüleri

Sayın: Arif ÖZDEMİR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Necip Fazıl Kısakürek cad.
Çöşnük/MALATYA

İlgi : 14/03/2014 tarihli dilekçeniz

Dicle Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalında restorasyon üzerine Köy Enstitüleri hakkında tezli yüksek lisans yaptığınız ve Köy Enstitüleri hakkında bilgi, belge ya da krokinin tarafınıza gönderilmesi ilgide kayıtlı dilekçenizde belirtilmiştir.

Van İli, Muradiye İlçesi, Ünseli Beldesi, K51A2A pafta, 400 parselde bulunan ve mülkiyeti Maliye Hazinesine ait olan Alpaslan Anadolu Öğretmen Lisesi eski köy enstitülerindendir. Taşınmaz, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 22/06/2000 gün ve 2412 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Konuya ilişkin kurul kararı ve eki yazımız ekinde gönderilmiştir.

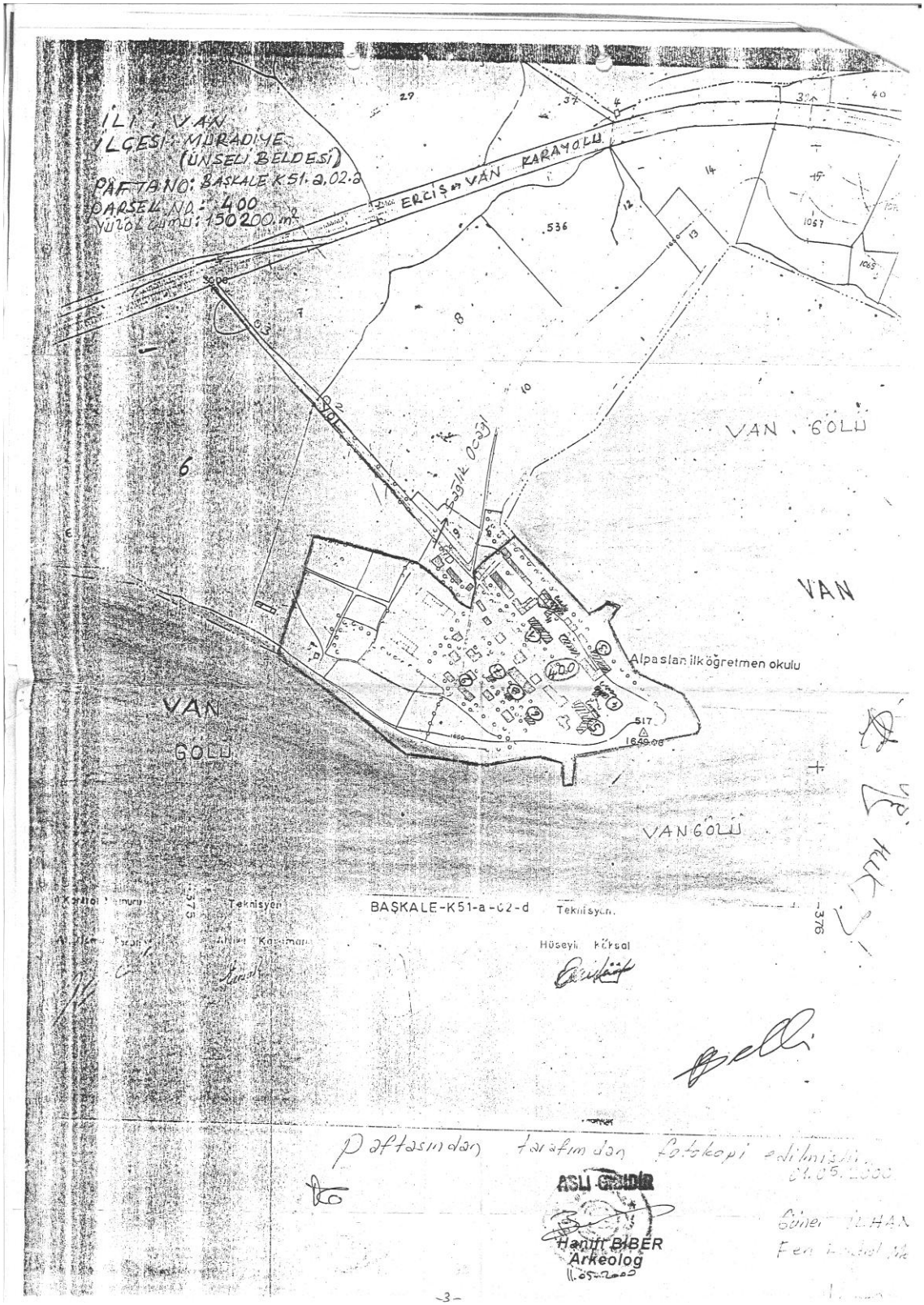
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Necmeddin BAYHAN
Bölge Kurulu Müdür V.

Ek: Kurul kararı(2 sayfa)

Şerefiye Mah. Santral 6. Sokak Haydaroğlu İş Merk. (İpekyolu Kaymakamlığı Binası) B Blok Kat:3 - VAN
Tel: 0432-2120858 – 2120851 Faks: 0432-2120856 e-posta: vankurul@kulturturizm.gov.tr

EK-71 Ernis Köy Enstitüsü Yerleşimi (Van Kültür Varlıkları)

ÖZGEÇMİŞ

Arif ÖZDEMİR

Cep: (555)852 58 65

E-mail: mimar.arif@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu : T.C

Doğum Yeri :Malatya

Doğum Tarihi : 02/02/1976

Medeni Durum : Evli

EĞİTİM

1995-2000 Erciyes Üniversitesi Yozgat Müh-Mim. Fak Mimarlık

1990-1993 Malatya Akıncı Lisesi

İŞ DENEYİMİ

2014-	Malatya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
2010-2014	Malatya KUDEB
2008-2010	Malatya Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü
2007-2008	Kahramanmaraş Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü
2001-2006	Özdemir Mimarlık Bürosu

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI İNTİHAL RAPORU FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI VE SOYADI	ARİF ÖZDEMİR
ÖĞRENCİ NO	11808008
EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2016-2017
YARIYIL	X☐ Güz ☐ Bahar
ANABİLİM DALI	MİMARLIK
PROGRAM	Yüksek Lisans
TEZ KONUSU	MALATYA AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ KORUMA VE KULLANIM DURUMU
İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ	
RAPOR TÜRÜ	Tez Savunma Sınavı Sonrası
SAYFA SAYISI	201
BENZERLİK ORANI	%18
RAPORLAMA TARİHİ	20/04/ 2017

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 201 sayfalık kısmına ilişkin, 20/04/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından *TURNİTİN* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

☐ Kabul/Onay sayfaları hariç,
☐ Kaynakça hariç
☐ Alıntılar dâhil
☐ Diğer

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

(İmza)
(ARİF ÖZDEMİR)

(İmza) 20/04/2017 YRD. DOÇ. DR. EMİNE DAĞTEKİN **Tez Danışmanı**	(İmza) 20/04/2017 DOÇ. DR. MİNE BARAN **Anabilim Dalı Başkanı**